Eser Adı: Bursalı Rahmî Dîvânı
Müellifi: Bursalı Rahmî
Hazırlayan: Mustafa Erdoğan
Yayın Yılı: 2017
ISBN: 978-975-17-3624-6
Ana Yayın Numarası: 3363
Kültür Eserleri Dizisi-503

Adres: Anafartalar Mahallesi, Cumhuriyet
Caddesi, No: 4, B-Blok, 06030
Ulus/ANKARA
Telefon: 00 90 312 3099001
Faks: 00 90 312 3098998
e-posta: yaphaz@kulturturizm.gov.tr

www.kulturturizm.gov.tr
http://ekitap.kulturturizm.gov.tr

BURSALI RAHMÎ VE DÎVÂNI

Doç. Dr. Mustafa Erdoğan

Ankara 2017

KISALTMALAR

06 Mil: Ankara Millî Kütüphane
AKM: Atatürk Kültür Merkezi
D : *Dîvân-ı Rahmî*, 06 Mil Yz A 6803/1.
B : Beyit
FT: : Fatih Tığlı (2006). *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
G : Gazel
GÜSBE: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
K : Sabahattin Küçük (1993). "16. Yüzyıl Şâirlerinden Bursalı Rahmi Çelebi ve Şiirleri". *MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi* (Âmil Çelebioğlu Armağanı) (7): 423-472.
KB : Kültür Bakanlığı
KTB : Kültür ve Turizm Bakanlığı
Ks : Kaside
Kt : Kıt'a
MN : M. Fatih Köksal (2001). *Edirneli Nazmî Mecma'ü'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin).* Doktora Tez. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
Ms : Musammat
PB : *Pervane Bey Nazîre Mecmuası*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat Bölümü, Yz 406.
R : Rubai
SBE : Sosyal Bilimler Enstitüsü
SK : Süleymaniye Kütüphanesi
T : Ali Nihad Tarlan (1948). *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dalı. 1(1): 1-52.
TB : Turan Boranoğlu (1997). *Bursalı Rahmî Çelebi Divanı'nın Tahlili.* Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
TDEA: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergâh Yayınları
TDK : Türk Dil Kurumu
TDVİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK : Türk Tarih Kurumu
vr. : varak
Yz : Yazma

I. BÖLÜM

BURSALI RAHMÎ ÜZERİNE

I.1. HAYATI

I.1.1. Adı ve Mahlası

Kaynaklarda Rahmî, Bursalı Rahmî, Rahmî Çelebi gibi farklı şekillerde anılan şairin asıl adı Pîr Muhammed'dir. Bu hususu, onu yakından tanıyan, hatta Rahmî ile aralarında hemşehrilikten başka çok büyük bir sevgi ve kardeşlik bağı olduğunu söyleyen yakın dostu, tezkire yazarı Âşık Çelebi "… Rahmî Çelebinüŋ adı Pîr Mehemmeddür." diyerek açıkça ifade etmektedir[1]. Ayrıca diğer tezkirelerde ve tarihî kaynaklarda da bu bilgi teyit edilmektedir[2]. *Âşık Çelebi Tezkiresi*'nde geçen, aynı devir şairlerinden Na'tî'ye ait aşağıdaki beyitlerde ise Rahmî'den Pîrî, Pîrî Şâh diye bahsedilmektedir: "… Ol zamânda şehrüŋ şöhre-i diyâr u meşhûr-ı rûzgâr dilberleri ki Rahmî Çelebi ve Astarsuz-zâde ve Kanlı Musli idi bir gazelde bu vech ile cem' itmişdür. Ġazel:

---

[1] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 748.

[2] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 329; Aysun Sungurhan Eyduran (2008). Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83502/beyani----tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 70; Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ.* Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. Nu: 765. vr. 67a; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr.* Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Manzûm Eserler Bölümü. Nu: 1325. vr. 45b (kenarda); İsmail Beliğ. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân.* SK, Lala İsmail Bölümü. Nu: 366. vr. 160b; Kâtib Çelebi (1992). *Keşfü'z-Zünûn an Esâmî'l-Kütübü ve'l-Fünûn.* C. 1. Beyrut. 789; Bağdatlı İsmail Paşa (1992). *Îzâhu'l-Meknûn fî'z-Zeyli alâ-Keşfi'z-Zünûn.* C. 3. Beyrut. 504; Bağdatlı İsmail Paşa (1992). *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmâü'l-Mü'ellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn.* C. 6. Beyrut. 249-250; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2000). *Bursalı Mehmed Tâhir Osmanlı Müellifleri.* C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 180; Nuri Akbayar (1996). *Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî.* C. 4. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 1344; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri.* C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 329; Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri.* Bursa: Asa Kitabevi. 295.

Melâhat kişverinüŋ üç sanem sâhib-serîridür
Biri Nakkâş Bâlî oglıdur ki nâmı Pîrîdür

Biri Astarsuz oglıdur birisi Kanlı Muslidür
Pîrî Şâh içlerinde pâdişâh anlar vezîridür[3]

Yine Bursalı şair Lamiî'nin *Bursa Şehrengizi*'nde Rahmî'den "Nakkâş Bâlî oglı Şâh Mehemmed Çelebi" olarak bahsedilmektedir[4].

Anlaşıldığı kadarıyla asıl adı Pîr Muhammed olan şair, kimi zaman da Pîrî, Pîrî Şah, Şâh Muhammed olarak anılmıştır[5]. Şâh kelimesinin kullanılma sebebi ise *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*'ndeki şu ifadeler okunduktan sonra anlaşılmaktadır: "…Hicrî dokuz yüz tarihinden sonra (mahbup)lara "şâh" derlerdi. İsimlerinin sonuna Ahmet Şâh, Ali Şâh tarzında getirirlerdi…"[6] Ancak şair, manzûmelerinde daima Rahmî mah-

---

[3] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. I. Ankara: Gazi Üniversitesi. 470. Bu manzûme, tezkirede Na'tî maddesinde bulunmaktadır. Ayrıca, Rahmî maddesinde "Rahmî Çelebinüŋ adı Pîr Mehemmeddür. Şâ'irüŋ bu şi'ri da'vâya seneddür" ifadesinden sonra da tekrarlanmıştır. Bazı araştırmacılar bu manzûmenin Rahmî'ye ait olduğunu zannetmişlerdir. Mesela bk. Sevim Birici (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*, Elazığ: Manas Yay. 21. Hâlbuki burada beyitlerin sahibi olarak herhangi bir şair ismi açıkça söylenmediği gibi, Rahmî'nin kendi güzelliğini öven böyle bir manzûmeyi söylemesi de pek yakışık alacak bir iş değildir. Zaten *Âşık Çelebi Tezkiresi*'nde beyitlerin Na'tî'ye ait olduğu da açıkça söylenmiştir. Diğer taraftan manzûmede ismi geçen kişiler Yahya Bey'in *İstanbul Şehrengizi*'nde de anlatılmaktadır. Bk. Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahyâ Bey Dîvan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 254-255.

[4] Nuran Tezcan (2001). "Güzele Bir Şehrengizden Bakış". *Türkoloji Dergisi.* XIV(1): 187.

[5] Yahya Bey'in *İstanbul Şehrengiz*'inde de Rahmî'den söz edilmekte, ancak gerçek adı söylenmeyip sadece mahlası ve babasının adı anılmaktadır. Bk. Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahyâ Bey Dîvan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 254. Aynı *Şehrengiz*'in ilerleyen sayfalarında ayrıca Pîrî diye birisi övülmektedir. Bk. Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahyâ Bey Dîvan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 262-263. Ancak bu şahıs Rahmî'den farklı birisi olmalıdır. Çünkü eserde her bir şahıs üçer beyitle tavsîf edildiği ve özellikleriyle Rahmî ikinci sırada anlatıldığı için tekrara gerek olmadığı gibi, bu Pîrî'nin Rahmî'yi hatırlatır bir özelliği de yoktur.

[6] Mehmet Zeki Pakalın (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü.* C. I. İstanbul: MEB Yay. 29. Âşık Çelebi'nin Yahya Bey için söylediği şu cümle de bunu teyit eder niteliktedir: "…Ba'dehu bölüge sülûk idüp sipâhî oglanı olup Ahmed-nâm Şâh-lakab bir kapucı sevüp…" Filiz Kılıç (1994). *Me-*

lasını kullanmış, bu mahlasla meşhur olmuştur. Kelime olarak rahmî; acıma, koruma, esirgeme, şefkat etme ve hısımlık, karabet, akrabalık anlamlarına gelen rahm ile ilgilidir ve rahmete mensup, rahmetle alakalı anlamlarına gelmektedir[7]. Arapça olan ve merhamet ile aynı kökten gelen kelimeye yine Arapça nispet eki (î) getirilmek suretiyle oluşturulmuştur. Bilindiği gibi divan şiirinde mahlas almak bir gelenektir. Ancak bu mahlaslar rastgele alınmamakta, bilerek seçilmekte, ayrıca şairin karakterini veya önde gelen bir eğilimini, yahut da gönlünde yaşattığı bir vasfı aksettirmesine dikkat edilmektedir[8]. Bu anlamda Pîr Muhammed de Rahmî mahlasını özellikle, seçerek almış olmalıdır. Ancak bununla ilgili *Divan*'ında herhangi bir ifade geçmemektedir. Şairin bu mahlası alma gerekçesi konusunda tezkirelerin ise benzer yorumlar yaptıkları görülmektedir. Bu konuda Kınalı-zâde "…'Uşşâka rahmi gâlib dil-ber-i ra'nâ olmagın mahlas-ı mezbûr ile hüsn-i bî-hem-tâsı gibi şöhre-i dünyâ olmışdur…"[9], Beyânî "…Bir dil-dâr-ı vefâdâr u 'uşşâkına rahmi bî-şümâr olmagla Rahmî mahlasıyla iştihâr bulmışdur…"[10], Beliğ "…'Uşşâk-ı bî-dilâna rahmi galib dil-ber-i ser-âmed olmagın 'unfuvân-ı cüvânîde Rahmî mahlasıyla şöhre-bend olmışdur…" demektedir[11]. Görüldüğü üzre bu kaynaklarda Rahmî'nin âşıklara karşı merhametli oluşundan dolayı bu mahlası aldığı söylenmektedir. Gelibolulu Mustafa Âlî ise bunların aksine şâirin her ne kadar bu mahlası almışsa da acımasız biri olduğunu söylemektedir: "…Egerçi ki Rahmî tahallus itmişdür. Lâkin cevvâr u bî-rahm idügi tevâtüre yitmiş idi…"[12]. Buna karşılık Âşık Çelebi ise, onun çok

---

şairü'ş-Şuara, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. I. Ankara: Gazi Üniversitesi. 338.

[7] Abdullah Yeğin-vd. (1985). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat.* İstanbul: Türdav Yay. 815, 816.

[8] Mahlasla ilgili geniş bilgi için bk. Ömer Faruk Akün (1994). "Divan Edebiyatı". *İslam Ansikopedisi.* C. 9. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 394-396.

[9] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 329. Kınalızâde ve Beyânî tezkireleri tam çevriyazılı olarak yayınlanmamıştır. Metinler arasında birlikteliği sağlamak için bu eserlerden alınan kısımlar da tam çevriyazılı hale getirilmiştir.

[10] Aysun Sungurhan Eyduran (2008). Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83502/beyani----tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 70.

[11] Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri.* Bursa: Asa Kitabevi. 295.

[12] Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218.

iyi ahlaklı bir insan olduğunu ve hiç kimseyi incitmediğini özellikle belirtmektedir[13].

I.1.2. Doğum Yeri ve Tarihi, Memleketi

Kaynakların hiçbirinde Rahmî'nin Bursa'da doğduğuna dair açık bir ifade yoktur. Buna karşılık bütün kaynaklar Rahmî'nin Bursalı olduğu konusunda birleşmekte ve Burusalı, Burusalıdur, Burusavîdür, şehr-i Burusadandur gibi ifadelerle bunu açıkça belirtmektedirler[14]. Rahmî muhtemelen Bursa'da doğmuş, fakat burada fazla kalmamış, küçük yaşlarda o devrin sanat, edebiyat ve cazibe merkezi olan İstanbul'a gelmiştir. Şair, memleketi olan Bursa'dan bir beytinde şu şekilde söz etmektedir:

Vucûdum Rahmiyâ sahrâ-yı gamda şehr-i Bursadur
Revân olup kesilmez san ki çeşmümdür Pıŋarbaşı (G 214/5)

---

[13] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 750.

[14] Günay Kut (1978). *Heşt Bihişt Sehî Beg Tezkiresi.* Boston: Harvard University Press. 299; Rıdvan Canım (2000). *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabsıratü'n-Nuzamâ.* Ankara: AKM Yay. 270; Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 748; Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 329; Aysun Sungurhan Eyduran (2008). Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83502/beyani----tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 70; Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı.* Ankara: AKM Yay. 311; Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218; Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ.* Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. Nu: 765. vr.67a; Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr.* Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Manzûm Eserler Bölümü. Nu: 1325. vr. 45b (kenarda); Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2000). *Bursalı Mehmed Tâhir Osmanlı Müellifleri.* C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 180; Nuri Akbayar (1996). *Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî.* C. 4. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 1344; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri.* C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 329. Daha sonra yazılan pek çok kaynakta da bu bilgi yer almaktadır. Bunlardan başka, Kanuni'nin bendelerinden Pervane Bey tarafından tertiplenen ve *Pervane Bey Mecmuası* diye meşhur olan nazire mecmuasında da Rahmî'nin şiirlerinin üstünde sık sık "Burusavîdür" notu bulunmaktadır. Mesela bk. *PB*, vr. 8a, 54b, 112a …

Şairin doğum tarihi konusunda kaynaklarda doğrudan bir bilgi bulunmamaktadır. Tezkirelerde bulunan dolaylı ifadelerden hareketle Rahmî'nin 1514-1519[15] veya 1510-1519[16] yılları arasında doğmuş olabileceği söylenmiştir. Bu konuda; şairin 1538'de yazılan *Sehî Bey Tezkiresi*'nde "nev-niyâz olan yigitler" kısmında anlatılmış olması, 1546'da yazılan *Latîfî Tezkiresi*'nde "talebe tâifesindendür" diye anlatılması, *Âşık Çelebi Tezkiresi*'nde Rahmî'nin Şehzade Mustafa'nın sünnetinde çocuk denilebilecek yaşta şiir sunduğunun belirtilmesi ve *Künhü'l-Ahbâr*'da vefat ettiğinde elli altmış yaşlarında olduğunun söylenmesi hareket noktası olmuştur. Biz bunlarla birlikte başka bir noktaya daha dikkati çekmek istiyoruz. Âşık Çelebi'nin bahsedilen ifadesi şu şekildedir: "…Sultân Süleymân-ı merhûm sene sitte ve selâsîn ve tisʿa miʾede Sultân Mustafâ-yı merhûmı sünnet itdükde kudemâ-yı şuʿarâ kasîdeler virüp Rahmînüŋ evrâk-ı gül-i ruhsârı gerd-i hâr-ı gubârdan sâde yaʿni âyîne-i talʿatı jeng-i reng-i hatdan cilâde idi. Belki henüz sinn-i bülûga bâlig olmamış ve luʿb u lehv-i sıbâdan fârig olmamış idi ki ol sürûr-bahş sûra kasîde virüp manzûr-ı iltifât-ı şâhî ve müstehakk-ı câʾize-i dil-hᵛâhî ile behre-mend oldı…"[17] Başka bir tarihî belgede, Kanunî devrine ait bir in'âmât defterinde de buna benzer bir bilgi bulunmaktadır. İlgili defterde olayın geçtiği yıl ve ay belirtilmekte, daha sonra kaside sunan şairler ve bunlara yapılan ihsanlar sıralanmaktadır. Burada aralarında Zâtî, Hayâlî, Figânî, Deli Birader Gazâlî'nin de bulunduğu yirmi beş şairin mahlası geçmektedir. Şairlerden on dokuzuna elbise, altısına ise akçe ihsan edilmiştir. Elbise alan şairlerden biri de Rahmî'dir. İlgili in'âmâtın başındaki ifade şu şekildedir:

"Fî-sene sebʿa ve selâsîne ve tisʿa miʾe der-İstanbul fî-şehri Muharremi'l-harâm.

---

[15] Ali Nihad Tarlan (1948). *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dalı. 1(1): 1.

[16] Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 3; Gülgun Erişen (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi*. X (1): 285-286. Ayrıca Cahit Kavcar ve Ahmet Atilla Şentürk ise hiçbir açıklama yapmadan Rahmî'nin doğum tarihini 1514 ve 1518-20 olarak göstermişlerdir. Cahit Kavcar (1978). "Rahmi". *Türk Ansiklopedisi*. C. XXVII. Ankara: MEB Yay. 209; Ahmet Atillâ Şentürk(1999). *Osmanlı Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Yapı Kredi Yay. 347.

[17] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 750.

İnʿâmât-ı mezkûrîn be-cemaʿat-i şuʿarâ-yı mezkûrîn ki kasîde dâde-end."

Defterde Rahmî'nin aldığı ihsan ise "Rahmî, şâʿir. Câme mislehu" ifadesiyle belirtilmiştir[18].

Görüldüğü gibi umûmiyetle iki kaynaktaki bilgiler örtüşmektedir. Şehzâde Mustafa'nın sünneti 1530'da yapılmıştır. Âşık Çelebi bu olay sırasında Rahmî'nin henüz ayvatüyleri çıkmamış, büluğ yaşına ulaşmamış, oyundan kopamamış bir çocuk olduğunu söylemektedir. Burada bir parça mübalağa bulunduğu farzedilse bile "Belki henüz sinn-i bülûga bâlig olmamış" ifadesi aslında şairin yaşıyla ilgili çok ciddi bir ipucudur. Bilindiği üzere büluğ; erginlik, olgunluk, çocukluk devresini tamamlayıp ergenliğe geçiş, namaz ve oruç gibi farzlarla mükellef (yükümlü) olmaya başlama demektir[19]. Büluğ yaşı demek olan sinn-i büluğun erkekler için başı on iki sonu on beştir. On beş yaşını bitirmiş kimse bâliğ sayılır[20]. Bu hüküm göz önünde tutulursa, 1530 yılında Rahmî'nin on beş yaşından küçük olması gerektiği ortaya çıkar. Eğer bu sünnet düğününde şairin on iki-on dört yaşları civarında olduğu farzedilirse o zaman doğum tarihinin de 1516-1518 olduğu tahmin edilebilir. Zaten o vakitte şairin yaşının epeyce küçük olduğu Âşık Çelebi'nin ifadelerinin devamından da anlaşılmaktadır. Mealen ifade edilecek olursa, Âşık Çelebi, Rahmî'nin bu şenlikte padişahın iltifatına mazhar olduktan sonra, Sadrazam İbrahim Paşa'nın huzurunda Defterdar İskender Çelebi'nin meclisinde bir nevi imtihana tabi tutulduğunu ve cevaplarının beğenilmesi üzerine "büzürgâne câ'izelerle behremend" olduğunu nakletmektedir[21]. Büzürgâne; büyükçe, büyükler gibi, büyüklere yakışır şekilde anlamındadır. Diğer taraftan Âlî'nin "…Vefât itdügi zamândaki sinn-i ʿazîzi mâ-beyn-i hamsîn ü sittîn idi…"[22] yani vefatında (1567-1568) elli altmış arasında idi beyanı bize göre oldukça genel bir tahmindir ve netlik

---

[18] İsmail E. Erünsal (1984). "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II Kanunî Sultan Süleyman Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *Osmanlı Araştırmaları.* (IV): 10-11. Defterde Rahmî'den ilk olarak bu vesileyle bahsedilmiş, daha sonra iki defa daha ihsan aldığı kaydedilmiştir.

[19] Abdullah Yeğin-vd. (1985). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat.* İstanbul: Türdav Yay. 133.

[20] Ömer Nasuhi Bilmen (1991). *Büyük İslam İlmihali.* İstanbul: Bilmen Basım ve Yayınevi. 49.

[21] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 750.

[22] Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218.

ifade etmemektedir. Yine Lamiî'nin 1523-1526 yılları arasında yazdığı[23] *Bursa Şehr-engîz*'inde de Rahmî'den

Bugün açılmaduk ter goncedür ol

diye bahsedilmektedir[24] ki bunun da aynı şekilde oldukça genel bir ifade olduğu söylenebilir.

I.1.3. Ailesi

Rahmî'nin ailesiyle ilgili bilgiler de sınırlıdır. Bu konuda en yaygın bilgi, babasının adı ve mesleği konusundadır. Kaynaklarda babasının Nakkâş Bali olduğu açıkça söylenmektedir: "…Nakkâş Bali oglı dimekle iştihâr u i'tibâr bulmışdur..."[25], "…Nakkâş Bâlî oglıdur ki babası fenninde erbâb-ı nakşuŋ pîş-revi ve kişver-i res-müŋ hüsrevidür…"[26], "…Nakkâş Bâlî-zâdedür…"[27], "…Nakkâş Bâlînüŋ ferzendidür…"[28]. Yine Yahya Bey'in ve Lamiî'nin şeh-rengizlerinde de babasının adı zikredilmektedir:

Biri Nakkâş Bâlî-oglı Rahmî[29]

Kanı Nakkâş Bâlî oglı dil-ber[30]

Lamiî, *Şehr-engiz*'inde ayrıca "Nakkâş Mahmûd" isimli biri-ni tanıtırken de yine Nakkâş Bâlî'den söz etmiştir. İlgili kısmın başlığı şu şekildedir: "tavsîf-i mâh-ı melek-tezyîn gayret-i

---

[23] Nuran Tezcan (2001). "Güzele Bir Şehrengizden Bakış". *Türkoloji Dergisi.* XIV(1):164.
[24] Nuran Tezcan (2001). "Güzele Bir Şehrengizden Bakış". *Türkoloji Dergisi.* XIV(1): 187.188.
[25] Günay Kut (1978). *Heşt Bihişt Sehî Beg Tezkiresi.* Boston: Harvard University Press. 299.
[26] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 748.
[27] Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218.
[28] Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ.* Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. Nu: 765. vr. 67a.
[29] Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahyâ Bey Dîvan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 254.
[30] Nuran Tezcan (2001). "Güzele Bir Şehrengizden Bakış". *Türkoloji Dergisi.* XIV(1):188.

nigâristân-ı Çîn Nakkâş Mahmûd şâgird-i Nakkâş Bâlî Çelebi”[31]. Bu cümlede, o devir Bursa'sının mâhir nakkaşlarından biri olan Nakkâş Mahmud'un Rahmî'nin babası Nakkâş Bâlî'nin talebesi olduğu belirtilmektedir.

Yukarıda bulunan ifadelerden, özellikle Âşık Çelebi'nin sözlerinden, Rahmî'nin babası Nakkâş Bâlî'nin nakış ve resim konusunda üstâd ve çok meşhur birisi olduğu, hatta ünlü öğrenciler de yetiştirdiği anlaşılmaktadır. Nitekim şair Rahmî'nin de bu konuda babasından ders aldığı, nakış ve resim işinde uzmanlaştığı Âşık Çelebi Tezkiresi'nde kayıtlıdır: “…*el-veledu sırrı ebîh* mûcebince san'at-ı nakşda hayli çâbük-dest ve nakş u şi'rde iki Mânînüŋ bile kadri bunuŋ pâyesi yanında pest idi…”[32]

Diğer taraftan Rahmî'nin Sultan II. Selim'e sunduğu *Gül-i Sad-berg* isimli eserinde geçen

Midhatüŋ olsa nola evrâdumuz
Oldı kapuŋ bendesi ecdâdumuz

beytinden şairin atalarının devlet hizmetinde bulunduğu ortaya çıkmaktadır[33].

Rahmî'nin ailesiyle ilgili en geniş bilgi, Bursalı şair Lâmiî Çelebi'nin mektuplarından meydana gelen *Münşeât*'ında bulunmaktadır. İlk olarak, Gül Camii imamı Neccâr Muslihiddîn'e yazılan bir cevap-nâmede Rahmî'nin babası Nakkâş Bâlî'nin ismi açıkça zikredilmektedir. Burada Lâmiî, oğlu Ebubekir'in Nakkâş Bâlî'nin hizmetinde olduğunu söylemektedir. Anlaşılan şair bir nevi oğlunu Nakkâş Bâlî'nin yanına çırak olarak vermiştir. Eserdeki ilgili kısım şöyledir: “…Ba'de[hu], Ebû Bekr bendeŋüz mübârek elüŋüz öper. Eger ahvâlinden istihbâr olınursa, Nakkâş Bâlî Çelebi hizmetinde olur. İşledügümüz işlere hezâr dürlü nakşlar geçüp san'atında pergâr-vâr bir nokta üzerine döner oldı. Biz dahı lâ-büd medâr-ı müdârâda söz merkezin gözleyüp yolından çıkmasun diyü

---

[31] Nuran Tezcan (2001). “Güzele Bir Şehrengizden Bakış”. *Türkoloji Dergisi.* XIV(1):184.

[32] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 749.

[33] Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 4.

dâyire çizer olduk…”[34]

Lâmiî'nin mektuplarından birinde ise "Bâlî Çelebi" isminde bir hattattan uzunca bahsedilmektedir. Bu şahsın da Rahmî'nin babası Nakkâş Bâlî Çelebi olması kuvvetle muhtemeldir. Lâmiî Çelebi'nin Defterdar İskender Çelebi'ye yazdığı bu mektupta[35]; Bursa'da çok sür'atli ve doğru bir şekilde yazı yazan Bâlî Çelebi adında bir kimsenin olduğu, fakat oldukça yaşlı ve fakir olduğundan geçimini temin etmek için çocuklara yazı dersi verdiği, bunun için de eser yazamadığı söylenmektedir. Mektuptan anlaşıldığı kadarıyla Lâmiî, daha önceden yazdırılması emredilen ve on bin beyte yakın olan külliyat-ı dîvânını, ayrıca otuz kadar kitap ve risalesini bu hattata yazdırmış ve İstanbul'a göndermiştir. Adıgeçen kâtip kuloğludur. Atası dizdarlıktan emekli olup Bursa'da Hazret-i Sultan (padişah yahut Emir Sultan?) türbesinde türbedarlık vazifesi yapmıştır. Bunu gösteren berat da mektupla birlikte İskender Çelebi'ye gönderilmiştir. Lâmiî bunları söyledikten sonra, İskender Çelebi'den Bâlî Çelebi'ye atasının görevinin verilmesini arz etmekte, eğer bu olmazsa devlet hizmetinden bir yazı vazifesi ihsan edilmesini istemektedir. Ayrıca ilgili kâtibin defter üslûbunu bilen, muhasebede de mâhir biri olduğunu ilave etmektedir. Lâmiî mektubun devamında, padişahın yazmasını emrettiği ve üç-dört bin beyit olacak olan *Kıssa-i Heft Peyker* ve *Hikâye-i Seb' Manzar*'a başlayıp bin beyit kadar yazdığını, eserin tamamlanması için Bâlî Çelebi'nin yardımına çok fazla ihtiyacı olduğunu söylemektedir. Bâlî Çelebi'nin elinde maaşı yeterli bir işi olursa, çocuklara ders vermeyi bırakacak, padişahın yazı hizmetiyle meşgul olacaktır. Mektubun sonunda Lâmiî bu konuda çok söze gerek olmadığını, Bâlî Çelebi'ye yapılacak ihsanın kendisine yapılmış olacağını söylemeyi de ihmal etmez. Mektubun ilgili kısımları şu şekildedir:

> "…ʿAllâmü'l-guyûb, ki nâzır-ı habâyâ-yı zevâyâ-yı kulûbdur *ve kefâ bihi şehîden*[36], hâliyen mahrûsa-i Burusada bir sürʿat-i benân ve sıhhat-i beyânla kitâbet eyler hemîn **Bâlî Çelebi** dimekle maʿrûf ve dîv-destlikle mevsûf bir kimesne vardur, ol dahı pîr ve gayetde fakîr olmışdur. Kût-ı lâ-

---

[34] Hasan Ali Esir (2006). *Münşeât-ı Lâmiî (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü Rize Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. 198-199.

[35] Daha sonraki yıllarda Nakkâş Bâlî'nin oğlu Rahmî'nin İstanbul'daki en önemli hâmîsinin de İskender Çelebi olacağı görülecektir.

[36] Şahit olarak o yeter. Ahkaf, 46/8.

yemût içün, taʿlîm-i sıbyân ve teʾdîb-i vildân idüp kitâbet süremez oldı. Âsaf-ı aʿzam, sâhibü'l-kadri'l-muʿazzam hazretleri, *lâ zâlet dürerü gureri meʾrebihi muntazamaten fî silki'l-murâdi, bi-hürmeti'l-aktâbi ve'l-evtâdi*[37], nüsha-i külliyyât-ı dîvân-ı bendegî ʿale't-tertîb on biŋ beyte karîbdür, yazdurılması emr olmışdı, mezbûra yazdurılup bi'l-fiʿl irsâl olındı. Bundan gayrı mesfûruŋ hattıyıla ilâ yevminâ hâzâ bi'd-defeʿât otuz mıkdârı kütüb ü resâyil-i maʿârif ü vesâyil âsitâne-i siyâdet-nişâneye gönderilmişdi. Mezkûr kâtib bendeŋüz kul oglıdur. Atası dizdârlıkdan tekâʿüd idüp Burusada Hazret-i Sultân, *ʿaleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân*[38], türbesine türbedârlık üzerine geçmişdür. ʿİzz-i huzûr-ı fâyizü'n-nûruŋuza anuŋ berâtları bilece irsâl olındı. ʿİnâyet-i şâmile ve iʿânet-i kâmileŋüzden tazarru' olınur ki mesfûra yine atası yercügezi himmet buyrıla. Eger ol olmazsa mukâtaʿât-ı sultânîden bir hizmet-i kitâbet ihsân olına ki üslûb-ı deftere kâdir ve fenn-i muhâsebede mâhir kimesnedür.

Dergâh-ı ʿâlem-penâh ve bârgâh-ı gerdûn-iştibâhdan ʿilm-i şerîfüŋüz muhîtdür ki bu bende-i dîrîne ve devlet-hᵛâh-ı kemîneye, ki tâze bir nazm-ı hoş-âyende ve bir efsâne-i tarab-efzâyende dinilmesi içün fermân-ı hümâyûn, *enfezehu'llâhu teʿâlâ fi'r-rubʿi'l-meskûni*[39], vârid ü sâdır olmışdur, ol emr-i ʿâlî mûcebince *Kıssa-i Heft Peyker*e ve *Hikâye-i Seb' Manzar*a şürû' olındı…

Ve'l-hâsıl ol nüshanuŋ kerrâtla kitâbetinde müşârün ileyh kâtibe min külli'l-vücûh ihtiyâc-ı tâm ve iftikâr-ı ʿâm vardur. Şöyle ki elinde kefâf-ı maʿâşı ola hizmet-i taʿlîmden temâm ferâgat ider ve kitâbet-i sultânde gayra ihtiyâc komayup kifâyet eyler. Hakîkatde aŋa olan ihsân bu hakîre ʿâyiddür. Bu bâbda ziyâde kelimât zâyiddür. Hâşâ ki tazarruʿ-ı fakîrân yanuŋuzda merdûd ve bâb-ı kerem mesdûd ola.

Hemân saʿâdet-i dâreyn yevmen-fe-yevmen der-terakkî bâd! Bi'n-nûn ve's-sâd![40]

E'd-dâʿiyü'l-fakîr Lâmiʿiyyü'l-hakîr.[41]"[42]

---

[37] Yüce şahsiyetlerin hürmetine, murat ipliğinde isteğinin parlak incileri dili olduğu sürece…

[38] Rahmet ve af üzerine olsun.

[39] Allah, dünyanın dört bir köşesinde nüfuzunu artırsın.

[40] Daima iki dünyanın mutluluğu günden güne artmaya devam etsin! "Nun" ve "sad" hürmetine!

[41] Fakir duacı, değersiz Lâmiî.

Eğer bu mektupta adı geçen Bâlî Çelebi, Rahmî'nin babası olan Nakkâş Bâlî ise, ki biz öyle olduğunu sanıyoruz, o zaman Rahmî'nin ailesi hakkındaki bilgiler daha da artmaktadır. Buna göre Rahmî'nin babası şair Lâmiî'nin yakın arkadaşlarından, hızlı ve doğru yazı yazan bir hattattır. Mektubun yazıldığı zamanda, ki bu meçhuldür, yaşlı ve fakir bir durumdadır. Çocuklara muhtemelen yazı dersi vererek geçimini temin etmektedir. Rahmî'nin dedesi ise bir kuloğludur. Bilindiği üzere kuloğlu; bir manada emekli olduktan sonra evlenen ve ölen yeniçerilerin çocuklarına denmektedir[43]. Bu doğruysa şâirin dedesinin babası bir yeniçeri olmalıdır. Zaten mektupta da dizdarlıktan emekli olup türbedarlık yaptığı söylenmektedir. Bu noktada biraz daha yukarıda yazdığımız, Rahmî'nin Sultan II. Selim'e sunduğu *Gül-i Sad-berg* isimli eserinde geçen beyit de böylece anlam kazanmaktadır. Lâmiî'nin Bâlî Çelebi için istediklerinin gerçekleşip gerçekleşmediğine, ona bir devlet görevi verilip verilmediğine dair şimdilik elimizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır[44].

---

[42] Hasan Ali Esir (2006). *Münşeât-ı Lâmiî (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük.* Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Rektörlüğü Rize Fen-Edebiyat Fakültesi Yay. 342, 343, 344.

[43] Harun Tolasa (1983). *Sehî, Latîfî, Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Y.Y.'da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I.* İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 110; Komisyon (2002). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük.* C. 2. İstanbul: MEB Yay. 1781; Ahmet Talât Onay (1992). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar.* (Haz. Cemâl Kurnaz). Ankara: TDV Yay. 264.

[44] Gülgun Erişen, Âlî'nin *Menâkıb-ı Hünerverân* isimli XVI. asır nakkaşlarından bahseden eserinde Hüseyin Bali adında birinden söz ettiğini belirtir ve bu kişinin Rahmî'nin babası Nakkâş Bâlî olabileceğini söyler. Bk. Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 4; Gülgun Erişen (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi.* X (1): 286. Ancak bu görüş, Fatih Tığlı gibi, bize de pek isabetli görünmemektedir. Bk. Fatih Tığlı (2006). *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. 8. Çünkü öncelikle adıgeçen Hüseyin Bâlî'nin Nakkâş Bâlî olabileceğine dair elde ciddi, net bir delil, bir tutar nokta yoktur. Zaten mevcut hiçbir kaynakta Rahmî ile Hüseyin Bâlî ismi yan yana geçmemektedir. Diğer taraftan o devirlerde Bâlî isminin çok yaygın olarak kullanıldığı tarihî kaynaklardan da anlaşılmaktadır. Mesela Yahya Bey'in *İstanbul Şehrengiz*'inde Safer Bâlî, İsa Bâlî, Kurt Bâlî, Hamza Bâlî gibi muhtelif şahıslardan bahsedilmektedir. Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahyâ Bey Dîvan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 255-vd. Diğer taraftan Rahmî'yi tanıyan ve *Künhü'l-Ahbâr*'ında onu tanıtan Âlî, bu eserinde "Burusalı Nakkâş Bâlî-zâdedür" de-

Ayrıca Rahmî'nin daha sonraki hayatında evlenip evlenmediğine, çocuğunun olup olmadığına dair de kaynaklarda hiçbir bilgi yoktur. Şairin, şiirlerinde zaman zaman yalnızlık ve kimsesizlikten şikâyet ettiği görülmektedir.

Haşre dek var ola ʿâlemde felek
Ol durur üstüme ancak dönerüm (G 140/5)

Bunun dışında Rahmî bir şiirinde

Yûsufumdan ayrı düşdüm nitekim Yaʿkûb-ı zâr (Ms 14/III/1)

demektedir. Şair gerçekten çocuğu oldu da ondan ayrıldı mı, yoksa bunu şiir icabı mı söyledi bunu bilemiyoruz.

I.1.4. Tahsili

---

mekle yetinmiş, Hüseyin ismini anmamıştır. Bk. Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay. 218. Ayrıca Nakkâş Bâlî'yi, oğlunu yanına çırak verecek derecede iyi tanıdığı anlaşılan Lâmiî'nin ne *Şehrengiz*'inde ne de *Münşeât*'ında Nakkâş Bâlî geçtiği halde Hüseyin ismi geçmemektedir. Diğer taraftan bazı kaynaklarda XVI. asırda yaşamış bir Kara Bâlî ve Kara Bâlî-zâde'den bahsedilmektedir. Mesela bk. Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 660, 661, 662, 698, 742, 783; Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara*. KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 129, 350. Bu kişilerin Rahmî ve babasıyla bir ilgisi yoktur. Kara Bâlî; Aydınlı, Sinan Paşa'nın talebesi olmuş, Âhî, İshak Çelebi gibi isimlerin hocası olan bir müderristir. Kara Bâlî-zâde (1537) ise XVI. asırda tanınmış, Kanunî'nin sevgisini kazanmış, mukataacılıktan emekli, konağında işret meclisleri düzenleyen, cömert, şair hamisi olan biridir. Figânî gibi bazı şairleri himaye etmiştir. Geniş bilgi için bk. Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 660-662; Haluk İpekten (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*. İstanbul: MEB Yay. 33, 34, 76, 150, 243. Deli Birader diye ünlü olan Gazâlî'nin Mekke'den İstanbul'a yolladığı manzûm mektupta ve Zâtî'nin ona yazdığı manzûm cevapta da Kara Bâlî-zâde ve Rahmî'nin isimleri birlikte geçmektedir. Gazâlî'nin "Kara Bâl'oglı kurva karınuŋ/Ak kızı Rahmî-i nigâr eyü mi" diye sorusuna Zâtî, "Kara Bâl'oglına karı dime sen/Koca dirseŋ nola ne var eyüdür/Göricek uş kara yüzin küsine/Ak kızı Rahmî-i nigâr eyüdür" diye cevap vermiştir. Günay Kut (2005). *Yazmalar Arasında Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*. İstanbul: Simurg Yay. 103, 109.

Kaynaklarda Rahmî'nin küçük yaşlarda ilim tahsîline başladığı söylenmekle birlikte, bu ifadelerin genellikle umûmî ifadeler olduğu görülmektedir: 1538'de yazılan *Sehî Bey Tezkiresi*'nde "'İlm-i zâhire meşgûl…" denilirken[45], 1546'da yazılan *Latîfî Tezkiresi*'nde "'Ulemâ zümresinden… kesb-i 'ilm ü 'irfânda dânişmend ü dâniş-güzîn idi…" olduğu belirtilmektedir. Ancak bu tezkirenin farklı nüshalarında "…talebe tâyifesindendür…", "…talebe tayifesinden bu devr şu'arâsındandur…" ifadeleri de geçmektedir[46]. 1568'de tamamlanan *Âşık Çelebi Tezkiresi*'nde "…Ammâ 'uluvv-i himmeti sanâyi'-i cüz'iyyeye ve bedâyi'-i sûriyyeye olmayup nakd-i evkât-ı girân-mâyeyi tahsîl-i 'ulûm u ma'ârife sarf iderdi. Ve hüsn-i kâbiliyyet ü kemâl-i ehliyyetden hurûf-ı tehecciye başladugı gibi 'Acem fâzıllarına ve Rûm monlâlarına harf atardı…" denmektedir[47]. *Kınalı-zâde Tezkiresi*'nde konuyla ilgili şu cümleler geçmektedir: "…Henûz ruhsâr-ı rengîn ve rûy-ı nâzenîni hatt-ı siyâhdan sâde ve serv-i ra'nâ ve kâmet-i bâlâsı bâg-ı letâfet ü gülşen-i melâhatda serv-i âzâde iken şi're gûşiş ve bu fenne hayli verziş idüp âvâze-i nâm u nişânı inzimâm-ı hüsn-i bî-nazîr ile 'âlem-gîr olmış idi…"[48]

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi, Rahmî'nin ilk tahsil yıllarıyla ilgili bilgiler çok net değildir. Hangi hocalardan ders aldı, hangi ilimleri okudu, bunlar tam olarak bilinememektedir. Ancak geleneksel Osmanlı eğitim sistemi düşünülürse, Rahmî'nin ilk hocasının büyük bir ihtimalle babası Nakkâş Bâlî olduğu söylenebilir. Yine sarf, nahiv, kıraat, Kur'an, ilmihal bilgilerini de çocukluğunda almış olması kuvvetle muhtemeldir. Diğer taraftan Rahmî, *Gül-i Sad-berg* isimli eserinde eğitimiyle ilgili şunları söylemektedir:

Tâlib idüm kesb-i kemâl itmege
Râgıb idüm gâhi su'âl itmege

Nice zamân kesb-i kemâl eyledüm

---

[45] Günay Kut (1978). *Heşt Bihişt Sehî Beg Tezkiresi.* Boston: Harvard University Press. 299.

[46] Rıdvan Canım (2000). *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabsıratü'n-Nuzamâ.* Ankara: AKM Yay. 270, 687.

[47] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 749.

[48] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 329.

Bahsde dânâları lâl eyledüm

Bir nice dem okuyuban nahv u sarf
Dikkat ile bahis idüp harf-be-harf

Mantıkum işitse ger ehl-i kelâm
Bile rüsûm ile nedür hadd-i tâm

Cins ile keyfiyet-i hayvân nedür
Fasl ile mâhiyyet-i insân nedür

Künhiyile her biri idrâk olup
Gerd-i cehilden dil ü cân pâk olup[49]

Bu beyitlere dayanılarak Rahmî'nin sarf ve nahiv, mantık, kelâm, usûl (rüsûm) gibi ilimleri okuduğu söylenebilir. Ali Nihad Tarlan tezkirelerdeki bilgilere dayanarak, "…Talebe taifesinden dendiğine nazaran, devrinde revaçta olan ulûmu ve bilhassa eserlerinde de görüldüğü üzere edebî ilimleri tahsil etmiş…" olduğu kanaatine varmıştır[50]. Bize göre de bu doğru bir tespittir. Rahmî, muhtemelen, sıbyan mektebinde temel eğitimini aldıktan sonra, devrin gözde ilimlerini tahsil etmeye başlamış, biraz da kabiliyetinin yönlendirmesiyle edebî ilimlere yönelmiş, kendini bu alanda yetiştirmiştir. Nitekim Âşık Çelebi'nin, özellikle Hasan Çelebi'nin yukarıdaki ifadeleri de bunu doğrulamaktadır. Rahmî, yine *Gül-i Sad-berg*'indeki şu beyitlerle bize ma'ânî, beyân ve bedî gibi edebî ilimleri de tahsil ettiğini açıkça ifade etmektedir:

Cümle fünûn içre bugün fâ'ikam
Her ne ki ben himmet ola lâyıkam

Fenn-i ma'ânî vü bedî' ü beyân
Su gibi dil tıflı kılupdur beyân[51]

---

[49] Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 5.

[50] Ali Nihad Tarlan (1948). *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dalı. 1(1): 1.

[51] Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 6.

Rahmî, *Divan*'ındaki bir beyitte de fen sahibi olduğunu söyleyerek övünmekte, ancak nazımla şöhret bulduğunu, şiir ve inşanın kendi yanında fenn-i edna, pek aşağı yahut pek cüz'i bir fen olduğunu söylüyor. Buradan, şiir ve inşanın onun için kolay ilimler olduğu da anlaşılabilir.

Zû-fünûnam nazm ile buldum cihânda iştihâr
Fenn-i ednâdur yanumda şiʿr ile inşâ benüm (G 133/5)

Rahmî'nin başladığı bu eğitimini, o devirde, hangi aşamaya kadar devam ettirdiğini bilemiyoruz. Ancak bu ilk gençliğinde eğitimini tamamlayamadığı, medreseden mezun olamadığı anlaşılmaktadır. Bu konuda belki çok erken yaşta şöhreti yakalamasının ve caizeler yoluyla bir parça parayı da bulmasının olumsuz tesiri olmuş olabilir. Şair, bu ilk gençliğinde İskender Çelebi'nin, İbrahim Paşa'nın, Kanunî'nin ilgisine mazhar olmuş, onlardan câizeler almış, himaye görmüştür. Ancak İskender Çelebi (ö. 1535) ve İbrahim Paşa'nın (ö. 1536) ölümleriyle birden bire hâmîsiz kalmış, sıkıntı içine düşmüş ve biraz da geçimine vesile olacağı için, yarım bıraktığı eğitimine yeniden başlamıştır. Rahmî, çeşitli sıkıntılar sonunda nihayet devrin önemli âlimlerinden Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den mülâzım olarak eğitimini tamamlamıştır. Kınalı-zâde bütün bunları, biraz da süslü bir dille şu şekilde anlatmaktadır:

> "…Ve bu iʿtibâr ile gûşiş-i bisyâr u saʿy-i bî-şumâr idüp sâhib-i iştihâr şâʿir-i nâmdâr olmış idi. Baʿdehu rûzgâr-ı zûrkâr mürebbîlerinüŋ her birin kâkül-i dil-dâr gibi târ u mâr ve hâl-i ʿâşık-ı dil-figâr gibi perîşân-ı rûzgâr idüp cümlesinüŋ bâlîni zemîn ü bisteri hâr oldukda hᵛâr u zâr olup sipir-i bî-mihr keştî-i hâlini ʿummân-ı âlâm u melâle salmış idi ve mânend-i tâc-ı pür-ibtihâc baş üzre yir itmiş iken misâl-i zer halhâl ayakda kalmış idi. Âhir hezâr kürbet ü şiddetle dânişmendlikde nihâyet-i hareketi Celâl-zâde Sâlih Çelebide müntehî oldukda rûy-ı vücûdı devlet mülâzemeti ile handân u behî olup…"[52]

---

[52] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara*. KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 330.

Bu konuda Âşık Çelebi de "…Egerçi tâli'i tarîki emrinde bir mikdâr 'avk itdi ve her tarîkle ki sûy-ı selâmete dümen dogrultdı rûzgâr-ı ber-bâd mevc-i hayr sevk itdi. El-hamdü li'llâh ki mısra':

Pâyân-ı şeb-i siyeh sefîd est[53]

mûcebince seyr ü güzârı Celâl-zâde Sâlih Çelebi Efendide nihâyet buldı ve anlardan mülâzemet müyesser oldı…" demektedir[54].

Bu hususta tezkire yazarı Ahdî sadece, "…Mülâzımîn zümresinden…" demekle yetinmiştir[55]. Daha sonraki kaynaklardan İsmail Belîg'in *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân* isimli eserinde de Kınalızâde'nin verdiği bilgiler tekrar edilmiştir: "…Ve ol 'ahdde sadr-nişîn-i erbâb-ı câh u celâlüŋ her birinden iltifat görmiş idi. Ba'dehu müntesib oldıgı kibâr-ı sudûrın cümlesin gerdiş-i nâ-hem-vâra rûzgâr-ı gaddâr perîşân itmekle hezâr kürbet ile dânişmendlikde nihâyet Celâl-zâde Sâlih Çelebiden ahz-ı mülâzemet idüp…"[56]

Bilindiği üzere Celâl-zâde Sâlih Çelebi (ö. 1566). XVI. asrın en önemli âlim ve müderrislerinden biridir. Rahmî ondan mülâzım olmuştur. Sâlih Çelebi, İbrahim Paşa'nın ölümünden sonra sadrazam olan Ayas Paşa zamanında Sahn müderrisliğine getirilmiştir[57]. Rahmî de bu devirde medrese tahsilini tamamladığına göre, Salih Çelebi'nin müderris olduğu Sahn Medresesi'nden mezun olmuş olabilir. Bilindiği gibi Fatih tarafından kurulmuş olan bu medrese, Osmanlı'nın en büyük ve önemli medreselerinden biridir.

Bahsedilen resmî eğitimin ötesinde Rahmî'nin de gayret ederek kendini yetiştirdiği, ayrıca büyüklerin, mesela İskender Çelebi'nin, meclislerine girip bu edebî muhitlerden de istifade ettiği rahatlıkla söylenebilir. Diğer taraftan İranlı şair Hilâlî'nin Farsça *Şâh u Gedâ*'sını Türkçeye tercüme etmesi onun Farsçayı da iyi derecede bildiğini göstermektedir. *Divan*'ında da Farsça bir rubai bulunmaktadır. Yine *Divan*'ında yer yer Arapça mısra/beyitlerin bulunması Arapçayı da bildiğini göstermektedir.

---

[53] Siyah gecenin sonu beyazdır/Karanlık gecenin sonu aydınlıktır.

[54] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 750.

[55] Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay. 311.

[56] Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri*. Bursa: Asa Kitabevi. 295.

[57] Sâlih Çelebi'yle ilgili geniş bilgi için bk. Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 702-707.

Bunların ötesinde Rahmî kimi zaman şiirlerinde bu zâhirî ve maddî eğitimin ötesinde mânevî eğitimin, tarikat eğitiminin de gerekliliğini vurgulamıştır.

Niçe bir medresede eyleyelüm kîl ile kâl
Niçe bir mâzi vü müstakbel ola dilde makâl
Eyleyüp fenn-i kelâm içre niçe bahs ü cidâl
Ẓâhir olmaz saŋa bir zerrece keyfiyyet-i hâl
Hall olunsun dir iseŋ saŋa ser-â-ser işkâl
Yüri bir râh-nümâya irişigör abdâl (Ms 1/II/1-6)

I.1.5. Mesleği ve Vazifesi

Rahmî, hocası Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den mülâzım olduktan sonra ilmiyye sınıfına dâhil olmuş ve müderrislik yolunu seçmiştir. Ancak vazife alması biraz geç ve güç olmuştur. Bu konuda Sehî, Latîfî, Ahdî ve Rahmî'nin yakın arkadaşı olan Âşık Çelebi'nin tezkiresinde hiçbir bilgi yoktur. Riyâzî, tezkiresinde "…Celâl-zâde Sâlih Çelebi'den mülâzemetle kâm-revâ olup Anatolıda Yeŋişehr nâm kasabada mutasarrıf-ı mansıb-ı tedrîs olmışdur…"[58] diyerek onun görev yerine ve görevine değinirken, İsmail Belîg "… hezâr kürbet ile dânişmendlikde nihâyet Celâl-zâde Sâlih Çelebiden ahz-ı mülâzemet idüp Yeŋişehrde yigirmi akçe ile müderris olmış idi…"[59] bilgisini vermiş ve böylece maaşını da belirtmiştir. Kınalı-zâdenin ifadeleri bu mevzûdaki bilgiyi biraz daha genişletir nitelik-tedir: "…âlâm-ı bî-encâm ve bî-rahmî-i sipihr-i nâ-fercâm ile sene erbaʿa ve sebʿîn ve tisʿami'ede Yeŋişehrde yigirmi akçe müderris iken…"[60] Görüldüğü gibi yazar burada Rahmî'nin 974'te (M. 1566/1567) Yenişehir'de müderris olduğunu belirtmektedir. Bu hususta en detaylı bilgi Gelibolulu Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ında bulunmaktadır:

> "…Rûzgâr-ı gaddâr kendüye leyl ü nehâr sitemkâr olup yâ kaht-ı erbâb-ı keremden yâ nühûset-i baht-ı pür-elemden âhir-i ʿömrinde biŋ belâyıla yigirmi akçe medreseye muta-

---

[58] Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ*. Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. Nu: 765. vr. 67a.
[59] Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri*. Bursa: Asa Kitabevi. 295.
[60] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara*. KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 330.

> sarrıf oldı. Anda dahı beyne'l-ʿulemâ makbûl olan medâris-den virilmeyüp bir mercûhına kanâʿati taʿayyün buldı. Ġarâbet bundadur ki ol pâye-i sâfile nice yıllar mülâzemetle kendüye el virmedi. Üç dörd kitâb te'lifi ile nâmdâr ve Rahmî nâmına bir şâʿir-i sâhir-i pesendîde-güftâr iken rustâyîlere lâyık görilen mertebelerle riʿâyeti câ'iz görilmedi. Bi'l-âhere sene sebʿîn ve tisʿa miʾe esnâlarında şeh-zâde-i kâm-bîn ve vâris-i taht u tâc u nigîn olan Sultân Selîm Hân-ı Cemşîd-âyîn ʿatebe-i ʿulyâsına vardı. Tîr ü kemân evsâfında bir kasîde ile ʿarz-ı hâl kıldı. Hattâ bu makûle bir kıʿa ile sarâhaten ʿarz-ı hâle dahı muhtâc oldı. Tâ ki bir şefâʿat-nâme virilüp yigirmi akçe medreseye dest-res buldı…"[61]

Anlaşıldığı üzere burada Âlî, Rahmî'nin talihsizliğinden dem vurarak söze başlamakta, ya cömert insanların yokluğundan ya da bahtsızlığından uzun süre görev alamadığını, ancak ömrünün sonlarında bin bela ile yirmi akçelik medreseye atandığını söylemektedir. Âlî'ye göre, üstelik şairin görev yapacağı medrese, devrin âlimleri arasında gözde olan, geliri yüksek olan medreselerden biri de değildir. İşin garibi bunu bile almak için yıllarca beklemiştir. Üç dört kitabıyla tanınmış olan böyle değerli bir şaire köylülere bile lâyık görülen mertebeler uygun görülmemiştir. Nihayet Rahmî 970 (M. 1562/1563) yılı civarında Şehzâde Selîm'in huzuruna varıp bir kaside ile (bk. *Divan*, Ks. 5) hâlini arz etmiş ta ki ondan sonra kendisine bir şefaat-nâme verilmiş ve yirmi akçelik bir medreseye atanmıştır.

Âlî'nin yukarıdaki ifadeleri bu konuda başka söze ihtiyaç bırakmamaktadır. Yalnız burada Selîm Han'dan şehzâde diye bahsedildiğine göre, Rahmî'nin göreve atanması, Selîm'in padişahlığından yani 1566'dan önce olmalıdır. Yine Âlî, onun 1562-1563 yılı civarında şehzâdenin yanına varıp şefaat-nâme aldığını ve atandığını söylemektedir. Bunlar göz önüne alınırsa, Rahmî'nin müderrisliğe 1562-1565 yılları arasında atandığı tahmin edilebilir. Diğer taraftan Rahmî'nin İbrahim Paşa'nın 1536'da öldürülmesinden sonra medrese eğitimine devam ettiği hatırlanır ve kaba bir tahminle 1540'lı yıllarda mülâzım olduğu farzedilirse, müderrisliğe atanıncaya kadar, yaklaşık yirmi yıl vazife alamadığı ortaya

[61] Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218.

çıkmaktadır. Şairin bu süre içinde ne ile meşgul olduğu, ne gibi sıkıntılar çektiği meçhuldür[62].

I.1.6. Vefatı

Hemen hemen bütün kaynaklar İbrahim Paşa'nın ölümünden (1536) sonra Rahmî'nin elinden tutan olmadığını ve çeşitli sıkıntılar çektiğini belirtirler. Yer yer, şairin *Divan*'ında da yaşadığı yalnızlığın ve kimsesizliğin, zilletin izlerini görmek mümkündür. Buna rağmen Rahmî hiçbir zaman istiğna ve kanaati terk etmediğini söylemektedir. Mesela aşağıdaki beyitler bu bağlamda değerlendirilebilir:

Geçüp zevk u safâdan künc-i ʿuzlet ihtiyâr itdüm
Giderdüm kesret-i yârânı vahdet ihtiyâr itdüm

ʿAzîz olmaga bâʿis Yûsufa çâh-ı mezelletdür
Anuŋçün ʿâlem içre ben de zillet ihtiyâr itdüm

Vücûd-ı ʿâlemi ketm-i ʿadem fehm eyleyüp **Rahmî**
Bugün ʿankâ-sıfat Kâf-ı kanâʿat ihtiyâr itdüm (G 138/1-2, 5)

Rahmî bu beyitlerde özetle, zevk ve safadan geçip yalnızlık köşesini, kalabalıklardan uzaklaşıp birliği seçtiğini söyler. Şair, Hz. Yusuf'un aziz olmasının sebebi zillet kuyusudur, onun için dünyada ben de zillet yolunu seçtim, der. Son beyitte ise, âlemin varlığının yoklukta gizli olduğunu anlayıp anka kuşu gibi kanaat dağını seçtiğini belirtir.

Nihayet şair bin bir zorlukla, Âlî'nin tabiriyle bin belâ ile Yenişehir'de küçük bir medreseye müderris olmuştur. Fakat ömrü vefa etmez ve bu göreve atanmasından birkaç yıl sonra vefat eder.

[62] Gülgun Erişen, bir şiirinin başlığından hareketle onun Malta seferine katılmış olabileceği ihtimali üzerinde durmuşsa da değerlendirme sonucunda bunun pek mümkün olamayacağını ifade etmiştir. Bk. Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 13. Bize göre de bu mümkün değildir. Çünkü ne ilgili manzûmede, ne başka manzûmelerde, ne de biyografik kaynaklarda şairin bu sefere katıldığına dair bir işaret yoktur. İlgili manzûmede, çeşitli benzetmelerle sadece padişahın gemisi övülmektedir. Başlığın ise şiire sonradan konulmuş olması muhtemeldir. Bahsedilen manzûme için bk. G 76.

Kaynaklar onun Yenişehir'de yirmi akçeyle müderris iken vefat ettiği konusunda müttefiktir. Sehî, Latîfî ve Âşık Çelebi tezkireleri yazıldığında şair hayatta olduğundan, bu eserlerde onun ölümüyle ilgili bilgi bulunmamaktadır. Aynı asır kaynaklarından Ahdî'nin *Gülşen-i Şuarâ'*sında Rahmî maddesi olduğu halde, bu konuda hiçbir bilgi yoktur. Âlî'nin *Künhü'l-Ahbâr*'ında ölüm yılı belirtilmemiş, ancak "…Vefat itdügi zamândaki sinn-i ʻazîzi mâ-beyn-i hamsîn ü sittîn idi…" denilmek suretiyle öldüğünde 50-60 yaşları arasında olduğu söylenmiştir[63]. *Kınalızâde Tezkiresi*'nde ise, "…sene erbaʻa ve sebʻîn ve tisʻa mi'ede Yeŋişehrde yigirmi akçe müderris iken sarsar-ı fenâ ile gülistân-ı ʻömrine hazân irüp evrâk-ı şecere-i pür-semere-i vücûdı berg-i rezân gibi rîzân oldı…"[64] diyerek onun 974'te (M. 1566/1567) vefat ettiğini söylemektedir. *Beyânî Tezkiresi*'nin bir nüshasında "fevt 975" (M. 1567/1568) kaydı bulunmaktadır[65]. Riyâzî, Rahmî'nin 975'te fânî cihana veda ettiğini söyledikten sonra, Bursalı Cinânî'nin onun vefatını şu mısra ile tespit ettiğini belirtmiştir:

Bâdâ rahmet-i Rahmî mezîd[66]

Kaf-zâde Fâizî'nin *Zübdetü'l-Eş'âr*'ında "…Tokuz yüz yetmiş beşde fevt olmışdur…" denildikten sonra, şairi belirtilmeden

Cân-ı Rahmîye rahmet

mısraının vefat tarihini karşıladığı ifade edilmiştir[67]. Yine İsmail Beliğ de *Güldeste*'sinde 975'te şairin vefat ettiğini söyleyip

---

[63] Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay. 218.

[64] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 330.

[65] Eyduran tarafından hazırlanan tezkire metninde bu not yoktur. Bk. Aysun Sungurhan Eyduran (2008). Beyânî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ.* KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83502/beyani----tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 70. Hâlbuki bundan daha evvel İbrahim Kutluk tarafından yayınlanan metinde buna işaret edilmiştir. İbrahim Kutluk (1997). *Beyânî Mustafa bin Cârullah Tezkiretü'Ş-Şuarâ.* Ankara: TTK Yay. 100 (dipnotta).

[66] Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ.* Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. Nu: 765. vr. 68a.

ardından önce Cinânî'nin beytini, daha sonra da diğer beyti nakletmiştir[68]. Muahhar kaynaklardan *Kâmûsu'l-A'lâm*'da 974, *Osmanlı Müellifleri*, *Sicill-i Osmânî* ve *Tuhfe-i Nâilî*'de de 975 tarihi verilmektedir[69]. Rahmî hakkında yapılan bilimsel çalışmalarda da umûmiyetle 975 tarihi üzerinde birleşilmiştir[70].

Kaynakların çoğunlukla 975 üzerinde ittifak etmelerinden, özellikle de yukarıda yazılan tarih mısralarından Rahmî'nin 975 (1567-1568)'te vefat ettiği anlaşılmaktadır. Son mısraı yukarıda belirtilen Cinânî'nin hemşehrisi Rahmî için söylediği Farsça tarih manzûmesinin tam metni şu şekildedir:

Rahmî Çelebi Merhûmuŋ Vefâtına Târîhdür

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
Rahmi-i şâʿir ki der-bezm-i fenâ
Câm-i telh-i merg-râ nâ-geh çeşîd

Behr-i târîh-i Cinânî-i gedâ
Goft bâdâ rahmet-i Rahmî mezîd
كفت بادا رحمت رحمى مزيد

---

[67] Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Manzûm Eserler Bölümü. Nu: 1325. vr. 45b.
[68] Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri*. Bursa: Asa Kitabevi. 295.
[69] Şemsettin Sâmi (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm*. C. 3. Ankara: Kaşgar Yay. 2270; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2000). *Bursalı Mehmed Tâhir Osmanlı Müellifleri*. C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 180; Nuri Akbayar (1996). Nuri Akbayar (1996). *Mehmed Süreyyâ*, *Sicill-i Osmânî*. C. 4. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 1344; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 330.
[70] Ali Nihad Tarlan (1948). *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dalı. 1(1): 2; Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 14; Sabahattin Küçük (1993). "16. Yüzyıl Şâirlerinden Bursalı Rahmi Çelebi ve Şiirleri". *MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi* (Âmil Çelebioğlu Armağanı) (7): 426; Gülgun Erişen (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi*. X (1): 288; Turan Boranoğlu (1997). *Bursalı Rahmî Çelebi Divanı'nın Tahlili*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi. 4; Fatih Tığlı (2006). *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi 9-10; Sevim Birici (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*, Elazığ: Manas Yay. 25.

Sene 975[71]

Bursalı İsmail Beliğ, onun Yenişehir'de gömülü olduğunu söylemektedir[72].

---

[71] Cihan Okuyucu (1994). *Cinânî Hayatı Eserleri Divanının Tenkidli Metni.* Ankara TDK Yay.718. Bu manzûme, *Dîvân-ı Rahmî*'de de geçmektedir. vr. 1a. Son mısrâdaki "bâdâ" kelimesi *Dîvân-ı Rahmî* 'de "yârâ" olarak yazılmıştır. Ayırca "Rahmî-i" kelimesi *Cinânî Divanı*'nda "Rahmi-yi" gibi yazılmıştır. Manzûme şu şekilde Türkçeye çevrilebilir: Şâir Rahmî, yokluk meclisinde (dünyada) ölümün acı kadehini ansızın tattı (içti). Fakir Cinânî tarih için, Rahmî'nin rahmeti çoğalsın (bol olsun), dedi.

[72] Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri.* Bursa: Asa Kitabevi. 295.

I.2. ESERLERİ

I.2.1. *Dîvan*

Rahmî'nin yaşadığı XVI. yüzyılda yazılmış tezkirelerde, şâirin şiirlerinden övgüyle söz edilmekle, kimi zaman diğer eserlerinin adı verilmekle birlikte, divanı olduğuna dair hiçbir kayıt yoktur. Rahmî'nin yaşadığı devirde yazılan bu tezkirelerde divanından bahsedilmemesi, onun muhtemelen divanını toplayamadığını göstermektedir. Şâirin divanından ilk olarak XVII. yüzyılın başında yazılan Kaf-zâde Fâizî'nin *Zübdetü'l-Eş'âr* isimli tezkiresinde bahsedilmektedir. Fâizî, "bu ebyât divanından intihâb olındı" diyerek şâirin bir divanı olduğunu haber vermektedir[1]. Şâirin divanından söz eden diğer bir önemli kaynak da yine XVII. yüzyılda Kâtip Çelebi (ö. 1657) tarafından kaleme alınmış olan *Keşfü'z-Zünûn*'dur. Bu eserde Rahmî'nin Türkçe bir divanı olduğu açıkça zikredilmektedir. Aynı kayıtlar, Bağdatlı İsmail Paşa'nın *Îzâhu'l-Meknûn* ve *Hediyyetü'l-Ârifîn* isimli eserlerinde de bulunmaktadır[2]. Bu ifadelerden Rahmî Divanı'nın XVII. yüzyılda tertip edildiği ya da ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Ancak daha sonra kaleme alınan *Kâmûsu'l-A'lâm*, *Osmanlı Müellifleri*, *Sicill-i Osmânî* ve *Tuhfe-i Nâilî* gibi önemli biyografik kaynaklarda divandan söz edilmemesi[3] adı geçen divanın belki de daha sonra ortadan kaybolduğunu göstermektedir.

---

[1] Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Kütüphanesi, Ali Emîrî Manzûm Eserler Bölümü. Nu: 1325. vr. 45b. Bu eserde Rahmî'nin şiirlerine örnek olarak yazılan 18 beyitten 14'ü üzerinde durduğumuz divan nüshasında yer almaktadır. Ancak tezkiredeki 4 beytin elimizdeki nüshada olmaması, Kaf-zâde'nin farklı bir nüshayı gördüğü ve ondan seçmeler yaptığını düşündürmektedir.

[2] Kâtip Çelebi'nin ve İsmail Paşa'nın eserleri Şerafeddin Yaltkaya ve Kilisli Rif'at tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır. Kâtib Çelebi (1992). *Keşfü'z-Zünûn an Esâmî'l-Kütübü ve'l-Fünûn*. C. 1. Beyrut. 789; Bağdatlı İsmail Paşa (1992). *Îzâhu'l-Meknûn fi'z-Zeyli alâ-Keşfi'z-Zünûn*. C. 3. Beyrut. 504; Bağdatlı İsmail Paşa (1992). *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmâü'l-Mü'ellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn*. C. 6. Beyrut. 249-250.

[3] Şemsettin Sâmi (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm*. C. 3. Ankara: Kaşgar Yay. 2270; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2000). *Bursalı Mehmed Tâhir Osmanlı Müellifleri*. C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 180; Nuri Akbayar (1996). *Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî*. C. 4. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 1344; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 329-330.

Bunlardan başka Cumhuriyet döneminde yapılmış çalışmalarda da Rahmî'nin divanından pek bahsedilmez. Diğer taraftan özellikle yurt dışında hazırlanan bazı yazma kataloglarında *Divan-ı Rahmî* isimli eserlere rastlanmakta ve bu divanlardan bazıları Bursalı Rahmî'ye aitmiş gibi gösterilmektedir. Ancak metinler incelendiğinde bu divanların Bursalı Rahmî'ye değil, Kırımlı Rahmî'ye ait olduğu anlaşılmaktadır[4].

Rahmî'nin divanı yahut divanında bulunan şiirleri üzerine yapılmış belli başlı çalışmalar şunlardır:

- Ali Nihad Tarlan, *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Dalı, Seri 1, Fasikül 1, İstanbul, 1948, s. 1-52.
- Sabahattin Küçük, "16. Yüzyıl Şâirlerinden Bursalı Rahmi Çelebi ve Şiirleri", *MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi,* Âmil Çelebioğlu Armağanı, S. 7 (1993), s. 423-472.
- Turan Boranoğlu, *Bursalı Rahmî Çelebi Divanı'nın Tahlili*, Fırat Üniversitesi, SBE, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, 1997.
- Fatih Tığlı, *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı*, İstanbul Üniversitesi, SBE, Türk Dili ve Edebiyatı Aabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006.
- Mustafa Erdoğan, "Bursalı Rahmî'nin Divanı Üzerine", *Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Yıl 14, S. 34, Erzurum, 2007, s. 21-45.

Bursalı Rahmî Divanı'nın bugün itibariyle bilinen tek nüshası, Ankara Millî Kütüphane yazmaları arasında, numara A 6803/1'de bulunmaktadır. 28 Ocak 1992 tarihinde Abdullah Öztemiz'den satın alınan eserin fizikî özellikleri şu şekildedir:

Açık kahverengi meşin sırtlı, siyah bez kaplı cilt; 220x150-180x72 mm. ölçülerinde; cedîd kâğıt; muhtelif satır; çoğunlukla çift, bazen tek sütun; bozuk ta'lîk yazı; müstensih ismi, istinsah yeri ve tarihi yok. *Divan-ı Rahmî* yazmanın 1b-46b varakları arasındadır. Yazmada 49b-57b yaprakları arasında Sa'yî'nin gazelleri bulunmaktadır.

---

[4] Mesela bk. Komisyon (1989). *Mısır Millî Kütüphanesi Yazma Eserler Katalogu.* C. II. Kahire. 68-69; Hüseyin Muttaki (2002). *Kitab-hane-i Ayetullah el-uzma el-Mar'aşi el-Necefi* (İran). C. I. yyy. 119.

Baş (vr. 1b): Şeh-i gabrâ sipihr üzre nitekim Rûm sultânı
Kevâkib ʿaskeriyle menzil itdi hâveristânı

Son (vr. 46b): Bî-basîret olımaz müdrik-i feyz-i dîdâr
Herkese nûr görünmez Cebel-i Mûsîden[5]

Divan'ın baş kısmında, şiirlerden önce (vr. 1a), *Divan*'daki ile aynı hatta, kim tarafından yazıldığı belli olmayan Rahmî'yi övücü nitelikte, sonunda *sah* kaydı olan mensur bir kısım; ardından da Rahmî'nin vefatına Cinânî'nin yazdığı tarih manzûmesi yer almaktadır. Bu mensur kısım şu şekildedir:

"Fî-Hakkı Rahmî Çelebi

Fesâhat mülkinüŋ pâdşâhı vü belâgat diyârınuŋ şâhı vü letâfet gülzârınuŋ gül-i raʿnâsı vü zarâfet deryâsınuŋ dürr-i yektâsı meydân-ı ʿışkuŋ merdânesi vü deryâ-yı mahabbetüŋ dür-dânesi vü ʿışk sarrâfinuŋ gevher-i vâlâsı şîve sahrâsınuŋ serv-i bâlâsı vü seb-zezâr-ı hüsnüŋ dil-bendi vü hûblık maʿdeninüŋ gevher-i ercmendi yaʿni Rahmî Çelebi Efendi."[6]

Divan'dan sonra (vr. 47b) ise Latin harfleriyle şu kayıt bulunmaktadır: "*Müretteb Divan-ı Rahmî Çelebi (Rahmî-i Kadîm) (Nakkaş Bali oğlu Pîr Mehmed) ölümü: 1566 Bursa-Yenişehir. Şimdiye dek yeryüzünde ele geçen tek nüsha, geçen yüzyılda istinsah edilmiş yahut bu yüzyıl başlarında*" Yine aynı sayfada, aynı yazı ile *Divan*'da geçen manzûmelerin nazım şekillerinin ve sayılarının dökümü, Rahmî'nin bir beyti ve bu konuda kaynak olabilecek bazı eserlerin bir listesi de yer almaktadır.

Bursalı Rahmî'nin *Divan*'ı çok hacimli bir divan değildir. Bununla birlikte yine de bu eserde kaside, musammat, kıt'a, gazel, rubai gibi farklı nazım şekilleri bulunmaktadır. Bununla birlikte Divan'nda gazel nazım şeklinin çok fazla kullanıldığı, Divan'ın yaklaşık % 80'inin gazel olduğu görülmektedir. Bunun ardından tahmîs ve kaside nazım şekillerinin Divan'da çok kullanıldıkları ortaya çıkmıştır.

---

[5] Müjgan Cunbur vd. (2001). *Millî Kütüphane Yazmalar Katalogu-VI* (Türkçe Divanlar). Ankara. 61.

[6] Rahmî hakkındaki bu ifadeler Ankara Millî Kütüphane'de Yz A 7077'de kayıtlı ve 1596'da yazılmış olan *Mecmua-i Eş'âr* içinde de bulunmaktadır (vr. 51a).

Rahmî Divanı'nda en fazla işlenen konular; aşk, methiye ve tasavvuftur. Bununla birlikte ayrıntıya inildiğinde *Rahmî Divanı*'nda sosyal hayat konusunun da çok işlenen konulardan biri olduğu görülmüştür.

I.2.2. *Gül-i Sad-berg*

Tezkirelerde ismi geçmeyen bu esere ilk olarak XVI. asır şairlerinden Âzerî işaret etmiştir. Âzerî, *Nakş-ı Hayâl* isimli mesnevîsinin hâtime bölümünde, İranlı şâir Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr* adlı eserinden ve onun nazirelerinden bahsederken özellikle Yahyâ Bey ve Rahmî'nin ismini anmış ve bu şairlerden övgüyle söz etmiştir[7]. *Nakş-ı Hayâl*'e nazire olarak söylenen Cinânî'nin *Riyâzü'l-Cinân* adlı eserinin sonunda da *Mahzenü'l-Esrâr*'a nazire söyleyen şairlerden söz edilirken Rahmî anılmış ve övülmüştür[8].

Daha sonraki biyografi yazarlarından İsmail Beliğ, Şemseddin Sami, Mehmed Süreyya ve Bursalı Mehmed Tâhir de Rahmî'nin Molla Câmî'nin *Tuhfetü'l-Ahrâr* mesnevisini tercüme ettiğini belirtmişlerdir[9].

Yukarıda sözü edilen eserin Rahmî'nin *Gül-i Sad-berg*'i olması kuvvetle muhtemeldir[10]. Çünkü bu eser, bir taraftan İranlı ünlü mesnevî yazarı Nizâmî'nin *Mahzenü'l-Esrâr* isimli mesnevîsine nazire olarak söylendiği gibi, diğer taraftan da Molla Câmî'nin *Tuhfetü'l-Ahrâr* mesnevîsinin etkisi altında yazılmıştır[11]. Eserin bilinen tek yazma nüshası Erzurum Atatürk Üniversitesi Agâh Sırrı Levend Yazmaları arasında 17 numaradadır.

---

[7] Agâh Sırrı Levend (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi.* C. I. Ankara: TTK Yay. 72-73; Ahmet Mermer (1997). "Âzerî İbrahim Çelebi ve Nakş-ı Hayâl'i". *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi. (Âmil Çelebioğlu Armağanı).* (7): 480.

[8] Agâh Sırrı Levend (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi.* C. I. Ankara: TTK Yay. 73-74.

[9] Kadir Atlansoy (1998). *Bursa Şairleri.* Bursa: Asa Kitabevi. 295; Şemsettin Sâmi (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm.* C. 3. Ankara: Kaşgar Yay. 2270; Nuri Akbayar (1996). *Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî.* C. 4. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. 1344; Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı (2000). *Bursalı Mehmed Tâhir Osmanlı Müellifleri.* C. II. Ankara: Bizim Büro Yay. 180.

[10] Gül-i Sad-berg isimli eserlerle ilgili umûmî bilgi için bk. İ. Çetin Derdiyok (1996). "Gül-i Sad-berk". *İslam Ansiklopedisi.* C. 14. İstanbul: TDV Yay. 225-226.

[11] Gülgun Erişen (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi.* X (1): 315.

200x125–140-60 mm ebatlarında, 13 satır ve 2 sütun halinde ta'lik yazı ile 1574'te istinsah edilmiş olan bu nüshada, baştan iki yaprağın eksik olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut haliyle 63 yaprak ve 1498 beyit olan eserin tamamının 1550 beyit olduğu tahmin edilmektedir. Sultan II. Selim'e sunulmuş olan *Gül-i Sad-berg*'in 1567 yılında yazıldığı anlaşılmaktadır.

Gül-i Sad-berg; dinî, tasavvufî ve ahlakî bir mesnevîdir. *Mahzenü'l-Esrâr* gibi aruzun *müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün* kalıbıyla yazılan ve yedi bölümden (ravza) meydana gelen eserde, her bölümden sonra bir hikâyeye yer verilmiştir. *Gül-i Sad-berg*, Nizamî'nin *Mahzenü'l-Esrâr*'ına yazılmış bir nazire olmakla birlikte, tertip ve muhteva açısından bu eserle tam bir benzerlik göstermez. Daha çok Molla Câmî'nin *Tuhfetü'l-Ahrâr*'ı ile ortak noktalara sahiptir [12]. Eser üzerinde Pervin Aynagöz ve Gülgün Erişen çalışmalar yapmışlardır[13].

I.2.3. *Şâh u Gedâ*

Bursalı Rahmî'nin İranlı şair Hilâlî'nin aynı isimli eserinden tercüme yoluyla yazdığı aşk mesnevîsidir. Bu eserden ilk söz eden Latîfî'dir: "…Rengîn elfâz ve nâzük edâ ile kitâb-ı Şâh u Gedâsı ve istimâ' u pesende kâbil eş'âr-ı dil-güşâsı vardur…"[14] Âşık Çelebi de eserin varlığından haber vermekte ve beğenildiğine işaret etmektedir: "…Şâh u Dervîş nâm kitâbı vardur ol dahı makbûl-i 'âlemdür…"[15] Kınalı-zâde Hasan Çelebi "Ve manzûm "Şâh u Gedâsı vardur. Egerçi terceme-i Şâh u Dervîş-i Hilâlîdür lâkin bahr-i belâgatdan ihrâc olınmış le'âlî-i mütelâlîdür." diyerek

---

[12] Gülgun Erişen (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi.* X (1): 308-314.

[13] Pervin Aynagöz (1985). *Bursalı Rahmî: Gül-i Sad-berg.* Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; Pervin Aynagöz (1989). "Bursalı Rahmi'nin "Gül-i Sad-berg"i Üzerine Bir Değerlendirme". *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler).* 3(1): 1-27; Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi; Gülgun Erişen (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi.* X (1): 285-315.

[14] Rıdvan Canım (2000). *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabsıratü'n-Nuzamâ.* Ankara: AKM Yay.270.

[15] Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 753.

Rahmî'nin bu eserinin her ne kadar tercüme de olsa bir hayli beliğ olduğunu söylemektedir[16]. Ahdî de "… ʿale'l-husûs vâdî-i mesnevîde peyrev-i Hilâlî olup Şâh u Gedâ rakam itmiş…" ifadesiyle yukarıdaki bilgileri teyit etmektedir[17]. Tezkire yazarı Riyâzî konuyla ilgili biraz daha geniş bilgiler vermektedir: "…Hilâlînüŋ Şâh u Dervîşini terceme itmişdür. Mervîdür ki Yahyâ Beg Şâh u Gedâ nazmına âgâz itdikde bunlar dahı Şâh u Dervîş tercemesine tahrîk-i hâme-i sihr-perdâz itmişler idi. Baʿde'l-itmâm kitâblarını ittifâkla çıkarmışlar idi. Yahyâ Begüŋ taʿbîrâtı zebân-zed olmagla kitâbı nazar-ı iʿtibârla manzûr ve kendinüŋ te'lîfi rütbe-i iltifâtdan sâkıt u mehcûr oldugından iʿtizâr-gûne idüp dirmiş ki Yahyâ Beg ile bir nişâna ok atduk ol egri atmış iken nişâna urdı ben togrı atdum uramadum…"[18]

Görüldüğü üzere eserin ismi bazı kaynaklarda Şâh u Gedâ bazı kaynaklarda ise Şâh u Dervîş şeklinde geçmektedir. Bu biraz da şairin eserine verdiği ismi net bir şekilde söylememesinden kaynaklanmıştır. Eserin bir yerinde şair

Bilmek istersen ʿışk hâletini
Diŋle Şâh u Gedâ hikâyetini

diyerek "Şâh u Gedâ" ismini kullanmıştır. Ancak başlıklarda ve metinde âşık için hem "Gedâ" hem de "Dervîş" ismi kullanılmaktadır[19]. Eser her ne kadar Hilâlî'den tercüme olsa da Rahmî, eski elbisesinden çıkarıp ona hoş, Rûmî bir elbise giydirdiğini ve bir anlamda şahsî damgasını vurduğunu şöyle ifade etmektedir:

Câme-i köhneden olup ârî
Geydi bir hoş kabâ-yı zer-kârî

Gül gibi geydi Rûmiyâne kabâ

---

[16] Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara*. KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 332.

[17] Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay. 311-312.

[18] Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ*. Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. Nu: 765. vr. 67a-67b.

[19] Sevim Birici (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*, Elazığ: Manas Yay. 30, 90, 110, 134, 156…

Oldı bir dil-bere-i cihân-ârâ
…

Gerçi yok halka-i zarr ile nefʿim
Oldı her beyti zâde-i tabʿum[20]

Eserin yazılış tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 944-945 (M. 1537-1538) yılları civarında yazıldığı tahmin edilmektedir. 58 beyitlik bir tevhidle başlayan *Şâh u Gedâ*, sonrasında 47 beyitlik münâcât, 37 beyitlik na't ve 5 beyitlik dört halife övgüsüyle devam etmektedir. Ardından gelen "Sebeb-i Nazm-ı Kitâb" bölümünde eserin yazılış sebebi belirtilmekte, uzunca devrin padişahı övülmekte ve ondan yardım istenmektedir. İsmi açıkça belirtilmese de bu padişahın Kanunî olduğu, eserin Kanunî'ye ithafen yazıldığı anlaşılmaktadır. 291. beyitten 324. beyte kadar umûmî olarak aşk konusu işlenmektedir. 324. beyitten itibaren Derviş'in hâlinin tasviriyle asıl konuya giriş yapılmakta ve eserin sonuna kadar aynı konu devam ettirilmektedir. Eserin tamamı 1734 beyittir. Eserde kısaca Çin ülkesinde yaşayan güzelliklere düşkün, fakir bir dervişle Şâh adlı bir güzelin aşkı anlatılmaktadır. Ancak bu aşk; bayağılığa düşmeyen, maddî hazların üstüne çıkarılmış bir aşktır. Eserde zaman zaman İlahî duyguların da işlendiği görülmektedir. Yine de eserin tam bir İlâhî aşk ruhuyla yazıldığını söylemek zordur. Diğer taraftan eserde Rahmî'nin zarif ve sanatkârâne üslubu da kolaylıkla fark edilmektedir[21].

Şâh u Gedâ'nın ikisi yurt içinde, biri de yurt dışında olmak üzere toplam üç yazma nüshası vardır. Bu nüshaların bulunduğu kütüphaneler ve numaraları şu şekildedir:

1. Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi Agâh Sırrı Levend Kitapları, Nu: 18, vr. 64a-127b.
2. Manisa İl Halk Kütüphanesi, Nu: 2711, 58 vr.
3. British Museum Library, Or. 7183, 58 vr[22].

---

[20] Sevim Birici (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*, Elazığ: Manas Yay. 29-30.

[21] Sabahattin Küçük (1993). "16. Yüzyıl Şâirlerinden Bursalı Rahmi Çelebi ve Şiirleri". *MÜFEF Türklük Araştırmaları Dergisi* (Âmil Çelebioğlu Armağanı) (7): 436. Rahmî bu aşk tarzını *Divan*'ında "Ġaraz bir hazz-ı rûhânî durur mahbûb sevmekden" diyerek özetlemiştir (Ms. 16/I/5).

[22] *Şâh u Gedâ*'nın nüshaları ile Erzurum ve Manisa nüshaları üzerinden kurulan metni için bk. Sevim Birici (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*, Elazığ: Manas Yay. Eserin Manisa ve Bri-

I.2.4. *Yenişehir Şehr-engizi*

Tezkirelerde ve diğer tarihî kaynaklarda hiç bahsedilmeyen bu eserden ilk olarak Agâh Sırrı Levend söz etmiş, eserin kısaca planını ve özetini yayınlamıştır[23]. Şehr-engiz, Rahmî'nin müderris olarak atandığı Yenişehir'le ilgilidir. Her ne kadar eserin telif tarihi kesin olarak bilinmiyorsa da, şairin 1562-1565 yılları yılları arasında müderris olarak atandığı hatırlanırsa, ilgili eserin de bu tarihlerde yazılmış olduğu ortaya çıkar. Zaten şehr-engizde de şair, müderris olmadan evvelki gamlı zamanlarından başlayarak müderris oluşunu, Rumeli'de bulunan Yenişehir'e gidişini ve orada gördüklerini anlatmaktadır. Eser mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır ve 279 beyitten meydana gelmektedir[24]. Aruzun hezec bahrinin "*mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün*" kalıbıyla yazılan eserin ilk 24 beyitlik giriş kısmında Rahmî, duâ ederek söze başlamakta, daha sonra kâinâtın yaratılışı hakkındaki daha çok tasavvufî nitelikteki görüşlerini dile getirmektedir. Daha sonra aşk konusuna değinip okuyucuya önce mecâzî aşka talip olmayı daha sonra nakıştan nakkâşa, eserden müessire geçmeyi tavsiye etmektedir.

Temevvüc eyleyüp deryâ-yı vahdet
Vücûda geldi bu emvâc-ı kesret
…
Gel evvel tâlib-i 'ışk-ı mecâz ol
Safâlar kesb idüben pâk-bâz ol
…
Ruh-ı dil-berde göz ü kaşı seyr it
Bu sûretle yüri nakkâşı seyr it

---

tish Museum nüshaları hakkında bilgi için bk. Günay Kut (2005). *Yazmalar Arasında Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*. İstanbul: Simurg Yay. 63, 169. Bu nüshalardan başka, Manisa İl Halk Kütüphanesi 2686 numarada Rahmî'nin *Şâh u Gedâ*'sının bir nüshası daha olduğu söyleniyorsa da bu eserin Yahyâ Bey'e ait olduğu Birici tarafından tespit edilmiştir. Sevim Birici (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*, Elazığ: Manas Yay. 18.

[23] Agâh Sırrı Levend (1958). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*. İstanbul: İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yay. 36-37.

[24] Bu sayı, Mustafa Erdoğan tarafından Yapı Kredi ve Nuruosmaniye nüshalarının karşılaştırılması suretiyle oluşturulan ve yayınlanan metne göredir.

Cemâl-i dil-rübâyı kıl temâşâ
Eserden tâ müʾessir ola peydâ (7, 21, 23, 24. beyitler)

25. beyitten itibaren "Münâcât" başlığı altında kusurlarını itiraf edip Allah'a yalvaran şair, 51. beyitte mahlasını söylemektedir. 53. beyitle sona eren bu bölüm toplam 29 beyitten oluşmuştur. Ardından 54. beyitten itibaren "Sebeb-i Teʾlîf-i Kitâb" başlığı altında eserin yazılış sebebi izah edilmektedir. Bu bölüm kısmen otobiyografik bir tarzdadır denilebilir. Şair burada *Makâsıd*, *Mevâkıf* gibi eserleri, usul, fürû, kelâm, bedî, beyân gibi bilimleri okuyup nice ilimleri tahsil ettikten sonra, kazâ yani kadılık yolunu tercih ettiğini, görev alamamaktan dolayı üzüntülü ve inzivâda iken bir pirin kendisine gelerek müderris olduğunu müjdelediğini, dostlarının mübârek olsuna geldiklerini söyler. Bundan sonra şair hazırlıklarını tamamlayıp yollara düştüğünü, zahmetli ve uzun bir yolculuktan sonra Rumeli'ni geçip Yenişehir'e ulaştığını belirtir ve daha sonra bu şehri övmeye başlar. 94. beyitten itibaren 106. beyte kadar eski bir şehir oluşu, yapılarının sağlamlığı, evlerinin ve ahalisinin güzelliği gibi farklı yönleriyle Yenişehir övülmüştür. Daha sonra, şehirde gezintiye çıktığı bir gün bir şahısla karşılaşıp tanıştıklarını, samimi olduklarını, onun rehberliğinde şehri gezdiklerini ifade eden şair Köprübaşı denilen yerde yerleşmeye karar verdiğini belirtip ardından uzunca o bölgeyi anlatır, över. Yeşillik ve deniz kenarı olan bu bölgenin ve buradakilerin güzelliği şairin aklını başından alır. Bunun üzerine arkadaşı ona "sen şairsin, aklını başına topla, şehrimizi ve güzellerini tarif et" der. Diğer yârânın da bu konudaki ısrarı, "bir şehrengiz yaz, ta ki kararsızların bir eglencesi olsun ve senden burada yâdigâr kalsın" demeleri üzerine şair eseri yazmaya karar verir ve tefekkür denizine dalıp güzelleri övmeye başlar.

Dirüp ʿakluŋ iŋen bî-hûş olma
Söze gel gül gibi hâmûş olma
…
Bu şehre yaʿni şehr-engîz söyle
Kıyâmet dil-rübâsın medh eyle
…
Ola eglencesi her bî-karâruŋ
Bu yirlerde kala tâ yâdigâruŋ (183, 190, 197. beyitler)

Toplam 151 beyitten oluşan bu bölümden sonra asıl konunun işlendiği "Der-Vasf-ı Cüvânân" başlıklı bölüm gelmektedir. 205. Beyitten başlayan bu bölümde Ferhâd-zâde, Nâzır-zâde, Kâtib-zâde, Nâib oğlu Mustafa, Serrâc Çiğdem-zâde, Bosnavî oğlu, Sa'dî-zâde, Sancakdar oğlu Pîr Ali, Boyacı-zâde, Emine oğlu, Ali İbn-i Bektaş, Ases-zâde Hızır Bâlî, Dutan oğlu, Bakkal-zâde, Rûhî, Suyıkdı(?) oğlu, Ali fış oğlu, Baba-zâde Yusuf, Hızır Bâlî oğlu Mehemmed, Ebubekir oğlu Alem Şâh, Kumsı-zâde ve ismi verilmeyen iki veya üç (çok net değil) şahıs daha anlatılmaktadır. İncelenen nüshada şahısların üçer beyitle övüldükleri görülmektedir. Yalnız bu konuda sonda biraz karışıklık vardır. Adıgeçen kişiler daha ziyâde âşıkâne bir tarzda anlatılmakta, güzellikleri övülmektedir. Bu bölümün müstehcenliğe, bayağılığa düşülmeden, seviyeli bir üslupla ve kişilerin isimleri yahut meslekleriyle ilgi kurularak işlendiği görülmektedir. Eserin en sonundaki üç beyit sanki bitiş bölümü gibidir. Burada şair, bu şehrin güzellerinin çok olduğunun söylendiğini, ancak kendi bildiklerinin bunlar olduğunu söyleyerek sözü tamamlar.

Rahmî'nin *Yenişehir Şehrengizi*'nin bilindiği kadarıyla, üçü yurt içinde, biri de yurt dışında olmak üzere toplam dört yazma nüshası vardır. Bu nüshaların bulunduğu kütüphaneler ve numaraları şu şekildedir:

1. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, Nu: 597, vr. 71b-77b.
2. Nuruosmaniye Kütüphanesi, Nu: 4962, vr. 202a-205b.
3. Mevlana Müzesi Kütüphanesi, Abdülbaki Gölpınarlı Kitapları, Nu: 124, 31b-36a.
4. Berlin Kütüphanesi, Nu: 407[25].

---

[25] W. Pertsch (1889). *Die Turkischen Handschriften der Königlischen Bibliothek zu Berlin*. Berlin. 406; Agâh Sırrı Levend (1958). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*. İstanbul: İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yay. 36; Gülgun Erişen (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. 26; Fatih Tığlı (2007). "Rahmî". *İslam Ansiklopedisi*. C. 34. İstanbul: TDV Yay. 422.

Eser, Mustafa Erdoğan tarafından makale olarak yayınlanmıştır[26].

[26] Mustafa Erdoğan(2012). "Bursalı Rahmî ve Yenişehir Şehrengizi". *Erdem*. (63): 89-126. http://www.akmb.gov.tr/userfiles/files/EskiErdem%20pdf/Erdem%2063.pdf (ET: 28.10.17)

KAYNAKLAR

A. Hayyampur (1340). *Ferheng-i Sühanverân*. Tebriz.

Abdülkadiroğlu, Abdulkerim (hzl.) (1985). *İsmail Beliğ. Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yay.

Ak, Coşkun (1987). *Muhibbî Divanı*, Ankara: KTB Yayınları.

Ak, Coşkun (2001). *Bağdatlı Rûhî Dîvânı*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yay.

Akbayar, Nuri (hzl.) (1996). *Mehmed Süreyya Sicill-i Osmanî*. 6 C.İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.

Aksan, Doğan (1999). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Ankara: Engin Yay.

Aksoy, Ömer Asım (1971-1977). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. Ankara: TDK Yay.

Aksoyak, İ. Hakkı (hzl.) (2006). *Gelibolulu Mustafa Ali Divan I*. Harvard.

Akün, Ömer Faruk (1994). "Divan Edebiyatı". *TDVİA*. C. 9. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 394-396.

Akyüz, Kenan-vd. (hzl.) (1990). *Fuzûlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.

Ambros, Edith Gülçin (1996). "Osmanlı Gazelinin Uzunluğunda Görülen Gelişmeler: 16. Yüzyılda Durum". *Journal of Turkish Studies Türklük Bilimi Araştırmaları*. Abdülbaki Gölpınarlı Hatıra Sayısı II. Volume 20. Harvard University. 1-8.

Atlansoy, Kadir (1998). *Bursa Şairleri*. Bursa: Asa Kitabevi.

Aynagöz, Pervin (1989). "Bursalı Rahmi'nin "Gül-i Sad-berg"i Üzerine Bir Değerlendirme". *Fırat Üniversitesi Dergisi (Sosyal Bilimler)*. 3(1): 1-27.

Bağdatlı İsmail Paşa (1992). *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmâü'l-Mü'ellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn*. 2 C. Beyrut.

Bağdatlı İsmail Paşa (1992). *Îzâhu'l-Meknûn fî'z-Zeyli alâ-Keşfi'z-Zünûn*. 2 C. Beyrut.

Baştuğ, İbrahim (hzl.) (2002). "Rahmî (Harputlu)". *İbnülemin Mahmud Kemal İnal Son Asır Türk Şairleri*. C. IV. Ankara: AKM Yay. 1775-1776.

Bilmen, Ömer Nasuhi (1991). *Büyük İslam İlmihali*. İstanbul: Bilmen Basım ve Yay.

Birici, Sevim (2007). *Şâh u Gedâ (Şâh u Dervîş) Mesnevîleri ve Bursalı Rahmî'nin Şâh u Gedâ'sı*. Elazığ: Manas Yay.

Boranoğlu, Turan (1997). *Bursalı Rahmî Çelebi Divanı'nın Tahlili.* Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
Canım, Rıdvan (1995). *Edirne Şâirleri.* Ankara: Akçağ Yay.
Canım, Rıdvan (2000). *Latîfî Tezkiretü'ş-Şu'ara ve Tabsıratü'n-Nuzamâ.* Ankara: AKM Yay.
Cengiz, Halil Erdoğan-Eren, Gönül Hatay (1996). *Rahmî-i Harputî Divanı.* Ankara: KB Yay.
Cunbur, Müjgan-vd. (hzl.) (2001). *Millî Kütüphane Yazmalar Katalogu-VI* (Türkçe Divanlar). Ankara.
Çakır, Zehra Vildan (1998). *Hevâyî (Abdurrahman Kubûrî-zâde) Dîvânı'nın Tenkidli Metni ve İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
Çapan, Pervin (hzl.) (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî (Nuhbetü'l-Âsâr Min-Fevâidi'l-Eş'âr) İnceleme-Metin-İndeks.* Ankara: AKM Yay.
Çavuşoğlu, Mehmed (1977). *Yahyâ Bey Dîvan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
Çavuşoğlu, Mehmed-Tanyeri, M. Ali. (hzl.) (1981). *Hayretî Divan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
Çavuşoğlu, Mehmed (1982). "Şehzâde Mustafa Mersiyeleri". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi.* (Tayyip Gökbilgin Hatıra Sayısı). (12): 641-686.
Çavuşoğlu, Mehmed-Tanyeri, M. Ali (hzl.) (1990). *Üsküblü İshâk Çelebi Divan.* İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
Çavuşoğlu, Mehmed (2005). "Fuzûlî ve Anadolu Şâirleri". *Osmanlı Araştırmaları.* (M. Çavuşoğlu'na Armağan-I). (XXV): 57-68.
Çelebioğlu, Âmil (1994). *Kanûnî Sultân Süleymân Devri Türk Edebiyatı.* İstanbul: MEB Yay.
Çelebioğlu, Âmil (1998). *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları.* İstanbul: MEB Yay.
Çınarcı, M. Nuri (2007). *Şeyhülislâm Ârif Hikmet Bey'in Tezkiretü'ş-Şu'arâsı ve Transkripsiyonu.* Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.
Derdiyok, İ. Çetin (1996). "Gül-i Sad-berk". *İslam Ansiklopedisi.* C. 14. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 225-226.
Dilçin, Cem (1983). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi.* Ankara: TDK Yay.
Dilçin, Cem (Düz.) (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü.* Ankara: TDK Yay.

Dîvân-ı Maksadî ve Mecmua-i Eş'âr. 06 Mil Yz A 2745.
Dîvân-ı Rahmî. 06 Mil Yz A 6803/1.
"Dîvân-ı Rahmî[Kırımlı]" (1989). *Mısır Millî Kütüphanesi Yazma Eserler Katalogu*. C. II. Kahire. 68-69.
Dîvân-ı Sâlih Çelebi (Celâl-zâde). Nuruosmaniye Kütüphanesi. Yz 3846.
Elmas, Sevgi (1997). *Rahmî (Kırımlı. Mustafa) Hayatı Edebî Şahsiyeti. Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*. Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.
Erdem, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı İnceleme-Tenkidli Metin-İndeks-Sözlük*. Ankara: AKM Yay.
Erdoğan, Mustafa (2007). "Bursalı Rahmî'nin Divanı Üzerine". *Atatürk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. (34): 21-45.
Erdoğan, Mustafa (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi Hayatı Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. 2 C. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
Erdoğan, Mustafa (2009). "Bursalı Rahmî ve Yenişehir Şehrengizi", *Erdem*, S. 63, 2012, s. 89-126. http://www.akmb.gov.tr/userfiles/files/EskiErdem%20pdf/Erdem%2063.pdf (ET: 28.10.17)
Erişen, Gülgun (1990). *Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
Erişen, Gülgun (1992). "Bursalı Rahmî ve Gül-i Sad-berg'i". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türkoloji Dergisi*. X(1): 285-315.
Erünsal, İsmail E. (1984). "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II Kanunî Sultan Süleyman Devrine Ait Bir İn'âmât Defteri". *Osmanlı Araştırmaları*. (IV): 1-17.
Esir, Hasan Ali (2006). *Münşeât-ı Lâmiî (Lâmiî Çelebi'nin Mektupları) İnceleme-Metin-İndeks-Sözlük*. Trabzon: KTÜ. Rize Fen-Edebiyat Fakültesi Yay.
Eyduran, Aysun Sungurhan (hzl.) (2008). *Beyânî. Tezkiretü'ş-Şuarâ*, KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83502/beyani----tezkiretus-suara.html (Erişim Tarihi: 17/04/2011).
Eyduran, Aysun Sungurhan (hzl.) (2009). *Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuara*. 2 C. Ankara: KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html (Erişim Tarihi: 17/04/2011).

Eyüboğlu, E. Kemal (1973-1975). *On Üçüncü Yüzyıldan Günümüze Kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler*. 2 C. İstanbul.

Gibb, E. J. Wilkinson (1999). "Rahmî". *Osmanlı Şiir Tarihi A History of Ottoman Poetry III-V*. (Tercüme: Ali Çavuşoğlu). Ankara: Akçağ Yay.

Hüseyin Muttaki (hzl.) (2002). *Kitab-hane-i Ayetullah el-Uzma el-Mar'aşi el-Necefi*. C. I. 119.

İnce, Adnan (2005). *Tezkiretü'ş-Şuara Sâlim Efendi*. Ankara: AKM Yay.

İpekten, Haluk (1974). *Karamanlı Nizâmî Hayatı. Edebî Kişiliği ve Dîvanı*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yay.

İpekten, Haluk (1996). *Divan Edebiyatında Edebî Muhitler*. İstanbul: MEB Yay.

İpekten, Haluk-vd. (1998). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.

İsen, Mustafa (1997). *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Ankara: Akçağ Yay.

İsmail Beliğ. *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân*. SK. Lala İsmail Bölümü. 366.

İz, Fahir (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. 2 C. Ankara: Akçağ Yay.

Kaf-zâde Fâizî. *Zübdetü'l-Eş'âr*. Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Manzûm Eserler Bölümü. 1325.

Kaplan. Yunus–Poyraz. Yakup (2010). "Divan Şiirine Kaynaklık Etmesi Bakımından Oyunlar". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Klâsik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı -Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı-*. 3(15):151-175. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt3/sayi15pdf/kaplan_yunus_yakuppoyraz.pdf (Erişim Tarihi: 17/04/2011).

Karaçelebi-zâde Abdülazîz. *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 240.

Karaman, Hayrettin-vd. (hzl.) (2006). *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli*. Ankara: TDV Yay.

Kâtib Çelebi (1992). *Keşfü'z-Zünûn an Esâmî'l-Kütübü ve'l-Fünûn*. 2 C. Beyrut.

Kavcar, Cahit (1978). "Rahmi". *Türk Ansiklopedisi*. C. XXVII. Ankara: MEB Yay. 209.

Kaya, Doğan (1990). *Şairnâmeler*. Ankara: KB Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yay.

Kılıç, Filiz (1994). *Meşairü'ş-Şuara İnceleme Tenkitli Metin*. Doktora Tezi. 2 C. Ankara: Gazi Üniversitesi.
Komisyon (2002). *Örnekleriyle Türkçe Sözlük*. 4 C. İstanbul: MEB Yay
Kortantamer, Tunca (1993). "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları". *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi. (Âmil Çelebioğlu Armağanı)*. (7): 337-365.
Köksal, M. Fatih (2001). *Edirneli Nazmî Mecma'ü'n-Nezâ'ir (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
Köprülüzade Mehmet Fuat (BTY). *Eski Şairlerimiz Divan Edebiyatı Antolojisi XVI ıncı Asır*. BYY: Muallim A. Halit Kitaphanesi.
Kurnaz, Cemal (hzl.) (1992). *Ahmet Talât Onay Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*. Ankara: TDV Yay.
Kurnaz, Cemal (1997). *Türküden Gazele Halk ve Divan Şiirinin Müşterekleri Üzerine Bir Deneme*. Ankara: Akçağ Yay.
Kurnaz, Cemal-Tatçı, Mustafa (hzl.) (2001). *Mehmet Nâil Tuman Tuhfe-i Nâilî Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. 2 C. Ankara: Bizim Büro Yay.
Kurnaz, Cemal ve Mustafa Tatçı (hzl.) (2000). *Bursalı Mehmed Tâhir. Osmanlı Müellifleri*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
Kurnaz, Cemal-Çeltik, Halil (2010). *Divan Şiiri Şekil Bilgisi*. Ankara: H Yay.
Kut, Günay (1978), *Heşt Bihişt Sehî Beg Tezkiresi*. Boston: Harvard Üniversitesi Press.
Kut, Günay (2005). *Yazmalar Arasında Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları 1*. İstanbul: Simurg.
Kutluk, İbrahim (hzl.) (1989) *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuarâ*. 2 C. Ankara: TTK Yay.
Kutluk, İbrahim (hzl.) (1997). *Beyânî Mustafa bin Cârullah. Tezkiretü'ş-Şuarâ*. Ankara: TTK Yay.
Küçük, Sabahattin (1988). *Bâkî ve Dîvânından Seçmeler*. Ankara: KTB Yay.
Küçük, Sabahattin (1991-92). "16. Yüzyıl Şâirlerinden Bursalı Rahmi Çelebi ve Şiirleri". *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi. (Âmil Çelebioğlu Armağanı)*. (7): 423-472.
Küçük, Sabahattin (1994). *Bâkî Dîvânı*. Ankara: TDK Yay.

İsen, Mustafa (hzl.) (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Ankara: AKM Yay.
Levend, Agâh Sırrı (1958). *Türk Edebiyatında Şehr-engizler ve Şehr-engizlerde İstanbul*. İstanbul: İstanbul Fethi Derneği İstanbul Enstitüsü Yay.
Levend, Agâh Sırrı (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: TTK Yay.
Mecmua-i Eş'âr ve Fevâ'id. 06 Mil Yz A 42.
Mecmua-i Eş'âr. 06 Mil Yz A 54; 485; 730; 796; 801; 803; 1641; 1998; 2209; 2860; 3128; 3291; 3682; 3940; 4228; 4277; 4453; 4468; 6774; 7077; 7131.
Mecmua-i Eş'âr. 06 Mil Yz Ceb 110.
Mecmua-i Eş'âr. 06 Mil Yz Ceb A 13.
Mecmua-i Eş'âr. Millet Kütüphanesi. Ali Emiri Manzum. 547.
Mecmua-i Eş'âr. Nuruosmaniye Kütüphanesi. 4962.
Mecmua-i Eş'âr. SK. Fatih Bölümü. 4078.
Mecmua-i Eş'âr. SK. Halet Efendi Mülhakı Bölümü. 245.
Mecmua-i Eş'âr. TDK Kütüphanesi. Yz 503.
Mecmua-i Eş'âr. TDK Kütüphanesi. Yz A 419.
Mecmua-i Eş'âr. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Revan Bölümü. 1207.
Mecmua-i Eş'âr. TTK Kütüphanesi. Yz 460.
Mecmua-i Eş'âr. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. Yazma Eserler. 1083.
Mecmua-i Gazeliyyât. SK. Hâlet Efendi İlâvesi Bölümü. 172.
Mengi, Mine (1995). *Mesîhî Dîvânı*. Ankara: AKM Yay.
Mengi, Mine (1995). *Mesîhî Dîvânı*. Ankara: AKM Yay.
Mermer, Ahmet (1991-92). "Âzerî İbrahim Çelebi ve Nakş-ı Hayâl'i". *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi. (Âmil Çelebioğlu Armağanı)*. (7): 473-500.
Mermer, Ahmet (2004). *Kütahyalı Rahîmî ve Dîvânı*. İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı.
Mermer, Ahmet (hzl) (2006). *M. Fuad Köprülü Divan Edebiyatı Antolojisi*. Ankara: Akçağ Yay.
Mermer. Ahmet-vd. (2009). *Osmanlı Şiirinde Mevlânâ Övgüleri ve Mevlevîlik Unsurları*. Ankara: TDV Yay.
Oğraş, Rıza (hzl) (2001). *Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-Endûz'u*. e-kitap. www.kulturturizm.gov.tr. Burdur: KTB Yay.

Okuyucu, Cihan (1994). *Cinânî Hayatı Eserleri Divanının Tenkidli Metni*. Ankara: TDK Yay.
Önder, Fatma Keleş (2002). *Kırımlı Rahmî Efendi Sefaretname-i İran(1747)ın Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi.
Özcan, Abdülkadir (1989). *Nev'îzâde Atâî Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmileti'ş-Şakâik* (*Şakaik-ı Nu'maniye ve Zeyilleri*). 5 C. İstanbul: Çağ Yay.
Özcan, Nuri (2007). "Rahmi Bey". *İslam Ansikopedisi*. C. 34. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. 422-423.
Pakalın, Mehmet Zeki (1993). *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*. 4 C. İstanbul: MEB Yay.
Pertsch, W. (1889). *Die Turkischen Handschriften der Königlischen Bibliothek zu Berlin*. Berlin.
Pervane Bey Nazîre Mecmuası. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. Bağdat Bölümü. 406.
Rahmî. *Şehrengiz-i Yenişehir*. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. 597.
"Rahmî (Harputlu)" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
"Rahmî Abdürrahîm Efendi (Erzurumlu)" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
"Rahmî Abdürrahîm Efendi" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
"Rahmî Efendi (Külhaşoğlu)" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
"Rahmî İbrahim Efendi" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
"Rahmî Mehmed Bey" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
"Rahmî Mustafa (Kırımlı)" (1990). *TDEA*. C. 7. İstanbul: Dergâh Yay. 270.
Riyâzî Mehmed Efendi. *Riyâzü'ş-Şuarâ*. Millet Kütüphanesi. Ali Emîrî Tarih Bölümü. 765.
Saraç, M. A. Yekta (2007). *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*. İstanbul: 3F Yay.
Solmaz, Süleyman (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay.
Sungur, Necati (1994). *Âhî Divânı*. Ankara: KB Yay.
Şemseddin Sami (1996). *Kâmûsu'l-A'lâm*. 6 C. Ankara: Kaşgar Yay.

Şentürk, Ahmet Atilla (1996). *Klâsik Osmanlı Edebiyatı Tiplerinden Sûfî Yahut Zâhid Hakkında.* İstanbul: Enderun Kitabevi.
Şentürk, Ahmet Atillâ (1999). *Osmanlı Şiiri Antolojisi.* İstanbul: Yapı Kredi Yay.
Tahirü'l-Mevlevî (1973). *Edebiyat Lügatı.* İstanbul: Enderun Kitabevi.
Tanpınar, A. Hamdi (1988). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi.* İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
Tanyeri, M. Ali (1999). *Örnekleriyle Divan Şiirinde Deyimler.* Ankara: Akçağ Yay.
Tarlan, Ali Nihad (1948). *Şiir Mecmualarında XVI ve XVII. Asır Divan Şiiri Rahmî ve Fevrî.* İstanbul Üniversitesi. Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Dalı. 1(1): 1-52.
Tarlan, Ali Nihat (hzl.) (1992). *Ahmet Paşa Divanı.* Ankara: Akçağ Yay.
Tarlan, Ali Nihat (hzl.) (1992). *Hayâlî Divanı.* Ankara: Akçağ Yay.
Tarlan, Ali Nihat (1997). *Necatî Beg Divanı.* İstanbul: MEB Yay.
Tezcan, Nuran (2001). "Güzele Bir Şehrengizden Bakış". *Türkoloji Dergisi.* XIV(1): 161-194.
Tığlı, Fatih (2006). *Bursalı Rahmî Çelebi ve Divânı.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
Tığlı, Fatih (2007). "Rahmî". *TDVİA.* C. 34. İstanbul: TDV Yay. 421-422.
Tolasa, Harun (1983). *Sehî. Latîfî. Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Y.Y.'da Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi I.* İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay.
Ünver, İsmail (1993). "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi.* XI(1): 51-89.
Yeğin, Abdullah-vd. (hzl.) (1985). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat.* İstanbul: Türdav.

II. BÖLÜM:

BURSALI RAHMÎ DÎVANI’NIN METNİ

Metnin Kuruluşunda ve Yazımında Dikkat Edilen Hususlar

1. *Divan* metninin oluşturulmasında 06 Mil Yz A 6803/1 numaradaki nüsha esas alınmış. diğer kaynaklarda bulunan manzûmeler buna ilave edilmiştir. Manzûmelerin sıralanmasında da umûmiyetle bu nüshaya uyulmuş, burada bulunmayan manzûmeler *Divan*'daki ilgili kısmın sonuna ilave edilmiştir.
2. *Divan* metni oluşturulurken eski yazı şiir mecmualarından çok yararlanılmıştır. Mecmualarda bulunan Rahmî mahlaslı manzûmelerin Bursalı Rahmî'ye ait olup olmadığı konusunda şu kıstaslar dikkate alınmıştır:

a. Öncelikle XV. XVI ve XVII. yüzyılda yaşayan başka Rahmî mahlaslı şair olmadığından eğer mecmua XVIII. yüzyıl öncesine aitse ilgili mecmuadaki Rahmî mahlaslı manzûme, kuvvetli bir ihtimale göre Bursalı Rahmî'ye ait kabul edilmiştir. Mesela sadece XVI. yüzyıl şairlerinin şiirlerini içeren mecmualar bu bağlamda değerlendirilmiştir. Çünkü Bursalı Rahmî'ye tarih itibariyle en yakın Rahmî, Kırımlı Mustafa Rahmî'dir. Onun da hem vefatı 1752 yılındadır hem de divanının tenkitli metni elimizdedir[1]. Tespit edilen manzûmelerin bu divanda bulunup bulunmadığı da mutlaka kontrol edilmiştir. Nitekim daha evvel Bursalı Rahmî'ye ait olarak gösterilen bir manzûmenin Kırımlı Rahmî'ye ait olduğu net olarak ortaya çıkarıldığı gibi, Bursalı Rahmî'nin olduğunu kesin olarak bildiğimiz bir gazelin de bu *Divan*'da yer aldığı görülmüştür.

b. Hangi asra ait olduğu net olarak belli olmayan mecmualarda ise, mecmuada birden fazla Rahmî mahlaslı manzûme varsa ve bunlardan bir ya da birden fazlası elimizdeki *Bursalı Rahmî Divanı*'nda bulunuyor, *Kırımlı Rahmî Divanı*'nda da bulunmuyorsa, bu durumda mecmuadaki diğer Rahmî mahlası manzûmeler de Bursalı Rahmî'ye ait olarak değerlendirilmiştir.

c. Yine bazı mecmualarda ise, *Bursalı Rahmî Divanı*'nda yahut tezkireler gibi bazı tarihî kaynaklarda matlaları bulunan ga-

---

[1] Sevgi Elmas (1997). *Rahmî (Kırımlı, Mustafa) Hayatı Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*. Edirne: Trakya Üniversitesi.

zeller geçmektedir ki bunların da Bursalı Rahmî'ye aidiyeti kesin olarak görülmüştür.

d. Bursalı Rahmî dışındaki Rahmî'lerin XVIII. asır ve sonrasında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu bakımdan eski şiir mecmualarında bulunan Rahmî mahlaslı şiirlerin Bursalı Rahmî'ye ait olması kuvvetli bir ihtimal olarak kendini göstermektedir.

e. Kimi kaynaklarda Bursalı Rahmî'ye ait olarak gösterildiği halde *Kırımlı Rahmî Divanı*'nda bulunan, ayrıca dil ve üslup açısından Bursalı Rahmî'ye pek uymayan bazı manzûmeler *Bursalı Rahmî Divanı*'na dâhil edilmemiştir. Bu tarz şiirlere örnek olarak bk. *Mecmua-i Eş'âr*, TDK Kütüphanesi, Yz A 419, 19b-20a (Kenarlarda ve kimi zaman ters vaziyette yazılmıştır); TB, s. 330-331, 348, 360, 366, 368.

3. Diğer kaynaklarda bulunmayan, sadece FT ve TB'de geçen, Bursalı Rahmî'ye âit olması kuvvetle muhtemel manzûmeler de çalışmamıza dâhil edilmiş, ancak bu manzûmelerde zaman zaman düzeltmeler ve değişiklikler yapılmıştır. Örneğin G 200/1'de geçen "gözde" kelimesi, TB'de "gözden" şeklindedir. Ancak vezin ve anlam faktörleri göz önünde tutularak "gözde" olarak düzeltilmiştir. Yine 200/2'de geçen "murâd" kelimesi TB'de "murâd-ı", yahut G 111/5'te geçen "semâ" FT'de "semâh" olarak okunmuştur ki kanaatimizce bunlar da yanlıştır. Bu örneklerin daha da arttırılması mümkündür. Bunlardan bize göre bariz yanlış olanlar ("murâd", "semâh" gibi) hiçbir izaha gerek görülmeden düzeltilerek metne dâhil edilmiştir. FT'de şiirlerin alındığı kaynaklar belirtilmediğinden, metinlerin asıllarına ulaşılamamış, bu yüzden de FT'deki kimi yanlışlıklar, tahminî olarak düzeltilmiştir. Örnek G 113/3, 113/5.

4. Manzûmelerin hangi yazmanın hangi yaprağında geçtiği, şiirin sıra numarasıyla aynı olan dipnotta gösterilmiştir.

5. Birden fazla kaynakta bulunan manzûmelerde metin, tenkide tabi tutulmuştur. Nüshalar arasında fark bulunan yerlerde, yapı (vezin, kâfiye, redif) ve anlam göz önünde bulundurularak tercih yapılmış ve metne alınmayan şekil vezne uygun ve anlamlı ise dipnotta gösterilmiştir.

6. Farklar gösterilirken önce beyit numarası, sonra metne alınan şekil yazılmış, ardından iki nokta üst üste (:) konularak karşısına tercih edilmeyen şekil ve bu şeklin geçtiği nüshanın kısaltması yazılmıştır. Aynı mısrada birden fazla nüsha farkı

varsa bu farklar eğik çizgiyle (/) birbirinden ayrılmış, bir beytin değişik mısralarına ait nüsha farkları ise aralarına çift eğik çizgi (//) konularak ayrılmıştır.

7. *Divan*'da veznin bozuk olduğu mısraların, mümkünse tamiri yoluna gidilmiş, vezni düzeltilemeyen mısralara dipnotta işaret edilmiştir.
8. Metne tarafımızdan yapılan ilaveler köşeli ayraç ([ ]) içinde gösterilmiş, şüpheli olunan yerlerin sonuna yay ayraç içinde soru işareti (?) konulmuştur.
9. Metinde, vezin gereği tarafımızdan yapılan kelime birleştirme ve ünlü düşmesi durumunda, düşen ünlünün yerine ayıraç konulmuştur, ki oldı-k'oldı örneğindeki gibi.
10. Tesdis, tahmis gibi manzumelerde Rahmî'ye ait olmayan mısralar, tespit edilebildiği ölçüde, eğik olarak yazılmıştır.
11. Metnin yazımında, mümkün olduğunca. Prof. Dr. İsmail Ünver tarafından "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler" başlıklı yazıda belirtilen kurallara uyulmuştur[2]. Mesela özel isimler yazılırken büyük harfle başlatılmış, ancak bu isimler ek aldığında ayıraç kullanılmamıştır.
12. Aslında uzunluk bulunup da vezin gereği kısa olması gereken â, î, û sesleri. Prof. Dr. Tunca Kortantamer tarafından "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları" yazısında belirtildiği gibi, metinde kısa olarak gösterilmiştir[3].
13. *Divan*'da bulunan Arapça ve Farsça ifade ve manzûmeler de metinde Latin harfleriyle yazılmış, bunların nüsha farkları ve Türkçe anlamları dipnotta belirtilmiştir. Kimi zaman aynen çeviri yapılmamış, biraz daha geniş ve mana esaslı bir çeviri yapılmıştır.

---

[2] İsmail Ünver (1993). "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi.* XI (1): 51-89.

[3] Tunca Kortantamer (1993). "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları". *Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türklük Araştırmaları Dergisi. (Âmil Çelebioğlu Armağanı).* (7): 350.

DÎVÂN-I RAHMÎ

KASÎDELER

B'İSMİ'LLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHÎM

1

KASÎDE-İ RAHMÎ Lİ-MEDHİ SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Şeh-i gabrâ sipihr üzre nitekim Rûm sultânı
Kevâkib ʿaskeriyle menzil itdi hâveristânı

2 Ele âyîne-i gîtî-nümâ alup seher eflâk
Sikender-vâr tâ andan temâşâ ide devrânı

3 Kırân itdi sitâre ʿaskeriyle burc-ı çarh üzre
Çeküp sâhib-kırân gibi güneş bir tîg-i bürrânı

4 Neberd içün seher cünd-i Habeşle pehlevân-ı subh
Sokundı nice zerrîn per yanında çarhî kalkânı

5 Şafak sanmaŋ ki gâr-ı çarh içinde Rüstem-i hurşîd
Döküp zengî-i Şâmuŋ kanını al oldı dâmânı

6 Zümürrüd kubbenüŋ zerrîn külâhı mihr-i ʿâlem-tâb
Kılâʿ-ı zeng-bârı subh-dem feth eyledi anı

7 Bürûc-ı çarh ser-tâ-ser tonandı tâb-ı mihr ile
Nitekim müjde-i feth ile yir yir şehr dükkânı

---

1 D 1b-2b.

8 Gelüp peyk-i beşâret mürde diller tâze cân buldı
Nitekim cism-i nâmîye iricek rûh-ı hayvânî

9 Hevâya atdı tâcın bu haberden hüsrev-i hâver
Felekde çarh urup kerrûbiyân-ı mülk-i rûhânî

10 Revâdur bu gazâyiçün kılâʿ-ı tâk-ı gerdûndan
Çalınsa kûs-ı sultânî urılsa tabl-ı hâkânî

11 Ki yaʿni şâh-ı bahr u ber Sikender-der Ferîdûn-fer
Şeh-i kişver-güşâ bebr-i vegâ vü zıll-i Yezdânî

12 Şehenşâh-ı yegâne Hazret-i Sultân Süleymân Hân
Çerâg-ı tûde-i hâkân hidîv-i Âl-i ʿOsmânî

13 Neyistân oldı yir yir nîze deşt-i rezm-gâh içre
Dilâverler olupdur ol mekânuŋ bebr ü şîrânı

14 Şu şeyh-i müttehîdür tekke-i heycâda tîgüŋ kim
ʿAdû-yı nâ-tüvân kurbân getürmişdür aŋa cânı

15 Dıraht-ı bâg-ı nusret oldı tûguŋ perçemi üzre
Hümâ-yı himmetüŋ şâhâ idinmiş âşiyân anı

16 Başına tâcın oldurduŋ şehâ gördük kızılbaşuŋ
Nola rûbâha saymazsaŋ sezâdur şâh-ı Şîrânı

17 Şu resme lâle-veş tîgüŋ yire dökdi ʿadû kanın
Anı pâk itmeye olsa hezârân Nûh Tûfânı

18 Senüŋ ey şâh-ı şîr-efgen olupdur devr-i ʿadlüŋde
Hezârân kellesi gürgüŋ bugün bürîde çevgânî

19 Güneş bir altun üsküflü kuluŋdur âsitânuŋda
Ġulâm-ı zer-külâhuŋ bende itdi mâh-ı tâbânı

20 Kuşatduŋ zer kemer zeyn eyledüŋ altun beŋekler-
le
Yanuŋda pâdişâhum tîg gibi niçe ʿüryânı

21 Vücûdı safhasına yazdı aʿdânuŋ ney-i tîrüŋ
Midâd-ı sürh ile feth âyetini hatt-ı ʿİmrânî

22 Şerîʿat genc-i mahfîdür anı hıfz içün aʿdâya
Kılıcuŋ heft-ser ejderdür olmışdur nigehbânı

23 Ne şâhid-bâz olupdur perr-i nusret rûz-ı heycâda
Kenâr itdi livâ-yı şeh gibi serv-i hırâmânı

24 ʿAdûnuŋ hâne-i kalbi niçün târîk olur şâhâ
Okuŋ bir şemʿdür anuŋ ucında şuʿle peykânı

25 Kazâ bir câme-bahş şâhid-i kadrüŋ kaddine râst
Gümüşden tügmesi encüm hilâl altun girîbânı

26 Meger bir Sâmirî mahbûb olupdur tîg-i hun-rîzüŋ
Görürse cân virür aŋa ʿadû yalmanı yalmanı

27 Saʿâdetle sirişt olmış ezelden tînet-i pâküŋ(?)
Dahi sûretle terkîb olmadan cism-i heyûlânı

28 Felekde ʿadlüŋ olmasa eger mazlûmuŋ âhından
Tutardı mihr ü meh âyînesini jeng-i zulmânî

29 Medâr-ı devletüŋ merkezlerine irmeye pergâr
Tolansa âhenîn pây ile ger gerdûn-ı gerdânı

---

27 *Divan*'da bu beyte benzer bir beyit şöyledir: Devletle sirişt olmış idi tînet-i pâküŋ/ Mevcûd degül iken dahı mâhiyyet-i eşyâ (Ks. 13/20).

30 Şehâ rây-ı cihân-ârâya ʿarz-ı hâl ider **Rahmî**
Diler keşf eyleye dilde olan her râz-ı pinhânı

31 Hakîkatle baŋa maʿlûm olur mâhiyyet-i eşyâ
Hudûs ile kıdemden bahs idüp bildüm çü imkânı

32 Bahâristân-ı nazma şöyle virdüm zîb ü zînet kim
Ola bir bülbüli seyr itse Saʿdî bu gülistânı

33 Hevâ-yı sît-ı nazmum şöyle pür itmişdür âfâkı
Çalınmaz oldı tabl-ı nazm-ı Hüsrev kûs-ı Hâkânî

34 Maʿânî güllerinden bagladum bir nahl-i raʿnâyı
Hazân irmez bahârına nitekim cennet-i sânî

35 Belâgat gülsitânından kopardum bir gül-i raʿnâ
Fakîrâne tekellüf eyler isem şâha erzânî

36 Ne sîm ü zerle şâdânem ne bir mansıbla handânem
Berîyüz cümle hazlardan ne cismânî ne rûhânî

2

KASÎDE-İ RAHMÎ Lİ-MEDHİ SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN·

[feʿûlün feʿûlün feʿûlün feʿûlün]

1 Meger bir seher ki dil-i zâr muztar
Has u hârı kılmışdı bâlîn ü bister

---

2 D 2b-3b, K 444-448.

· BAŞLIK: KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ BERÂY-I SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN K.

1 zâr muztar: zâr u muztar K.

2 Reg-i dîdeden kan revân idi dem dem
Vücûdumda olmışdı her mûy neşter

3 Kazâ tîrin atdukda kavs-i kaderden
Vücûdum ezelden nişân itmek ister

4 Tenüm şerha şerha çü kûh-ı melâmet
Dilüm pâre pâre çü şekl-i sanavber

5 Şu resme yakupdur beni nâr-ı hasret
Getürmeye tâkat bu nâra semender

6 Cihânda bulınmaz refîk olmag içün
Ne bir merd-i sâdık ne bir yâr-ı yâver

7 Cihân halkı bed-ʿahd gerdûn dûndur
Zamâne denîdür felek sifle-perver

8 Edânî erâzil muʿazzez cihânda
Eʿâlî ahâlî olupdur muhakkar

9 Yiri nevʿ-i sâfil misâlidür esfel
Şu kim cins-i ʿâlî durur misl-i cevher

10 Leked-kûb-ı dehr-i sitemkâr oluban
Şikest olmaduk kanı bir pâ vü yâ ser

11 Bu hâlini gördükde dil dehr-i dûnuŋ
İdinmişdi bir gâr küncin mukarrer

12 Cihânda fenâ ihtiyâr eyleyüben
Kihân u mihân idi yanumda yekser

13 Nidâ irdi bir subh-dem nâ-gehânî

---

3 ezelden: ezelde K.
5 hasret: hayret K // getürmeye: götürmeye K.
7 dûndur: dûn D.
9 - K.
10 olupdur: oluben K.
12 idi: - D.

Didi ey husûf-ı kamer gibi bî-fer

14 ʿArabdan sefer kıl yüri mülk-i Rûma
Şinâver olup sal bu bahr içre lenger

15 Zamâne gamından dilerseŋ rehâyı
Bir ulu harîme yüzüŋ sür ser-â-ser

16 Ġumûm u hümûmı yüri refʿ kıl ki
Diyem saŋa kimdür o merd-i hünerver

17 Ferîdûn-heybet Tehemten-salâbet
Nerîmân u Rüstem misâli dilâver

18 Sadâkatle Bû Bekr ü ʿOsmân-hayâdur
Muhammed-şiyemdür sehâyile Hayder

19 Hidîv-i saʿâdet Süleymân-ı ʿâdil
Aŋa ins ü cinnî olupdur musahhar

20 Cihân mülki tîgüŋle kâʾim olupdur
ʿArazla nitekim heyûlâ-yı cevher

21 Kemâl ehli görüp hayâlât-ı nazmuŋ
Didiler olupdur Nizâmîye hem-ser

22 Eger Câmî nûş ide şiʿrüŋ şarâbın
Yata mest ü bî-hûş tâ rûz-ı mahşer

23 Selâmetde ʿakluŋ letâfetde tabʿuŋ
Saʿâdetle devlet saŋa iki çâker

24 Gül elde zer ile ider vasf-ı cûduŋ

---

16 gumûm u hümûmı: gumûmı hümûmı D / kıl ki: kılgıl K // diyem: disem K.
18 ü: - D // şiyemdür: nesebdür D / sehâyile: sehâsiyle K.
19 ʿâdil: ʿâlem K.
20 ʿarazla: garazla K.
21 hayâlât: kemâlât K.
22 bî-hûş tâ: medhûş ola K.
23 çâker: cevher K.

Kef-i Ahmed içre nitekim hacerler

25 Semend-i celâlüŋ ayagında na'li
Revâdur ola halka-i gûş-ı Kayser

26 Eger deşt ü taga ire bûy-ı hulkuŋ
Ola lâle nâfe vire bûy-ı 'anber

27 Revâdur disem şâhid-i kadrüŋe ben
Meh-i mihr-güster gül-i sâye-perver

28 Pelengî kabâlarla ey şeh-süvârum
Sehâ mîşe-zârında sensin gazanfer

29 Şebistân-ı kadrüŋde micmer bu gerdûn
Buhûr itmek içün kevâkibdür ahker

30 Şafak lâle-gûn mey güneş zer tabakdur
Felek bezm-i cûduŋda bir köhne sâgar

31 Kırân eyleseydi sitâreŋle Bircîs
Şeref burcı üzre ola sa'd-ı ekber

32 Ġamum gitdi küllî görüp zât-ı pâküŋ
Halîlu'llaha san selâm oldı âzer

---

24 - K.
27 - D.
31 ola: ola bir D.
32 âzer: ezber K.

33 Çıkardı kenâra senâ dürlerinden
Olup bahr-i maʿnîde **Rahmî** şinâver

34 Benüm vasfum ile senüŋ bûy-ı hulkuŋ
Meşâm-ı cihânı kılupdur muʿattar

35 Metâʿ-ı kelâmum şu gevher misâli
Gider kârbân ile kişver-be-kişver

36 Göŋül kim safâyıla san câm-ı Cemdür
Olupdur gubâr-ı havâdisle mugber

37 Revâ mı ki devrüŋde ey şâh-ı ʿâlem
Meh-i nev gibi ben olam zerd ü lâgar

38 Kamu ber-murâd oldı ben nâ-murâdam
ʿArabdan ʿAcemden gelen her sühan-ver

39 Ben ol bâgbânem bu bâg içre dâyim
Sühan gülşeninden dirüp tâze güller

40 Kelâmum şehenşâha ʿarz eylemeklik
Cinâna iletmek gibidür gül-i ter

41 Olurdı ger aŋa nigâh eyleyeydüŋ
Çü sûretger-i hâne-i Çîn dü peyker

42 Maʿânî güliyle bu bir nahl olupdur
Hazândan berîdür çü şimşâd u ʿarʿar

---

33 senâ dürlerinden: şinâverlerinden D.
35 gevher: cevher K // gider: gezer K.
37 zerd: zâr K.
41 - K.
42 - K.

43 Bülend âstânuŋa urdum yüzümi
Gelüp bir seher-geh ki ol sâye-güster

44 Götür zerre gibi anı hâk-i rehden
Nitekim budur şân-ı hurşîd-i hâver

45 Uzatma kelâmuŋ mutavvel kıluban
Sözi muhtasar kıl virüp zîb ü zîver

46 Nitekim bu menzilde sultân-ı gerdûn
Çeküp ʿaskerini kura çetr ü çâder

47 Hudâ devletüŋüŋ nigehdârı olsun
Ne mülke ki dâyim idesin seferler

48 Saʿâdetle dâyim olup cilve-gâhuŋ
Bu tâk-ı zer-endûd u fîrûze-manzar

3

KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ·

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Olıcak tîg-i riyâzetle dil-âver rûze
ʿAsker-i nefsi sıyup oldı muzaffer rûze

2 Pîr-i pîruz gibi hürmetle tutup halk-ı cihân
Lâyık eylerse göŋüllerde eger yer rûze

3 Mahzen-i genc-i İlâhîye olupdur mazhar

---

43 seher-geh ki ol: seher ki olup K.
45 virüp: diyüp D.
46 çetr ü çâder: hayme haver D.
47 Hudâ-yı dü-gîtî nigehdâruŋ: Hudâ devletüŋüŋ nigehdârı D // idesin: iderseŋ K.
48 olup: ola D // tâk: kâh D.
3 D 3b-4a, T 6-7.
· KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ: KASÎDE-İ RŪZE T.
2 - T.

Mühr urursa nola her agıza yekser rûze

4 Şekl-i kandîl gibi ehl-i riyâzet geçinür
Dilde Nûr âyetini eyledi ezber rûze

5 Mâh-ı nev sanma alupdur eline hançer-i tîz
Kesmege halkını halkuŋ meger ister rûze

6 Eline sübha-i billûr alup cümle menâr
İtdi her mescidi nûrıyla münevver rûze

7 Tâk-ı çarh üzre degüldür görinen şekl-i hilâl
Der-i fısk üzre kodı kufl-ı müdevver rûze

8 Tâkda mühr-i Süleymânını bend itdügi bu
Mescide halkı diler ide musahhar rûze

9 Ham kılup virmez iken halka dahi togrı selâm
Zâhidüŋ kâmetini eyledi çenber rûze

10 Nev-ʿarûs oldı şebistâna meger şekl-i menâr
Gerden ü gûşına virmiş zer ü zîver rûze

11 Zeyn ider sanma kanâdîl anı mâşıta-vâr
Hâl-i zerrîn kodı ruhsârına yer yer rûze

12 Hayrete vardı göricek anı dâmâd-ı hayâl
Asıcak boynına meftûl mücevher rûze

---

3 agıza: âhere D.
6 sübha: sebha T.
8 itdügi: idügi D.
10 şebistâna: şebistânda T.

13 Baklava sûretidür tepsi ile hâlede mâh
Hazrete tuʿme içün mâ-hazar eyler rûze

14 Mahrem-i Hazret-i Sultân Selîm aʿnî Celâl
Gicesi Kadr olur irse idi her rûze

15 Hıdmete bendelerüŋ gibi turur cümle menâr
Kuşadur her birine bir kemer-i zer rûze

16 Kerem-i şân-ı şerîfüŋe şebîh olmışdur
Hoş tutuldıgına ʿillet budur ekser rûze

17 Mâh-ı nev günden alup nûrı kemâle irişür
Nola virürse cemâlüŋe senüŋ fer rûze

18 Düşmanuŋ tut diyü bir kerre eger emr itseŋ
Mâh-ı nevden çeke katl itmege hançer rûze

19 Ẕâtuŋa fazl ile ʿâlemde bulunurdı nazîr
Sâʾir eyyâm ile ger ola berâber rûze

20 Rifʿatüŋ kasrını seyr eylemege bâlâdan
Hâleden açdı felek tâkına manzar rûze

21 Mâh-ı nev sanma alupdur eline kâse-i sîm
Kapuŋa geldi gedâ gibi ide cer rûze

22 Yılda bir kerre gelüp hıdmete ihsânuŋ içün
Ġark olup niʿmetüŋe oldı tüvânger rûze

23 Elem-i fakrı gören mazhar-ı ihsânuŋ olur
ʿÎd irişse olur ardınca mukarrer rûze

---

17 (b): Kapuŋa geldi gedâ gibi ide cer rûze D.
18-21: - D.

24 **Rahmi**yâ altun ezüp kâse-i kandîl içre
Var ise sözlerüŋ altun ile yazar rûze

25 Şâhid-i medhüŋi bir vech ile tezyîn itdüm
Kodı tahsînler idüp ayagına ser rûze

26 Nitekim ʿîd irişüp bula cihân revnak-ı tâm
Ẕevk u şâdîye nitekim ola mazhar rûze

27 Ẕâtuŋı ʿömrüŋi hem ʿizzetüŋi haşmetüŋi
Ber-devâm ide Hudâ ger irişe her rûze

28 El açup cümle menâr ide melekler âmîn
Devletüŋe ide her demde duʿâlar rûze

4

KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ Lİ-MEDHİ H^{V}ÂCE-İ SULTÂN SELÎM

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Nev-bahâr irdi diyü gülşene hayyât-ı ezel
Şâhidân-ı çemene dikdi niçe sebz-i hulel

2 Haşr irüp pîr cüvân olmagı îmâ eyler
Âhir-i devr-i şitâ oldı bahâr-ı evvel

3 Leben-i mihr akıcak burc-ı hamelden hâke
Tıfl-veş meyl ider evce nebât-ı esfel

4 Varak-ı goncadaki mesʾele-i rengînî
İtdi tafsîl sabâ komadı cümle mühmel

5 Bir ayag üzre turup şâh-ı gülüŋ karşusına
Servler hıdmete cârûb gibi bagladı bel

6 Dest-i mahmûr gibi encümen-i gülşende
Ditreyüp oldı çenâr-ı çemenüŋ elleri tel

---

zevk u şâdîye: zevk-ı şâdîye D.
4 D 4a-5a.

7 Lâle-i dil-i siyeh la'l-i kabâ haḍrâda
Sûret-i şâm-ı şafak hey'et-i Mirrîh ü Zuhal

8 Bezm-i gülşende seher bülbül olup gûyende
Bagladı şâh-ı gülüŋ yâdına nevrûzi 'amel

9 Hüsrev-i gül yüzine bülbül-i şîrîn-âheng
Okıdı savt-ı Nigîsâ gibi bir tâze gazel

10 Eyledi gül tabak-ı la'l ile altunını hal
Al evrâka diler kim çeke zerrîn cedvel

11 Safha-i güldeki rengîn sözi fehm eyleyicek
Bülbül-i sûhte zâga didi var ey echel

12 Lâleler al tutuk oldı şebistânı kumâş
Nev-'arûs-ı gül içün nergis olup altun tel

13 Yâsemen 'aksini gördükçe S̠üreyyâ sandum
Havza âyîne gibi bâd uraldan saykal

14 Göz açup şâhid-i gülzâra seher itdi nazar
Nergise virmiş iken hᵛâb-ı şitâ hayli kesel

15 Derd-i ser virdi gülüŋ başına gavgâ-yı hezâr
Sürmege oldı cebînine şükûfe sandal

16 Geydügi kâkumı sad pâre idince kühsâr
Virdi bir atlas-ı ser-sebz bahâr aŋa bedel

17 Pâsbân bülbül olup servler almış ele çûb
Ġoncalar tâk-ı zebercedde yapup la'l kulel

---

9 Yazmada, beyit sonunda kafiye kelimesi olarak "'amel" bulunmaktadır. Ancak bu kelimenin, hem daha önceki beyitte geçmesinden hem bu beyitten hemen sonra gazel başlamasından hem de manaca metne daha uygun olmasından dolayı aslında "gazel" olması gerektiği düşünülebilir.

10 İkinci mısrada veznin doğru çıkması için "al" kelimesinin "âl" şeklinde uzatılarak, bir buçuk hece değerinde okunması gerekmektedir.

12 İlk mısrada veznin doğru çıkması için "al" kelimesindeki a sesinin uzun okunması gerekmektedir.

18 Cem gibi taht-ı zümürrüdde oturdı gül-i bâg
Kodı kec lâle şeh-i(?) efser-i la'li Hirkil

19 Ġonça-leblerle çeküp câm-ı meyi gülşende
Celesû hayru celîsi 'amilû hayra 'amelin

20 Ġonçanuŋ agzını yur gonca gül-âb ile ki tâ
Midhat-ı zât efendiye diler ola mahal

21 'Âlim ü fâzıl-ı dânâ-dil ü dâniş-perver
Menba'-ı cûd [u] sehâ 'ârif-i ahkâm-ı milel

22 Hem 'atâ-bahş hatâ-pûş u kerîmü'l-ahlâk
Hâmi-i memleket-i şer'-i Nebiyy-i mürsel

23 'İzzet ü devlet ü ikbâl aŋa yâr u karîn
Hem-dem-i ehl-i hüner mahrem-i erbâb-ı düvel

24 Kâyil olursa kelâmuŋa sezâdur 'ulemâ
Eyledüŋ mantık-ı hikmetle nice müşkili hal

25 Ma'rifet gülşenini kılmaga ser-sebz müdâm
Feyz-i kalbüŋ ile şebnem gibi olur menzil

26 Fikretüŋ hikmet ile kılmasa ger terbiyeti
Ola hep hey'et-i eflâk [ü] 'anâsır muhtel

27 Çemene gelse idüŋ pâyüŋe düşer gülzâr
'Aks-i hurşîd-i cihân-tâbla zerrîn mahmil

28 Hâk-i pâyüŋ gözine kühl diyü sürme ider
Şâh-ı tûbâyı dilermiş ide nergis mikhal

29 Vasf-ı zâtuŋ sorıcak Hâteme erbâb-ı seha
Dil olup her çemen-i hâki diye lâ-yüs'el

---

19 (b) Arkadaşlarımın en hayırlısıyla oturdular ve en hayırlı ameli işlediler.

20 İlk mısradaki "gonca"lardan birinin yanlış olduğu tahmin edilebilirse de, sonuçta mevcut tek nüshada ilgili mısra açık şekilde okunmaktadır.

30 Sadef-i bahr-i maʿârifde dür-i yektâsın
İrmesün gevherüŋe seng-i havâdisle halel

31 **Rahmî** ihlâsını ʿarz itmez idi hazretüŋe
Gevher-i medhi eger olmasa esbâb-ı ʿilel

32 Cebr yok fâʿil-i muhtâra eyâ menbaʿ-ı cûd
Aŋa ihsân ider iseŋ nola inşâʾ-i efʿal(?)

33 Kand-i nazmum ki göre mâyil olurlar şuʿarâ
Şeker üstine üşer nite ki zenbûr-ı ʿasel

34 Rişte-i rûz u şebi çarhla ger zâl-i zamân
Nitekim eyleye geh nâkıs u gâhî atvel

35 Şeb ü rûzuŋ geçe ʿizzetle ezel tâ-be-ebed
Mihr ü mâha nitekim ola mahal burc-ı hamel

---

32 İkinci mısrada geçen "inşâʾ-i efʿal" ifadesi hem vezin hem de anlam bakımından sorun oluşturmaktadır.

5

KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

1 İrdi ʿadûya rezm deminde yegâne tîr
Beŋzer revişde atılan ince yılana tîr

2 Bir murgdur ki açsa kaçan perr ü bâlini
Kalb-i ʿadûyı eyler o dem âşiyâne tîr

3 Kîmuht gâr içinde dehânın açup yatur
Beŋzerse nola ejder-i âteş-zebâna tîr

4 Minkâr-ı âhenîn ile derrinde bâzdur
Alur şikârını kaçan olsa revâne tîr

5 Barmagıyıla gösterüp eyler işâreti
Rûz-ı vegâda kaçsa ʿadû cân-sitâne tîr

6 Alur elin yabâne atar bî-vefâ durur
Arka virüp tayanmasun eydüŋ kemâna tîr

7 İrür yiter garîmine çâlâk ü cüstdür
Meydân virür öŋince egerçi kaçana tîr

8 Başda per-i siyâhı irür kalbler yarar
Heycâ deminde döndi hemân mihr-bâna tîr

9 Kej-rây olma sadra geçüp gözle yirüŋi
Gösterse yolını nola togrı varana tîr

10 Agzın silüp cigerde karâr eylese nola
Dil mahzenini yardı irüp nakd-i câna tîr

11 Bir sille geldi agzını toldurdı kan ile
Bilmez kimesne neyledi nitdi zamâna tîr

12 Togrulug ile hıdmet iden irdi menzile

---

5 D 5a-5b.

Bu nükte-i zebân ile geldi beyâna tîr

13 Bir kez elin öpem diyü şâhuŋ kemân-vâr
Ortaya atdı kendüyi itdi bahâne tîr

14 Kasd-ı ʿadû iderse o dem kol kanad olur
Sunarsa yayını nola şâh-ı cihâna tîr

15 Şâh-ı yegâne Hazret-i Sultân Selîm Hân
Peyk-i perindedür o şeh-i kâmrâne tîr

16 Cibrîl gördi şastını havf ile dökdi per
Ol şeh-peri getürse virür armagâne tîr

17 Kilk idine debîr-i felek nüh kıbâbda
Atsa kemân-ı kadrini ger âsmâne tîr

18 Var cevheri dilinde vü bir togrı yârdur
Kalmaz yolında düşmenüŋüŋ baş u câne tîr

19 Tîgüŋ çalınca cevher-i rûhını düşmenüŋ
Bir cânibinden işledi hoş nâzikâne tîr

20 Her ne hevâya salsaŋ olur mâr-veş revân
Togrulug ile hıdmet ider sâdıkâne tîr

21 Zahmın görince sîne-i aʿdâda tîgüŋüŋ
Hayrân olup aŋa kodı parmak dehâna tîr

22 Agzını açdı dil uzadup rûz-ı rezmde
Hûn-ı ʿadûŋı nûş ider kana kana tîr

23 Tek tur yirüŋde ben yiterin düşmene diyü
Dik geldi hayli rûz-ı vegâda sinâna tîr

24 Bâg-ı dil-i ʿadûda meger ilmeden geçer
Baş egmez ise ger nola serv-i revâne tîr

25 Bir şemʿdür ucındaki peykânı şuʿledür
Şâh-ı cihâna sûz-ı dilüm tâ ki yana tîr

26 At çarha âh okını idüp kaddüŋi kemân
Bir gün ola ki irişe **Rahmî** nişâna tîr

27 Çok pehlevân bu ʿarsada kaddin kemân idüp
İrmez bu menzile ata ger bî-bahâne tîr

28 Sundı kemân-ı kadrini dest-i kazâ baŋa
Sencileyin sunılmadı bir pehlevâna tîr

29 Ser-menzil-i semâda seher şeh-süvârumuz
Kaddin kemân idüp ata ger kehkeşâna tîr

30 Devlet kemânı elde kepâdeŋ ola şehâ
Ola medâr nite ki emn ü emâna tîr

6

KASÎDE

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Meger bir dişleri dür laʿl-leb dil-ber sever deryâ
Derûn-ı dilden iŋler gözden acı yaş döker deryâ

2 Karârı yok hevâ ehli gibi şûrîde-meşrebdür
Sabânuŋ cûş idüp tahrîkine her dem uyar deryâ

3 Şu deŋlü rûzgâruŋ acısın tatlusın itmiş dûn
Ne deŋlü tîz olursa yine anı da geçer deryâ

---

6 D 6a-6b.

4 Derûnı laʿl ü yâkût ile mercân ile pür sanmaŋ
Benüm gibi elinden rûzgâruŋ kan yutar deryâ

5 Degüldür huşk-leb bir ter-tabîʿat hûbdur gûyâ
Gehî sincâbi gâhî mâʾi hârâlar geyer deryâ

6 Zemîn gencîne-i zerdür ki hikmetle tılısm olmış
Nigehbânı anuŋ bir ejdehâ-yı heft-ser deryâ

7 Sabâ zencîr urup gömgök delü dîvâne olmışdur
Görince kef geçer cânânı kendinden geçer deryâ

8 İçi pür-dürr ü gevherdür taşı ser-sebze-i terdür
Leb-i dil-ber gibi cân-perver ü pâkîze-ter deryâ

9 Gezer her câyı vü her-câyî dil-ber gibi geldikce
Yüzin pür-çîn idüp bâd-ı sabâya ter düşer deryâ

10 Dehân açmaz sadef-veş gayra dil râzın ʿayân itmez
Kenâr itmiş dür-i maksûdını beŋzer meger deryâ

11 Başından geçmedük bir nesne yokdur rûzgâr ile
Gözüm yaşı gibi görmüş hezârân şûr u şer deryâ

12 Göz açup makdemin gözler bugün bir merd-i meydânuŋ
Habâbı dîdesi olmış zihî sâhib-nazar deryâ

13 Hasan-sûret Hüseynî-sîret olmışdur ʿAlî-heybet
Nazar eylerse kahrından ola zîr ü zeber deryâ

14 Hilâlüŋ ʿaksidür sanmaŋ görinen belki aʿdâŋuŋ
Şafak-veş dökmege kanını çekmiş tîg-i zer deryâ

15 Neberd içün vegâ hengâmı gelse şekl-i mâhîden(?)
Takınmış saglı sollı yanına tîg ü teber deryâ

16 Habâb-ı bahr sanmaŋ ʿaks-i mehtâb ile her şeb ol
Sefîneŋ kanda gitse gösterür öŋce fener deryâ

17 Süleymân gibi tahtuŋ yil götürse rûzgâr ile
Sabâ-veş zîr-i destüŋde olupdur ser-te-ser deryâ

18 Ġam-ı düşmen güzer kılmazsa lâyık zât-ı pâküŋden
Be-gâyet sâf-dildür çün kabûl itmez keder deryâ

19 Neberd olsa kefüŋde nîzeŋi seyrân iden ider
Ne hâletdür bu kim dâyim bitürdi ney-şeker deryâ

20 Bahâdırlık dilâverlik ezelden eski kâruŋdur
Delîl isterseŋ aŋa gün gibi bürhân yiter deryâ

21 Hemân şol sâyile beŋzer ki dâyim ebr-i cûduŋdan
Sadefden kâse almış eline ki ide cer deryâ

22 İdinmiş lâciverdî kâgıd üzre mevcden mıstar
Meger kim **Rahmî**-i şeydâ gibi medhüŋ yazar deryâ

23 Gözüm merdümleri fer bulsa lâyık ebr-i cûduŋdan
Dür-i pâkîzeye olur mukarrerdür makar deryâ

24 Bu nazm-ı âbdâra virdi sûret tâze maʿnîler
Deŋiz mâlikleriyle buldı gûyâ zîb ü fer deryâ

25 Cevâhirle şu deŋlü bahr-i medhüŋ eyledüm tezyîn
Kodı tahsîn idüp her beytinüŋ pâyına ser deryâ

26 Nitekim cevherî bir h^{v}âce gibi ʿazm-i Hind idüp
Diyâr-ı Rûm seyrin eyleyüp ide sefer deryâ

27 Ayaguŋa nisâr eyleye mervârî tabaklarla
Hezârân lü'lü-i lâlâ ile dürr ü güher deryâ

7

KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Sahn-ı gabrâyı gelüp eyledi zîver nevrûz
Oldı haḍrâda meger Hızr ile hem-ser nevrûz

2 Cûylar sanma ki gülzâra seher oldı revân
Çekdi Ye'cûc diye sedd-i Sikender nevrûz

3 Lâle sanma ki dür-i jâle ile zeyn oldı
Cem gibi aldı ele câm-ı mücevher nevrûz

4 ʿAks-i güllerle degüldür leb-i cûy üzre habâb
Hayme-i alını ʿarz eyledi yer yer nevrûz

5 Eline laʿl teber aldı degül tâc-ı horûs
Olıcak şâh-ı güle peyk-i teberder nevrûz

6 Jâleden şâhid-i gül gûşına nâzüklük ile
Zeyn idüp takdı nice dürr ü mücevher nevrûz

7 Sûretâ tâze cüvân haşre degin zinde velî
Oldı maʿnîde velî pîr-i muʿammer nevrûz

8 Bir nefesle çemene mürde iken virdi hayât
Oldı ʿÎsâ gibi bir rûh-ı musavver nevrûz

9 Pûte-i şemsde kâl itdi zerin zerger-vâr
Şâhid-i nergis içün düzdi zer-efser nevrûz

10 Cevher-i nâmiye ahkâmını ibrâz itdi
Taht-ı ʿunsurda idi gerçi ki muzmer nevrûz

---

7 D 6b-7a.

11 Hâr sanma ki diler sâʿid-i gülden ala kan
Aldı fassâd gibi destine neşter nevrûz

12 Rüstemî câme-i ser-sebz geyer serv ü çenâr
Cer idüp bâd ile dâmânını silker nevrûz

13 Yılda bir kerre ider Kaʿbe-i gülzârı tavâf
Saʿy idüp nûr gören hâcıya beŋzer nevrûz

14 Makdeminden nola açılsa benefşeyle semen
Gelse olur gice gündüzle berâber nevrûz

15 Sâye sultânı çemen seyrini eyler tenhâ
Câme-i sebz geyer niteki dil-ber nevrûz

16 Gülşene geldigi budur o ʿazîmü'ş-şânuŋ
Bâg-ı iclâlini seyr eylemek ister nevrûz

17 Rifʿatüŋ bâgını seyr eylemege bâlâdan
Rahne-i ebrden açdı niçe manzar nevrûz

18 Tâk-ı rengîn ile ber-ʿaks durur kavs-i kuzah
Kasrıŋuŋ sâyesine olmaya hem-ser nevrûz

19 Bâg-ı cûduŋ gibi seyr itmedi bir gülzârı
Gülşen-i ʿâlemi geşt eyledi yek-ser nevrûz

20 Götürür çîni devât ile kalem sûsen-i bâg
Vasf-ı eltâfuŋı kılmaga muharrer nevrûz

21 Al evrâk ile gül olmasa defterdâruŋ
ʿArz ider miydi gelüp kapuŋa defter nevrûz

22 Lâle-veş kanını dökmege yire aʿdâŋuŋ
Sûsenüŋ takdı miyân-bendine hançer nevrûz

23 İltifâtuŋla terakkîde bulur ehl-i kemâl
Gül-i gülzâra virür niteki zîver nevrûz

---

21 Mısrada veznin doğru çıkması için "al" kelimesinin bir buçuk hece değerinde uzun okunması gerekmektedir.

24 Gül-bahâr adı kenîzek saŋa şâhâ gülşen
Zeyn ider bâguŋı bir çâker-i ahkar nevrûz

25 Sen şehe hıdmete tonansa nola her eşcâr
Hilʿat-ı tâze geyer gelse çü bekler nevrûz

26 Bu kasîdemle nola kapuŋa ger geç gelsem
Yılda bir kerre gelür gülşene ekser nevrûz

27 ʿAks-i güllerle çemen sahnı gülistânî kumaş
Gülşene gelse idüŋ pâyüŋe döşer nevrûz

28 Cûd [u] ihsânuŋa **Rahmî** nola olsa mazhar
Hâr u hâşâke bahâr ile virür fer nevrûz

29 Gözlerüm gözlese nola nazar-ı ihsânuŋ
Nergisüŋ dîdesini itdi münevver nevrûz

30 Çeşm-i nergisde degüldür görinen jâle-i ter
Rûzgârumı görüp cân ile aglar nevrûz

31 Bâg-ı cûduŋda yükin tutdı olup hᵛâce-misâl
Ġoncanuŋ kîsesini eyledi pür-zer nevrûz

32 Nev-ʿarûs-ı gül-i gülzâra virüp zînet-i tâm
Nitekim çihresini hall ile yazar nevrûz

33 Ġoncalar agız açup el götüre serv ü çenâr
Nitekim devletüŋe ide duʿâlar nevrûz

34 Gülbün-i ʿömrüŋi Hak eylese ser-sebz müdâm
Sahn-ı gabrâyı nitekim ide ahḍar nevrûz

8

KASÎDE-İ RAHMÎ Lİ-MEDHİ SULTÂN SELÎM HÂN

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Sepîde-dem yine ibdâʿ-ı ʿâlem-i imkân
Vücûd hilʿatını itdi nâmeye ihsân

2 Sahîfe-i çemene yazdı hâme-i kudret
Hudûs-ı dehre delîl olmaga niçe bürhân

3 Görindi ebr-i bahârî içinde kulle-i kûh
Siyâh şâlla deyr içre nitekim ruhbân

4 İletdi gûy-ı şitâyı bu ʿarsadan taşra
Eline kavs-i kuzahdan felek alup çevgân

5 Sadâ-yı raʿdla kûh üzre sanki ebr-i teng
Şu tıfldur ki ide dûş-ı mâderinde figân

6 Şükûfe penbe-i gaflet durur ki gûşından
Çıkardı şâhuŋ anı dest-i kudret-i Yezdân

7 Şu tıfl-ı nevrese beŋzer ki ola çûba süvâr
Şükûfe şâh-ı tekâverde kim ola pûyân

8 Hevâ-yı mihrle germ oldı bezm-i gülşende
Diline şevk ile dâg urdı laʿle-i nuʿmân

---

8 D 7b-8a.

9 Libâs-ı al ile gül hâr u haslara mahrem
ʿAceb mi bülbül-i zâr olsa hecr ile nâlân

10 Firengî şabka geyer lâle dil-ber-i tersâ
Sanemler ile müzeyyen olup bu deyr-i cihân

11 Muʿallim oldı sabâ mekteb-i gülistânda
Okıtdı goncanuŋ etfâline Bahâristân

12 Nihâl-i serv çemende bu matlaʿuŋ makarı
Rumûzın eyledi ezhâr-ı bâg [u] râga beyân

13 Gül itdi hançer-i hâr ile bülbüli kurbân
Cebîni üzre kodı tıfl-ı gonca katre-i kân

14 Bahâr-ı nev irişüp zeyn olundı meh-rûlar
Niteki ravza-i ʿulyâda hûrla gılmân

15 Şu resme buldı perîlerle her çemen sûret
Niteki bütler ile zeyn ola nigâristân

16 Bahâr-ı tâze virüpdür cihâna revnak-ı tâm
Meger ki seyre çıkar ol şeh-i ʿazîmü'ş-şân

17 Hidîv-i kişver-i ʿizzet nizâm-ı devlet ü dîn
Çerâg-ı tûde-i şâhân-ı neyyire-i ʿOsmân

18 Ki yaʿni Hazret-i Sultân Selîm ol hânuŋ
Kemîne bendesi Fagfûr [u] Hüsrev ü Hâkân

17 İkinci mısraın sonunda vezin bozulmaktadır.

19 Nişân-ı naʿli semendidür efser-i ikbâl
Ġubâr-ı dergehidür kühl-ı dîde-i aʿyân

20 Sarîr-i hâmesi hallâl-i müşkilât-ı umûr
Żamîr-i rûşenidür kâşif-i rumûz-ı cihân

21 Saʿâdet ile vücûd-ı şerîfi olmışdur
Makarr-ı gevher-i cûd u hazîne-i ʿirfân

22 Vücûduŋ ile cihân mülkine hayât irdi
Niteki cevher-i cisme irince neşʾe-i kân

23 Çerâg-ı ʿömri söyindürmez idi bâd-ı fenâ
Eger ki hıfzuŋ eli tutsa üstine dâmân

24 Nesîm-i terbiyetüŋ lutfla güzer kılsa
Biterdi sahre-i sammâda sünbül ü reyhân

25 Hezâr şemʿ-i münevver uyardı cûduŋ eli
Cihânda mâh gibi haşre dek olur tâbân

26 Bülend-himmetüŋ ol bâzdur hümâ-pervâz
Firâz-ı küngüre-i ʿarşa gâh ider tayerân

27 İşâretüŋe müfevvez tekallübât-ı umûr
ʿİnâyetüŋe menût intizâm-ı kâr-ı cihân

28 Sen ol emîr-i ekâlîm-i evc-i ʿizzetsin
Sarây-ı kadrüŋ içinde felek tokuz eyvân

29 Duʿâ-yı devletüŋi ben nice idem tahrîr
Devât beste-dehân u kalem şikeste-zebân

30 Elüm nice ire takrîz-i vasf-ı zâtuŋa kim
O mülki peyk-i hayâl itmedi dahi seyrân

31 Hayâl güllerini dirdi bâg-ı medhüŋde
Bu bâgbân-ı tefekkür girüp bu bâga revân

32 Zamânede yine bir nahl bagladum tâze

Kad-i nigâr misâli gören olur hayrân

33 Ne bâgdur bu ki hergiz aŋa hazân irmez
Ne nahldür bu ki her demde gülleri şâdân

34 Figân iderse nola **Rahmî** ʿandelîb-âsâ
Zamâne gonca-i maksûdın itmedi handân

35 Bu enbuhî kafes içinde bülbül-i zârem
Şikeste-bâl idüpdür havâdis-i devrân

36 Ne rûzgâr müsâʿid ne baht-ı devlet yâr
ʿAceb mi raʿd gibi dâyim eylesem efgân

37 Felek sitîzesi bir yaŋa taʿne-i aʿdâ
Diyâr-ı gurbet-i kürbetle gayret-i akrân

38 Zamâneden nice şekvâ idersin ey dil-i zâr
Duʿâ-yı devletin eyle hemîşe vird-i zebân

39 Niteki şâhid-i gül karşusında gülşende
Figân u nâle ide ʿandelîb-i pür-efgân

40 Serîr-i evc-i selâmetde ber-karâr olasın
Saʿâdet-i ebedî ile hoş geçür devrân

9

KASÎDE-İ RAHMÎ

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Yine olmaga çemen mülkine server nergis
Çekdi her cânibe ʿarz eyledi leşker nergis

2 Taht urup sahn-ı zebercedde karâr eyleyeli
Oldı mülk-i çemenüŋ şâhı mukarrer nergis

3 Kurdı gülşende seher-geh tenefi kırmızı gül
Başına geydi bir altun sulu migfer nergis

4 Nev-ʿarûs-ı gülüŋ ardına düşüp câriye-vâr
Götürür başınuŋ üzre legen-i zer nergis

5 Kadeh etrâfına yah-pârelerin zeyn itmiş
Nûş ider gâhi hakîmânece sâgar nergis

6 ʿÎd-gâh-ı çemen içinde yine tıfl gibi
Takınur başına altunluca teller nergis

7 Tâs-ı zerrînle ârâyiş-i dükkân itdi
Oldı bâzâr-ı çemende yine berber nergis

8 Rinddür akçesini cümle virür bir kadehe
Kîsesin kılmış iken pür-dür ü gevher nergis

9 Bahr-i haḍrâda çemen içre şitâ kasdın idüp
Câmesin başına sardı çü şinâver nergis

---

9 D 8a-9a.

2 "sahn-ı" yerinde D'de "taht-ı" bulunmaktadır. Ancak kelime mısra başında kullanıldığından aynı mısrada ikinci defa kullanılması zayıf bir ihtimaldir. FT'de bunun yerinde "sahn" bulunmaktadır (s. 55). Fakat kaynak belirtilmemiştir.

10 Koydılar gice meger güc ile agzına şarâb
Ki seher oldı yine jâle ile ter nergis

11 Varını virdi meye oldı kadeh cerrârı
Gerçi olmışdı ezel hayli tüvânger nergis

12 H^{v}âb gâlibdi anuŋçün düşürür destinden
Jâleden gerçi alur sübha-i gevher nergis

13 Başda tâc-ı zeri egninde velî câmesi yok
Oldı beŋzer yine Kârûn-ı kalender nergis

14 Nîm-nârencle almış eline sâgar-ı zer
Var ise def^{c}-i humâr eylemek ister nergis

15 Bu meseldür bıçak altunlu eli kesmez imiş
Ele baş aldı gelüp kışa berâber nergis

16 Kâse bâzâr-ı çemen içre kurup hengâme
Bir çanak üzre nice kâseler oynar nergis

17 Geçüp ahşama yakın şâhid-i gül karşusına
Sanma gözini yumar aŋa göz eyler nergis

18 Var ise sîm ü zeri kalmadı aʿmâ oldı
Eline kâse alup gelmiş ide cer nergis

19 Nice gündür göz açup hâk-i rehini gözler
Bulıcak kühl gibi gözine sürer nergis

20 Mîr-i iklîm-i sühan yaʿni Nişâncı Beg kim
Yâd-ı lutfıyla gözin aça düşer her nergis

21 Ey ki bûy-ı keremüŋle ireli bâd-ı sabâ
ʿÂlemüŋ kıldı dimâgını muʿattar nergis

22 ʿÂleme ʿayn-ı ʿinâyetle nigâh eyler iseŋ
Hâli yir kalmaya tola kamu kişver nergis

23 Bâgı seyr eylemege gelse idi çavuş-vâr
Halka savul diyü ala ele şeş-per nergis

24 Rûz-ı rezmüŋde eger hışm ile kılsaŋ nazarı
Yidi başlu görine düşmene ejder nergis

25 Gülşen-i dehre irerse nazar-ı kahruŋ eger
Haşre dek eylemeye bir dahi ser-ber nergis

26 Hışm-ı esbüŋ göricek gökde güneş lerze ider
Sarsar ugrarsa çemen mülkine ditrer nergis

27 Kesse başumı eger gözleri âdem mi görür
Hak-i pâyüŋ ideli başına efser nergis

28 Altun üsküfle çemen mülkini seyr eyler iken
Râzıdur olmaga saŋa yine çâker nergis

29 Mest ü mahmûr gözin açmaga yok dermânı
Sâgarı yine başı üstine tutar nergis

30 Bir gazel didüm idi gice seher şevkınden
Okuyup su gibi itmiş yine ezber nergis

31 Yâd-ı laʿlüŋle alursa ele sâgar nergis
Komaya elden anı tâ-dem-i mahşer nergis

32 Bâg-ı kadrüŋde anuŋ mihr ile hem mâh-ı münîr
Bir sifâl içre olupdur iki asfer nergis

33 Tûtiyâdur ayaguŋ tozı eyâ rûh-ı revân
Her dem anuŋla ider dîde münevver nergis

34 Zeri devrüŋde siperlerle üleşdirdi güle
Tâcını anuŋ içün eyledi pür-zer nergis

35 Lâle-veş kanını dökmege yire aʿdâŋuŋ

Berg-i sûsenden alup destine hançer nergis

36 Yüzüŋi görmeyicek iki gözüm görmez olur
Nitekim gün göricek gözini yumar nergis

37 Bâg-ı dehrüŋ bilürüz gerçi ki görür gözidür
Hâşa li'llah ki diyem çeşmüŋe beŋzer nergis

38 Sensizin ey yüzi gül seyr-i gülistân itsem
Lâleler od görinür çeşmüme ahker nergis

39 Gözlerümde göricek ʿaksi anuŋ ʿaynıdur
Tolu âb ile sifâl içre ki korlar nergis

40 Vasfuŋ ile bu kasîdem benüm ol ravza durur
Cümle etrâfı anuŋ ola ser-â-ser nergis

41 Subh-dem jâle degüldür görinen çeşmümde
Hâl-i devrâna nazar eyleyüp aglar nergis

42 Gözlerüm terbiyetüŋ gözler ise nola müdâm
Pertev-i mihrüŋ ile güler açılur nergis

43 Ehl olan bâde-veş acı çeküp ayakda kalur
Câhil olan tutılur başda çü sâgar nergis

44 Bu kasîde nola benden eger eylerse zuhûr
Hâkden zâhir olup buldı nümâ her nergis

45 Mihnet ü derd ile ben zerd ü zaʿîf oldugumı
Hâl diliyle diye sorar iseŋ her nergis

46 Bir nazar nola bu ben hasta[y]ı hoş-hâl itseŋ
Terbiyet eyleyicek dahı çog artar nergis

47 Nice kim encüm ile zeyn ola bu sahn-ı felek

---

39 Bu beyitten sonra FT'de farklı bir beyit bulunmaktadır. Hâlbuki ilgili beyit mevcut yazma *Divan*'da yoktur. FT'de ise hiçbir kaynak belirtilmemiştir. Beyit şöyledir: "ʿIyş u nûşuŋ demi gül ü kanı bahâr eyyâmı/Gezdirür bezm-i çemende yine micmer nergis" Bk. FT, 59.

Nitekim bâg-ı cihâna vire zîver nergis

48 Gülşen-i devlet-i ʿömrüŋi Hak itsün ser-ber
Bâgda eyledügince yine ser-ber nergis

49 Zeri hal itdigi bu kâse-i zerrîn içre
Rahmiyâ sözlerüŋ altun ile yazar nergis

50 Dîdeden gerd-i gamı silse nola cûduŋ eli
Âftâb ile ider çeşmini enver nergis

51 Pür-gubâr oldı meded gerd-i havâdisle gözüm
Sarsar irseydi olur niteki mugber nergis

10

KASÎDE-İ RAHMÎ

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Dîdâr-ı felek oldı çü mirʾât-ı mücellâ
Ruhsârını ʿîd itdi yine anda temâşâ

2 Zerrîn tabak içre görinen şekl-i meh-i nev
Döndi şu horûsa k’ola engüşti muhannâ

3 Çün gördi ʿarûsı meh-i nev ʿîd-i cemâlin
Pîrûze tabakdan niçe dür eyledi yagmâ

4 Yâ Mısr-ı felekde meh-i nev Yûsuf-ı ʿîde
ʿArz eyledi ruhsârını mânend-i Züleyhâ

5 ʿÎd oldı diyü geydi şafak kırmızı atlas
Kim olmış aŋa mâh-ı nev altun ile tamgâ

6 Hüsnüŋ felege naʿl-i zeri urdı meh-i nev
Mihr ola süvâr eyleye tâ ʿîdı temâşâ

7 Altunlu girîbân ile gûyâ ki sipihrüŋ
Geydürdi şafak egnine pîrâhen-i vâlâ

---

10 D 9b-10a.

8 Nûş eyle mey-i sürh diyü kıldı cihâna
Pîr-i felek eylerdi sepîdi ile îmâ

9 Hercâyî güzeller gibi geldi bir iki gün
Mahlûkı tonatmaga yine ʿîd-i dil-ârâ

10 ʿÎdüm benüm oldur ki cemâlin görem anuŋ
K’oldı ʿulemâya eşigi maksad-ı aksâ

11 Şâh-ı bülegâ şemʿa-i eyvân-ı fesâhat
Mîr-i ʿukelâ yaʿni ki ser-leşker-i dânâ

12 Münşî-i ezel eyledi mevzûn u murakkaʿ
Ser-nâme-i tabʿuŋ idicek lutf ile inşâ

13 Bir bahr durur nûrdan ol tabʿ-ı latîfüŋ
Kim iki habâbı meh [ü] mihr-i felek-ârâ

14 Hikmet gözini açsaŋ eger fikr yüzünden
Eşkâl-i semâvât olına cümle temâşâ

15 Rûşen göre hurşîd-i ʿizârındaki hâli
Ger hâk-i rehüŋ kühl idine dîde-i aʿmâ

16 Baş egmese ger kadrüŋe destindeki düri
İtmezdi felek farkına îsâr-ı süreyyâ

17 Medhüŋde şekerler yidi tûtî gibi **Rahmî**
Dirlerse revâdur aŋa bebgâ-yı şeker-hâ

18 İtdi yine ol gülşen-i vasfuŋda terennüm
Olursa lakab nola aŋa bülbül-i gûyâ

19 Gün gibi çerâgun oluben dehre vire nûr
Ger bir nazar itseŋ aŋa ey kadri muʿallâ

20 Yaza nitekim hükm-i Hudâyile meh-i nev
Menşûr-ı sipihr üstine altun ile tamgâ

21 Ey çarh felek gibi bugün mesned-i ʿâlî

Fazl ehli içün oldı kapuŋ maksad-ı aksâ

22 ʿÂlemde sıfâtuŋ kamu ahlâk-ı Muhammed
Olduŋ nitekim zâtınuŋ ismiyle müsemmâ

23 Bir âyîne-i gayb-nümâdur ki zamîrüŋ
Eşkâl-i cihân gün gibi hep anda hüveydâ

24 Tabʿuŋa nola ger dir isem bahr-i maʿânî
Rengîn kelâmuŋa ya hod laʿl ü güher-sâ

25 Żavʾ okur iki sûhtedür şimdi kapuŋda
Hurşîd-i sipihr ile çü mâh-ı felek-ârâ

26 Bir lahzada biŋ cilve kılur şâhid-i maʿnî
Mirʾât-ı dilüŋ olalıdan pâk-i mücellâ

27 Şeh-bâz-ı maʿânî olalı tabʿ-ı latîfüŋ
Kâyil sözüŋe cümle senüŋ zümre-i dânâ

28 Gencîne-i kalbüŋ güher-i sıdk ile pürdür
Mirʾât-ı dilüŋ nûr-ı yakîn ile musaffâ

29 Resm itdi bugün nakş-ı murâdâtuŋı rûşen
Meh cebhesine bu felek-i âyîne-sîmâ

30 Ne lutf ola kim tapuŋa Hak itmedi ihsân
El-minnetü li'llâh tebârek ü teʿâlâ

31 Olsun dürilüp düşmenüŋüŋ defter-i ʿömri
ʿÜnvân-ı ebed-nâme-i ikbâlle tugrâ

32 Dîvân-ı kazâ içre tutup hâme ʿUtârid
İtdükçe her ahkâmı kader levhine imzâ

33 ʿÎdüŋi mübârek ide Hak kadrüŋi aʿlâ

---

27 Bu beyit, bir beyit sonra tekrar yazılmıştır. Sadece, tek bir kelime farkı vardır (latîfüŋ: bülendüŋ). Bu durum muhtemelen müstensihten kaynaklanan bir hata olduğundan, ilgili mükerrer beyit metne dâhil edilmemiştir.

30 Bereketli ve yüce olan Allah'a şükür olsun.

Her gün saŋa sermâye-i ʿizzet ola inşâ

11

KASÎDE-İ RAHMÎ ÇELEBİ·

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Bâg-ı cihâna irdi safâ-yı ferah-fezâ
Demdür ki ehl-i diller ide ʿişrete salâ

2 Zeyn oldı dürlü reng ile ferş-i zümürridîn
Saçıldı ʿâleme yine gencîne-i Hudâ

3 Âh ile açılup bu dil-i mübtelâ müdâm
Gül goncasını niteki her dem açar sabâ

4 Bülbül ider figânı Züleyhâ gibi her ân
Mısr-ı çemende Yûsuf-ı gül ʿarz ider likâ

5 Gülşen içinde âb-ı revânı gören sanur
Âyîne-i musaykal-ı câm-ı cihân-nümâ

6 Hâr-ı cefâyı gördi çeker bülbül-i nahîf
Sahn-ı çemende gül kızarup eyledi hayâ

7 Bâd-ı hazân irişmeye bu gülşene diyü
Serv ü çenâr elin götürüp eyledi duʿâ

8 Sûsen eline tîgin alup yürüdi hemân
Gülşende âb-ı şebnem ile eyledi cilâ

9 Gürz-i girânı dûşına alup benefşeler
Güller siper takındı çeküp servler livâ

10 Cemʿ oldı yir yirin yüriyüp ʿasker-i bahâr

---

11 D 10a-10b; K 441-444.
· BAŞLIK: - K.
4 her ân: müdâm K.
8 tîgin: hançer K.
9 dûşına: destine K.

Ol âsaf-ı zamân ile tâ eyleye gazâ

11 Ya'ni cihânda Hazret-i Paşa mu'în-i halk
Mesned-nişîn-i mülk-sitân memleket-güşâ

12 Gelmez vakâr-ı hilmine bir zerrece halel
Lev tebbeti'l-cibâlu ve en-şakkati's-semâ

13 Âfâkı tutdı 'adl ile envâr-ı himmeti
Hurşîd-rütbet oldugına bu yiter güvâ

---

11 Bu beyit K'da 12. sıradadır.

12 Bu beyit K'da 11. sıradadır. (b) Dağlar kurusa ve gök yarılsa.

14 Bir pûtedür bu beyza-i zerrîn ki tîrüŋe
Bir halka oldı nîzeŋe nüh çenber-i dü-tâ

15 Devlet yüzine gerd-i rehüŋ vireli cilâ
Aʿyân gözine hâk-i derüŋ oldı tûtiyâ

16 Menşûr-ı rifʿatüŋ yazıcak münşi-i ezel
ʿÜnvânın itdi *dâme leke'l-ʿizzu ve'l-bekâ*

17 Düşmen ne deŋlü olur ise kûh-ı bâ-şükûh
Kahruŋ yili irince ider cismini hebâ

18 Sen ol hümâ-yı evc-i şerefsin ki çarhda
Kasr-ı kebûduŋ üzre kebûter gibi semâ

19 Reşk itdi gün yüzüŋe özin bilmeyüp kamer
Âyînesinde anuŋ içün yok durur safâ

20 Ḳaldurdı parmagın yüzüŋe karşu didi şemʿ
Âmentü bi'llezî halaka'n-nûra ve'z-zıyâ

21 Naʿl-i süm-i semendüŋe beŋzemese hilâl
Çarh-ı felek baş üzre götürmezdi dâyimâ

22 Lutfuŋ tabîbi her dile tîmâr gösterür
Dârû-yı himmetüŋle bulur hastalar şifâ

23 Ehl-i niyâz sâhil-i nâz u niʿamdadur
Ẕâtuŋ olalı bahr-i sehâ ile âşnâ

24 Ey âftâb pertev-i ʿadlüŋ ʿamîm iken
Ẓulm eylemek revâ mı baŋa çarh-ı bî-vefâ

25 Devrüŋde çekdigüm göricek acıdı şarâb
Bezmüŋde sâgar agzını açup kalur taŋa

---

14 zerrîn ki: sîmîn K.
15 - K.
16 *leke'l-ʿizzu ve'l-bekâ*: Kalıcı olman, izzetin dâim etti.
20 (b) Nûru ve ziyayı yaratana inandım.

26 Mihnet şebinde kalmışam ey şemʿ-i maʿdelet
Ẓulmetde koma lutfuŋı kıl baŋa reh-nümâ

27 Fazl-ı Hudâ vü himmetüŋ itmezse terbiyet
Akrânum içre fazl u hüner ʿayb olur baŋa

28 Halk işiginde niçe kıyâm u kuʿûd idem
Cüz âstân-ı tu ne-buved secdegâh-ı mâ

29 ʿArz-ı hüner degül garazum bu kasîdeden
Belki devâm-ı ʿizzüŋe ihlâs ile duʿâ

30 **Rahmî** duʿâsın eyle gel ol dürr-i devletüŋ
Bulmadı bahr-i medhine hod kimse intihâ

12

KASÎDE

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Gülşende geyüp efser-i şâhâne karanfül
Baş egmedi tâc-ı ser-i hâkâna karanfül

2 Dâg üstine dâg urdı yakup sîne kat kat
ʿÂşık gibi bir gonca-i handâna karanfül

3 Gülgûni firengîler ile cilveler eyler
Dil-ber gibi boyınca girüp kana karanfül

---

28 - K. (b) Senin eşiğinden başka secdegâhımız olmaz.

12 D 11a; FT 67-68. Bu manzûmenin ilk 15 beyti *Divan*'da bulunmamaktadır. FT'den alınmıştır. Ancak FT'de kaynak gösterilmemiştir.

4 Her goncası bir dügme-i yâkûta dönüpdür
Dikse nola ger anı girîbâna karanfül

5 Şîveyle sokup başına bir ak hilâli
Hûbân-ı zamân gibi zarîfâne karanfül

6 San sâmiridür gülguni destâr ile yâhud
Tersâ-beçedür gelmedi îmâna karanfül

7 Geh gâh geyer kırmızı atlasları kat kat
Geh sâde geyer niteki cânâne karanfül

8 Evreng-i zebercedde yine niteki Dârâ
Hükm itdi çemen mülkine mîrâne karanfül

9 Her bergi yeşil kanlu birer hançere beŋzer
Takup biline döndi Nerîmâna karanfül

10 Sandûkın açup geydi seher al firengî
Taʿn itse nola behcet-i hûbâna karanfül

11 Yâkût kadehden pür idüp laʿl-i müzâbı
Nûş itdi seher-gâh hakîmâne karanfül

12 Bir çûba niçe kâse dizüp bâzîçe eyler
Hengâme kurup geldi gülistâna karanfül

13 Laʿlîn kadehin bâde-i şebnemle pür itdi
Mahmûrlıgın yazmaga mestâne karanfül

14 Bir hokka-i fîrûze midür laʿl ile yâhud
Yâkût ile pür eyledi peymâne karanfül

15 Hıdmet kemerin muhkem idüp bir nice yirden
Çâker geçinüp bir şeh-i devrâna karanfül

16 Hâkân-ı cihân Hazret-i Sultân Süleymân
El açdı gelüp cerre o sultâna karanfül

17 Kâşâne-i kudretde felek mihr ile hem mâh
Bir köhne sifâl içre iki dâne karanfül

18 Sahbâya viren zîneti laʿlîn siperüŋdür
Virür nitekim revnakı bustâna karanfül

19 Pâyuŋa nisâr itmege jâleyle getürdi
Bir laʿl tabakda nice dürdâne karanfül

20 Alur mıyıdı destine pîrûze ʿasâyı
Reşk itmese kapuŋdaki derbâna karanfül

21 Yüz sürmek içün geldi şehâ ravzaŋa yoksa
Basmazdı kadem ʿâlem-i imkâna karanfül

22 Gülzâra gelüp düşse eger ʿaks-i cemâlüŋ
Yir gök ola döne meh-i tâbâna karanfül

23 Merdâne takup başına bir perr-i sefîdi
İster ki kaddüŋi çeke meydâna karanfül

24 Sahn-ı çemene kılsa güzer âteş-i mihrüŋ
Güller kül olup ahker olup yana karanfül

25 Dâmen-i güli cûduŋ eli ideli pür-zer
Rahmî gibi el açdı bu ihsâna karanfül

26 ʿArz eyle dilâ gel bu kelâmuŋ şuʿarâya
Olursa tekellüf nola yârâna karanfül

27 Yum agzuŋı gel gonca gibi hatm-i kelâm it
Niteki gele gülşen-i devrâna karanfül

28 Gün pertevi neyleye nitekim kân-ı ʿademden
Renk ala döne laʿl-i Bedehşâna karanfül

29 Hâk-i rehüŋe tuhfe diyü kılmaga îsâr
Yâkût koya hokka-i mercâna karanfül

13

[KASÎDE]

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Hazrâdaki gül oldı çü mirʾât-ı mücellâ
Ġabrâ gibi nergis göz açup itdi temâşâ

2 Sultân-ı bahâr irdi diyü gülşene gerdûn
Fîrûze tabakdan niçe dür eyledi yagmâ

3 Ser-ʿasker olup şâh-ı gül öŋince şakâyık
Sahrâya irüp kurdı seher hayme-i vâlâ

4 Bir şûh gibi şâha çıkup yâsemen-i ter
ʿUryân oluban havza ider kendüyi ilkâ

5 Bülbülleri iŋletdi olup hâr ile mahrem
Gülşende iki yüzlülik itdi gül-i raʿnâ

6 San şâne durur bâl u per-i bülbül-i ser-mest
Şimşâd ider turrasın anuŋla mutarrâ

7 Her lâle geyer başına bir tâc-ı Keyânî
Ol reng-i zebercedde yine niteki Dârâ

8 Boynını egüp kaldı benefşe güle karşı
Dil-dârına karşu nitekim ʿâşık-ı şeydâ

---

13 K 439-441.

9 Zerrîn kadehin bâde-i şebnemle idüp pür
Tâ kim yaza mahmûrlıgın nergis-i şehlâ

10 Bülbül iŋiler hasret ile niteki Vâmık
Ġonca kızarup nâz ider niteki ʿAzrâ

11 Güller gülüşüp şâd olup gonca açıldı
Raks urdı safâ kesb idüben serv-i dil-ârâ

12 Bir gülşene irdüm seherî bâd-ı sabâ-veş
Mânend-i cinân belki cinândan dahı zîbâ

13 Didüm ki nedür bâʿisi bu zevk u safânuŋ
Biŋ şevk ile didi işidüp bülbül-i gûyâ

14 Kim geldi yine devlet ile merd-i yagâne
Anuŋçün olupdur bu kadar şevk hemânâ

15 Burc-ı sühanuŋ şemsi bugün Hazret-i Aga
Erbâb-ı safâya işigi maksad-ı aksâ

16 Bir âyîne-i gayb-nümâdur ki zamîrüŋ
Eşkâl-i cihân gün gibi hep anda hüveydâ

17 Żavʾ okur iki suhte der-i cerre gelüpdür
Kapuŋda bugün mihr ile mâh-ı felek-ârâ

18 Cûd u keremüŋ ebri eger itse tereşşuh
Pür-mîve-i mînû ola bu nahle-i mînâ

19 Ümmîdi budur kim ola zîr-i kademüŋde
Katuŋda kara kuluŋ olup ʿanber-i sârâ

20 Devletle sirişt olmış idi tînet-i pâküŋ
Mevcûd degül iken dahı mâhiyyet-i eşyâ

21 Medhüŋle felek gûşına takdum niçe gevher
Çarh üzre degüldür görinen şekl-i S̱üreyyâ

22 Mihr âyinesi asılalı tâk-ı sipihre

Göstermedi bir şahs dahı zâtuŋa hem-tâ

23 Rûhum yirine geldi görüp zât-ı şerîfüŋ
Dirsem saŋa ger rûh-ı musâvver nola cânâ

24 Medhüŋe felek oldı hilâl ile harîdâr
Şol tıfl durur kim ala ol naʿl ile helvâ

25 Bî-hûş ola tâ haşre degin bezm-i sühanda
Keyfiyyet-i mazmûn ki ire Câmîye cânâ

26 Pâyüŋe nisâr itmek içün geldi kapuŋa
Ġavvâs-ı dür-i bahr-i sühan **Rahmi**-i şeydâ

27 Kıldı yine ol gülşen-i vasfuŋda terennüm
Olursa lakab nola aŋa bülbül-i gûyâ

28 Bu dürr-i girân-mâyeyi gavvâs-ı tabîʿat
Pâyüŋe nisâr eyler ise lâyık u aʿlâ

29 Bir yaŋa gam-ı gurbet ile gayret-i akrân
Bir yaŋa felek cevri ile taʿne-i aʿdâ

30 Ahvâl-i dil-i gam-zedeyi kılmaga iʿlâm
Besdür bu kadar merd-i sühandâna hemânâ

31 Dîvân-ı kazâ içre tutup hâme ʿUtârid
İtdükçe her ahkâmı kader levhine imzâ

32 Olsun dürilüp düşmenüŋüŋ defter-i ʿasrı
ʿÜnvân-ı ebed-nâme-i ikbâlüŋe tugrâ

KIT'ALAR

1

TÂRÎH-İ RAHMÎ BERÂY-I CÜLŪS-I VEZÂRET-İ MEHEMMED PAŞA

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Bir seher 'ibret ile eyler iken dehre nazar
Ġaybdan gûşuma irişdi o demde bu nidâ

2 Âsaf-ı şâh-ı cihân oldı didi ragbetle
Bir kerem kânı ki hem şânı 'atâ kâŋ-ı sehâ

3 Tâs-ı çarhı yiridür çıŋrasa âvâzesi ger
Su gibi saldı bugün günbed-i gerdûna sadâ

4 Cümle esrâr zamîrine olupdur ma'lûm
Âstânı nola olursa medâr-ı 'ulemâ

5 Kevkeb-i bahtına hem burc-ı sa'âdet menzil
'Ömrini devlet ile tâ ki ziyâd ide Hudâ

6 İltifâtıyla şeref bulsa nola ehl-i kemâl
Pertev-i mihr ile gülzâr bulur neşv ü nemâ

7 Sadef-i bahr gibi gûş idicek bu güheri
Cûşa geldi dil ü cân niteki ka'r-ı deryâ

---

1 D 11a.

8 Niçe dür her biri bir necm-i dırahşende durur
Pertevi saldı göŋül ʿâlemine hayli ziyâ

9 Tarh idüp sırrını devrân didiler târîhin
Lâyık-ı mühr-i Süleymân Mehemmed Paşa

2

KITʿA

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]
1 Tumturak-ı mehâsin-i elfâz
Virür insâna çok şeref ammâ

2 Kadr-i hâcetce söyleyüp de sükût
Eylemek ʿâkılânedür ammâ

3

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 ʿArsa-i nazm içre nice pehlevân
Kıldı katʿ-ı merhale şemşîr ile

2 Serverâ **Rahmî** de bu meydânda
Menzil alursa ʿaceb mi tîr ile

---

2 D 46a.

3 Mustafa İsen (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı.* Ankara: AKM Yay.219.

MUSAMMATLAR

1

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

I

1 Ġam-ı dünyâyile ey dil nice bir zâr olalum
2 Varalum mu'tekif-i gûşe-i hammâr olalum
3 Sâki vü mutrib-i gül-çihre ile yâr olalum
4 Zâhid-i huşk sözinden yüri bî-zâr olalum
5 'Işk evsâfına gel mazhar-ı âsâr olalum
6 Âteş-i 'ışka yanup *matla'-ı envâr* olalum
7 *Gülşen-i Râz* okuyup *mahzen-i esrâr* olalum
8 *Mantıku't-Tayr*ı bilüp mahrem-i 'Attâr olalum
9 Yine bir serv-i hevâ-bahşa hevâdâr olalum
10 Pâyına su gibi yüzler sürüben zâr olalum
11 Nakd-i cân ile visâline harîdâr olalum
12 Boynumuzdan ıralum yüki sebükbâr olalum
13 'Aklı terk eyleyüben mâni'-i agyâr olalum
14 Lâle-veş dâg-ı mahabbetle dil-efgâr olalum
15 Pâk-rû pâk-nazar 'âşık-ı dîdâr olalum

II

1 Niçe bir medresede eyleyelüm kîl ile kâl
2 Niçe bir mâzi vü müstakbel ola dilde makâl

---

1 D 18b-19b, T 11-13. Metinlerde, mısraların sıralarında bazı değişiklikler varsa da bunlar yapı ve anlamı çok fazla etkilemediğinden gösterilmemiştir. Manzûme nüshalarda "Tercî'-Bend" başlığıyla yazılmıştır. Ancak bize göre, ilk bentteki bütün mısralar birbiriyle kafiyeli olduğundan onbeşli musammattır.

I-6 'ışka: şevke D.

I-7 *Râz*ı bilüp: *Râz* okuyup D.

I-8 *Mantıku't-Tayr* okuyup: *Mantıku't-Tayr*'ı bilüp D.

I-10 pâyına su gibi yüzler sürüben: su gibi pâyına yüzler sürüyüp T.

Eyleyüp fenn-i kelâm içre niçe bahs ü cidâl
Ẓâhir olmaz saŋa bir zerrece keyfiyyet-i hâl
Hall olunsun dir iseŋ saŋa ser-â-ser işkâl
Yüri bir râh-nümâya irişigör abdâl
Göstere tâ ki saŋa kande durur râh-ı ḍalâl
Çıkarup câme-i zerki geyegör bir kara şâl
Hâk-i pâyine virüp olsa hezârân miskâl
Pûte-i ʿışkda şevk âteşiyile ol kâl
Makar itdiyise mir'ât-ı dili jeng-i melâl
Bir nazarla anı pâk eyleye âyîne-misâl
Anda ʿaks eyleye geh gâh tecellî-i cemâl
Şuʿle-i hüsnine karşu yakalum perr ile bâl
Pâk-rû pâk-nazar ʿâşık-ı dîdâr olalum

III

Niçe bir kâh-ı fenâ içre ikâmet idelüm
Çünki bâkî degülüz niçe gâflet idelüm
Niçe bir nefs hevâsına itâʿat idelüm
Câme-i zerki geyüp niçe zarâfet idelüm
Gel berü terk-i hevâ itmege himmet idelüm
Mâ-sivâdan geçüben külli ferâgat idelüm
Gezelüm ʿâlem-i tecrîdi seyâhat idelüm
Mihr-i ʿâlem gibi bir kursa kanâʿat idelüm
Gâh geh bahr-i şuhûd içre sibâhat idelüm
Sînemüz şevk ile pür-dâg-ı mahabbet idelüm
ʿArsa-i ʿışkda şîrâne şecâʿat idelüm
Terk idüp vahşeti dîvâneye nisbet idelüm
Yâr içün nâr-ı gama yanmaga minnet idelüm
Yârsuz gir diseler cennete nefret idelüm
Pâk-rû pâk-nazar ʿâşık-ı dîdâr olalum

II-10 ʿışkda şevk: şevkde ʿışk T.

III-3 hevâsına: murâdına D.

III-6 geçüben: çeküp el D.

III-9 sebâhat: seyâhat D.

III-10 T'de bu mısradan sonra, fazladan iki mısra bulunmaktadır. Ancak, ilgili mısraların D'de bulunmayışı, ayrıca diğer bentlerin hepsinin 15'er mısradan meydan geliyor olması bizi bu mısraları dipnota almaya sevk etmiştir. İlgili mısralar şu şekildedir: Varalum türbe-i Mecnûnı ziyâret idelüm/Hâlet-i derd-i dili anda hikâyet idelüm

III-12 vahşeti dîvâneye: haşyeti pervâneye D.

IV

Bir seher yile virüp bâd-ı sabâ gülzârı
Pîrehensüz kodı gülşende kamu eşcârı
Açdı aʿyân-ı çemen ʿibret ile enzârı
Gördiler var bu cihân içre hudûs âsârı
Servler hayrete vardı unudup reftârı
Cûylar nâleler itdi tolanup kuhsârı
Sûsenüŋ lerzeler itdi gögerüp ruhsârı
Seyr idüp sürʿat-i seyr-i felek-i gaddârı
Ġonçenüŋ söylemez oldı dehen-i dür-bârı
Nergisüŋ tâc-ı zerin kapdı felek-i ʿayyârı
Hârhâr itdi dili gonçe-i dehrüŋ hârı
Kendüye pend idüben dir idi bu güftârı
Nâr-ı şevke salalum cübbe ile destârı
Terk ü tecrîd olalum yaʿni Kalender-vârî
Pâk-rû pâk-nazar ʿâşık-ı dîdâr olalum

V

Rahmiyâ ger bize nâz eyler ise cânâne
Vuslatı terk idelüm kâyil olup hicrâne
Sâki-i ʿışkuŋ elinden içelüm peymâne
Düşelüm kûy-ı harâbâta olup mestâne
Yakamuz çâk idelüm irişe tâ dâmâne
Mâ-sivâ terkin urup bakmayalum devrâna
Bir leked-kûb gelüp saltanat-ı hâkâna
İlticâ itme vezîr ile der-i sultâna
Yüri var bas kademüŋ dâyire-i ʿirfâna
ʿÂrif-i vahdet iseŋ gel berü bu meydâna
Bize Mecnûn ile Ferhâd durur hem-hâne
Varalum tekye-i Vâmıkda olan akrâna

IV-1 sabâ: fenâ D.
IV-2 eşcârı: ezhârı D.
IV-6 itdi: ile D.
IV-7 itdi: ile D.
IV-12 pend idüben: yâr edinüb T.
V-3 ʿışkuŋ: ʿışk D.
V-7 gelüp: gelür T.
V-8 itme vezîr ile: etmeyelüm zîr-i T.
V-10 iseŋ: olup D.
V-12 akrâna: yârana D.

13 Hâsılı cümle salâ eyleyelüm yârâna
14 Pâ-bürehne gezelüm ʿâlemi dervîşâne
15 Pâk-rû pâk-nazar ʿâşık-ı dîdâr olalum

2

[mefʿûlü mefâʿîlün mefʿûlü mefâʿîlün]

I

1 Ey dil nice bir dehrüŋ derdin çekesin muhkem
2 Bu bâr-ı girân itdi kaddini sipihrüŋ ham
3 Yâd eyleyeyin gûş it bir hâdise-i muʿzam
4 Bu kıssa beyânında oldı niçe dil ebkem
5 Bir gevher-i yek-tâdan halk oldı kamu ʿâlem
6 Cehl ile kimi câhil ʿilm ile kimi aʿlem
7 Vasl ile kimi şâdân hecr ile kimi pür-gam
8 Kimisi gedâ olmış kimisi şeh-i ekrem
9 Ġafletle nazar kılma aç gözüŋi gel bir dem
10 Bu mesʾele bahsinde ʿâkıllar olur mülzem
11 Bu bezm-i tarab-sâza geh gâh oluban mahrem
12 Tâcını idüp kej-rev ʿayş eyler idi hurrem
13 Cem câmını nûş itdi sürdi niçe dem Rüstem
14 Bu bezm girü bâkî ʿâlem yine bu ʿâlem

II

1 Îcâd idicek Vâcib bu ʿâlem-i imkânı
2 Bir gevher-i pâk itdi mâhiyyet-i insânı
3 Derc eyledi kalbinde gencîne-i pinhânı
4 Nefs ejderidür anuŋ her lahza nigeh-bânı
5 Dil kişverinüŋ olmış her biri birer hânı
6 İllâ nidelüm ʿâlem olmasa eger fânî
7 ʿAyyâr-ı felek kapdı tâc-ı ser-i hâkânî
8 Nûş itmedi İskender ser-çeşme-i hayvânı
9 Soŋ ucı yile virdi evreng-i Süleymânı

---

2 D 19b-20b, T 8-10; Karaçelebi-zâde Abdülazîz. *Mecmua-i Eşʼâr*. 06 Mil Yz A 240, 33a-33b; Fahir İz (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. C. 1. Ankara: Akçağ Yay. 511-513. Manzûme nüshalarda “Tercîʿ-Bend” başlığıyla yazılmıştır. Ancak bize göre, ilk bendin bütün mısraları birbiri ile kafiyeli olduğundan ondörtlü musammattır.

I-8 ekrem: ʿâlem T.

I-12 kej-rev: keç-rev T / idi: iken T.

I-14 yine: girü D (bütün bentlerde).

Geşt itmege ʿazm itdüm etrâf-ı gülistânı
Bu beyti okur gördüm bülbül idüp efgânı
Gûş eyleyicek güller çâk itdi girîbânı
Cem câmını nûş itdi sürdi niçe dem Rüstem
Bu bezm girü bâkî ʿâlem yine bu ʿâlem

III

Cellâd-ı felek her dem ger çekse dilâ şemşîr
Tut gerden-i teslîmüŋ yok gayrı dahı tedbîr
Ne yazdı ise başa bir bir getürür takdîr
Ger nîk ü eger beddür olmaya kazâ tagyîr
Bir yaŋada hâr-ı gam oldı baŋa dâmen-gîr
Âlâm-ı ser-encâmum seyrân idicek bir pîr
Bir câm sunup kıldı sûz-ı dilüme teʾsîr
San âb-ı hayât ile kılmışdı anı tahmîr
Vasfında hıred ʿâciz diller idemez taʿbîr
Oldı dil-i vîrânum anuŋla o dem taʿmîr
Ol câm-ı safâ-bahşuŋ etrâfına bî-taksîr
Bu beyt-i dil-âvîzi kılmışlar idi tahrîr
Cem câmını nûş itdi sürdi niçe dem Rüstem
Bu bezm girü bâkî ʿâlem yine bu ʿâlem

IV

Seyrân ideyin dirseŋ pür-hûn ser-i Dârâyı
Var deşt-i fenâ içre gör lâle-i hamrâyı
Dünyâya kıyâs itseŋ ger füshat-i ʿukbâyı
Seyr eyle müsellesde eşkâl-i zevâyâyı
Bir sâki-i mehveşden nûş it yüri sahbâyı
Düş kûy-ı harâbâta ol ʿâşık-ı rüsvâyî
Rûhâni nazar eyle görseŋ ruh-ı zîbâyı
Sûretde yürür kalma fehm eyle bu maʿnâyı
Bu pendi işitdükde ol dem dil-i şeydâyî

II-9 ucı: demde D.
II-10 etrâf-ı: nâ-gâh T.
III-1 dilâ: saŋa D.
III-6 ser-encâmum: ser-encâmun T.
III-8 kılmışdı: kılmışlar D.
III-12 idi: aŋa D.
IV-5 yüri sahbâyı: mey-i hamrâyı D.
IV-8 yürür: yüri D.

Mey-hâneye ʿazm itdi geşt eyledi her câyı
Bir encümene irdüm gördüm niçe dânâyı
Her biri tutar elde câm-ı tarab-efzâyı
Bu beyti okur gördüm bagrını delüp nâyı
Şevk ile semâʿ eyler ol dem niçe Mollâyî
Cem câmını nûş itdi sürdi niçe dem Rüstem
Bu bezm girü bâkî ʿâlem yine bu ʿâlem

V

Rahmî nola tâliʿden eylerse şikâyetler
Çekdi bu feleklerden çok dürlü felâketler
Nâ-ehle müyesserdür her dürlü saʿâdetler
Dânâ-dil ü kâmiller çekmekde melâletler
ʿÂkıl ola dîvâne fikr olsa bu hâletler
Nâ-dâna neden bilsem âyâ bu riʿâyetler
Bir gün beni hâk eyler âhir bu kasâvetler
Sifle olanuŋ varur ayagına devletler
Cân ile perî-rûlar eyler niçe hıdmetler
Var ise kıyâmetden oldı bu ʿalâmetler
Ẓevk ile sürûr ile itdi niçe ʿişretler
Dünyâ gibi ʿukbâda sürsün niçe râhatlar
Cem câmını nûş itdi sürdi niçe dem Rüstem
Bu bezm girü bâkî ʿâlem yine bu ʿâlem

3

MERṢİYE-İ RAHMÎ ÇELEBİ BERÂY-I MERHŪM SULTÂN MUSTAFA TÂBE ṢERAHU

IV-9 ol dem: nâ-geh T / şeydâyî: rüsvâyî D.

IV-10 mey-hâneye ʿazm itdi: ʿazm itdi harâbâta T.

IV-14 eyler: itdi D / Mollâyî: Mevlâyî D.

V-3 nâ-ehle: nâ-dâna D / her: çok D.

V-4 melâletler: nedâmetler D.

V-8 sifle olanuŋ: her ehrimenüŋ D.

V-11 itdi: sürdi T.

V-12 sürsün niçe: bulsan yine T.

3 Mehmed Çavuşoğlu (1982). "Şehzâde Mustafa Mersiyeleri". *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi. (Tayyip Gökbilgin Hatıra Sayısı).* (12): 665-668'den naklen Nuruosmaniye Kütüphanesi, 4962, 175b; Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1207. 31a.

[mef'ûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

I

Ey dil bu ittisâl nedür mâ-sivâ ile
Katʿ-ı taʿalluk it yüri mıkrâz-ı *lâ* ile
ʿAnkâ-yı Kâf-ı kudret olanlar zebûn iken
Kim basa vara heft-ser-i ejdehâ ile
Dâyim kazâ vücûdumuzı hâr u has misâl
İltür ʿadem diyârına seyl-i fenâ ile
Rûhuŋ beden ki ʿâriyetî bir libâsıdur
ʿÂkıl gurûr ider mi bu köhne kabâ ile
Şeb kara geydi çözdi saçın ebr-i tîre-reng
Şemle sarındı şems-i cihân gökde a(y) ile
Âhum menâr-ı çarha çıkup eyledi nidâ
Kaldurmaga cenâze-i şâhı salâ ile
Ol Mehdi-i zamâna varup yâr-ı gâr olup
Gitdi cinâna zümre-i Âl-i ʿAbâ ile
Oldı şehîd Hazret-i Sultân Mustafa
Yâr oldı aŋa şâh-ı şehîdân-ı Kerbelâ

II

Cellâd-ı dehr kâtil-i halk-ı cihân imiş
Hûn-ı şafakla dâmeni toptolu kan imiş
Mirrîh-vâr hançer-i zerrîn ile hilâl
Bir baş kesici kan dökici cân-sitân imiş
ʿİbretle kıl nazar ki kamu halk-ı kâʾinât
Derbend içinde gice kalan kâr-bân imiş
Şâd olma vasla âhiri hicrân imiş anuŋ
Evvel bahâruŋ âhiri âhir hazân imiş
Bir nokta ile zillet imiş devlet-i cihân
Sultânlıguŋ nihâyeti ʿâlemde ân imiş
Bu dehr-i dûn didikleri mekkâre pür-füsûn
Bir zulmi çok mürüvveti yok bî-emân imiş
ʿİşret-fezâ-yı gülşeninüŋ sûretâ cihân
Maʿnîde hâr ile tolu gül-sitân imiş
Olmasa şâdlık nola ger gam zamânıdur
Gök geyse âsmân nola mâtem zamânıdur

III

Fânî olup zamânede bu hayl u bu haşem
İrdi bekâya ol şeh-i bî-tabl u bî-ʿalem

3 Şeb tîg-i âftâb ile gîsûsın itdi katʿ
4 Mâhuŋ ihâta itdi cemâlin gamâm-ı gam
5 Bu katre katre sübha-i mercân durur yaşum
6 Giçürmege mezârınuŋ üstinde dem-be-dem
7 Tâbûtı üzre düşse nola dûd-ı âhlar
8 Olur siyâh Kaʿbenüŋ örtüsi lâ-cerem
9 ʿİbret-nümâ-yı âyine-i mihr-i hâverî
10 Göstermedi anuŋ gibi bir zât-ı muhterem
11 Şîr-i ecel kemîn-i kazâdan çıkup hemân
12 Ser-pençesiyle kıldı vücûdın o dem ʿadem
13 Tâvûs-ı bûstân-ı risâletle yâr olup
14 Mirkât-ı himmeti kodı ʿarş üstine kadem
15 Gencîne-i saʿâdet iken cismi cân ile
16 Hatm itdilerse nola anı rîsmân ile

IV

1 Yâd eyleyince ʿişretini acıdı şarâb
2 Gözden çıkınca agladı kan dîde-i habâb
3 Zerrîn tabakla gün gibi îsâr iderdi sîm
4 Meh sâgarını tolu içerken ol âftâb
5 İfgâr kıldı cismini nây eyleyüp enîn
6 Yoldı saçını nâle kılup çeng ile rebâb
7 Ser-tâ-kadem olursa nola ger kebûd-pûş
8 Gökden götürdi kendüyi atdı o dem sehâb
9 Ẕikr eyleyüp anuŋ cereyân-ı kelâmını
10 Dögdi başını taşlara çok nâle kıldı âb
11 Zencîr-i zer asarsa nola tâkına güneş
12 Kandîl oldı türbesi üstinde mâhtâb
13 Ol âftâbı koynına koydıkda zîr-i hâk
14 Kerrûbiyân didi ki *yâ leytenî türâb*
15 Kand-i lebinde gerd-i fenâdan bulup eser
16 İp takdı gerdenine bogıldı o dem şeker

V

1 Yâ Rab cinânda ol şehi ʿâlî-makâm kıl
2 Kâşânesini ravza-i Darüʾ-selâm kıl
3 Ḥavrâyı aŋa cümle karavaş eyleyüp
4 Ġılmân-ı bâg-ı cenneti aŋa gulâm kıl
5 Seyr eyledükçe gülşen-i ʿadni Burâk ile

14 "Keşke toprak olsaydım", *Kur'ân-ı Kerîm*, 78/40.

Ser-keşlik itse vahşî gibi aŋa râm kıl
Ġılmân-ı ʻadn ile idicek ʻayş u ʻişreti
Bu bezm içinde mihr ü mehi iki câm kıl
Kim kıldı ise hazret-i şehden anı cüdâ
Yâ Rabbi anı iki cihânda cüzâm kıl
Ol yirde yatdugınca anuŋ şâh-zâdesin
Evreng-i saltanatda ebed müstedâm kıl
El götürüp senâsına şâhuŋ çenâr-vâr
Rahmî duʻâ-yı devletini ihtitâm kıl
Bâd-ı fenâ ham itmeye ol serv dalını
Ser-sebz ü hurrem eyleye kaddi nihâlini

4

[MÜSEMMEN]·

[feʻilâtün feʻilâtün feʻilâtün feʻilün]

I

Gördüm ol dil-beri olsun bire gubâr didüm
Gelmedüŋ yanuma gitdüŋ kanı ikrâr didüm
Ne revâdur takıla sen güle her hâr didüm
İdesün cân u cihândan beni bî-zâr didüm
Bülbülüŋ zârın işit ey yüzi gül-zâr didüm
ʻAhd ü peymânuŋa gel eyleme inkâr didüm
Meded Allahı severseŋ meded ey yâr didüm
Vaʻde-i vasla hilâf eyleme her bâr didüm

II

Kahr idüp döndi baŋa hışm ile ol yâr didi
Ya ne virdüŋ alamazsun şu baŋa(?) var didi
Senüŋ içün baŋa çok taʻn ider agyâr didi
Varayum hâneŋe bir şeb yiter ol zâr didi
Sunayın agzuŋa hoş laʻl-i şeker-bâr didi
Dehenüŋden bu haber çıkmaya zinhâr didi
Meded Allahı seversen meded ey yâr didüm
Vaʻde-i vasla hilâf eyleme zinhâr didüm

---

4 *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 3940. 89a-89b.

· İlgili mecmuada, manzûmenin üstünde "Tercîʻ-bend-i Rahmî" başlığı bulunmaktadır.

III

Ey lebi mül saçı sünbül yüzi gül-nâr didüm
…….. …….. gamuŋ dünyeleri tar didüm
Çekerem çünki senüŋ cevrüŋi bisyâr didüm
Kademüŋde kuluŋam bir dilegüm var didüm
Hasretüŋ eylemedin cân u dile kâr didüm
Merhem-i sîneŋi ben haste-dile sar didüm
Meded Allahı seversen̰ meded ey yâr meded
Vaʿde-i vasla hilâf eyleme her bâr meded

IV

Beni gerçek sever iseŋ bire bî-kâr didi
Seg rakîbe dilek eyle yüri yalvar didi
Göndere saŋa beni şâyed o murdâr didi
Ya hod ol iti sen öldür beni kurtar didi
Göresün mihr ü vefâ kanda olısar didi
Nice sayd olur imiş ʿâşıka dil-dâr didi
Meded Allahı seversen̰ meded ey yâr meded
Vaʿde-i vasla hilâf eyleme her bâr meded

V

Söylesem ʿışkuŋ ile taŋ mıdur eşʿâr didüm
ʿIşkuŋuŋ kârı degüldür güzelüm ʿâr didüm
Künc-i hasretde yatur derd ile bîmâr didüm
Vasl ile eyler iseŋ derdüme tîmâr didüm
Gelesün seni diyü cân katı umar didüm
Gözlerüm subha degin her gice bîdâr didüm
Meded Allahı seversen̰ meded ey yâr meded
Vaʿde-i vasla hilâf eyleme her bâr meded

VI

Yiter olduŋ **Rahmi**yâ hecr ile gam-hᵛâr didi
Hâne-i kalbüŋi teng itmesün efgâr didi
Bu gice ʿarz iderem çeşmüŋe dîdâr didi
Sözümi eyleme tek kimseye izhâr didi
Varasun bekleyesün dâr ile dîvâr didi
Subha dek saŋa kılam vaslumı îsâr didi
Meded Allahı seversen̰ meded ey yâr meded

III-2 Mısra başındaki kısımlar ilgili yaprak kesik olduğundan okunamamıştır. Bu kısmın "İtdi başuma" şeklinde olması muhtemeldir.

8 *Va'de-i vasla hilâf eyleme zinhâr meded*

5

MÜSEDDES*

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

Âh elinden tâliʿüm şâd itmedi bir dem beni
Vuslat-ı dil-dârum ile eylemez hurrem beni
Ġark ider seyl-âb-ı eşk-i dîde-i pür-nem beni
Hey meded devrân neye saklar ʿaceb bilmem beni
Öldürür âhir belâlarla dirîgâ gam beni
Gözüme ʿâlem görinmez seyr ider ʿâlem beni

II

Îd-gehde ol hilâl-ebrûyı gördüm şâd-kâm
Serv gibi salınup agyâr ile eyler hırâm
Sâye-veş pâyına düşdüm âh idüp ben müstedâm
Okudum bu matlaʿı gûş eyledi her hâs u ʿâm
Öldürür âhir belâlarla dirîgâ gam beni
Gözüme ʿâlem görinmez seyr ider ʿâlem beni

III

Ol geçen ʿâlemleri cânân ile yâd eylerem
Ol hayâlât ile dâyim zâr gönŋlüm eglerem
Tekye-gâh-ı gâmda ben dîvâne oldum iŋlerem
Gâh kendümle gehî dîvâra derdüm söylerem
Öldürür âhir belâlarla dirîgâ gam beni
Gözüme ʿâlem görinmez seyr ider ʿâlem beni

IV

Gitdi eyyâm-ı şitâ irişdi hengâm-ı bahâr
Şimdi zencîrin sürür dîvânedür her cûy-bâr
Her kişi bir servi boylıyı idüpdür der-kenâr
Yârsuz ten haste dil efgâr u ʿaklum târ-mâr
Öldürür âhir belâlarla dirîgâ gam beni

D 20b-21a, T 18-19; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz Ceb 110. 58a; *Mecmua-i Eş'âr*. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. Yazma Eserler 1083. 27a-27b.

* Başlık: Müseddes-i Rahmî, *Mecmua* (06 Mil).

I-4 bilmem: bilsem T.

6 *Gözüme ʿâlem görinmez seyr ider ʿâlem beni*

V

1 Bir hilâl-ebrû gamından **Rahmi**yâ oldum hayâl
2 Çarh-ı kej-rev gibi olsam yiridür ser-geşte-hâl
3 Yâr zâlim ʿışk kâtil sabr ise emr-i muhâl
4 Vâdi-i hayretde kaldum âh kim Mecnûn-misâl
5 Öldürür âhir belâlarla dirîgâ gam beni
6 Gözüme ʿâlem görinmez seyr ider ʿâlem beni

6

MÜSEDDES*

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

I

1 Rahş-ı ʿazîmet üzre vücûdum süvâr idüp
2 Himmet ʿinânın aŋa o dem üstüvâr idüp
3 Aldum elüme başumı terk-i diyâr idüp
4 Şevkuŋ odını cân u dile yâr-ı gâr idüp
5 *Nakd-i hayâtı hâk-i derüŋde nisâr idüp*
6 *Geldüm kapuŋa hıdmetüŋi ihtiyâr idüp*

II

1 Evc-i sipihri menzil idüp âftâb-vâr
2 Geh kulleler nişîmen idindüm sehâb-vâr
3 Gâhî hazîz semtine düşdüm şarâb-vâr
4 Âhum şirârı çarha atıldı şihâb-vâr
5 *Nakd-i hayâtı hâk-i derüŋde nisâr idüp*
6 *Geldüm kapuŋa hıdmetüŋi ihtiyâr idüp*

III

1 Hecr âteşiyle lâle gibi sîne taglayup
2 Nahl-i murâda rişte-i ümmîdi baglayup
3 Taglar başında ebr gibi her dem aglayup

---

6 D 11b-12a; T 14-15.
* Başlık: Tesdîs D.
I-4 odını: o demde D.
II-2 şarâbvâr: serâbvâr D.
III-2 murâda: ümîde T/ ümmîdi: maksûdu T.

4 Kanlu yaşum çemenlere cûy oldı çaglayup
5 *Nakd-i hayâtı hâk-i derüŋde nisâr idüp*
6 *Geldüm kapuŋa hıdmetüŋi ihtiyâr idüp*

IV

1 Ey cûd ile yegâne vü hallâl-i müşkilât
2 Yüzin sürer cenâbuŋa envâʿ-ı mümkinât
3 İtseŋ nola fakîrüŋe geh gâh iltifât
4 Düşdi garîb eyledi terk-i taʿallukât
5 *Nakd-i hayâtı hâk-i derüŋde nisâr idüp*
6 *Geldüm kapuŋa hıdmetüŋi ihtiyâr idüp*

V

1 İhsânuŋ ile **Rahmi**-i nâ-şâdı eyle şâd
2 Ol nâ-murâdı lutfuŋ ile eyle ber-murâd
3 Erbâb-ı kâle oldı der-i devletüŋ güşâd
4 ʿÖmrüŋ tavîl eyleye Hak ʿizzetüŋ ziyâd
5 *Nakd-i hayâtı hâk-i derüŋde nisâr idüp*
6 *Geldüm kapuŋa hıdmetüŋi ihtiyâr idüp*

7

MÜSEDDES-İ RAHMÎ

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

I

1 Bulan buldı seni cân içre bir genc-i nihânsın sen
2 Bilen bildi seni cânâ nice cân-ı cihânsın sen
3 Bu mürde cismümüŋ hakkâ ki cânı içre cânsın sen
4 Revân olsun saŋa rûhum ʿaceb rûh-ı revâŋsın sen
5 *ʿAyân it kendüŋi cânâ ne cevhersin ne kânsın sen*
6 *Mekânuŋ kandedür bildür ne kân-ı lâ-mekânsın sen*

II

1 ʿAdem sahrâları içre çeküp çok zahmet-i râhı

IV-1 cûd ile yegâne vü: nâdir-i zamâne-i T.

V-4 eyleye Hak: ola senüŋ T.

7 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4277. 9b-10a.

2 İrüp mülk-i vücûda istedüm çok yirde sen şâhı
3 Cemâlüŋ nola olsa bu dil ü cânuŋ nazar-gâhı
4 Senüŋ hecrüŋle ser-gerdân-dilem vaˀllâhi biˀllâhi
5 ʿAyân it kendüŋi cânâ ne cevhersin ne kânsın sen
6 Mekânuŋ kandedür bildür ne kân-ı lâ-mekânsın sen

III

1 Eger olmasayıdı nûr-ı hüsnüŋ lemʿa-i tâbân
2 Kalurdum zulmet-âbâd-ı ʿademde zâr u ser-gerdân
3 Şeb-i hecrüŋde koma şemʿ-i hüsnüŋ ʿarza kıl ey cân
4 Cemâlüŋ cândan ey cân-ı cihânum eyleme pinhân
5 ʿAyân it kendüŋi cânâ ne cevhersin ne kânsın sen
6 Mekânuŋ kandedür bildür ne kân-ı lâ-mekânsın sen

IV

1 Visâlüŋ kasrına her kim ki ʿışkuŋ idine reh-ber
2 Virür evvel kademde sad hezârân şevk ile o ser
3 İren ser virmek ile irdi ise vasla ey dil-ber
4 Benüm câŋum fedâ olsun cemâlüŋ tek baŋa göster
5 ʿAyân it kendüŋi cânâ ne cevhersin ne kânsın sen
6 Mekânuŋ kandedür bildür ne kân-ı lâ-mekânsın sen

V

1 Harîm-i vasluŋa derdâ bulınmaz dogrı râh ey şâh
2 Ulu yollarda ger ʿışkuŋ baŋa olmaz ise hem-râh
3 Şehâ ʿacz ü niyâz ile benüm budur sözüm her gâh
4 Bu **Rahmî** bendeŋi sırr-ı mahabbetden idüp âgâh
5 ʿAyân it kendüŋi cânâ ne cevhersin ne kânsın sen
6 Mekânuŋ kandedür bildür ne kân-ı lâ-mekânsın sen

8

III/1 "ʿademde" yazmada "ʿademden" şeklindedir.
8 FT 95-96.

[MÜSEDDES]

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

I

Biŋ su᾽âl itsem birine gelmez ol mihrden cevâb
Tâlib oldukça aŋa ol benden eyler ictinâb
Hîç bir vech ile olmaz işiginde feth-i bâb
Derd ü mihnet bî-kıyâs u dâg-ı hasret bî-hisâb
Yâr bî-pervâ dirîgâ gussadan hâlüm harâb
Sevmesün ᶜâlemde kimse dil-ber-i ‘âlî-cenâb

II

Hâtır-ı gamgînümi rahm eyleyüp şâd eylemez
Cânumı bir lahza bend-i gamdan âzâd eylemez
Bu dil-i vîrânumı lutf idüp âbâd eylemez
Aylar u yıllar geçer bir gün beni yâd eylemez
Yâr bî-pervâ dirîgâ gussadan hâlüm harâb
Sevmesün ᶜâlemde kimse dil-ber-i ‘âlî-cenâb

III

Haftada bir gün baŋa ᶜarz-ı cemâl itmez o mâh
Ben gedâ-yı bî-nevâyam ol serîr-i hüsne şâh
Hasret ü derd ile ᶜömrüm hecrde oldı tebâh
Neyleyem ben haste yâ Rab bu gam u mihnetle âh
Yâr bî-pervâ dirîgâ gussadan hâlüm harâb
Sevmesün ᶜâlemde kimse dil-ber-i ‘âlî-cenâb

IV

Oldı gitdükçe esâs-ı ᶜışkı dilde üstüvâr
Benden ol fârig benüm derd-i derûnum bî-şumâr
Sîne sûzân dîde giryân ten zaᶜîf [ü] cân figâr
Kalmadı sabr u karârum olmışam hayrân u zâr
Yâr bî-pervâ dirîgâ gussadan hâlüm harâb
Sevmesün ᶜâlemde kimse dil-ber-i ‘âlî-cenâb

9

---

9 FT 94-95. FT’de ilgili manzûme müseddesler arasında gösterilmiştir. Hâlbuki manzûmenin mütekerrir beyti, *Ahdî Tezkiresi*’nde Sıhrî mahlaslı bir şaire

[TESDÎS]

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

I

1 Şitâ hengâmı geçdi şimdi nevbet nev-bahâruŋdur
2 Olupdur yemyeşil nehr ile ber ^{c}âlem kenâruŋdur
3 Salın deryâ-yı ^{c}ışka çünki ol mâhî şikâruŋdur
4 Tevekkül ber-Hudâ ile oŋarmak Kirdgâruŋdur
5 Vücûduŋ zevrakın sal bahr-i ^{c}ışka rûzgâruŋdur
6 Hudânuŋdur oŋarmak sanma ey dil rûzgâruŋdur

II

1 Bu gül-zâr-ı fenâda bir sehî-kâmet ele girmez
2 Bu yolda virmeyince başuŋı devlet ele girmez
3 Ġanîmet bil bu devri mevsim-i vuslat ele girmez
4 Gözüŋ aç dem bu demdür biŋde bir fursat ele girmez
5 Vücûduŋ zevrakın sal bahr-i ^{c}ışka rûzgâruŋdur
6 Hudânuŋdur oŋarmak sanma ey dil rûzgâruŋdur

III

1 Açıldı gül gibi gül-zâr-ı ^{c}âlem sebze-zâr oldı
2 Şalındı serv-kadler seyr-i bâga der-kenâr oldı
3 Nevâya başladı bülbül çemende sad-hezâr oldı
4 Havalar i^{c}tidâl üzre muvâfık rûzgâr oldı
5 Vücûduŋ zevrakın sal bahr-i ^{c}ışka rûzgâruŋdur
6 Hudânuŋdur oŋarmak sanma ey dil rûzgâruŋdur

IV

1 Bugün meydân-ı ^{c}ışk içre hünerverlik idem dirseŋ
2 Başuŋ ortaya koyup tîgi serverlik idem dirseŋ
3 Bu çarh-ı pîre-zende ben de bir erlik idem dirseŋ
4 Bu deryâ-yı hakîkatde şinâverlik idem dirseŋ
5 Vücûduŋ zevrakın sal bahr-i ^{c}ışka rûzgâruŋdur
6 Hudânuŋdur oŋarmak sanma ey dil rûzgâruŋdur

---

ait olarak gösterilmektedir. Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı.* Ankara: AKM Yay. 355.

10

TESDÎS*

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

Bulmayaldan vuslat-ı cânâneye hergiz vüsûl
Hayretüm görse ola dîvâne erbâb-ı ʿukûl
Mahremüm derd ü belâdur her tarafdan sag u sol
Gâh mestem gâh hayrân meskenüm künc-i hamûl
Gâh sagan gâh hasta gâh şâd u geh melûl
Gâh sultân-ı cihânam gâh bir âzâde kul

II

Cevr idüp gözden bırakdı âh kim cânân beni
Tîg-i gamla günde biŋ kez öldürür hicrân beni
Pörsiş-i hâl itmeseydi ey sanem yârân beni
Nâ-murâd itdi murâdumdan meded devrân beni
Gâh sagan gâh hasta gâh şâd u geh melûl
Gâh sultân-ı cihânam gâh bir âzâde kul

III

Nûş idüp sâkî-i bâkîden ezel bezminde câm
Hâsıl oldı câna anuŋ neşʾesinden zevk-i tâm
Şöyle mestem kûy-ı yâr içinde eylerken hırâm
Râst gelsem pâdişâh-ı ʿâleme virmem selâm
Gâh sagan gâh hasta gâh şâd u geh melûl
Gâh sultân-ı cihânam gâh bir âzâde kul

IV

Dûr olaldan hasretiyle benden ol Yûsuf-cemâl
Olmışam Yaʿkûb-veş Kenʿân-ı gamda pây-mâl
Hey birâder sorma hâlüm eyleyüp benden suʾâl
Çâh-ı hayretde kalaldan oluban ser-geşte-hâl
Gâh sagan gâh hasta gâh şâd u geh melûl
Gâh sultân-ı cihânam gâh bir âzâde kul

V

---

10 D 11b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 3940. 93b-94a.

* Mecmuada "Tesdîs-i Rahmî" başlığı vardır.

1 Ehl-i ʿışkuŋ kimisi itmiş melâmet ihtiyâr
2 İtdi Ferhâd ile Mecnûn deşt-i hasret ihtiyâr
3 ʿÂrif oldur kim ide kesretde vahdet ihtiyâr
4 **Rahmi**yâ ben eyledüm cândan ferâgat ihtiyâr
5 *Gâh sagan gâh hasta gâh şâd u geh melûl*
6 *Gâh sultân-ı cihânam gâh bir âzâde kul*

11

TESDÎS

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Künc-i gamda câna eglence hayâlüŋdür senüŋ
2 Mürdeler ihyâ iden zevk-ı visâlüŋdür senüŋ
3 Seyr-i bâg u deşt iden kadd-i nihâlüŋdür senüŋ
4 Fitne-sâz olan ruhuŋda hatt u hâlüŋdür senüŋ
5 *Fer viren mâha cemâl-i bâ-kemâlüŋdür senüŋ*
6 *Mihre hançerler çeken iki hilâlüŋdür senüŋ*

II

1 Hüsnüŋe âşüfte-hâl olmış güzeller gibi hep
2 Vâlih ü şeydâ olup ʿışkuŋdan irmiş tâb u teb
3 Zerd-rû olup visâlüŋ matlabın eyler taleb
4 Yüz sürerse kûyuŋa geldikce nola rûz u şeb
5 *Fer viren mâha cemâl-i bâ-kemâlüŋdür senüŋ*
6 *Mihre hançerler çeken iki hilâlüŋdür senüŋ*

III

1 Hâlümi bilmem niçe ʿarz eyleyem dildâruma
2 Bir nazar kılmaz benüm bu dîde-i giryânuma
3 Ġamzesi tîgin çekerken sîne-i efgâruma
4 Okudum bu matlaʿı geldi o dem güftâruma
5 *Fer viren mâha cemâl-i bâ-kemâlüŋdür senüŋ*
6 *Mihre hançerler çeken iki hilâlüŋdür senüŋ*

IV

---

11 D 12a-12b.

III-2 Mısra sonunda olan “giryânuma” kelimesi aslında kafiyeyi bozmaktadır. Bunun yerinde “dür-bâruma” gibi bir kelime olsa kafiye düzelir.

Saf çeküp karşuŋda müjgânuŋ gibi ehl-i niyâz
Cân revân itmek diler olmış kamu pür-sûz u sâz
Hüsn ü hulkıyla güzellerden bulaldan imtiyâz
Ġamze-i hûn-h^{v}âruŋ olmış dil-berâ bir mest-i nâz
Fer viren mâha cemâl-i bâ-kemâlüŋdür senüŋ
Mihre hançerler çeken iki hilâlüŋdür senüŋ

V

Rahmi-i zâruŋ duʿâlar eyleyüp saŋa hemîn
Mâha beŋzer dir isem ebrûlaruŋı itme kîn
Fenn-i nâzı senden ögrendi nola her nâzenîn
Dil-rübâlık şânuŋa gelmişdür ey zühre-cebîn
Fer viren mâha cemâl-i bâ-kemâlüŋdür senüŋ
Mihre hançerler çeken iki hilâlüŋdür senüŋ

12

[TESDÎS]

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

I

1 Ne cânda mâ-sivâ kaydı ne dilde kîl ü kâlüm var
2 Dem-â-dem zikr-i Hakk ile ne şîrîn hasb-ı hâlüm var
3 Ne dünyâdan ne ʿukbâdan cevâb ile suʾâlüm var
4 Ledünnî ilmine düşdüm benüm gizlü makâlüm var
5 Ġanîdür göŋlüm ʿışk ile ne mâl ü ne menâlüm var
6 Ne vasl-ı yâre handânam ne hicrândan melâlüm var

II

1 Helâk-i cân içün gamzeŋ baŋa hançer sunar cânum
2 Hemân teslîm-i rûh idüp tahallüfden geçer cânum
3 Şu câdû gözlerüŋden gayrı kimse yok sorar cânum
4 Bisât-ı kurba kurbiyyet bulam diyü iver cânum
5 Ne sag olmak murâdumdur ne ölmekden kaçar cânum
6 Cihanda haste-i ʿışk olalı bir hoşca hâlüm var

III

1 Kılup bu eşk-i hûnînüm tenüm hâkin ser ü galtân
2 Vücûdum var bütün küllî kabâya virmişem elʾân
3 Şarâb-ı ʿışk ile semm-i (?) göŋül âşüfte vü hayrân
4 Kanâʿat Kâfına ʿankâ olup dil mülkine sultân

---

12 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 2860. 66b. Manzûmenin üstünde "Ġazel-i Yahyâ Tahmîs-i Rahmî" başlığı vardır. Ancak manzûme mısra sayısından anlaşılacağı üzere tahmîs değil tesdîstir. Yahya'nın gazeli için bk. Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahya Bey Dîvân*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yay. 318. Gazelin buradaki ile *Dîvan*'daki metni arasında bazı küçük farklar bulunmaktadır.

III-1 Bu mısrada, muhtemelen yazım yanlışından kaynaklanan bir anlam problemi vardır. Mısraın doğru şekli, "Kılup bu eşk-i hûnînüm tenüm hâk ü serüm galtân" şeklinde olabilir.

5 Ne meyl-i Külbe-i Ahzân ne seyr-i sohbet-i yârân
6 Ne ta'n-ı zâhid-i nâ-dân ne ceng ü ne cidâlüm var

IV

1 Benem ol merd-i meydânuŋ hakîkat cüst ü çâlâki
2 Fedâ-yı 'ışk kılmışam cihânda mâl ü emlâki
3 Melâmet ehliyem nola dökersem başuma hâki
4 Kim aŋar gûşe-i gamda yaturken zâr u gam-nâki
5 Ben ol hayrân-ı 'ışkam kim yitürdüm 'akl u idrâki
6 Ne 'âlemden haberdâram ne kendümden hayâlüm var

V

1 Getür sâkî mey-i nâbı bu dem mest eyle 'uşşâkı
2 Hemân tevhîd-i zât olsun unutsun cümle âfâkı
3 Nazar kıl hâline her gâh esirge saŋa müştâkı
4 Ferâmûş eyle bu halkı aŋup ey **Rahmi** 'uşşâkı
5 Cihan fânîdür ey ***Yahyâ*** *Hüve'l-Hayy [u] Hüve'l-Bâkî*
6 Degişmem atlas-ı çarha benüm bir köhne şâlum var

13

TESDÎS-İ RAHMÎ

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

I

1 Kabza-i kudretde himmetden kemânum var imiş
2 Menzil aldum tîr-veş a'lâ nişânum var imiş
3 Mihr ile burc-ı şerefde iktirânum var imiş

III-5 "ahzân" kelimesi, *Mecmua*'da "ihvân" şeklinde ise de *Divan*'daki şeklinin metne daha uygun olduğu görülmektedir.

13 ***Mecmua-i Eş'âr.*** **06 Mil Yz 3940. 98a.** D'de bulunmayan bu manzûme FT'de de vardır (s. 93-94). Ancak FT'de hem kaynak gösterilmemiştir hem de manzûme "müseddesler" başlığı altında yazılmıştır. Halbuki tesdîs olmalıdır. Tesdis edilen beyit için bk. Ali Nihat Tarlan (1992). *Ahmet Paşa Divanı.* Ankara: Akçağ Yay. 181. Ahmet Paşa'nın bu beyitle başlayan gazeline ayrıca Tâcî-zâde Cafer Çelebi ve Tâlibî de nazîre söylemişlerdir. Bk. *Pervâne Beg Nazîre Mecmuası.* Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Bağdat Bölümü. Yz 406, 272b.

4 Tâliʿ-i ferhunde ʿömr-i câvidânum var imiş
5 *Devlet [ü] ikbâl ü baht-ı kâmrânum var imiş*
6 *Kim seni görmege bir dahı zamânum var imiş*

II

1 Üştür-i gerdûna bâr-ı ʿışkı mahmil eyledüm
2 Pertev-i hurşîdden zerrîn selâsil eyledüm
3 Beyza-i(?) sîmînini mâhuŋ aŋa zîl eyledüm
4 Gün gibi her rûz [u] şeb katʿ-ı menâzil eyledüm
5 *[Devlet ü ikbâl ü baht-ı kâmrânum var imiş*
6 *Kim seni görmege bir dahı zamânum var imiş]*

III

1 Niçe eyyâm idi gerçi hıdmetüŋden dûr idüm
2 Yâd olup her âşnâdan halkdan mehcûr idüm
3 Taʿn-ı aʿdâ ile kahr-ı dehr ile makhûr idüm
4 İttisâlüŋ gerçi yâd itdikçe key mesrûr idüm
5 *Devlet [ü] ikbâl ü baht-ı kâmrânum var imiş*
6 *Kim seni görmege bir dahı zamânum var imiş*

IV

1 Ben ki bir seyyâh-ı ʿışkam gam diyârın seyr idüp
2 Yâr-ı gâruz Kûhkenle kûhsârın seyr idüp
3 Kesb-i hâlet eyledüm Mecnun mezârın seyr idüp
4 Hâsılı dehrüŋ ser-â-ser geşt-zârın seyr idüp
5 *Devlet [ü] ikbâl ü baht-ı kâmrânum var imiş*
6 *Kim seni görmege bir dahı zamânum var imiş*

V

1 Tengnâ-yı gamda iken **Rahmi** nâ-geh bir seher

I-4 tâliʿ-i: tâliʿüm FT.

I-6 Mısra, *Ahmet Paşa Divanı*'nda "Kim seni bir dahi görmege zamânım var imiş" şeklindedir. FT'de ise "Kim seni görmeklüge dahi zamanum var imiş" biçimindedir. Bk. Ali Nihat Tarlan (1992). *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 181; FT, s. 93-94.

II-1 Mecmuada "Üştür-i gerdûnı bâr-ı ʿışka" şeklindedir. Ancak böyle olunca anlam çok uygun olmamaktadır.

II-2 Mecmuada, "beyza-i" kelimesinin yerinde "nîre-i" gibi bir kelime geçmekteyse de çok net değildir.

III: Bu bent *Mecmua*'da yoktur.

V-1 "tengnâ-yı", *Mecmua*'da "neng ü nâm-ı" şeklindedir.

2 Peyk-i şâdî irişüp virdi kudûmuŋdan haber
3 Hasb-ı hâl oldı özümde işbu beyt-i muʿteber
4 Okudum bu beyti tahsîn itdi erbâb-ı hüner
5 *Devlet [ü] ikbâl ü baht-ı kâmrânum var imiş*
6 *Kim seni görmege bir dahı zamânum var imiş*

14

TESDÎS-İ RAHMÎ ÇELEBİ*

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Nev-bahâr olup irişdi yine hengâm-ı cünûn
2 Dâg-ı sînem gibi sahrâlar olupdur lâle-gûn
3 Yârsuz çeşmüm döker her lahzada seylâb-ı hûn
4 Âh elüŋden kime feryâd ideyin ey dehr-i dûn
5 Hâtırum mahzûn u bagrum hûn u bahtum ser-nigûn
6 Sabra tâkat kalmadı gâyet zebûn oldum zebûn

II

1 Bir seher gülzâra ʿazm idüp nice sâhib-kemâl
2 Sundılar destüme bir dîvân-ı gülzâr-ı hayâl

V-2: Hasb-i hâlüm oldı ol demde bu şiʿr-i pür-güher FT.

14 D 17b-18a; T 16-17; *Mecmua-i Eş'âr.* SK, Halet Efendi Mülhakı. 245, 86a-86b; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 3940. 91b-92a; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 796. 10a. Manzûme; D, T, FT, TB ve ilk sırada gösterilen mecmuada müseddes olarak gösterilmiştir. Hâlbuki manzûme tesdîs olmalıdır. Çünkü mütekerrir mısralar *İshak Çelebi Divanı*'ndaki bir gazelin matla beytidir. Bk. Mehmed Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri (1990). *Üsküblü İshâk Çelebi Divan.* İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 256. Ayrıca mütekerrir mısralardan ikincisi *Rahîmî Divanı*'nda da aynen geçmektedir. Bk. Ahmet Mermer (2004). *Kütahyalı Rahîmî ve Dîvânı.* İstanbul: Sahhaflar Kitap Sarayı. 97. Nitekim manzûme 3940 nolu mecmuada "Tesdîs-i Rahmî" başlığını taşımaktadır. Ayrıca SK'de bulunan mecmuanın ilerleyen yapraklarında da (87b) ilgili beytin İshak Çelebi'nin olduğu "Müseddes-i Hadîd(?) Çelebi Matlaʿ-ı İshâk" başlığıyla teyit edilmektedir.

* Manzûmenin başlığı D, T, FT, TB ve ilk sırada gösterilen mecmuada "Müseddes" biçimindedir.

I-2 lâle-gûn: ser-nigûn D.

I-5 hâtırum mahzûn: tâliʿüm magbûn D (bütün bentlerde).

3 Kevkeb-i ikbâlümi yâd idüp açdum anda fâl
4 Nâ-gehânî geldi bu matlaʿ o demde hasb-ı hâl
5 Hâtırum mahzûn u bagrum hûn u bahtum ser-nigûn
6 Sabra tâkat kalmadı gâyet zebûn oldum zebûn

III

1 Yûsufumdan ayrı düşdüm nitekim Yaʿkûb-ı zâr
2 Kârbân-ı derd ü gamla eyledüm terk-i diyâr
3 Hârhâr-ı gam vücûdum eyledi zâr u nizâr
4 Kirm-i mihnet sînemi ifgâr idüp Eyyûb-vâr
5 Hâtırum mahzûn u bagrum hûn u bahtum ser-nigûn
6 Sabra tâkat kalmadı gâyet zebûn oldum zebûn

IV

1 Tîg-i hasret câme-i cismüm idüpdür çâk çâk
2 Nîze-i taʿn-ı ʿadûdan âh kim oldum helâk
3 Künc-i gamda sîne pür-dâg u derûnum derdnâk
4 Elde bâd u gözde âb u dilde nâr u başda hâk
5 Hâtırum mahzûn u bagrum hûn u bahtum ser-nigûn
6 Sabra tâkat kalmadı gâyet zebûn oldum zebûn

V

1 **Rahmi**yâ devrân beni Mecnûn-ı ʿışka yâr idüp
2 Saldı sahrâ-yı belâya menzilüm kuhsâr idüp
3 Kim gelürse yanuma hâlümden istifsâr idüp
4 Okurum bu matlaʿı derdüm aŋa tekrâr idüp
5 Hâtırum mahzûn u bagrum hûn u bahtum ser-nigûn
6 Sabra tâkat kalmadı gâyet zebûn oldum zebûn

III-1 İlk mısra D'de 3. sıradadır. / Yaʿkûb-ı zâr: Yaʿkûbvâr D.

III-2 Bu mısra D'de 4. mısra olarak yazılmıştır. / eyledüm: eyleyüp D.

IV-1 hasret: sabrum D.

IV-3 sîne pür-dâg u: sîne-i dâg D.

V-4 tekrâr: işʿâr D.

15

[TESDÎS]

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

Ẕevk-i ʿâşık ʿâlem-i fürkatde fikr-i yâr imiş
Hâlet-i vuslat hemân bir pertev-i dîdâr imiş
Cân u dil bir lemʿasından cümle pür-envâr imiş
Çeşm-i bahtum tâ ezel bu şevkden bîdâr imiş
Hâk-i pâyuŋ tûtyâ-yı dîde-i hûnbâr imiş
Hamdü liʾllah kim görecek gözlerümüz var imiş

II

ʿÂlem-i vahdet diyen ʿışka ʿaceb zîbâ dimiş
Ẓâhir egerçi kimi Şîrîn kimi ʿAzrâ dimiş
Hayretinden dehşete varup kimi Mevlâ dimiş
Nâka-i Leylâyı görmiş Kays-ı bî-pervâ dimiş
Hâk-i pâyüŋ tûtyâ-yı dîde-i hûnbâr imiş
Hamdü liʾllah kim görecek gözlerümüz var imiş

III

Cân-ı ʿuşşâka cefâyı gerçi kim cânân ider
Her ne eylese bu ben dil-hasteye hicrân ider
Dâmen-i çarhı şafak gibi derûnum kan ider
Kûy-ı dil-berde göŋül bu vech ile efgân ider
Hâk-i pâyüŋ tûtyâ-yı dîde-i hûnbâr imiş
Hamdü liʾllah kim görecek gözlerümüz var imiş

IV

Âh kim saldı beni hicrâna çarh-ı kînever
Derd ü mihnetde diyâr-ı gurbete kıldum sefer

---

15 D 21a. Manzûme D'de eksik olarak yazılmış, FT'de kaynak belirtilmeden tamamlanmıştır. Biz de FT'den yararlanarak manzûmeyi tamamladık. Bk. FT, s. 91-92. Ayrıca manzûme FT'de müseddes olarak değerlendirilmiştir. Halbuki tesdîs olmalıdır. Tesdîs edilen beyit için bk. Ali Nihat Tarlan (1997). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yay. 297. Necâtî'nin bu beyti ayrıca XVI. yüzyıl şairlerinden Gedizli Kabûlî (ö. 1591) tarafından da tesdîs edilmiştir. Bk. Mustafa Erdoğan (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi. C. I. Ankara: Gazi Üniversitesi. 498-499.

3 Sag esen cânâna irdüm nitekim bâd-ı seher
4 Baş koyup destin öpüp didüm aŋa ey ʿişve-ger
5 Hâk-i pâyüŋ tûtyâ-yı dîde-i hûnbâr imiş
6 Hamdü liʾllah kim görecek gözlerümüz var imiş

V

1 Rahne sanmaŋ hâk-i **Rahmî** üzre kim olmış ʿayân
2 Görinen yir yir degül seng-i mezârından nişân
3 Birisi gûyâ zebân olmış biri gûyâ dehân
4 Makdem-i yâri görüp bu vech ile eyler figân
5 Hâk-i pâyüŋ tûtyâ-yı dîde-i hûnbâr imiş
6 Hamdü liʾllah kim görecek gözlerümüz var imiş

16

MUHAMMES-İ RAHMÎ ÇELEBİ*

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

I

1 Ġaraz sûziş durur bir mâh-ı şehr-âşûb sevmekden
2 Talebdür tâlibe maksûd olan matlûb sevmekden
3 Hakîkatdür bilür ʿâşık olan mergûb sevmekden
4 Temennâ-yı visâl itmek degüldür hûb sevmekden
5 Ġaraz bir hazz-ı rûhânî durur mahbûb sevmekden

II

1 Kul oldum sâkıyâ câm-ı şarâb-ı hoş-güvâr içün
2 Meded düşdüm safâ-yı laʿl-i cân-bahş-ı nigâr içün
3 Esîr-i bâgbân oldum hevâ-yı lâle-zâr içün
4 Mürîd-i pîr-i ʿışk olsam ʿaceb mi yâdigâr içün
5 Kişi bir cezbe hâsıl itmedür meczûb sevmekden

III

1 Seher nezzâre-i ebrû-yı yâr-ı dil-sitân itdüm
2 Nihân itdi yüzin burkaʼ salup bilsem aŋa nitdüm
3 Bir âh-ı sûz-nâk idüp cihânı pür-duhân itdüm
4 Yüzüme dest-mâlüm ebr-veş dutdum figân itdüm

---

16 K 449-450; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 1641. 340a.
* Başlık, *Mecmua*'da "Muhammes-i Rahmî" şeklindedir.

5 Hilâl-âsâ bugün bir şâhid-i mahcûb sevmekden

IV

1 Nazardan gâʾib oldı gün gibi ol kâsım-ı hâver
2 Şeb-i mihnetde kaldı dil gam u gussa ile muztar
3 Çerâg-ı dîde oldı giryeden bî-lemʿa vü bî-fer
4 Belâ vü derd-i hecre bakmayup dil nâleler eyler
5 ʿAlîl oldı nitekim Yûsufı Yaʿkûb sevmekden

V

1 Göŋülden ʿâşık-ı ser-geşte-i ʿışk-ı nigâr olup
2 Sarardum nâ-tüvân oldum gam-ı hecr ile zâr olup
3 Tolanup tarf-ı kûyuŋ çarh gibi bî-karâr olup
4 Dögersem **Rahmi**yâ sînem ʿaceb mi zerd ü zâr olup
5 Bugün bir sîm-ten garrâ güzel mahbûb sevmekden

17

MUHAMMES

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Bir yaŋa derd ü belâ vü bir yaŋa zehr ü elem
2 Bir yaŋa cevr ü cefâ vü bir yaŋa hecr ü sitem
3 Kıldılar târâc ile dil mülkini râh-ı ʿadem
4 Hâne-i dilde ider cisr ile daʿvâ-yı kadem
5 Gâh fürkat gâh hasret gâh mihnet gâh gam

II

1 Sûretüŋ nakşın görüp çıkmaz göŋül büt-hâneden
2 Câm-ı laʿlüŋ yâdına dil gitmedi mey-hâneden
3 Eksük olmaz âh kim her dem dil-i dîvâneden
4 Mest-i ʿışk olup göŋül ol nergis-i mestâneden
5 Gâh fürkat gâh hasret gâh mihnet gâh gam

III

---

17 D 14b-15a; *Mecmua-i Eşʾâr*. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. Yazma Eserler 1083.12a-12b.

1 Hem-demümdür gurbet içre her nefes âhum benüm
2 Devletüŋde sanma tenhâ bendeŋi şâhum benüm
3 Sal ʻadem mülkine ben mehcûrı Allâhum benüm
4 Kim tarîk-ı ʻışk içinde oldı hem-râhum benüm
5 *Gâh fürkat gâh hasret gâh mihnet gâh gam*

IV

1 Ẕerrece mihr itmeyen ol mâh-ı tâbândur baŋa
2 Kim fezâ-yı dehr anuŋ cevriyle zindândur baŋa
3 Fürkat [ü] vuslat hayâlüŋ birle yeksândur baŋa
4 Her gice tâ subha dek gurbetde mihmândur baŋa
5 *Gâh fürkat gâh hasret gâh mihnet gâh gam*

V

1 Vâdi-i sînemde **Rahmî** leşker-i hicrân olur
2 Gelmesün sabrum sakın dil hânesi vîrân olur
3 Cân u dil mülki tenümden ʻâkıbet tâlân olur
4 Bir dem içre gerçi kim dil tahtına sultân olur
5 *Gâh fürkat gâh hasret gâh mihnet gâh gam*

18

TAHMÎS

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 ʿÂlem-i tecrîdde ʿÎsâyiken hem-zâdumuz
2 Mâder-i dehri uyutmazdı bizüm feryâdumuz
3 Rûh-ı kudsîler sürer her subh-dem evrâdumuz
4 *Kurs-ı mehle hûşe-i pervîn olaldan zâdumuz*
5 *Ehl-i fakr içre tenaʿumla çıkupdur adumuz*

II

1 Şâd olup sanmaŋ bu dehr-i bî-sebâta mâliküz
2 Hızr-veş ʿilm-i ledünle kâyinâta mâliküz
3 Kimse hall itmez rumûz-ı müşkilâta mâliküz
4 *Bir sınuk sâgarda seyr-i mümkinâta mâliküz*
5 *Biz harâbât ehliyüz böyle olur irşâdumuz*

III

1 Ger habâb-ı cûy-âsâ günbed îcâd eylesek
2 Yâ Halîl-i vakt olup bir Kaʿbe bünyâd eylesek
3 Bir iki dem ʿayş idüp gamgîn dili şâd eylesek
4 *Tıfl gibi luʿb ile bir hâne âbâd eylesek*
5 *Girmeden içine vîrân eylerüz âbâdumuz*

IV

1 Kurmadan dâm-ı ecel her ʿâşıkuŋ tende kılı
2 Cevher-i cismüŋ dahi maʿdûm-ı mahz iken dili
3 Olmadan nûr-ı vücûd ile bu ʿâlem müncelî
4 *Saydumuz murgân-ı kudsî-âşiyândur olalı*
5 *ʿAnkebûtî dâm ile nûr-ı basar sayyâdumuz*

---

18 D 12b-13a. Tahmis edilen şiir için bk. Ali Nihat Tarlan(1992). *Hayâlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 157.

V

1 Kâmetüm itdi felek Rüstem kemânı gibi ham
2 Şol kadar tîr-i kazâdan **Rahmiyâ** çekdüm elem
3 Ten hisârın ser-te-ser devr eyledi ceyş-i sitem
4 *Cism-i pür-peykânumuz görüp* ***Hayâlî*** *didi gam*
5 *Alımaz şâd u ferah bu kalʿa-i pûlâdumuz*

19

TAHMÎS*

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

I

1 Cihân gark-âb olupdur dîde-i eşk-i revânumdan
2 Felekler Nîl-reng olmış durur dûd-ı duhânumdan
3 Melekler bâl ü per yakmış durur sûz-ı nihânumdan
4 *Düşelden ayru şeydâ dil meh-i nâ-mihribânumdan*
5 *Kevâkib her gice yummaz gözin âh u figanumdan*

II

1 Bugün Ferhâd-veş bir ʿâşıkam mihnet diyârında
2 Güli rüsvây ider dâg-ı tenüm gam şâhsârında
3 Mekân itsem ʿaceb midür melâmet kûhsârında
4 *Ben ol bâz-ı hümâ-saydem ki ʿâlem murg-zârında*
5 *Niçe ʿankâ gibi yavru uçurdum âşyânumdan*

V-5 "alımaz şâd u" ibaresi *Hayâlî Divanı*'nda "alamaz şâh-ı" biçimindedir. Bk. Ali Nihat Tarlan(1992). *Hayâlî Divanı.* Ankara: Akçağ Yay. 157.

19 D 13a; *Mecmua-i Eş'âr.* SK, Halet Efendi Mülhakı 245. 87a-87b; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 803. 72b-73a; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 4277. 3a-3b; Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. Yazma Eserler 1083. 13b-14a. Tahmis edilen şiir için bk. Ali Nihat Tarlan(1992). *Hayâlî Divanı.* Ankara: Akçağ Yay. 223. Gazelin *Hayalî Dıvanı*'ndaki ile buradaki şekli arasında bazı küçük farklar vardır.

* Başlık: Tahmis-i Rahmî Beg Gazel-i Hayâlî, Mecmua (SK); Gazel-i Hayâlî Tahmis-i Rahmî, Mecmua (06 Mil Yz A 803. 4277).

II Bu bentteki mısraların sonunda geçen bulunma hal eki (-da), *Rahmî Divanı*'nda uzaklaşma hal eki (-dan) olarak yazılmıştır. Ancak ek *Hayâlî Divanı*'nda bulunma hâli şeklindedir ve bu şekil şiire de anlamca daha uygundur.

III

1 Devât-ı gam olupdur gerçi kim bu çeşm-i giryânum
2 Midâd-ı sürhdür anuŋ içinde eşk ile kanum
3 Yazuban mâcerâ-yı derd-i ʿışkı kilk-i müjgânum
4 Mahabbet-nâmelerdür kim saŋa irsâl ider cânum
5 Ben öldükde seg-i kûyuŋ götürse üstühᵛânumdan

IV

1 Nola Mecnûn-ı ʿışk olsam ezel takdîridür çünkim
2 Tenümde mûlarum yir yir cünûn zencîridür çünkim
3 Bu yolda cân-feşânlık ʿâşıkuŋ tedbîridür çünkim
4 Sanavber gibi bagrum başlu olsa yiridür çünkim
5 Murâdum mîvesi bitmez nihâl-i ergavânumdan

V

1 Derûnuŋ **Rahmi**yâ âlâyiş-i gamdan kılup hâlî
2 Yüri bir ihtiyâruŋ ol reh-i ʿışkında pâ-mâli
3 Kalender-veş tırâş it levh-i dilden hatt-ı âmâli
*4 **Hayâlî** tekye-i ʿışkuŋ olup meczûb-ı abdâlı*
5 Gedâlar gibi geçmek isterem nâm u nişânumdan

20

TAHMÎS

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Tâ-ezel hâküm ki tahmîr oldı tînet bagladı
2 Cevher-i ʿışka mahal içün liyâkat bagladı
3 ʿUnsur-ı pâkümde kudret bunca hikmet bagladı
4 Ana rahminde tenüm şol dem ki sûret bagladı
5 Bir sanem yadına zünnâr-ı mahabbet bagladı

---

20 D 13b; ***Mecmua-i Eş'âr.*** **06 Mil Yz A 3682. 57b**. Tahmis edilen şiir için bk. Ali Nihat Tarlan(1992). *Hayâlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 301. Gazelin *Hayâlî Divanı*'ndaki şekli ile *Dîvân-ı Rahmî*'deki şekli arasında bazı küçük farklar vardır.

II

Cevher-i ʻakl ile halk oldukda aʻyân-ı cihân
Mahzen-i dilde karâr itdi niçe genc-i nihân
Hıfz ider agyârdan her dem anı tîg-i zebân
Genc-i câna nefs ejderhâsın itdi pâsbân
Çün tılısm-ı âdemi üstâd-ı hikmet bagladı

III

Tengnâ-yı dehrde derd ehli çekdi çok belâ
ʻIşk-ı ʻAzrâyile Vâmık oldı pâ-mâl-i ʻanâ
Bî-sütûnda Kûhken Şîrîne kıldı cân fedâ
Gördi Mecnûn kim benî-âdemde yok resm-i vefâ
Vardı ol dîvâne vahşîlerle ülfet bagladı

IV

Dehre erbâb-ı nazar dirse nola dâr-ı mihen
Pây-mâl-i deşt-i mihnetdür nice nâzük beden
Harc idüben yok yire nakd-i hayâtın cümleten
Mahmil-i tâbûtda olur metâʻı bir kefen
Şol ki birkaç gün fenâ dünyâda şöhret bagladı

V

Ġark-ı hûn-âb olsa lâyık **Rahmi**yâ bu çeşm-i ter
Şâhid-i maksûda irgürmez sipihr-i kînever
Pisteri hâr-ı belâ bâlînidür seng-i meder
Yâd-ı laʻlüŋle ***Hayâlî*** *nûş idüp hûn-ı ciger*
Gör tabîb-i hecr aŋa cânâ ne şerbet bagladı

21

TAHMÎS

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

I

1 Mahabbet ʿarsasında niçe serler hâk-sâr ancak
2 Kimi olmış gedâ-yı ʿışk kimi şehryâr ancak
3 Görüp hatt-ı gubârın kâkül ile bî-karâr ancak
4 Sabânuŋ hâtırı kûyında yârüŋ pür-gubâr ancak
5 Benüm gibi o dahi bir perîşân rûzgâr ancak

II

1 Ezel bezminde rindân meclisine gelmedi sûfî
2 Mahabbet bâdesin câm-ı safâdan içmedi sûfî
3 Safâ vü zevkumı seyr eyleyüp taʿn eyledi sûfî
4 Elümde âl tûtî-veş meyi gördi didi sûfî
5 Be bu kendü ayagıyla ele gelmiş şikâr ancak

III

1 Mahabbet şâh-râhından diyâr-ı mihnete gitdüm
2 Dehânı hasretiyle nakd-i ʿaklum bilmezem nitdüm
3 ʿAdem mülkini terk idüp vücûd iklîmine yitdüm
4 İletdüm tuhfe-i cân-ı hakîrüm yâre ʿarz itdüm
5 *Gülüp nâz ile ol gül-ruh didi bu yâdigâr ancak*

IV

1 Belâ derbendi içre kârbân-ı dil olaldan güm
2 Felek tablını her dem çûb-ı âhum gümledür güm güm
3 Hilâli sînemüŋ naʿlin kıyâs itdüm seher gördüm
4 Kamer bir penbe-i dâgum durur çarh üzre encüm hem
5 *Derûn-ı âteşînümden çıkan birkaç şirâr ancak*

V

---

21 D 13b-14a; *Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz A 1641. 285a. Tahmis edilen şiir için bk. Ali Nihat Tarlan(1992). *Hayâlî Divanı.* Ankara: Akçağ Yay. 176.

Çekerken câm-ı hasret içre **Rahmî** rûze-i hicrân
Nasîb oldı seher-geh aŋa bezm-i vuslat-ı cânân
Yakalar çâk olup çarha irişdi naʿra-i mestân
Şeb-i ʿîd eyledi gerdûn hilâlüŋ câmını gerdân
***Hayâlî** dahi içmez zâhid-i perhîz-gâr ancak*

22

TAHMÎS*

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

Sâlik-i râh-ı hakîkat ol dilâ şimden girü
Çâk idüp zerrîn kabâyı gey ʿabâ şimden girü
Meskenüŋ olsa nola künc-i fenâ şimden girü
Âhir oldı çün ʿömür geçdi hevâ şimden girü
Nideyin el virdügin dünyâ baŋa şimden girü

II

Gitdi eyyâm-ı cüvânî oldı her mihnet füzûn
Dûd-ı âhum şeklidür elde ʿasâ-yı reh-nümûn
ʿAnberüm kâfûr olup oldı elif kaddüm çü nûn
Pîrlik hengâmıdur gelmişdür eyyâm-ı sükûn
Su gibi dil tıflı akmaz her yaŋa şimden gerü

III

Ehl-i vahdet oldı dil terk itdi bu kesret gamın
Mülk-i lâhûtuŋ bütün dünyâya virmez bir demin
Gâh rûhânî gehî ʿÎsî idüpdür mahremin
Tâyir-i kudsîde nefs aŋdı tecerrüd ʿâlemin
Cîfe-i dünyâ gamı düşmez aŋa şimden gerü

22 D 14a-14b; *Mecmua-i Eş'âr*, 06 Mil Yz A 1641, 173a-b; *Mecmua-i Eş'âr*, 06 Mil Yz A 3291, 74a. Tahmis edilen gazel için bk. *Divan-ı Sâlih Çelebi (Celâl-zâde).* Nuruosmaniye Kütüphanesi Yz 3846. 49b. Salih Çelebi'nin bu gazeli ayrıca, Gedizli Kabûlî (ö. 1591) tarafından da tahmis edilmiştir. Bk. Mustafa Erdoğan (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin).* Doktora Tezi. C. I. Ankara: Gazi Üniversitesi.520-521.

* Başlık: Ġazel-i Sâlih Tahmîs-i Rahmî, *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1641. 173a.

IV

Hubb-ı dünyâ dîdede olur sebel ey müdde'î
Çeşm-i câna irüşür andan halel ey müdde'î
Mazhar-ı meclâ-yı Hak kıl kalbi gel ey müdde'î
Ben cihân sevdâlarından çekdüm el ey müdde'î
Ser-te-ser gavgâ-yı dehri al saŋa şimden girü

V

Merd-i dânâ-dil nazar kılmaz cihâna **Rahmi**yâ
Bî-bekâdur kârgâh-ı 'âleme irer fenâ
İşbu ma'nîde dimişdür sâlik-i râh-ı Hudâ
Bir gün âgâh olmaduŋ düş gibi geçdi mâ-mezâ
Sâlihâ *hâlüŋ nolur bâri aŋ a şimden girü*

23

TAHMÎS

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

I

Olanlar sûrete mâyil nedür ma'nâyı bilmezler
Hakîkat gözleseŋ mâhiyyet-i eşyâyı bilmezler
Bu bahr içre sadefde ol dür-i yektâyı bilmezler
Cihân-ârâ cihân içindedür ârâyı bilmezler
O mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler

II

'İbâdetden 'ubûdiyyet durur maksûd ey 'âbid
Hakîkî Ka'beye secde ider ma'nâda her sâcid
Ezelden mest kılmışken şarâb-ı şem' ile şâhid
Harâbât ehline dûzah azâbın aŋma ey zâhid
Ki bunlar ibn-i vakt oldı gam-ı ferdâyı bilmezler

III

Mahabbet câmını nûş itdi geçdi niçe fâyıklar

---

23 D 14b; K 448-449; *Mecmua-i Eş'âr*. Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Eserler Bölümü 547. 43a-43b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 3128. 4b-5a. Tahmis edilen şiir için bk. Ali Nihat Tarlan(1992). *Hayâlî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 107.

II-3 kılmışken: kalmışken K / şâhid: - K.

2 Bu bezme mest olan gelsün yaraşmaz bunda ayıklar
3 Yakasın subh-veş çâk eyleyüp mestâne sâdıklar
4 Şafak-gûn kan içinde dâgını seyr itse âşıklar
5 Güneşde zerre görmezler felekde ayı bilmezler

IV

1 Melâmet deştini geşt eyleyüp hayretle mecnûnlar
2 Gedâ oldı bu yolda niçe Dârâ vü Ferîdûnlar
3 Fenâ ser-menzilinde dîdelerden dökdiler hûnlar
4 Hamîde kadlerine rişte-i eşki takup bunlar
5 *Atarlar tîr-i maksûdı nedendür yayı bilmezler*

V

1 Bekâ yok **Rahmi**yâ fânî tasavvur eyle devrânı
2 Gedâya şâh-ı ʿâlemdür anuŋ kim ola ʿirfânı
3 Ne söyler hûş ile gûş eylegil dehrüŋ sühandânı
4 ***Hayâlî*** *fakr şalına çekenler cism-i ʿuryânı*
5 Anuŋla fahr iderler atlas u dîbâyı bilmezler

IV-1 melâmet: mahabbet D, K. "Melâmet" kelimesi, yukarıda ilk sırada gösterilen *Mecmua*'da geçmektedir (43b). FT'de de bu kelime "melâmet" olarak alınmış, ancak herhangi bir kaynak gösterilmemiştir.

V-1 bekâ: vefâ K.

V-2 gedâya: gedâ-yı K.

V-3 hûş ile gûş eylegil dehrüŋ: şevk ile gûş it bu dehrüŋ her K.

24

TAHMÎS

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 ʿAyş u ʿişret ʿârife olmaz dem-i vuslat gibi
2 Saltanat iki cihân içinde bu hâlet gibi
3 ʿİzzet-i bâkî hemân bir şâhdan himmet gibi
4 Halk içinde muʿteber bir nesne yok devlet gibi
5 *Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi*

II

1 Kays kim deşt-i gamuŋ peyk-i cihân-peymâsıdur
2 Tâ-ezelden Leylinüŋ âşüfte-i şeydâsıdur
3 ʿÂkıbet başuŋdaki bir dil-berüŋ sevdâsıdur
4 Saltanat didükleri ancak cihân gavgâsıdur
5 *Olmaya baht u saʿâdet dünyede vahdet gibi*

III

1 Meskenüŋ ʿâlemde bir mihnet-serâdur ʿâkıbet
2 Pisterüŋ hâk-i ʿanâ ʿömrüŋ hebâdur ʿâkıbet
3 Başuŋ üzre seng-i hasret müttekâdur ʿâkıbet
4 Ko bu ʿayş u ʿişreti çünkim fenâdur ʿâkıbet
5 Yâr-ı bâkî ister iseŋ olmaya tâʿat gibi

IV

1 Ger Süleymân gibi bir sırça sarâyı ey hıred
2 Eyleyüp mesken ʿasâ-yı sıhhati idüp sened
3 Yir anı kirm-i ecel irüp fenâ hayfâ meded
4 Olsa kumlar sâgışınca ʿömrüŋe hadd ü ʿaded
5 Gelmeye bu şîşe-i çarh içre bir sâʿat gibi

V

1 **Rahmi**yâ nakd-i kelâmuŋ hazrete bulsa vüsûl

---

24 D 15a-15b. Muhibbî'nin tahmis edilen bu şiirini Coşkun Ak tarafından hazırlanan *Muhibbî Divanı*'nın gazeller bölümünde bulamadık (Coşkun Ak (1987). *Muhibbî* Divanı. Ankara: KTB Yay.) Bu gazel, ilgili çalışmanın baş tarafındaki inceleme bölümünde yer almaktadır (s. 4). Fakat çalışmanın girişinde kullanılan bazı manzûmelerin *Divan*'daki sıra numarası belirtildiği halde bu şiirin numarası da belirtilmemiştir.

Lâyık oldur kim anı redd itmeye dest-i kabûl
Gûş idüp bu nükte[y]i hayretde kalmışdur ʻukûl
*Ger huzûr itmek dilerseŋ ey **Muhibbî** fârig ol*
Olmaya vahdet makâmı gûşe-i ʻuzlet gibi

25

TAHMÎS

[mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün]

I

Terahhum eyleyüp ben nâ-tüvân u hōr u dil-zâra
S̱evâbın kasd idüben eyleye hem derdüme çâre
Sürüben yüzümi yirlere iltüp kûy-ı dil-dâra
Beni bir kimse olsa kapusında kılsa biŋ pâre
Bahâne olsa izhâr-ı mahabbet itmege yâre

II

Dilerseŋ fenn-i ʻışk içre olasın ey göŋül fâyık
Cefâ-yı yâre sabr itmek gerekdür nitekim Vâmık
Eger kim hâlet-i ʻışkı sorarsaŋ baŋa ey ʻâşık
Cefâya sabr ider ölüp gidince ʻâşık-ı sâdık
ʻAdâvet idemez yâra mahabbet itmez agyâra

III

Belâya ugradı yine benüm bu oŋmaduk başum
Yiridür yaş yirine kan döke çeşm-i güher-pâşum
Baŋa hem-dem geçerken olmadılar yine sırdaşum
Dirîgâ iki şâhid oldı yâre âh ile yaşum
Tuyuldı ʻışk-ı pinhânum mecâl olmadı inkâra

IV

Niçe günüm geçe bilmem benüm âh u figân ile
Yâ niçe derdnâk olam bu derd-i câvidân ile
Bilenler hâlet-i ʻışkı o yâr-ı nükte-dân ile
Saŋa yârüŋ selâm itdi iyü bir hoş kelâm ile
S̱evâbın kasr idüben eglese göŋlümi bir pâre

---

25 D 15b; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 4277. 23a-23b. Tahmis edilen şiir için bk. Mehmed Çavuşoğlu (1977). *Yahya Bey Dîvân.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yay. 511-512.

V

1 Benüm göŋlüm alan bir nev-cüvân-ı mâh-peykerdür
2 Kemâl-i ʿizz u şevketle serîr-i dilde serverdür
3 O mâhuŋ vasf-ı ruhsârı dem-â-dem dilde ezber-dür
4 Hayâl-i yâr bir hicrânı yok mahbûba beŋzerdür
5 Anuŋla eglenür her ʿâşık-ı mahzûn-ı âvâre

VI

1 Sorarsaŋ hâl-i **Rahmî**den egerçi kim melâmetde
2 Gözi pür-nem dili pür-gam teni derd ü felâketde
3 Belâ-yı hecr bî-pâyân firâk ise nihâyetde
*4 Mükedder oldı **Yahyâ** derdmendüŋ hâli gâyetde*
5 Meger Allâhdan olur olursa derdine çâre

26

TAHMÎS*

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

I

1 Baŋa bir gûşe mi var künc-i fenâdan gayrı
2 Baŋa mahrem kim olur derd ü ʿanâdan gayrı
3 Ger sorarlarsa dilâ bunca belâdan gayrı
4 Dime kim yârda yok cevr ü cefâdan gayrı
5 Ne dilerseŋ bulunur mihr ü vefâdan gayrı

II

1 Şerha şerha dilümi tîg-i belâlar dilicek
2 Siper-i sînemi de tîr-i havâdis delicek

---

26 D 16a, T 24-25; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 803. 70b-71a; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1641. 264a; *Mecmua-i Eş'âr*. SK Halet Efendi Mülhakı 245. 99b-100a; *Mecmua-i Eş'âr*. TDK Kütüphanesi Yz 503, 73b-74a; Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. Yazma Eserler 1083. 5a-5b. Tahmis edilen gazel için bk. Ali Nihat Tarlan (1997). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yay. 520-521.

* Başlık 803 nolu mecmuada "Ġazel-i Necâtî Beg Tahmîs-i Rahmî Efendi"; 503 nolu mecmuada "Tahmîs-i Rahmî Ġazel-i Necâtî" şeklindedir.

II-2 sînemi de: sînemizi D.

Hâr-ı sahrâ-yı ecel dâmen-i ʿömre ilicek
Beni aglaŋ beni kim üstüme gelmez ölicek
Bir avuç toprak atar bâd-ı sabâdan gayrı

III

Çeşmüŋe ehl-i nazar nergis-i şehlâ didiler
Mîme beŋzer diyicek laʿlüŋe zîbâ didiler
Cîme teşbîh idicek zülfüŋi lâ lâ didiler
Şol elif kâmetüŋ ile kaşuŋa râ didiler
Beni kim egleye ʿâlemde bu râdan gayrı

IV

Neyleyem pertev-i hurşîdi cemâlüŋ var iken
Bakmazam mâh-ı neve iki hilâlüŋ var iken
Ġayrı agyâr durur dilde hayâlüŋ var iken
Ne ümîd eyleye ʿuşşâk visâlüŋ var iken
Ne garaz eyleye bîmâr devâdan gayrı

V

Rahmiyâ virmeyicek yâr bize vuslat elin
Virmeye şâhid-i maksûd bize devlet elin
Âh u zâr ile urup bir birine hasret elin
Yüzine tutsa ***Necâtî*** *ne ʿaceb haclet elin*
Nesi var yüze gelür dest-i duʿâdan gayrı

IV-4 *Necati Beg Divanı*'nda "ümîd" yerinde "garaz" vardır.
IV-5 *Necati Beg Divanı*'nda "garaz" yerinde "murâd" vardır.
V-3 hasret: hayret D.

27

TAHMÎS*

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Vakt-i gülzâr irdi bülbül oldı gûyâ bir yaŋa
2 Salınur raʿnâlanup her serv-i bâlâ bir yaŋa
3 Ehl-i diller kıldılar gülgeşt-i sahrâ bir yaŋa
4 Halk-ı ʿâlem bir yaŋa bî-çâre tenhâ bir yaŋa
5 Cennet-i kûyuŋ komazam olsa dünyâ bir yaŋa

II

1 Gülşene ʿarz eyleyelden dil-berâ dîdâruŋı
2 Lâle hacletden kızardı göricek ruhsâruŋı
3 Ġonçalar dem-beste kaldı işüdüp güftâruŋı
4 Bulımadılar arayup şîve-i reftâruŋı
5 Gitdi Tubâ bir yaŋa serv-i dil-ârâ bir yaŋa

III

1 Boynuma zencîr-i zülfin ideli ol yâr bend
2 Halka halka dûd-ı âhum çarha salmışdur kemend
3 Fâyide itmez ne lâzım ʿâşık-ı şeydâya pend
4 ʿIşka mâniʿ olımaz zâhid kelâm-ı hûşmend
5 Kimsene karşu durımaz aksa deryâ bir yaŋa

IV

1 Ehl-i dünyânuŋ dilâ gûş itme kîl ü kâlini
2 Gel kalender ol bulup bir Rûm ili abdâlını
3 Kâr-bârı terk idüp bürin melâmet şâlını

---

27 D 16a-16b; T 20-21; *Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz A 1641. 277a; *Divan-ı Maksadî ve Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz A 2745. 23b-24a; *Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz A 4277. 117a; *Mecmua-i Eş'ar.* TDK Kütüphanesi. Yz A 503. 30b. Tahmis edilen gazel için bk. Ali Nihat Tarlan (1997). *Necatî Beg Divanı.* İstanbul: MEB Yay. 146; Ayrıca bk. *Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz A 3291. 74b, 14a (Baş tarafı 74a, sonu 14a'da).

* Başlık, 4277 nolu mecmuada "Tahmîs-i Rahmî Ġazel-i Fevrî"; 503 nolu mecmuada ise "Tesdîs-i Rahmî Matlaʿ-ı Necâtî" şeklindedir.

III-3 lâzım ʿâşık-ı: lâzımdur dil-i D.

III-5 kimsene karşu durımaz: kimse mâni' ola mı ger D, kimse karşu durmadı ger T.

4 *Mâl-ı dünyâ ile şerh eyler tecerrüd hâlini*
5 *Yirde Kârûn bir yaŋa gökde Mesîhâ bir yaŋa*

V

1 Âh-ı **Rahmî**den nola gerdûn olursa bî-karâr
2 Gerd-i mihnet kıldı çün mirʾât-ı kalbin pür-gubâr
3 ʿÂrızından zâhir olaldan bu hatt-ı müşg-bâr
4 *Cânına oldı **Necâtî**nüŋ havâle çeşm-i yâr*
5 *Ey ecel sen de gelüp itme tekâzâ bir yaŋa*

28

TAHMÎS

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Ehl-i dünyâ kim cihân zevkin dem-â-dem sandılar
2 Veh ki bu mâtem-sarâyı cây-ı hurrem sandılar
3 Bî-bekâyiken esâs-ı dehri muhkem sandılar
4 *Bir dem iken devlet-i dünyâyı her dem sandılar*
5 *Bu fenâ gülzârınuŋ ʿayşını ʿâlem sandılar*

II

1 Yâd idüp bülbül gibi dil serv-i gül-ruhsârını
2 Sînesinüŋ lâleye ʿarz eyledi efgârını
3 Dâmen-i gülde göricek gülşenüŋ her hârını
4 *Ol kadar zârılıg itdüm kim cihân gülzârını*
5 *Hânkâh-ı şîven [ü] eyvân-ı mâtem sandılar*

III

1 Ey Mesîhâ-dem nola çarh üzre itseŋ yirüŋi

V-2 kıldı çün: eyledi D.

V-4 çeşm-i: ʿışk-ı D, T.

28 D 16b-17a, T 22-23. Tahmis edilen gazel için bk. Ali Nihat Tarlan (1997). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yay. 191.

I-4 “her” yerinde *Necati Beg Divanı*’nda “bir” geçmektedir.

II-1 dil: bir T.

II-5 şîven [ü]: şîveni T, şîven D. Nitekim *Necati Beg Divanı*’nda da “şîven-ü” şeklindedir.

2 Mürde-diller cân bulur gûş itseler takrîrüŋi
3 Deyr-i dilde her sanem nakş eyledi tahrîrüŋi
4 Ehl-i diller göricek âyînede tasvîrüŋi
5 Bagrına basmış durur ʿÎsâyı Meryem sandılar

IV

1 ʿIşk bir deryâyimiş eşk-i güher-pâşum gibi
2 Her habâbıdur anuŋ bagrumdaki başum gibi
3 Cûş idicek mevcler peydâ olur yaşum gibi
4 Sürdiler yüzin yire acıtdılar yaşum gibi
5 Bilmezem deryâ-yı ʿUmmânı benüm nem sandılar

V

1 **Rahmi**yâ gülzârda bir niçe serv-i hoş-hırâm
2 ʿAyş iderken nûş idüp câm-ı şarâb-ı lâle-fâm
3 Her biri turdı ayag üzre hemân dem şâd kâm
4 Sundılar bir cürʿa kim biŋ yıl yaşar içen temâm
5 Bu perî-rûlar ***Necâtî*** *bizi âdem sandılar*

III-1 itseŋ: kılsaŋ T.

III-2 itseler: edicek T.

III-5 *Necati Beg Divanı*'nda "durur" yerinde "yatur" bulunmaktadır. Ancak *Divan*'da ilgili kelimenin farkında "yatur" kelimesi bulunmaktadır.

IV-3 yaşum: kaşum T.

IV-4 yüzin yire: yere yüzün T / acıtdılar: akıtdılar D. Mısra, *Necati Beg Divanı*'nda "Yüzine kefler urup yire sürüp acıtdılar" şeklindedir. Bu mısraın yukarıya alınması uygun değildir, çünkü, bentteki kafiye düzeni bozulmaktadır. Ayrıca *Divan*'daki mısraın farkında yukarıdaki şekil de vardır.

29

TAHMÎS

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Halka halka kâkülin ol şûh kim pür-tâb ider
2 Seyr iden çarha kemend-i âhını pertâb ider
3 Eşk-i hasret lâle gibi pisterin hûn-âb ider
4 Ġam şebinde cân u dil sanmaŋ ki bir dem hᵛâb ider
5 Gözlerüm yaşı cihânı belki gark-ı âb ider

II

1 ʿÂşık-ı sâdık geçüp sehv eyleseŋ farzâ ki sen
2 Hâk-i pây-i yâre yüz sürmek durur saŋa hasen
3 Mezhebi budur eyâ ʿallâme-i şîrîn-sühan
4 Câmiʿ-i hüsninde yârüŋ tâk-ı ebrûsın gören
5 Secdeden kaldurmayup başın anı mihrâb ider

III

1 Zülf-i dil-ber bir şebistân-ı hayâlîdür meger
2 Müşkil olmışdur anı hall idemez nevʿ-i beşer
3 Metn-i hüsnin gerçi hattât-ı ezel evvel yazar
4 Zînet virüp safha-i kâfûra yir yir misk-i ter
5 Soŋradan hattı gelüp şerh eyleyüp iʿrâb ider

IV

1 Hızr-ı vakt oldum girüp nâ-gâh vuslat bâgına
2 Câmı bir bâdeyle beŋzetdüm hayât ırmâgına
3 Düşdi murg-ı dil kara kâküllerinüŋ agına
4 Cân nisâr itsem ʿaceb mi sâkinüŋ ayagına
5 Bir kadeh meyle niçe şeyh olanı ol şâb ider

V

1 Her kime kim iltifât itse o şâh-ı nîk-hû

---

29 D 17a. Tahmis edilen şiir için bk. Ak, age, s. 278.

I-4 bir: her D.

III-4 Mısra *Muhibbî Dîvânı*’nda şu şekildedir: Metn-i hüsnüŋ egerçi hattât-ı ezel evvel yazup.

Rahmiyâ devlet aŋa el virüp olur bahtlu
Nitekim hurşîdden alur reyâhîn reng ü bû
Gülşen-i hüsni nigâruŋ tâze ter olsun diyü
Bu ***Muhibbî*** *gözyaşın su sînesin dolâb ider*

30

TAHMÎS-İ RAHMÎ Lİ-ĠAZELİ SULTÂN SÜLEYMÂN HÂN

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

I

ʿÂşık oldur vire varını güzeller yolına
Harc idüp sîm ü zerin terk ide efser yolına
El çeküp iki cihândan vireyin ser yolına
Nakd-i ʿömrüm vireyin zülf-i muʿanber yolına
Asılayın öleyin koŋ beni dil-ber yolına

II

Tîg-i ʿışkıyla çeküp sînemüze yâreleri
Geşt [ider] mastabe-i câm-ı mey âvâreleri
Sihr idüp fitne ider gamzesi sehhâreleri
Nice başdan çıkarur ʿâşık-ı bî-çâreleri
Sag olanlar göre ol saçı muʿanber yolına

III

Ġamzesi tîgi gelür sîneye kan eylemege
Müjesi tîr çeker cânı nişân eylemege
Şerhalar agız açar derdi beyân eylemege
Kılca kaldı yüregüm cânı revân eylemege
O boyı serv-kad ü serv-i sanavber yolına

IV

İstese nakd-i dili cân ile cânân vireyin
Küfr-i zülfini eger ʿarz ide îmân vireyin
ʿÎd-i vasla dilese cânumı kurbân vireyin

---

30 D 17a-17b. Tahmis edilen gazel, Coşkun Ak tarafından yayınlanan *Muhibbî Dîvânı*'nda bulunamamıştır. İlk defa yayınlanmaktadır.

III-2 "cânı nişân" FT'den alınmıştır (s. 112). D'de bunun yerinde râzı ʿayân bulunmaktadır.

4 *Yolına ölme degül mi ben aŋa cân vireyin*
5 *Andan ol lebleri mül kâküli ʿanber yolına*

V

1 **Rahmi**yâ ger bu gazel hazretine ʿarz olına
2 Bir nazar eyler idi şâh-ı cihân ben kulına
3 Bakmayup devlet ile geh sagına geh solına
4 *Ne ʿaceb cânı revân itse* ***Muhibbî*** *yolına*
5 *Ölmeyüp pes dahı ʿâlemde ya neyler yolına*

31

[TAHMÎS]

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

1 Ey güzellik bâgı içre tâze serv-i ser-bülend
2 Görmedüm nahlüŋ gibi ᶜâlemde hiç bir nahl-bend
3 Tâ muᶜanber kâkülüŋ hurşîde salmışdur kemend
4 *Zülfüŋüŋ her [bir] kılında baglıdur biŋ müste-mend*
5 *Baglamışdur boynumı zencîr-i zülfüŋ bend bend*

II

1 Tûtiye taᶜlîm ider nâzük lebüŋ güftârda
2 Ögredür tâvûsa cilve kâmetüŋ reftârda
3 Çâk-i sîne sûhteŋdür lâle-veş kühsârda
4 *Kadd-i dil-cûyuŋ nihâlin gördi çün gülzârda*
5 *Durdı ayag üstine taʿzîm ider serv-i bülend*

III

1 İşigüŋde baş u cân virmek diler cânâ göŋül
2 ʿAnber-efşân zülfüŋe irmek diler cânâ göŋül
3 Leblerüŋ şeftâlusın dirmek diler cânâ göŋül
4 *Vasluŋuŋ gülzârına irmek diler cânâ göŋül*
5 *Allah Allah ne uzun sevdâya düşmiş derd-mend*

IV

1 Bagrını hûn itdi fürkat bu dil-i âvârenüŋ

---

31 FT 113-114.

2 Her birinde bir Kızılırmak revândur yârenüŋ
3 Aŋlamazsın çünki derdin ʻâşık-ı bî-çârenüŋ
4 Nâsihâ men' eyleme mihrinden ol meh-pârenüŋ
5 Şöyle kalmışdur göŋül ki kaplamışdur cây-ı bend

V

1 **Rahmi**yi ger hançer-i hicrânla ol sîmîn-beden
2 Kat' iderse başuŋı katʻâ yüzüŋ döndürme sen
3 Anuŋ içün gör ne dir ol hüsrev-i mülk-i sühan
*4 Ey **Selîmî** hatt-ı sevdâsında anuŋ baş çeker*
5 Pârelensin tîg-i mihnetle kalem tek bend bend

32

[fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün]

I

1 Bî-kes ü hōr u hakîr üftâde kaldum bî-meded
2 Zîr-i pâya düşmişem yâ Rab baŋa olgıl sened
3 Sen kabûl eyle beni bu halk u ʻâlem kıldı red
4 Fazluŋa bel bagladum yâ Vâhid ü Ferd ü Ehad
5 Cümlenüŋ maʻbûdı sensin dâʾimâ Hayyuʾl-ebed

II

1 Sıdk u ihlâs ile virdüm oldı esmâʾ-i Kadîm
2 Her nefesde zikrüm oldı yâ Kerîm ü yâ Halîm
3 Yol bulımaz kalbüme vesvâs-ı şeytâniʾr-racîm
4 Okurum ismüŋde bismiʾllahiʾr-Rahmâniʾr-Rahîm
5 Hem sıfâtuŋdur sıfâtuŋ kul huvaʾllahu Ehad

III

1 Emrüŋ ile ins ü cin vahş u tuyûr u gûl u gût
2 Pîl ü peşşe ziʾb ü bebr ü mûr mâr u ʻankebût
3 Zinde oldı cümlesi senden umar yâ Rabb kût
4 Evvel ü Âhir hüveʾl-Hayyuʾllezîsin lâ-yemût

---

32 *Divan-ı Maksadî ve Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz A 2745. 30a. Manzûmenin üstünde “Rahmî” başlığı vardır.

II-4 *bismiʾllahiʾr-Rahmâniʾr-Rahîm* vezni bozmaktadır. *bismiʾllahi Rahmâniʾr-Rahîm* olursa düzelmektedir.

II-5 “De ki O, Allah birdir.” *Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli.* (2006). (Haz. Hayrettin Karaman-vd). Ankara: TDV Yay. 112/1.

5 *Ẓâhir ü Bâtın hüveʾl-Bâkîsin Allahuʾs-Samed*

IV

1 Künhiyile zâtuŋuŋ vasfında bir dânâ denî
2 Yâ sıfâtuŋ medhini nazm itmege tâkat kanı
3 Çün kelâmuŋda ögüpsin yâ İlâhî sen seni
4 *Lem yelid sensin okurlar ey ve lem yûled seni*
5 *Lem yekün zât u sıfâtuŋdur lehu küfven Ehad*

V

1 **Rahmi**nüŋ göŋli ganîdür ʿışkuŋ ile mâla tok
2 Razıdur niʿmetlerüŋe ne virürseŋ az u çok
3 Hem dilinde ol fakîrüŋ senden özge kimse yok
4 ***Seyyid****üŋ gönlinde dâʾim Hakdan özge nesne yok*
5 *Yâ ʿAzîz ü yâ Ġafûr [u] yâ Vedûd [u] yâ Ehad*

III-5 "Allah Samed'dir." (Samed hiçbir şeye muhtaç olmayan, aksine her şey kendisine muhtaç olan demektir.) *Kur'ân-ı Kerîm*, 112/2.

IV-4 "O (Allah), doğurmamış ve doğmamıştır." *Kur'ân-ı Kerîm*, 112/3.

IV-5 "Onun hiçbir dengi yoktur." *Kur'ân-ı Kerîm*, 112/4.

33

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

I

Dagıdup zülfüŋ beni âşüfte-hâl itmek neden
Ben perîşân-rûzgârı pây-mâl itmek neden
Nâz ile gamzeŋ süzüp feth-i(?) zülâl itmek neden
Şol kara kaşuŋ çatup göŋlüm melâl itmek neden
Hey elâ gözlüm bizümle mekr ü âl itmek neden

II

Çün harîm-i kûyuŋı Beytü'l-Harâm itdüŋ baŋa
Merve hakıyçün Safâ rüknin makâm itdüŋ baŋa
Âyet-i hüsnüŋle sen vasluŋ harâm itdüŋ baŋa
Lîk soŋra hecr ile hoş intizâm itdüŋ baŋa
Ben harâmî çeşmüŋe kanum helâl itmek neden

III

Olalı ol sunʿ-ı Hâlık mazhar-ı âsâr-ı ʿışk
Ẓâhir oldı halk içinde gün gibi esrâr-ı ʿışk
Kılmaga nûr-ı dil ü cân cismini envâr-ı ʿışk
Hüsn kandîlin uyarmış nûr-ı Hakdan nâr-ı ʿışk
Zâhidâ inkâr-ı nûr-ı Ẕü'l-Celâl itmek neden

IV

Göŋlümi zülfüŋ havâsı eyledi şeydâ benüm
Cânumı mest itdi laʿlüŋ şevkı bî-sahbâ benüm
Hâlüme kılmaz nazar ol gözleri şehlâ benüm
ʿÂlemüŋ göŋlin yapar ol seng-dil illâ benüm
Sırça göŋlüm sındugınca pây-mâl itmek neden

V

---

33 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4453. 133a-133b; *Mecmua-i Eş'âr*. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi. Yazma Eserler 1083. 14a-14b. Tahmis edilen şiir için bk. Ali Nihat Tarlan (1992). *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 231.

III-3 : Yakmaga enver dil ü cân mülkini envâr-ı ʿışk *Mecmua-i Eş'âr*. Yapı Kredi.

IV-1 "benüm" mecmuada "beni" şeklinde yazılmıştır. Ancak redif olan bu kelimenin "benüm" olması gerekmektedir.

V – *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil.

1 Leblerin sordum şekerden dürcdür toldı didi
2 Zülfin aŋdum sünbül-i terdür semen oldı didi
3 Ruhlarına lâle didüm hışm ile ….dı didi
4 Leblerinde hat görüp kan agladum güldi didi
5 Sâye-i ebrûm içün yaŋlış hayâl itmek neden

VI

1 Gördüm ol meh gösterür zülfiyle şekl-i lâm u dâl
2 Didüm ey cân dilümi dilersin al meh eylem’âl
3 Didi dil nolur var ey bî-çâre aŋlagıl meʾâl
4 Didüm âhir cân ise maksûd nâzuŋdan meʾâl
5 Didi evvel ʿâşıka fikr-i muhâl itmek neden

VII

1 Kadd-i yâre **Rahmi**yâ kim serv kim ʿarʿar didi
2 Lîk nahl-i ʿâlem-ârâdur diyen hoş-ter didi
3 Ben suʾâl itdüm emîr-i nazma ol server didi
4 Kâmetin sordum rakîbe işidüp dil-ber didi
5 ***Ahmed*** *iblîse kıyâmetden suʾâl itmek neden*

34

MURABBAʿ-I RAHMÎ ÇELEBİ

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

I

1 Gelmedi ideli bu ʿarsada eyyâm mürûr
2 Yiridür çarh-ı kühen zâtuŋ ile itse gurûr
3 İntisâb eyleyen itdi saŋa çok dürlü huzûr
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

II

1 İşigüŋ olsa nola melce-i erbâb-ı himem
2 Ẕâtuŋı eşref-i halk eyledi Dârâ-yı kıdem
3 ʿAkl-ı kül cüzʾi suʾâlüŋle olupdur mülzem

VI – *Mecmua-i Eş’âr.* 06 Mil.

VII-5 *Mecmua*’da (06 Mil) “suʾâl itmek” yerinde “haber sormak” yazılmıştır. Ancak kafiye ve redif açısından bu şekil uygun değildir. Ayrıca *Ahmet Paşa Divanı*’nda da “suʾâl itmek” şeklinde geçmektedir.

34 D 18a-18b.

4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

III

1 Eyledi ʿakl-ı selîmüŋ şu kadar kesb-i kemâl
2 Kâyil olurdı kelâmuŋı işitseydi Celâl
3 ʿAkl-ı kül vasfuŋı itmekde olur ʿâciz ü lâl
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

IV

1 Fikretüŋ eyler ise ʿâlem-i esrâra ʿubûr
2 Kalmaya perde-i imkânda bir sır mestûr
3 Hᵛâce-zâde gibi itseŋ nola fazl ile zuhûr
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

V

1 Salmadan dehr beni ayaga sen eyle nazar
2 Pertev-i mihr ile gör şebnemi eflâke irer
3 Seng-i hârâyı güneş terbiyeti laʿl eyler
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

VI

1 Reşahât-ı yem-i ihsânuŋa irmiş deryâ
2 Geymiş egnine gümüş tügmelü mâʾî hârâ
3 Sensin ol bahr-i kerem ebr-i hayâ kân-ı sehâ
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

VII

1 Midhat-i şânuŋı vasf eyleyemez ehl-i beyân
2 ʿAkla yok varmaga ol araya hergiz imkân
3 Yok durur zât-ı şerîfüŋ gibi bir ʿâlî-şân
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

VIII

1 Kevkeb-i burc-ı şeref üzre dil efrûz olsun
2 Her giceŋ kadr ü günüŋ ʿîd ile nev-rûz olsun
3 Tâliʿüŋ baht-ı bülendüŋ gibi fîrûz olsun
4 Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

IX

1 Tabʿ-ı **Rahmî** yine cûş eyledi mânend-i bihâr
2 Hâk-i pâyüŋe niçe gevher idüpdür îsâr

Terbiyetle nola kılsaŋ anı dürr-i şeh-vâr
Ey tapuŋ maksad-ı aksâ vü kapuŋ dâr-ı sürûr

GAZELLER

[HARFÜ’L-ELİF]

1

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Yârsuz peygûle-i hecr oldı çün mesken baŋa
Ey hayâl-i dost eglence yetersin sen baŋa

2 Bezm-i gülşende şarâb-ı lâle-gûn nûş itmege
Lâciverdî kâsedür her gonca-i sûsen baŋa

3 İster iseŋ hâl-i Cemden ger haber nûş eyle câm
Açdı bu râzı seher-geh gonca-i gülşen baŋa

4 Bâd-ı gamdan tende söyinmezse nola şemʿ-i cân
Al fânûs örtüsidür kanlu pîrâhen baŋa

5 Dikmek içün tîg-i gamzeŋ çâkini hurşîdle
Rişte-i zerrîn ile ʿÎsî virür sûzen baŋa

6 Ân-ı hüsnüŋ seyr idüp gitdi karâr-ı ʿakl u hûş
Düşmen itmez dostlar anı ki itdüm ben baŋa

7 Bu hasen tarzuŋ kemâl ile hayâlatın görüp

---

1 D 21b.

4 İkinci mısrada veznin doğru çıkması için “al” kelimesinin “âl” şeklinde okunması gerekir.

Rahmiyâ tahsîn idüp Hüsrev ide ahsen baŋa

2

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Kilâb-ı kûy-ı yâre eyleyüp nâ-geh haber aʿdâ
Çeküp her biri dâmânum neler itdi neler aʿdâ

2 Ġubâr-ı hatt-ı miskîn irdi dirler rûy-i cânâna
Meded âyîne-i maksûduma virdi keder aʿdâ

3 Müjem ser-tîzi sûzenler döküp pâyin figâr itsün
İderse bir dahı kûy-ı habîbümden güzer aʿdâ

4 Harîm-i Kaʿbede idem ikâmet niyyetin biŋ yıl
Der-i cânâneden bir gün iderse ger sefer aʿdâ

5 Benümle yâr-i cânum **Rahmi**yâ tek yâr-i cân olsun
Felekde ʿaynuma gelmez tolarsa bahr u ber aʿdâ

3

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Yiterdi cevr-i yâr ü cefâ-yı zamân baŋa
Bu ser de oldı bir yaŋa bâr-ı girân baŋa

2 Mihnet şebinde zülf-i siyâhuŋı katʿ idüp
Ey şemʿ mâtem eyleyüben agla yan baŋa

3 Geysem ʿaceb mi şeb-pere gibi siyâhlar
Göstermez oldı mihr yüzin âsmân baŋa

4 Deryâ görince kanlu yaşum acımış dilâ
Söyler bu sırrı remz ile âb-ı revân baŋa

---

2 D 21b.

5 (b) – D. Mısra, kaynak gösterilmeden FT’de bu şekilde tamamlanmıştır. FT, 121.

3 D 21b.

5 Hüsrev gibi zamânede **Rahmî** ferîd olam
Himmet iderse hazret-i şâh-ı cihân baŋa

4

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Karâr u sabr gitdi kaldı bâkî cism ü cân tenhâ
Düşüpdür san ki yârândan cüdâ bir nâ-tüvân tenhâ

2 Degül peykânlaruŋ yir yir bu cism-i nâ-tüvânumda
Saŋa şerh-i gam içün her biridür bir zebân tenhâ

3 İŋilder bezm-i gamda üstühᵛânum ney gibi her dem
İçelden sen ʿadûlarla şarâb-ı ergavân tenhâ

4 Gül ile nergis ey dil gülşen içre göz kulag olmış
Bugün gül-geşt idermiş diyü ol serv-i revân tenhâ

5 Felekde zerre-veş ey meh ʿaceb mi bî-karâr olsam
Cihânı sâyelerle seyr idersin her zamân tenhâ

6 Dile peykânuŋı gönder baŋa dil yardımın itsün
Nice şerh eylesün derd-i derûnı bir zamân tenhâ

---

4 D 22a; PB 36a-36b; T 28. Zâtî'nin gazeline naziredir.
1 bâkî cism ü: cism içinde D // yârândan: yârinden D
2 – D.
4 – T.
5 – D.
6 – T.

7 Togardı başuma burc-ı şerefden gün benüm **Rahmî**
Geleydi hücreme bir şeb ger ol mâh-ı cihân tenhâ

5

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1 Bir ayak teklîf iderse ol elif-kâmet baŋa
Bezm-i devrân içre sâkî el virür devlet baŋa

2 Ger görürse ehl-i diller hâlüme hayrân ola
Dil-berâ esrâr-ı 'ışkuŋ virdi bir hâlet baŋa

3 Tabl-ı 'ışkı niçe yıl Ferhâd çaldı gerçi kim
Mehter-i 'ışkam degüpdür şimdilik nevbet baŋa

4 'Ayş ider âdem sanup her gün rakîb-i dîv ile
Gerçi ay olur görinmez ol perî-behcet baŋa

5 Aŋıcak kûyum itidür dir imiş dil-ber müdâm
Rahmiyâ yiter cihân içinde bu 'izzet baŋa

6

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1 Yûsuf-ı gül-çihresüz gülzâr zindândur baŋa
Bezm-gâh-ı kasr-ı 'işret beytü'l-ahzândur baŋa

---

7 şeb: gün D.

5 D 22a; PB, 25a-25b; MN 384; T 29; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 801. 60b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4277. 114b. Zâtî'nin "Şevk ile bir gün eger kim ol kamer-tal'at baŋa" diye başlayan gazeline nazire-dir. T, 29.

1 ayak: kadeh T / elif-kâmet: kamer-tal'at D.

4 gün: dem T.

5 itidür: itümdür D.

6 D 22a-22b; T 28. Tarlan'a göre bu gazele Celîlî ve Kerîmî nazire söyle-mişlerdir. T, 28.

2 Dâglar güller elifler oldı yir yir servler
Seyr-i bâgı neyleyem sînem gülistândur baŋa

3 Öyle tolmışdur gözüm göŋlüm hayâl-i yâr ile
Kanda kim baksam görinen nakş-ı cânândur baŋa

4 Mey şarâb-ı Kevser ü sâki-i gül-ruh hûrdur
Gûşe-i hum-hâne zâhid bâg-ı Rıḍvândur baŋa

5 Rind-i rüsvâyem bugün devr-i felekde **Rahmi**yâ
ʿÂr u nâmûs u salâh u zühd bühtândur baŋa

7

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Dehânuŋ hasretiyle olmış idi dilde gam peydâ
Vücûda gelmedin ten olmadın nâm-ı ᶜadem peydâ

2 Şarâb-ı ʿışk ile mestem yoluŋda ger gubâr olsam
Serümden hâk olup hâkümden ola niçe Cem peydâ

3 Sunarsa âb-ı hayvânı güneş zerrîn piyâleyle
Göŋülde gussa vü dilde belâ çeşmümde nem peydâ

4 Bekâ mülkine ᶜazm it kim fenâ deştinde çok şâhuŋ
Ne nâmından haber zâhir ne hayl ü [ne] haşem peydâ

5 Bu tarz-ı hâsı [böyle] **Rahmi**yâ ancak diye Hüsrev
Diyâr-ı Rûm içinde oldı bu tarz-ı ʿAcem peydâ

---

7 FT 124-125.

2 "olup" kelimesi FT'de "olupdur" şeklindedir, ancak bu durumda vezin bozulmaktadır.

8

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Kül idüp eczâmı yakmak oldı çünkim hû saŋa
Lutfuŋ âbı sâkin itmezse begüm yâ hû saŋa

2 Kılca ben bîmârı bûy-ı zülf ile yâd itmedüŋ
Ey sabâ ol sag esen dâyim kalursa bu saŋa

3 Sanma gül gibi güler yüz gösterür ey seg rakîb
Rîş-hand ider müdâm ol gözleri âhû saŋa

4 Şöyle bî-rahm oldı yârüŋ lebleri ey teşne-dil
Mâ dimez öldüm meded dirseŋ bir içüm su saŋa

5 Mest olup dîvâne olduŋ **Rahmi**yâ mey isteme
Hürmet itmez çün bilürsin ol delükanlu saŋa

HARFÜ'L-BÂ

9

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 ʿIşk âteşine sînemi dil eyledi kebâb
Dîvânedür ki kendü evin eyledi harâb

2 Sal şâh-bâzuŋ elde iken al şikâruŋı
Her cîfe üzre konma sakın nitekim gurâb

3 Dehrüŋ karârı yok diyü feryâd itdi cû
Gûş idicek bu nükteyi çarh urdı âsyâb

---

8 PB 8a; MN 402; K 450. Bu gazel PB'de Yenihisarlı Hızrî'nin, MN'de Şâmî'nin gazeline nazire olarak gösterilmektedir. Bk. PB, 6b; MN, 393-vd. Manzûmenin üstünde PB'de "Nazîre-i Rahmî Çelebi Bursavîdür dânişmend kısmındandur" başlığı bulunmaktadır.

4 "öldüm" yerinde MN'de "oldum", K'de "ol dem" bulunmaktadır.

9 D 22b; PB 61a, 109b (mükerrer); K 451-452; *Mecmua-i Gazeliyyât.* SK Hâlet Efendi İlâvesi. 172, 28b. Şâhidî'nin gazeline naziredir.

1 dîvânedür ki kendü evin: dîvânevâr kendözini D.

4 Dürr-i bekâyı bulmaga gavvâs-ı dil gibi
Göz yumdı düşdi yine fenâ bahrine habâb

5 Yârüŋ hevâ-yı zülfi ile **Rahmi**yâ göŋül
Ne yirde vü ne gökde durur nitekim sehâb

10

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Dil diler tîgüŋi ger olsa mahabbet gâlib
Meyl ider âba kime olsa harâret gâlib

2 Mâsivâ mahv olur dilde mahabbet ide cûş
Olımaz mevc urıcak bahre küdûret gâlib

3 'Akl u fikrüm tagılur veh ne temennâ-yı visâl
Göricek yâri olur cümleye hayret gâlib

4 Bülbülüŋ kanı meger tutdı gül-i ra'nâyı
Nazar it 'ârız-ı zîbâsına humret gâlib

5 Ḳûyuŋ aŋup nola kan aglar isem gülşende
Ġurbete düşse olur âdeme rikkat gâlib

6 **Rahmi**ye yâr visâlin nola ihsân itse
Lâyık oldur ki ola beglere himmet gâlib

---

10 D 22b.

11

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Şitâ ebri gibi diller yeter giryânuŋ olsun hep
Bahâr-ı hüsnüŋi ʿarz eylegil handânuŋ olsun hep

2 Ġam-ı çeşmüŋle ölsem hâküm üzre açılan nergis
Ġubâr-ı hattuŋa nâzır olup hayrânuŋ olsun hep

3 Leb-i havrâya misvâk ile sûfî diş biler ammâ
Baŋa cânâne besdür varsun ol nâdânuŋ olsun hep

4 Musahhir olmak isterseŋ gözüm ol yâr-ı rûhânî
Sirişküŋ dâne dâne sübha-i mercânuŋ olsun hep

5 Göŋül âyîne-i ʿâlem-nümâdur pür-mücellâ kıl
Nukûş-ı dehr andan **Rahmi**yâ seyrânuŋ olsun hep

12

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Ehl-i dil dünyâ deger dirse nola câm-ı şarâb
K'anuŋ üzre kubbe-i eflâke beŋzer her habâb

2 Şöyle mestem ger ölüp hâkümden olursa sebû
Âb içen andan ola tâ haşre dek mest ü harâb

3 Saldı pertev mâh-ı ruhsâruŋ şikâf-ı sîneme
Hânemüŋ san revzeninden düşdi ʿaks-i âftâb

4 Çekdigüm gam fâş ola ʿâlemlere nâ-geh diyü
Eşk-i çeşmüm çekdi rûy-ı zerdüme gül-gûn nikâb

5 Kâr u bâruŋ bâd-ı gam dirseŋ ki ber-bâd itmeye

---

11 D 22b-23a.

12 PB 54b, 529b (mükerrer); MN 530-531; K 451. PB'ye göre Ahmedî'nin (51a), MN'ye göre Nesîmî'nin gazeline naziredir (489).

1 dünyâ deger: dünyâda ger MN.

2 ölüp: benüm PB / içen: içün MN.

Bâdeden başuŋ götürme **Rahmi**yâ hem-çün habâb

13

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Dil perîşândur senüŋ zülf-i perîşânuŋ görüp
Lâle-veş yakdı ciger bu verd-i handânuŋ görüp

2 Bülbül ey dil haylice dün germ idi gülzârda
Sıklıgı diŋdi bugün feryâd u efgânuŋ görüp

3 Gözine görinmez oldı nergisüŋ kadd-i çenâr
Bâgda ey gonca-leb serv-i hırâmânuŋ görüp

4 Ejder-i âhum çekilür göge her dem ey melek
Genc-i ruhsâruŋdaki bu zülf-i suʿbânuŋ görüp

5 Gülşen-i nazm içre teşbîh itdiler bir goncaya
Ehl-i diller **Rahmi**yâ bu tâze dîvânuŋ görüp

HARFÜ'T-TÂ

14

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 İşigüŋ kıble itdi ehl-i necât
Refeʿa'llahu kadrehum derecât

2 Kaʿbe-i kûyuŋa gelen gitmez
Lâ-yurîde'l-vukûfe bi'l-ʿArafât

---

13 PB 529b; K 452.

2 sıklıgı diŋdi: soklugı degdi K.

5 dîvânuŋ: eşʿâruŋ PB, K. "dîvânuŋ" kelimesi FT'den alınmıştır (129). Her ne kadar ilgili çalışmada şiir için kaynak gösterilmese de bu kelime kafiye yapısı itibariyle metne daha uygundur.

14 D 23a.

1 (b) Allah onların mevkilerini, konumlarını yükseltsin.

2 (b) Arafat'ta durmayı istemez.

3 Bahş iderseŋ zekât-ı hüsnüŋi ger
Ben fakîrem ü müstehakk-ı zekât

4 Leblerüŋ vasfını yazarken dil
Oldı hâmem elümde çûb-ı nebât

5 **Rahmi**yâ tevbe kılma nûş it meyi
Etbiʿi'ʼs-seyyiʼâti bi'ʼl-hasenât

15

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Himmet kemerin tîg gibi bilüŋe berkit
Gey efser-i ʿışkı başa sultânlıgı terk it

2 Gel bezmüme idem seni dil mülkine sultân
Aşık oyunın oynayalum düşmeni terk it

3 Cânâneye bak yum gözüŋ ey dil bu cihândan
Aʿdâ yüzini görmeyelüm revzeni berk it

4 Sohbetde ʿadû yâr ile ey sâki-i devrân
Sun aŋa ecel câmını mest-i mey-i merg it

5 **Rahmî** yüri bir mürşide ir Edhem-i vakt ol
Gey efser-i ʿışkı başa sultânlıgı terk it

---

5 (b) Kötülüklerden sonra iyilik ediniz (Hadîs-i şerîf).

15 D 23a; *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi. 75, 24a-24b.

4 aŋa: baŋa Mecmua.

16

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Merdüm-i çeşmümle her reg oldı târ-ı ʿankebût
ʿAks-i hâlüŋ bir meges gibidür olmış aŋa kût

2 Âb u hâküm ʿışk-ı cânâneyle tahmîr eylemiş
Cevher-i cismüm ki îcâd itdi Hayy-ı lâ-yemût

3 Dilde ʿışkuŋ genc-i mahfîdür anı gencûr-ı ʿışk
Hıfz idüp urdı dehânum üstine mühr-i sükût

4 Nakd-i ʿaklum aldı çeşmüŋ ruhlaruŋ aŋa güvâh
İki şâhidle bulur daʿvâ mukarrerdür sübût

5 Ġâr-ı tende rûha fikr-i çeşm-i dil-berdür gıdâ
Rahmiyâ olur riyâzet-pervere bâdâm kût

17

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Sirişküm al idüp fürkat vücûdum itdi zer hasret
Ne reng itdi baŋa fürkat neler geçdi neler hasret

2 Birisi yâr-ı gârumdur birisi gam-güsârumdur
Meded bendeŋ helâk itdi eger fürkat eger hasret

3 Kadîmî hânedânıdur bugün bu devr-i hâdisde
Dil-i vîrânuma dâyim konar fürkat göçer hasret

---

16 D 23a-23b.

5 D'de "bâdâm" yerinde "mâdâm" bulunmaktadır. "bâdâm" kelimesi FT'den alınmıştır (131). Her ne kadar FT'de şiir için kaynak gösterilmese de bu kelime anlamca metne daha uygundur.

17 D 23b; T 30.

3 hânedânıdur: hânedânuŋdur D.

4 Ten-i pür-yâremi ger tîg-i fürkat çâk çâk itse
Anı ser-rişte-i müjgân ile ol dem diker hasret

5 Vücûdum tîg-i fürkat **Rahmi**yâ çâk itse ser-tâ-ser
Aŋa karşu çıkup bu sînemi eyler siper hasret

18

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Kamu görmedigüŋ ey dil cihân içinde gördüŋ tut
Bu fânî soffanuŋ zevk u safâsın sen de sürdüŋ tut

2 Seni ḍarbî basar dest-i ecel çün dest-i çenberden
Tutuban pençe-i şîri dilâ şîrâne burduŋ tut

3 Kanâʿat kâfına ʿankâ olursaŋ ey hümâ-himmet
Bu nefsüŋ tûtisin kand-i mükerrerle toyurduŋ tut

4 Elüŋ çek bu tamaʿdan gel yumılmadan gözüŋi aç
Bu doymaz gözlerüŋ içün bir avuç kum kayurduŋ tut

5 Żarûrî bir kefendür çün libâsuŋ âhır ey **Rahmî**
Ten-i ʿuryânuŋa dîbâ-yı zîbâyı geyürdüŋ tut

---

4 diker: çeker D.

5 fürkat: hasret D.

18 D 23b; PB 81a; T 29. PB'de bu gazel Hayretî'nin "Cihân halkını hep bendeŋ bu fânî mülki yurduŋ tut" matlalı gazeline nazîre olarak gösterilmektedir. Tarlan de aynı bilgi kayıtlıdır (29). Bk. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri (1981). *Hayretî Divan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 147-148.

3 ʿankâ: ankâ D

19

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Kadem bassaŋ eger gam-hâneme ey mâye-i devlet
Kudûmuŋla olur mihnet-serâmuz pâye-i devlet

2 Nola bâzâr-ı hüsn içre degerse agırı altun
Olupdur nakd-i ʿiffet Yûsufa ser-mâye-i devlet

3 Togup burc-ı şerefde mâderüŋden ey yüzi hurşîd
Saʿâdetle seni perverde kılmış dâye-i devlet

4 Ruhuŋ meydânı oldı cilve-gâh-ı tâʾir-i ikbâl
Olaldan hâlüŋüŋ her dânesi pîrâye-i devlet

5 Mahabbet mülkine şâh oldı **Rahmî** ey hümâyûn-fer
Hevâ-yı kâkülüŋ saldı başına sâye-i devlet

20

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Baŋa pâ-bûsını dil-ber iderse nola ger himmet
Kulına şâh olanlar pâye-i aʿlâ ider himmet

2 Güneşden nûr alur irer kemâle çünki mâh-ı nev
Umarsam nola erbâb-ı safâdan ben de ger himmet

3 Ġubârum kühl idine ʿâlem-i ʿulvîde kudsîler
İderse gûşe-i çeşm ile erbâb-ı nazar himmet

---

19 D 23b; T 30; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 54. 66b.
1 mâye-i: pâye-i D
3 dâye-i: vâye-i D
20 FT 133-134.

4 Çekem el bîve-i Zâl-i zamândan ʿaleʾl-ıtlâk
İderse hânkâh-ı dehr içinde baŋa er himmet

5 Saʿâdet el virüp **Rahmî** cihân hoş giçe sâyeŋde
Hümâ-veş sâye başuma ger açsa bâl ü per himmet

21

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Ben gam yimezin irmese ger cânuma sıhhat
Kurbân olayın tek ire cânânuma sıhhat

2 Kassâb-ı kazâ itdi hamel koçını kurbân
Haste olup itdükde o sultânuma sıhhat

3 Zer-rişte büker gerdenine bend ide hurşîd
Tebden irişe tâ meh-i tâbânuma sıhhat

4 Cân vire tabîb olmag içün Hazret-i ʿÎsî
Hakdan ire ol âfet-i devrânuma sıhhat

5 Tîri ten-i mecrûhuma **Rahmî** k'ire yâruŋ
Dil zevk ide ol demde ire cânuma sıhhat

22

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Gün ruhlaruŋuŋ şevkı dile tâb-ı mahabbet
Kâküllerüŋüŋ her hamı kullâb-ı mahabbet

---

4 İlk dizede, muhtemelen bir kelime eksikliğinden dolayı, vezinde de eksiklik vardır. "zamândan" kelimesinden sonra dizeye "kim" gibi bir unsur eklenirse vezin düzelir.

21 FT 134.

1 "ire" kelimesi FT'de "irse" şeklindedir. Anca bu şekilde vezin bozulmaktadır.

5 İlk mısradaki, "k'ire" kelimesi FT'de "k'irse" şeklindedir. Ancak bu durumda vezin bozulmaktadır.

22 FT 134-135.

2 Sâgar idicek kellemüzi sâki-i devrân
Ol dem yine pür ola mey-i nâb-ı mahabbet

3 Yandı göricek sûz-ı dilüm Vâmık u Mecnûn
Vicdânı mı zevk eyledi erbâb-ı mahabbet

4 Erbâb-ı vefâ irmez idi kasr-ı visâle
Bu zümreye yol virmese ger bâb-ı mahabbet

5 Dil zevrakı düşdi çıkamaz çâh-ı zekandan
Rahmî nola dirse aŋa girdâb-ı mahabbet

HARFÜ'S̱-S̱Â

23

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Vâʿiz ki nukl-ı bâdeden eyler müdâm bahs
Evrâdı yok dilinde helâl ü harâm bahs

2 ʿAkl-ı hakîm devr [ü] teselsül diyü müdâm
Zülf ü ruhuŋı görüp ider subh u şâm bahs

3 Yüzin kızardup öpdi diyü laʿl-i dil-beri
Meclisde itdi hayli piyâleyle câm bahs

4 Hüsni kitâbı mübhem iken geldi hatt-ı yâr
Ahşâm irişdi olmadı âhir tamâm bahs

5 Keyfiyyet-i kelâmumı zevk itse **Rahmi**yâ
Bezm-i sühanda eylemeye şeyh-i câm bahs

23 D 24a.

HARFÜ'L-CÎM

24

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Yâr virmezse zekât-ı hüsnini yokdur harec
Bu meseldür sabıra *es-sabru miftâhu'l-ferec*

2 Kaʿbe-i kûyuŋda çâk itdüm girîbânum seher
Naʿra-i lebbeyk irince nâ-gehân *min külli fec*

3 Yâr rahm itdi baŋa gördükde sînem çâkini
ʿÂşıkı ser-menzile irgürdi âhır bu nehec

4 Hâk-i âdem tâ-ezel ʿışk ile olmışdur sirişt
İnnemâ evlâduhu'l-ʿuşşâku ve'l-bâkî ……

5 Tabʿ-ı **Rahmî** zâhidüŋ bârid sözin gûş eylemez
Râst gelmezmiş niyâma olıcak şemşîr kec

25

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Günde yüz biŋ cân alur cânâneler gördüŋ mi hiç
Âşinâlıkdan kaçar bîgâneler gördüŋ mi hiç

2 Ey göŋül biŋ nâz ile biŋ cân dili sayd idici
Bir bölük şehlâ gözi mestâneler gördüŋ mi hiç

3 Dil-rübâlar ʿışkına bâzâr-ı gamda dem-be-dem
Hân-mân terk idici dîvâneler gördüŋ mi hiç

4 Bezm-i hüsn içinde şemʿ-i hüsne yüz biŋ şevk ile
Bâl [u] perler yakıcı pervâneler gördüŋ mi hiç

---

24 D 24a.
1 *es-sabru miftâhu'l-ferec:* Sabır, sıkıntıların anahtarıdır (Hadîs-i Şerîf).
2 *min külli fec*: Her yoldan, her yönden…
4 (b) Onun evlatları âşıktır ve bâkî ise …….
25 *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 485. 97a.

5 Ey [ki] **Rahmî** ʿışk meydânında ʿâşıklar gibi
Terk-i cân eyler yürür merdâneler gördüŋ mi hiç

HARFÜ’L-HÂʾ

26

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Sâkiyâ alsaŋ ele bezm içre bir rengîn kadeh
ʿAks-i ruhsârından olur gün gibi laʿlîn kadeh

2 Gülşen içre lâleye karşu benefşe içmege
Çevresine akçe virür eylemiş zerrîn kadeh

3 Bezm-i vasl-ı yâre irmez kelle-i câm itmeyen
Böyle vazʿ itmiş komış gitmiş evel âyîn kadeh

4 Öpdi diyü dest-i sâkî[y]i sürâhî âl ile
Ter düşüp meclisde oldı dil-bere rengîn kadeh

5 ʿAyş u ʿişret ʿâleminde **Rahmi**yâ İskenderüz
Devr idüp destümde oldı câm-ı ʿâlem-bîn kadeh

27

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Câm-ı şarâb-ı ᶜışka ki dirler cilâ-yı rûh
Sâfî lebüŋi sun baŋa oldur gıdâ-yı rûh

2 Koçmak miyânuŋı lebüŋ öpmek olup durur
Mihnet-zedâ-yı kâleb ü râhat-fezâ-yı rûh

3 Hattuŋ visâl-i dil-bere beŋzer disem nola
Olmaz latîf nesne dahı mâ-verâ-yı rûh

4 Gözüm ısırdı lâʿlüŋi görince nâ-gehân
Rûz-ı ezelde olmış imiş âşinâ-yı rûh

---

26 D 24a.
27 FT 137-138.

5 Bu şiʿr-i cân-fezâ-yı görürse Mesîh dir
Olsun kelâm-ı **Rahmi**ye biŋ biŋ fedâ-yı rûh

HARFÜ’L-HÂ

28

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Aglar Cemüŋ firâkına acır şarâb-ı sürh
Kanlu yaşını dökmege çeşmi tınâb-ı sürh

2 Gülgûni câmesiyle görinse seher nigâr
Gûyâ şafakda tâliʿ olur âftâb-ı sürh

3 ʿAks-i lebüŋle dîdem olursa ʿaceb mi al
Rengîn olur cemâli mey-i laʿl-i nâb-ı sürh

4 Müjgânum üzre bu görinen pâre-i ciger
Tennûr-ı dîdem içre olupdur kebâb-ı sürh

5 Gün görmedük ʿarûs durur jâle **Rahmi**yâ
Oldı çemende lâle aŋa câme-hᵛâb-ı sürh

28 D 24a-24b.

HARFÜ'D-DÂL

29

[mefâʿîlün mefâʿîlün feʿûlün]

1 ʿİzâruŋda bu zülf-i ʿanber-âlûd
Görinür âteş üzre nitekim dûd

2 Dehânı vasfı cânâ cevher-i ferd
Sözüŋ ketm-i ʿademden oldı mevcûd

3 Buhûr it nâr-ı ʿışka cism-i pâküŋ
Yanınca âteşe hoş-bû olur ʿûd

4 ʿAdûlardan varılmaz kuy-ı yâre
Der-i maksûdumuz hayfâ ki mesdûd

5 Visâl olsa nola **Rahmî**ye hicrân
Halîle gülşen oldı nâr-ı Nemrûd

30

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Hattı ʿasker çekdi yârüŋ bî-ʿaded
Cümle dil şehri harâb oldı meded

2 Virmesün diyü harâba ʿâlemi
Hali Yeʾcücine hattı çekdi sed

3 Dâgla sînemdeki yir yir elif
Gûyiyâ bir gonca-lebdür serv-kad

4 Dâyimâ eyler muzâʿaf kaddümi
Vâv-ı zülfüŋ hasreti ey kaşı med

5 Penbe-i dâg ile zeyn oldı tenüm
Rahmiyâ gûyâ ki geydüm bir nemed

---

29 D 24b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 7131. 20b.
30 D 24b; *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi. 75, 23b.
Vâv: Dâl Mecmua.

31

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Derd-i hicrân ile kaldum nideyin âh meded
Çâre-sâz ol baŋa öldüm meded Allâh meded

2 Mededüm yok meded öldüm turam ol yâra varam
İderem derd ile nâle ki direm âh meded

3 Subh-veş sâdık iken ben reh-i ʿışkuŋda senüŋ
Gelüp ahşamlamaduŋ bir gice ey mâh meded

4 Hey müselmânlar esirgeŋ reh-i dil-berde hasûd
Yolum aldı benüm ol kâfer-i güm-râh meded

5 Pây-mâl itme beni zulm ile **Rahmî** kuluŋa
Dest-gîr ol baŋa ayakdayam ey şâh meded

32

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün]

1 Bendesiyem bir şehüŋ ʿâlemde nâmıdur Kubâd
Hâk-i pâyın tâc-ı şâhî ise lâyık Keykubâd

2 Nerd-i ʿışkuŋ oynayaldan ey kamer-ruh fiʾl-mesel
Zâr olup tâs-ı felekde olmadı bir dem güşâd

3 Hâk olıcak derd ile Mecnûn metâʿ-ı ʿışk ben
Olmışam bâzâr-ı dehr içre olındukda mezâd

4 Hat mıdur bu safha-i nûr üzre yâ kilk-i ezel
Hûblık tugrâsını misk ile kılmışdur sevâd

5 **Rahmi**yâ yazmaga dil derdin ruhum evrâkına

---

31 PB 113a. PB'ye göre Hayretî'nin "Niçe bir aglayayın derd ile her gâh meded" şeklinde başlayan gazeline naziredir. Bk. PB, 112b-113a. Hayretî'nin şiiri için bk. Mehmed Çavuşoğlu ve M. Ali Tanyeri (1981). *Hayretî Divan.* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 159.

32 FT 140-141.

Çeşmüm olmışdur devât u şerh-i eşkümdür midâd

HARFÜ’R-RÂ’

33

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Nâylar virür fenâ-yı bezm-i ʿâlemden haber
Câmdan sorsaŋ virür keyfiyet-i Cemden haber

2 ʿUkdemi hall itmedi ber-bâd ola remmâl-i çarh
Yâr vaslından haber sorsam virür gamdan haber

3 ʿIşk hâlâtın mahabbet ehline eyleŋ su’âl
Mürşid-i kâmil bilür ol ism-i aʿzamdan haber

4 Bezm-i hüsninde güm olmışdı nigîn-i laʿl-i yâr
Hande itdi lebleri virdi o hâtemden haber

5 Tîr-i dil-ber geldi kan itdi fezâ-yı sînede
Nûk-ı peykânın dilâ tut virür ol demden haber

6 Hatt-ı laʿl-i yâr olmış mazhar-ı esrâr-ı gayb
Kimse bilmez **Rahmi**yâ bu râz-ı mübhemden haber

---

33 D 24b.

34

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Oldı ben hasteye hâk-i der-i dil-ber pister
Bakmayam çarh eger olsa mücevher pister

2 Minnet eylerse felek ser komayam va'llâhi
Mihr bâlîn ola ger mâh-ı münevver pister

3 Zülf-i miskînine yârüŋ tayanur hâl-i ruhı
Rûm şâhı gibi kim ola mu'anber pister

4 Bir avuc hâk yiter kûy-ı ferâgatda baŋa
'Âşık-ı zâr sakın sanma ki ister pister

5 Sen döşen pister-i semmûrı ferâgatla şehâ
İşigüŋ hâr u hası **Rahmi**ye yiter pister

35

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

1 Dil kim lebüŋ hayâli içün kîl ü kâl ider
Sâyil durur ki hâl-i 'ademden su'âl ider

2 Bir manzar açdı kasr-ı melâhatda hüsn-i dōst
Biŋ sûret ile 'âşıka 'arz-ı cemâl ider

3 Abdâl iseŋ fenâyı felekden kıyâs it
Nûrîn kabâsını çıkarur köhne şâl ider

4 Nâdân olana şâhid-i maksûdı el virür
'Âşık hayâl-i yâr ile def'-i melâl ider

---

34 D 25a.

35 D 25a; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz Ceb 110. 23b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1998. 60b.

5 **Rahmî** lebüŋle ruhlaruŋuŋ vasfın eyleyüp
Rengîn edâyile gazelin pür-hayâl ider

36

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ne dem kim âh idersem üstühᵛân üstünde ten dit-
rer
Sabâdan nitekim fânûs üzre pîrehen ditrer

2 Ġam-ı zülf ü kad [ü] rûyuŋla cânâ hayrete varup
Perîşân oldı sünbül ney-şekerle yâsemen ditrer

3 Ne râz açdı sabâ gök pîrehenle kadd-i dil-berden
Gögermiş sûsenüŋ endâmı dir dir nâ-tüvân ditrer

4 Görüp reftârını gülşende ol serv-i hırâmânuŋ
Teb-i gamdan aŋa ʿâşık olup serv-i çemen ditrer

5 Nola ger **Rahmi**yâ geyse ebirden kürk-i sincâbî
Kebûd itmiş tenin sermâ bu çarh-ı pîre-zen ditrer

37

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Derlese yâr ruhı kâküline tâb virür
Bâgbân nite ki şebbûya seher âb virür

2 Dâgumı tuhfe diyü yâre nola ʿarz itsem
Gâh olur şâha gedâ bir gül-i sîrâb virür

---

36 D 25a.

37 D 25a-25b.

1 Bu TB'de şöyle okunmuştur (s. 324): Dilesem yâd-ı ruhı kâküline tâb vi-rür/Bâgbânı ki yine şeb-bûya seher âb virür

3 Beni öldürdigini gamzesi dir çeşmine san
Kendünüŋ öz haberin Rüsteme Sührâb virür

4 Devleti tîz felek virse nola nâ-dâna
Gâh olur pâre-i lahmı sege kassâb virür

5 Tîz olur **Rahmî** dile alsa ʿadûnuŋ haberin
Şol dil-âver gibi kim tîgine zehr-âb virür

38

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Tebessüm itdügi vaktin leb-i cân-perver-i dil-ber
Dizilür rişte-i al üstine gûyâ iki gevher

2 Döner başum akar her dem bu çeşmüm gözesinden yaş
Göŋül gülzâr-ı kûyuŋ içre bir dōlâb olup iŋler

3 Cihân bâgında reşk itdi görenler kâmet-i servüŋ
Düşüpdür bîd-veş ey lâle-had hançerlere ʿarʿar

4 ʿAceb mi ʿışka dirsem kîmyâ ey sîm-ber dâyim
Kara hak[dür] dir idüm şimdi ammâ eylemişdür zer

5 Ferâgat eyle esmâdan riyâzet çekme ey **Rahmî**
Bilürsin ugramaz dâyireye hîç ol perî-peyker

39

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Melâhat tahtına şeh kişver-i hüsn içre Haydardur
Ki ʿışkı Ẕü'l-fekârıyla göŋül mülki musahhardur

3 TB'de 3 ve 4. beyitlerin yerinde şu beyitler vardır (s. 324): Rûz-ı hicrânla gamum gûş iden oldı helâk/dile efsâne gice dîdelere hᵛâb virür//Tâb-ı meyden nola ger gulgul olursa ruh-ı yâr/Reng-i [Reng ü] bûyı gül-i nev-rûzîye meh-tâb virür

38 D 25b.

39 D 25b.

2 Ġam-ı ʿışk ile mihr ü meh tecerrüd ihtiyâr idüp
Felekler tekye-gâhında bugün iki kalenderdür

3 Hayâl-i kâküliyle dûd-ı âhum şâm-ı hecrinde
Çekilür halka halka çarha gûyâ şekl-i ejderdür

4 Gören kadd-i dü-tâmı çeşmüm ile âstânında
Sor ol erbâb-ı devletde bir iki halka-i zerdür

5 Lebi vasfıyla yârüŋ şiʿr-i **Rahmî** silk-i nazm içre
Dizilmiş rişte-i al üzre gûyâ niçe gevherdür

40

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Gelse tîrüŋ cân virür taʿzîm ider tenden geçer
Ey kemân-ebrû hayâlüŋ gerçi kim evden geçer

2 Serv-i âzâd ol şehüŋ görse hırâmın ola kul
ʿArʿar u şimşâdı görseŋ hep o sancakdan geçer

3 Kûy-ı dil-berde seni şâyed görüp ide nişân
Tîr-i âhum ey rakîb-i seg sakın seg-zen geçer

4 Bu ne hâletdür fenâ bezminde dâyim sâkiyâ
Câm-ı ʿışkuŋ kim ki nûş itdiyse kendinden geçer

5 Sîne-i **Rahmî**ye gönder tîrüŋi ey kaşı yâ
Çâr-ebrû bir güzeldür çak göŋlümden geçer

---

40 D 25b.

41

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Figân ider yine bülbül bahârı görmişdür
Benüm gibi o da bir gül-ʿizârı görmişdür

2 Benefşe pür-figen olmış durur perîşân-hâl
Meger ki sünbül-i zülf-i nigârı görmişdür

3 Benem o sadr-nişîn-i mahabbet-i cânân
İçine girmedi Mansûr dârı görmişdür

4 Hezâr murg uçurmış durur yuvasından
Figân ki ol gül-i raʿnâ hezârı görmişdür

5 Şu deŋlü cenneti vasf itdi ʿâlim-i vâʿiz
Meger ki ravza-i kûy-ı nigârı görmişdür

6 Vücûd-ı ʿâleme **Rahmî** ʿadem dir ise nola
Umûr-ı dünyede çok iʿtibârı görmişdür

42

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Nev-ʿarûs-ı bâg ile olup yine mahrem bahâr
Eyledi dâmâd-veş gülşende çok ʿâlem bahâr

2 Gülşeni silse süpürse nola ferrâş-ı sabâ
Yâr-ı nâzükdür kapar gökde bulutdan nem bahâr

3 Cezb-i mey eyler bulutdan lâle bir yâkûti câm
ʿAyş u nûş eyler çemen bezminde olup Cem bahâr

4 Her çemen olmış durur bir sûzen-i mekkâr-ı kûy
Geşt-i bâg it kim komaz her dilde hâr-ı gam bahâr

---

41 D 26a; K 452-453.
5 - K.
42 D 26a.

5 Sâye salmış kâkülüŋ hâlüŋ gelüp ruhsâruŋa
Gûyiyâ gülzâra hem nev-rûz irişdi hem bahâr

6 Katre katre ergavânuŋ reglerinden akdı kan
Neşter-i sürh ile aldı hikmet ile dem bahâr

7 Gülşen-i tabʿuŋda açılmış maʿânî gülleri
Hüsn-i dil-ber gibi şiʿrüŋ **Rahmi**yâ her dem bahâr

43

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Şarâbı görse kaynar tende cânum yâr-ı cânumdur
Nihâl-i duhter-i rez hayliden hâtır-nişânumdur

2 Senüŋ dikmeŋ geçer kanlu hadengüŋ ey kemân-ebrû
Fezâ-yı bâg-ı sînemde nihâl-i ergavânumdur

3 Lebüŋ şeftâlusın degşürmek ister bâgbân-ı cân
Kekedür kim ham olmış tende sanmaŋ üstühᵛânumdur

4 Komaz dâmânın elden kande gitse dûd-ı âhumdur
Düşen ardınca sanmaŋ sâye-i serv-i revânumdur

5 Ben ol murgam şikeste-bâl olur sanmaŋ havâdisden
Hevâ-yı vasl kılmaz hâr-ı hasret âşyânumdur

6 Bugün bir şûha dil virdüm görüp Dâvûdi-elhânın
Rumûz-ı ʿışkı dilde **Rahmi**yâ vird-i zebânumdur

---

43 D 26a.

4 “serv-i revânumdur” yerinde D’de “dûd-ı siyâhumdur” bulunmaktadır. Ancak D’deki bu tamlama, hem kafiye hem de anlam açısından metne uygun değildir. FT’de kaynak gösterilmeden bunun yerine “serv-i revânumdur” yazılmıştır ki bu ifade metne daha uygun görünmektedir.

44

[mefʽûlü fâʽilâtü mefâʽîlü fâʽilün]

1 Yârüŋ hayâli dilde ki her ân gelür geçer
Beŋzer şu hânkâha ki mihmân gelür geçer

2 ʽÖmr-i ʽazîz tende ki her dem revân olur
Döndi ribât-ı köhneye kervân gelür geçer

3 Pâk it sarây-ı kalbüŋi geldi hayâl-i yâr
Şâd ol dilâ ki tahtına sultân gelür geçer

4 Bend eyledüm kafama siper ey kaşı kemân
Korkum budur ki sîneme peykân gelür geçer

5 ʽAyş it nisâr kıl zerüŋ ey nergis-i çemen
Bir göz yumup açınca bu devrân gelür geçer

6 Cevr itme baŋa gırre olup ân-ı hüsnüŋe
Bu behcet ü melâhat ü ol ân gelür geçer

7 Çeşm-i zamâne görmedi **Rahmî** nazîrüŋi
Gerçi ki dehre niçe sühandân gelür geçer

45

[mefʽûlü fâʽilâtü mefâʽîlü fâʽilün]

1 Yok bir kimesne bahr-i gamum sâhilin bilür
Sorsaŋ sirişkümi yidi deryâ dilin bilür

2 Hatt-ı lebini ol kaşı yâdan su'âl idüŋ
Müjgânı tîri Tozkoparan menzilin bilür

3 Virmez selâm kendüyi yüksek tutar o mâh
İki hilâl kaşlar ise mâyilin bilür

4 Gizlendi tîre kanumı dökdi hadeng-i yâr

---

44 D 26b; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 4277. 118b.
2 kervân: kârvân D.
45 D 26b.

Dil kanda ise gördügi dem kâyilin bilür

5 Esrâr-ı ʿışkı **Rahmi**-i dânâdan it suʾâl
Zîrâ hezâr mesʾele-i müşkilin bilür

46

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Koparmaga sabâ bâg içre gülşenden semen ister
Şu ʿuryân gibi bir sâhib-keremden pîrehen ister

2 Eyâ pîr-i harâbâtî humârum var deli göŋlüm
Mahabbet bezm-gâhında içilen bâdeden ister

3 Şafak-gûn mey hilâlî câm u nukl encüm güneş sofra
Bütün dünyâ deger yâr ile dil bir encümen ister

4 Seg-i kûyuŋ çulın dil cânı içün nola cerr itse
Ġarîb ölse kişi hem-sâyesi ilden kefen ister

5 Hazân-dîde şu bülbüldür bahârından cüdâ düşmiş
Ne seyr-i bâg ider **Rahmî** ne gülgeşt-i çemen ister

47

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Başda dil bâgını ol kâkül-i sünbül götürür
Hâli sihr eylemege dâne-i fülfül götürür

2 Katre katre gözümüŋ yaşını saklar dil-i zâr
Saçmaga pâyine yârüŋ bir avuç kül götürür

3 Zeyn ider dâg ile dil sîne-i bî-sâmânı
Bâgbândur ki sifâline karanfül götürür

---

46 D 26b.

47 D 27a.

3 "sîne-i" yerinde D'de "bûse-i" vardır. FT'de kaynak gösterilmeden yazılan "sîne-i" metne anlamca daha uygun görünmektedir.

4 Sînede kanlu eliflerle göŋül vâlih ü zâr
Rinddür san kafes-i al ile bülbül götürür

5 **Rahmi**yâ müşkil imiş hall idemez ehl-i hıred
ʿIşk ser-mesʾelesi niçe teʾemmül götürür

48

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Sâki-i bâkîden anlar kim kadeh-nûş oldılar
Tâ-ebed bezm-i fenâda mest-i bî-hûş oldılar

2 Sırr-ı vahdetden dem urdı pîr-i merdân-ı Hudâ
Katreler çün irdiler deryâya hâmûş oldılar

3 Sûret-i resm-i vefâ âyîne-i ʿâlemde yok
Gördi sâfî-diller anuŋçün nemed-pûş oldılar

4 Vasf-ı gülzâr-ı sıfât-ı zât-ı bî-çün itmege
Agız açdı gonçalar güller kamu gûş oldılar

5 **Rahmi**yâ irişdiler âhır bisât-ı kurbına
Ehl-i dil sanma yüz urup yire hâmûş oldılar

---

48 D 27a.

49

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Dil bakup dâgına hatt-ı ruh-ı cânâne deger
Pîrdür ʿaynek ile âyet-i Kurʾâna deger

2 Çeşm-i pür-eşk ider çihre-i cânâna nazar
Şol müneccim gibi kim necm-i dırahşâna deger

3 Leb-i laʿlüŋdeki cânâ görinen hatt-ı gubâr
Beŋzer ol mûrçeye mühr-i Süleymâna deger

4 Görsem ol lâle-ruhı dâgını dil seyr eyler
Bâgbân vakt-i seher ki gül-i handâna deger

5 Yâr aʿdâyile ʿazm itse eger seyrâna
Rahmi-i zâr ırakdan anı zindâna deger

50

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Lâle-veş yandı ciger dâg-ı mahabbet-zededür
Dil figâr oldı felek içre felâket-zededür

2 Cân-ı şîrîni revân itdi basup bagrına taş
Kûh-ken gibi şu kim ʿâşık-ı mihnet-zededür

3 Katʿ idüp mûy-ı sefîdini siyeh-pûş oldı
Mâder-i dehr benüm gibi musîbet-zededür

4 Seng-i taʿn ile helâk eyledi etfâl-i cihân
Dil-i dîvâne ki Mecnûn-ı melâmet-zededür

5 Hayretinden ser-i zânûda olur kâmeti ham
Rahmiyâ kim ki benefşe gibi gurbet-zededür

51

---

49 D 27a.
50 D 27a-27b; T 31.
3 musîbet-zededür: mahabbet-zededür D

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Hat-ı laʿli ki Hızruŋ çeşmesârı anda müdgamdur
Müşâbihdür duʿâ-yı nûra yâhud ismi-i aʿzamdur

2 Nazar kıl çeşm-i ʿibretle çemende lâle vü nergis
Biri tâc-ı Keyânîdür birisi efser-i Cemdür

3 Bütün dünyâ deger görmek yüzini yârumuŋ gerçi
Cihânda vaslına bir kerre irmek iki ʿâlemdür

4 Cihândan eyleyüp ʿuzlet olup ʿışk ile hem-sohbet
Bugün Mecnûn gibi halvet mekânum vâdi-i gâmdur

5 Nazîrüŋ yok güneş yüzlüler içre ey hilâl-ebrû
Miyânuŋ kılca fehm olmaz dehânuŋ zerreden kemdür

6 Harîm-i Kaʿbe-i kûyuŋda kıblem Merve hakkıyçün
Lebüŋ şevkiyle akar eşk-i çeşmüm ʿayn-ı Zemzemdür

7 Belâgat kişverin feth eyledüŋ tîg-i zebânuŋla
Yüri mülk-i fesâhat **Rahmi**yâ saŋa müsellemdür

---

51 D 27b.

3 Bu beyit, G 75/4'te aynen tekrar edilmiştir.

5 Bu beyit, G 75/3'te aynen tekrar edilmiştir. Burada, yazmada "miyânuŋ" ve "dehânuŋ" kelimeleri birbirinin yerine yazılmıştır. Ancak bu durumda anlam tam oturmamaktadır. Nitekim bu durum G 75/3'te yukarıda yazdığımız biçimdedir.

52

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Leb-i cânâne ki gül meclisine mül getürür
Zülfi reyhâncı durur deste-i sünbül getürür

2 Bezm-i dil-berde göŋül dâg-ı dilin 'arz eyler
Bâgbân nite ki bir encümene gül getürür

3 Ruhların seyr idicek zülfi esîr itdi dili
Rûm ilinden şu dilâver gibi kim kul getürür

4 Âh-ı 'âşıkdur ider hüsnini cânâneye 'arz
Güllerüŋ başına gavgâları bülbül getürür

5 Hattı ibtâl idüben mes'ele-i hüsnini dir
Men' idüp zülf ü ruhı devr-i teselsül getürür

6 Kâf kef geçe eger kûh-ı gamum çekse revân
Kanı bir bencileyin aŋa tahammül getürür

7 'Işk destânını **Rahmî** ki okur Mecnûna
Tıfldur hᵛâcesine sanki Teressül getürür

53

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Göŋül ehl-i bekâ oldıgıçün genc-i fenâ ister
Gerekmez hil'at-ı şâhî mücerred bir kabâ ister

2 Temennâ kılsa derd ehli nola ger vasl-ı cânânı
Tahayyür bahrine gark-âb olanlar âşnâ ister

---

52 D 27b.
53 D 28a.

3 Girîbân-ı hayâtın çâk ider dest-i melâmetle
Göŋül Ferhâd-veş deşt-i belâda geŋ yaka ister

4 Taʿalluk itmeyüp dîvâne dil dîvân-ı şâhîye
Tecerrüd ʿâleminde gûşe-i vîrân-serâ ister

5 Düşelden derd-i ʿışka sûz-ı dil dâyim ziyâd olsun
Tabîbâ gerçi kim bîmâr olan dârüʾş-şifâ ister

6 Nazar kıl **Rahmi**yâ dîdâr-ı yâre hüsrev-i ʿışk ol
Senüŋ bebgâ-yı tabʿuŋ çünki mirʾât-ı safâ ister

54

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Müşgîn saçuŋ ki kaşlaruŋ üzre havâledür
Mihrâb-ı Kaʿbe içre mukattaʿ celâledür

2 Agyâra meyl iderse nola hattı gelse yâr
Mihrüŋ kaçan ki şâm ire ʿazmi zevâledür

3 Zülfüŋ içindeki görinen nergis-i siyâh
Sünbüldür otlagı iki miskîn gazâledür

4 Mey-gûn şafakla sâki-i devrân elinde mâh
Bezm-i fenâda toptolu sîmîn piyâledür

5 Gûş itse şiʿr-i **Rahmî**[y]i gül yaka çâk ider
Vasf-ı ruhuŋla her sözi rengîn risâledür

---

54 D 28a.

4 “sîmîn” kelimesi D’de “semîn” şeklinde yazılmışsa da “sîmîn” metne anlamca daha uygundur.

55

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Degül ey lâle-had gülşendeki serv-i revân yir yir
Çemen kaddüŋ görüp âh eyleyüp çıkdı duhân yir yir

2 Nasîbüm şehd-i 'işret olmayaldan nîş-i mihnetle
Tenüm şol hâne-i zenbûra dönmişdür hemân yir yir

3 Fenâ seyli getürmiş hâr u hasdur vâdi-i 'ışka
Degüldür cism-i zârumda görinen üstühᵛân yir yir

4 Belâ bezminde yanar micmer-i 'ışk olalı başum
Degül mûlar çıkupdur dil-berâ miskîn duhân yir yir

5 Vücûdum keşti-i bahr-i mahabbet bâdbân âhum
Sütûnı dûd-ı dil cismümde regler rîsmân yir yir

6 Derûnum bahr-i mihnetdür tenüm girdâb-ı hayretdür
Anuŋ emvâcıdur cânâ degüldür üstühᵛân yir yir

7 Vücûd-ı dâgdârum yandı âh-ı pür-şerârumdan
Nihâl-i hüsnüŋe döndi kim ol âteş-feşân yir yir

8 Ġubâr olsa vücûdum gam yimezdüm **Rahmi**yâ gamdan
Kilâb-ı kûy-ı dil-ber eylese hâküm mekân yir yir

---

55 D 28a, 29b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz Ceb A 13. 62b. Bu gazel D'de, iki ayrı gazel gibi iki defa yazılmıştır. Ancak bu gazellerin 1., 2. ve son beyitleri tamamen birbirinin aynıdır. 28a'daki ilk yazımda gazel 6 beyitlidir ve farklı 3 beyit vardır. 29b'deki ikinci yazımda ise gazel 5 beyitlidir ve farklı 2 beyit bulunmaktadır. 3 beytinin ortak oluşunu göz önünde tutarak biz bu iki gazeli tek bir gazel saydık ve birleştirdik. 28a'daki farklı 2 beyti diğer gazele ilave ettik. Böyle olunca tabii ki bazı kafiye tekrarları ve söyleyiş benzerlikleri de ortaya çıktı. Ortak beyitlerin dışındaki 3, 4, 5. beyit 28a'da; 6 ve 7. beyit 29b'dedir. *Mecmua*'da sadece 3, 4 ve 5. beyitler vardır.

5 regler: bir bir D.

56

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Semend-i yâri görsem cûş ider eşk-i revân yir yir
Sabâdan mevc urur gûyâ ki bahr-i bî-kerân yir yir

2 Derûnum bahr-i hayretdür tenüm gird-âb-ı mihnetdür
Anuŋ emvâcıdur cânâ degüldür üstüᵛân yir yir

3 Şeh-i ʿuzlet-nişîn-i künc-i ʿışkam ʿankebût-ı gam
Belâ küncinde kurdı başum üzre sâyebân yir yir

4 Ne tâk-ı dil-güşâdur ebruvânuŋ çıkmaga dil-ber
Muʿanber kâkülüŋ salmış müselsel nerdübân yir yir

5 Dilerseŋ **Rahmi**yâ gussaŋ cihânda dâsitân itmek
Bu şiʿrüŋ okusun hengâmede her kıssa-hᵛân yir yir

57

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Bugün Mecnûn-ı ʿışkam devr elinden bir melâlüm var
Yürürem vâdi-i hayretde bilmem kim ne hâlüm var

2 Belâdur şâhsârı berg ü bârı mihnet ü gamdur
Dıraht-ı ʿışk dirler bâg-ı dilde bir nihâlüm var

3 Gedâ-yı kûy-ı yârem cerr içün bâzâr-ı ʿışk içre
Şikest olmış elümde kâse-i serden sifâlüm var

4 Rumûzın hurde-dânlar idemezler zerrece idrâk

---

56 K 457; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz Ceb A 13. 62b. Mecmuada 2. beyit yoktur. Buna karşılık mecmuada, bu gazelin 4 beytine ilave olarak bir önceki gazelin 3 beyti vardır.

57 D 28b; PB 137a; T 32.

Dehân-ı yâre beŋzer yine bir nâzük hayâlüm var

5 Cevâbın viremez müftî-i ʿâlem ey Mesîhâ-dem
Kitâb-ı ʿilm-i ihyâda lebüŋden bir suʾâlüm var

6 Belâdan gam yimezdi ʿarsa-i ʿışkuŋda hâk olsa
Diseŋ **Rahmî** gibi bir ʿâşık-ı şûrîde-hâlüm var

58

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Hem-reng olalı bâdeye ol laʿl-i nâblar
Ser-keşlik eyleyüp başa çıkdı şarâblar

2 Dîvânedür kadüŋ göreli serv bâgda
Zencîre çekdi servi ayagından âblar

3 Agyâr olalı hem-kadeh ol laʿl-i nâb ile
Âvâredür benüm gibi sâkî habâblar

4 Görsem rakîbi âh iderin kûy-ı yârda
Şeytâna sanki gökden atıldı şihâblar

5 Çeşmüm ki **Rahmi**yâ akıdur sîm-i eşkini
Bir hᵛâcedür ki akçelerini hisâblar

59

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Vücûdum dâg-ı hûnînümle gûyâ gül nihâlidür
Ham olmış bâr-ı gamdan kâmetüm bir serv dalıdur

2 Yakasın çâk çâk itmiş yürür mestâne mestâne

---

4 - T.

5 ihyâda: ihfâda T.

58 D 28b; PB 185a; K 455. Necâtî Bey'in gazeline naziredir. Bk. Ali Nihat Tarlan (1997). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yay. 209-210.

59 D 28b.

1 Bu beyit T'de müfredler arasında yazılmıştır (s. 50).

Bu gün ol şûh-ı bî-pervâ yigitdür lâ-ubâlîdür

3 Sipihr üzre gören şekl-i hilâli şâm-ı hecrinde
Hayâl eyler ki ey meh-rû senüŋ kûyuŋ sifâlidür

4 Fezâ-yı ʿışka dil murgı nola urur ise pervâz
Teninde her taraf tîr-i belâlar perr ü bâlidür

5 Neyüŋ bagrın delüp mutrıb terâne kıl ki **Rahmî**nüŋ
Bu şiʿr-i sûznâki ehl-i derdüŋ hasb-ı hâlidür

60

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Mekteb-i bâgda gül bülbüle destân okıdur
Şol muʿallim gibi kim tıfla Gülistân okıdur

2 Müjesin hatt-ı ruhından sorıcak yâr didi
Menzile toz koparan atdugı peykân okıdur

3 Sînede naʿl ü elif sanma ki ol kaşı kemân
Şekl-i sûfâri ile atdugı hicrân okıdur

4 Beni öldürse ider ehl-i dile yâr salâ
Nitekim şâhları sûrına sultân okıdur

5 Düşmeni kûr ider nâvek-i âh-ı **Rahmî**
Çeşm-i Rûyin-tene san Rüstem-i destân okıdur

---

60 D 29a.

3 D'de kafiye kelimesi olarak "hicrân" yerinde "peykân" bulunmaktadır. Halbuki "peykân" önceki beyitte de geçmektedir. Bu bakımdan burada, muhtemelen müstensihten kaynaklanan bir kafiye hatası olduğu ve 3. beyitteki "peykân"ın yerinde başka bir kelimenin bulunması gerektiği düşünülebilir. Nitekim FT'de bu kelimenin yerinde "hicrân" bulunmaktadır. Ancak bunun için bir kaynak gösterilmemiştir. Bk. FT, s. 160.

61

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Yâr ebrûsı ʿarak-rîz olsa hoşter gösterür
Zâglansa nitekim şemşîr cevher gösterür

2 ʿAks-i laʿlüŋ sâkiyâ sâgarda seyr itsem nola
Bir ʿaceb âyînedür rûh-ı musavver gösterür

3 Ġafil olmaŋ mâh-ı nevden gâh luʿbet-bâz-ı dehr
Halkı bir nevʿ ile unutmaga çenber gösterür

4 Bülbülüŋ kanı tutup gülşende gül bîmârdur
Hâr fassâd oldı kan almaga neşter gösterür

5 **Rahmi**yi nâlân idüp agyârı şâd eyler felek
Tûti-i gûyâ tururken zâga şekker gösterür

62

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Seher gün gibi dil-ber kendüyi her dem ʿayân eyler
Kalan meh-rûları seyyâre-veş ol dem nihân eyler

2 Degül jûlîde mûlar görinen Mecnûn-ı ʿışkam ben
Hevâ-yı murg-ı mihnet başum üzre âşyân eyler

3 Gözüm içre hayâlüŋ dil-berâ ʿaynıdur ol murguŋ
Ney içre dem-be-dem bahrüŋ kenârında mekân eyler

4 Tenümde zahm-ı tîguŋ içre peykânuŋ zebân oldı
Dehân açdı gamum âh eyleyüp her dem figân eyler

---

61 D 29a; K 457.
62 D 29a.

5 Egerçi sûretâ **Rahmî** gam u gussayla pîr oldı
Velî ma‘nîde dâyim ‘ışk-ı dil-ber nev-cüvân eyler

63

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

1 Derûnumda karâr itdi hayâl-i zülf-i dil-berler
Tutupdur gûyiyâ vîrânumı bir nice ejderler

2 Sabâ ruhsâruŋ üstinde perîşân kılsa zülfüŋi
Sanasın niçe miskînler durur sîm üzre ditrerler

3 Helâk eylerse ey hûnî dil-i sad-pâremi gamzeŋ
Mezârumdan çıka sûsen yirine kanlu hançerler

4 Nigâruŋ zülfi ebrûsıyla ey dil muttasıl seyr it
Kulagına egilüp fitneler ta‘lîm eylerler

5 Kulag ursa nola ol sîm-ten eş‘âruŋa **Rahmî**
Yaraşur gûş-ı şehde dâyimâ zîrâ ki gevherler

64

[mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün mefâ‘îlün]

1 Felek-fersâ bu fülküŋ kim mekânı bahr-i ahḍardur
Hilâl-âsâ cemâl-i mihr-i dil-berden münevverdür

2 Bu ‘âlem tekye-gâhında gider geh şarka geh garba
Başında tâcı var gûyâ mücerred bir kalenderdür

3 Dökilmiş deste deste saçları yanına düşmişdür
Fenâ fi’llâh olupdur şimdi Câmîlerle hem-serdür

4 Yürür âb üzre bî-pervâ kerâmet ehlidür gûyâ
Sabâ-veş bî-per ü bî-pâ ter olmaz dâmeni erdür

---

63 D 29a-29b.

64 D 29b.

5 Menâzil katʿ ider bir ân içinde **Rahmi** yâ ammâ
Hızır atı gibi her dem gıdâsı bâd-ı sarsardur

65

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Mahabbet sûzişinden zâhid-i nâ-dâna virmezler
Ġıdâ-yı rûh-ı insânîdür ol hayvâna virmezler

2 Ġurûrın refʿ kılsun câm-ı ʿirfân isteyen ʿârif
Bu meclisde şu kim ser-mest ola peymâne virmezler

3 Vücûduŋ mahv kıl esrâr-ı ʿışk isterseŋ ey abdâl
Anı kendü özinden geçmeyen hayrâna virmezler

4 Maʿârif ehlinüŋ zevkine câhil iremez zîrâ
Kabâ-yı atlas-ı şâhîyi her ʿuryâna virmezler

5 Bekâ bul **Rahmi** yâ terk eyle varuŋ zümre-i ʿirfân
Fenâ peygûlesini milket-i hâkâna virmezler

66

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Yir yir elif ki sînemüŋ üstinde vardur
Şehr-i belâda her biri bir reh-güzârdur

2 Deryâ-yı ʿışkuŋ içre visâlüŋ sefînesi
Bir gün kenâr olur güzelüm rûzgârdur

3 Nakd-i cihânı sıfr gibi hîçe say dilâ
Zîrâ cefâ-yı yâr gibi bî-şümârdur

4 Mey-gûn lebüŋ hevâsı ile dâyimâ habâb

---

65 D 29b; *Mecmua-i Eş'âr*, 06 Mil Yz A 730, 135b.
66 D 30a; T 32.
1 reh-güzârdur: yâdigârdur T.
3 cefâ-yı: cefâsı D.

Düşmiş şarâba bencileyin bî-karârdur

5 Yıkdı vücûd-ı **Rahmî**yi seyl-âb-ı gam velî
Dilde binâ-yı ʿışkı henüz üstüvârdur

67

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Dil-i pür-derdümüŋ ser-menzili sahrâ-yı gurbet-dür
Ceresdür nâleler feryâd-ı sînem kûs-ı rıhletdür

2 S̲üreyyâ sanma nakş itdi girüben kebkebüŋ şeklin
Felek haylice ʿâlemde nigârâ sikke-sûretdür

3 Kebûd itseŋ nola cismüm ser-â-ser seng-i mihnet-le
Dil-i dîvâneme şâhum o bir sincâbi hilʿatdur

4 Görüp naʿl-i semendüŋ şeklini ger nola âh itsem
Şikeste dillere ol şeh-süvârum dâg-ı hasretdür

5 Sirişk-i **Rahmi**ye cânâ nazar kılma hakâretle
Hazer it eşk-i çeşmi ʿâşıkuŋ deryâ-yı rahmetdür

68

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Dilleri ki nâ-gehân ol kâkül-i pür-ham kapar
Ejdehâ-yı heft-serdür günde biŋ âdem kapar

2 Vasl-ı yâre irdi dil hicrândan bîm eylemez
Şîr öŋinden nitekim Behrâm tâc-ı Cem kapar

3 ʿIşkdur cezb eyleyüp yaş dökdüren ʿâşıklara
Âftâb-ı çarh yirden nitekim şebnem kapar

---

4 şarâba: kenâra T.
5 binâ-yı: bekâ-yı T.
67 D 30a; K 456.
68 D 30a.

4 Bu ne hikmetdür ki hurşîdüŋ dilâ ser-bâz-ı dehr
Şems destârın başından olsa her ahşam kapar

5 Dûd-ı âhum tâk-ı zer-kârın siyâh eyler diyü
Revzen-i mihri sipihr irişse şeb muhkem kapar

6 Zülfüŋe laʿlüŋ katında gâh tahrîk itse bâd
Gûyiyâ dîv-i Süleymânî durur hâtem kapar

7 Kâkülüŋ **Rahmî** görüp kûyuŋda yaş dökse nola
Şâʿir-i nâzük olan gökde bulutdan nem kapar

69

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Ne dil-i haste-i mecrûhuma merhem bulınur
Ne zaman gussaları defʿine hem-dem bulınur

2 Ne perîşânlıgını hâtır-ı sevdâ-zedenüŋ
Merhamet eyleyüben bir sorar âdem bulınur

3 Ne gam-ı ʿışk-ı nigâr ile perîşan dilümüŋ
Râzını söylemege mûnis ü mahrem bulınur

4 Bulımazam niçe kim saʿy iderem şâdılıgı
Şâdlık ister iken belki niçe gam bulınur

5 **Rahmi**yâ yâr visâline karîb oldukça
Âh kim her yaŋadan mâniʿ-i muhkem bulınur

70

---

69 D 30a-30b; K 453; Fahir İz (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. C. 1. Ankara: Akçağ Yay.284.

1 zaman: cihân K.

3 perîşan: şikeste D.

70 D 30b; PB 163b; T 34; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Ceb. A 13. 62b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4277. 141b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4468. 142a (4 ve 5. beyitler yok).

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ne kanlar dökdügin ʿarz itse çeşmüm yâre âl aŋlar
Tenüm gamdan hilâle döndi dirsem bir hayâl aŋlar

2 Gözüm merdümlerinüŋ ʿaksi düşmişdür letâfet-den
Ruhuŋ mirʾâtına nâzır olanlar anı hâl aŋlar

3 Hadîs-i ʿışkı benden sor ne bilsün zâhid-i nâ-dân
Rumûzın bu muʿammânuŋ mücerred ehl-i hâl aŋlar

4 Vücûd-ı vâcibüŋ mâhiyyetin idrâk iden ʿârif
Hakîkatde vücûd-ı mümkinâtı hep zılâl aŋlar

5 Belâ bezminde zâr olsam ʿaceb mi çeng ü nây-âsâ
Kanı bir merd-i kâbil bu cihânda kîl ü kâl aŋlar

6 Fenâ bezminde Cem keyfiyyetin câm-ı mahab-betden
Harâbâta düşüp şûrîde-hâl olan ricâl aŋlar

7 Sühan bezminde Câmîdür bilen keyfiyyet-i şiʿrüm
Hayâlât-ı kelâmum **Rahmi**yâ ancak Kemâl aŋlar

---

4 idrâk: evreng D. // zılâl: ḍalâl D.
5 – D.
6 – D.
7 şiʿrüm: hâlüm D.

71

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Şarâb-ı laʿlüŋi nûş idenüŋ göŋlinde gam neyler
Visâlüŋ bezminüŋ devrin sürenlere elem neyler

2 Gülüŋ hecriyle bülbül öldi diyü mâtem itmezse
Çemende nergis-i şehlâlaruŋ çeşminde nem ney-
ler

3 Seri devrân elinde bir şikeste câma düşmişdür
Sorarlarsa di ey lâle çemen bezminde Cem neyler

4 Nisâr it varuŋı âsûde ol devr-i havâdisden
Tecerrüd ehlinüŋ ceybinde ey hᵛâce direm neyler

5 Ġam-ı dil-ber gibi olmaz vücûd ehline eglence
ʿAceb künc-i fenâda **Rahmi** erbâb-ı ʿadem neyler

72

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Fenâ-yı bezm-i Cem içün şarâb kan aglar
Aŋup o demleri çeşm-i habâb kan aglar

2 ʿAdûyıla dem ü lahm oldı diyü meclisde
Firâk âteşi üzre kebâb kan aglar

3 Şehîd-i ʿışk olagör kim çemende lâle vü gül
Dem-i ʿaşûr ola ol dem türâb kan aglar

4 Ne reng geçdügini gördi çarh-ı bûkalemûn
Şafak degül benüm içün sehâb kan aglar

---

71 D 30b.
72 D 30b.

5 Sorarlarsa **Rahmi**-i şeydâyı zümre-i ʿirfân
Firâk-ı yâr ile hâli harâb kan aglar

73

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Żaʿfdan künc-i ʿanâda kim dil-i şeydâ yatur
Ger ecel gelseydi görmez şöyle nâ-peydâ yatur

2 Cûşa gelse kem habâbıdur rüsûm-ı kâyinât
ʿIşkdur nâmı fezâ-yı dilde bir deryâ yatur

3 Pâyınuŋ hârın çıkarmış sûzen-i müjgân ile
Deştde Mecnûn görince nâka-i Leylâ yatur

4 Var fenâ deştin temâşâ it açup ʿibret gözin
Nice İskender türâb olmış nice Dârâ yatur

5 Şâh-ı ʿâlem gelse çekmez pâyını dâmânına
Künc-i istignâda **Rahmî** şöyle bî-pervâ yatur

74

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Şâhid-i gül üzre bülbül kim seher güler düşer
Jâleler eşküm gibi gördükçe anı ter düşer

2 Ser-keş olma tâc-ı devletdür melâhat hüsrevâ
Nice Dârâlar serinden gâh olur efser düşer

---

73 D 31a; T 34; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 796. 58a. Bu gazel ayrıca, 3. beyti hariç, *Kınalı-zâde Tezkiresi*'nde de geçmektedir. Bk. Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara*. KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 331. Bu gazel Beyânî tarafından tahmis edilmiştir. Bk. *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1641. 176a.

1 Bu beyit T'de müfredler arasında da yazılmıştır (51). / gelseydi görmez: erse idi duymaz T (müfredde).

4 it: kıl D.

5 gelse: geçse D.

74 D 31a; T 31.

2 serinden: serine D.

3 ʿArsa-gâh-ı ʿışkda merd ol ki tîg-i kahr ile
Nice serler hâksâr olup nice serler düşer

4 ʿÂşık-ı zâr u nizâr olmış seher hurşîd-i çarh
Tâb-ı mihr-i yâre döymez çarhdan ditrer düşer

5 Nukre-gûn efşân ile gül-gûn varakdur gûyiyâ
Şol ʿaraklar kim ʿizâr-ı dil-bere yer yer düşer

6 Gönlüme gelse dehânuŋ fikri dil nâlân olur
Bezmde gavgâ olur hâk üzre kim sâgar düşer

7 Ġam degül nazmuŋ görüp nâ-ehl kılmazsa pesend
Gâh olur kim hâk-i râha **Rahmi**yâ gevher düşer

75

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ġam-ı mihrâb-ı ebrûn ile kıblem kâmetüm hamdur
Lebüŋ şevkiyle yaşum Kaʿbe hakkı ʿayn-ı Zemzemdür

2 Cihân-ârâ işitdük ʿışk-ı dil-ber cismi pâk eyler
Bu cevher kîmyâ-yı devlete ekber [ü] aʿzamdur

3 Nazîrüŋ yok güneş yüzliler içre ey hilâl-ebrû
Miyânuŋ kılca fark olmaz dehânuŋ zerreden kemdür

---

3 nice serler hâksâr: anca serler hâksâr T.

5 D'de yoktur. FT'den alınmıştır. s. 170.

6 D'de yoktur. FT'den alınmıştır. s. 170.

75 D 31a; T 33; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 796. 51a, 67b; TB 314-315. Manzûme mecmuada iki defa yazılmıştır.

3 Bu beyit sadece TB'de vardır. TB'de işitdük: işitdüŋ, cevher: cevher-i, ekber [ü]: ekber-i olarak okunmuştur. Bk. age, s. 315.

4 Bütün dünyâ deger görmek yüzini yârumuŋ gerçi
Cihânda vaslına bir kerre irmek iki ʿâlemdür

5 ʿAceb mi çeşm-i insâna görinmezse nihân ol şeh
Perîdür ol melek yüzli dilâ sanma ki âdemdür

6 Maʿânî murgını sayd eyledüŋ şeh-bâz-ı fikretle
Anuŋçün **Rahmi**yâ şiʿrüŋ cihân içre müsellem-dür

76

MALTA SEFERİNDE KEŞTÎ VASFINDA DİDÜGİ ĠAZELDÜR

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Seher-geh keşti-i şâhî hilâl-i ʿîd-i ekberdür
Tulûʿ itdi saʿâdet matlaʿından nûr-güsterdür

2 Livâ-yı sebz ile bahr üzre yürür Hızr-ı vakt olmış
Ġazâya ʿazm ider yâ hod yeşil câmeyle Hayder-dür

3 Yüce pervâz ider ʿankâ-yı kâf-ı nusret olmışdur
Livâlar her yaŋadan gûyiyâ kim aŋa şeh-perdür

4 Çekilmiş yâ atılmış ok gibi der-dest-i kudretdür
Nişân ider dil-i aʿdâtı ekser kasd-ı kâferdür

5 Uçar kuşlar hevâda aŋa hergiz hem-cenâh olmaz
Kaçan sürʿatle reftâr eylese sad-pâ vü yek-perdür

6 Görinür regleri yir yir riyâzet-perver olmışdur

---

76 D 46a; T 51; Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. **752-753; FT 178-179.**

2 (a) – D // (b) : Livâlar her yaŋadan gûyiyâ kim aŋa şeh-perdür FT.

3 (a): – FT // 3(b), FT'de 2(b)'dedir.

4 – D, T.

5 – D, T.

6 – D, T.

Ġıdâsı âb-ı Hızr-âsâ egerçi bâd-ı sarsardır

7 Giderdi zulmet-i küfri cihânı eyledi rûşen
Żiyâ-bahş oldı nûr-ı Mustafâ öŋince rehberdür

8 ʿAdûyı **Rahmi**yâ bir lokma eyler çekse bir demde
Sürinür sînesi üstine gûyâ şekl-i ejderdür

77

[mefʿûlü fâʿilâtün mefʿûlü fâʿilâtün]

1 Çarh-ı felek ki dâʾim kaddüm gibi dü-tâdur
Bencileyin meger ol bir mâhdan cüdâdur

2 Rûşen-dil olsa dâʾim Cem gibi nola eflâk
Destinde mihr-i hâver câm-ı cihân-nümâdur

3 Tîrüŋ hayâli ile dil düşdi râh-ı ʿışka
Bir nâ-tüvân durur kim tîrüŋ aŋa ʿasâdur

4 Sengîn dilüŋe cânâ seyl-âb-ı eşk-i çeşmüm
Âb-ı revâna karşu gûyâ bir âsiyâdur

5 Hum-hâne içre **Rahmî** mestâne bâde-nûş ol
Âyîne-veş derûnuŋ zîrâ ki pür-safâdur

78

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Nûş idüp göŋlüm [şarâb-ı] ʿışkı şeydâlık sever
Mest olup mecnûn olan elbette rüsvâlık sever

---

7 – D, T.

8 – D, T.

3 (b) – D.

77 T 33. D'de yoktur.

78 K 454; SK Halet Efendi İlavesi, 172, 31a. Bu gazel Kurbî tarafından tahmis edilmiştir. Bk. *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. 1b-2a.

2 Bu cihân didikleri köhne sarâyı neylesün
ʿÂlem-i ʿışk içre şol kim deşt-peymâlık sever

3 Vâdi-i hayretde benden oluŋ ey ʿakl u heves
Bir ʿaceb halet durur bu ʿışk tenhâlık sever

4 Eylemez baŋa hilâl ebrûsıyile merhabâ
Âh kim günden güne ol mâh garrâlık sever

5 Kûyuŋa geldikce **Rahmî** nâleler kılsa nola
Bülbül-i destân-serâ gülşende gûyâlık sever

79

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]
1 Ġamze-i yâra tîr-zen dirler
Lakabına ciger delen dirler

2 Görse ʿuşşâk çeşm-i cellâduŋ
Meded ölsün mi yâ seven dirler

3 Merd ü merdâneler zebûn idici
Karı dünyâya pîre-zen dirler

4 Beni hum-hânede görüp rindân
Böyle mest olduguŋ neden dirler

5 **Rahmi**-i çâkerüŋe pâdişehüm
Hüsrev-i milket-i sühan dirler

---

79 K 453-454; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 796. 17a.

80

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Nigâruŋ yanagı güldür saçı reyhân-ı hoş-bûdur
Hem anuŋ gamzesi âfet hem anuŋ çeşmi câzûdur

2 Kıyâmet kaddi ʿarʿardur salınur san sanavberdür
Sözi şîrîn lebi sükker iŋen hoş-güft ü hoş-gûdur

3 Alur biŋ nâz ile ol meh dem-â-dem ʿâşıkuŋ gönlin
Cefâ vü cevr ider cânâ vefâsı dâʾimâ budur

4 Nola her yâri gördükçe aŋa meyl eylese göŋlüm
Dili ʿâriflerüŋ cârî yeŋilmez bir akar sudur

5 Uyurken bûsesin almak olurdı şimdi mahbûbuŋ
Uyanup fürkati tîrin ura bu câna korhudur

6 Ne var yâ hû dise sûfî girüp mey-hâneye ʿâşık
Mey içüp mest-i ʿışk olmış dilinde zikri hep sudur

7 Baŋa bir ruhları alı bu gün gösterdiler gördüm
Didüm göŋlini **Rahmî**nüŋ be vaʾllahi alan budur

81

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Âşıklaruŋ âhı çıkar eflâke berâber
Bu nüh felegi itse nola hâke berâber

2 Cânâ çekerin sîne-i sad-çâke elifler
Tâ kim ola ol kâmet-i çâlâke berâber

---

80 PB 181a-b; K 454-455. Âhî'nin gazeline naziredir. Bk. Necati Sungur (1994). *Âhî Divânı*. Ankara: KB Yay. 90.

81 PB 193a; K 456.

3 Bir görmeye agyâr ile üftâdeŋi ey gül
Bülbüllerüŋi itmeye hâşâke berâber

4 Bir kerre görem diyü hayâliyle cemâlüŋ
Kalbüm olur âyîne-i idrâke berâber

5 **Rahmî** o mehüŋ kûyına her dem eser itmez
Âhum irüşürse ser-i eflâke berâber

82

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Şeh-i ʿışk olalı Mecnûna derd ü gam sipâhîdür
Görinen âşyân başında anuŋ tâc-ı şâhîdür

2 Nola çeksem elifler sîneye kaddi hayâliyle
Tarîk-ı ʿışk içinde ʿâşıkuŋ bir togrı râhıdur

3 Görinen mihr ü meh sanmaŋ iki rûşen çerâg olmış
Göŋül abdâlınuŋ çarh-ı felek bir tekye-gâhıdur

4 Çemen üzre benefşeyle görinen sanma sünbüldür
Ki gül devrinde miskîn ʿandelîbüŋ dûd-ı âhıdur

5 Mecâzî dirler imiş müddeʿîler şiʿr-i **Rahmî**yi
Hakîkatde anuŋ şiʿri velî lutf-ı İlâhîdür

83

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Ey kaşı yâ egerçi perî tîz-per geçer
Tîrüŋ öŋinde bâl ü perini döker geçer

2 Evrâk-ı gülden aŋladı bâguŋ fenâsını

---

82 PB 201b; K 458. Zâtî'nin gazeline naziredir. Bk. Ali Nihat Tarlan (1967). *Zâtî Divanı.* C. 1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 348.

83 FT 176-177.

Nergis gibi şu kimse ki sâhib-nazar geçer

3 Agyâra atsa tîrini ol kaşları kemân
Ben bilürem göŋülden o demde neler geçer

4 Eflâke çıksa ey kaşı yâ nola âhumuz
Tîr-i kazâ kader bu yidi kat siper geçer

5 Ehl-i hüner visâlüŋe cânlar virürse ger
Rahmî kuluŋ zamânede ehl-i hüner geçer

84

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 ʿArak nûş eyleyüp dil-ber kaçan dür gibi der dirler
Melâhat bahri cûş idüp zuhûr itdi güher dirler

2 Hayâl-i kadd-i yâri seyr idenler eşk-i çeşmümde
Kenâr-ı Nîl-i Mısra sâye salmış ney-şeker dirler

3 Hat-ı nev-resteŋi görüp n'ola cân virsem ey hûnî
Bahâr-ı tâze irdükde bahâr gider sefer dirler

4 Hatum geldikde ʿuşşâka vefâ idem dimiş dil-ber
Egerçi sıdka kizbe muhtemeldür bu haber dirler

5 Sirişk-i nân-ı huşke **Rahmi**yâ her kim ola kâniʿ
Ferâgat milketinde aŋa şâh-ı bahr u ber dirler

---

84 FT 177.

85

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Hilâl ebrûlaruŋ kim vesme birle reng tutmışdur
İki şemşîrdür kan eylemekde ceng tutmışdur

2 Ferîdûn-ı zamân ol nefs-i Dahhâkın helâk eyle
Bu hatt ile gedâlar şâh olup evreng tutmışdur

3 Yakasın çâk idüp Ferhâduŋ eyler mâtemin kühsâr
Elinde sînesini dögmek için seng tutmışdur

4 Ezel bezminde ben mestem şarâb-ı lâ-yezâlîden
Kimi hayrân bu esrâr ile kimin neng tutmışdur

5 Ġamuŋla eşkin evtâr itdi kaddin çeng idüp **Rahmî**
Felek bezminde âhı Zühreye âheng tutmışdur

86

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Hatt-ı Yâkûtuŋ gören ruhsâruŋ üzre ey nigâr
Didi Mushafdur muhakkak olmış âyet ber-kenâr

2 Dâyimâ dirdüm felek içre melekler kutbısın
Sâyelerle gezmeyüp ey mâh olsaŋ ber-karâr

3 Âstânuŋda rakîbe dir idüm her dem ulu
Ol it ile ey gözi âhû eger olsaŋ şikâr

4 Ey saçı Leylâ senüŋ çeşmüŋ hayâliyle müdâm
Deşt-i gamda oldı ben Mecnûna âhû gam-güsâr

---

85 FT 178.

5 "eşkin" kelimesi FT'de "işigüŋ" olarak kayıtlıdır. Ancak bu durumda hem vezin hem de anlam bozulmaktadır. Kelimenin "eşkin" olması kuvvetle muhtemeldir.

86 PB 158a; MN 789-790. Ahmet Paşa'nın "Ey ʿarûs-ı hüsnüŋe Hindû gözüm âyînedâr" mısraıyla başlayan gazeline naziredir. Ali Nihat Tarlan (1992). *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 149.

5 Sînem içre **Rahmi** yâ âh eylesem odlar çıkar
Dûd-gâh içre çıkar bâd olsa gûyâ kim şirâr

87

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Beni bîmâr iden cânâ felekde nâm-ı ʿÎsâdur
Demîde mürdeler ihyâ ider gûyâ Mesîhâdur

2 Nola sâyeŋde hoş geçse nigârâ bu göŋül dâyim
Bugün bâg-ı cihân içre kadüŋ bir serv-i bâlâdur

3 Baŋa hem-demlik itmişdür şeb-i fürkatde her demde
Anuŋçün âhum ey meh-rû felek sakfında aʿlâdur

4 Lebüŋ vasfında bir şîrîn gazel didüm bugün cânâ
Güzeller birbirinden kapışurlar sanki halvâdur

5 Nola sâyeŋde varup kaddüŋi seyr eylese **Rahmî**
Benüm çok sevdügüm men' eyleme 'âlem temâşâdur

88

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ruhuŋa ey sanem başın egüpdür yine gîsûlar
Sanasın âteşe secde ider Rûm içre Hindûlar

2 Gören hâlüŋle çeşmüŋ üzre ey hurşîd ebrûŋı
Hilâli sihr ile tutmış sanur bir iki câdûlar

3 Gelür ol gonça-leb bâg içre diyü intizâr ile

---

87 MN 1036-1037. İshak Çelebi'nin "Benüm göŋlüm alan dil-ber be-gâyet hûb u raʿnâdur" mısraıyla başlayan gazeline naziredir. Bk. Mehmed Çavuşoğlu-M. Ali Tanyeri (1990). *Üsküblü İshâk Çelebi Divan*. İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. 158-159.

88 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1998. 60b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 6774. 13b-14a.

İner serv-i dil-ârânuŋ ayagına kara sular

4 Düşelden ʿışkuŋa gûyâ ki sînem vâdi-i gamdur
Olupdur dâglar yir yir anuŋ içinde âhûlar

5 Egilmiş bâd-ı âhumdan melâhat şâhsârıdur
Nigâruŋ **Rahmi**yâ bâg-ı ruhı içinde ebrûlar

HARFÜ'Z-ZÂ'

89

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Seyr idelden yâ kaşuŋ şekl-i hilâle mâyilüz
Mû-miyânuŋ göreli ince hilâle mâyilüz

2 Âteş-i pervâneyüz ʿulvî-bahâdur şuʿlemüz
Şemʿ-veş nûr-ı dil-efrûz-ı cemâle mâyilüz

3 Minnet ile câm-ı Cem nûş itmezüz ey pîr-i dehr
Bî-tekellüf gerçi bir sınmış sifâle mâyilüz

4 Şâh-ı Tûbâya taʿalluk riştesin bend itmezüz
Bâg-ı dehr içinde bir nevres nihâle mâyilüz

5 *Kâbe kavseyn*üŋ rumûzın bilmişüz rûz-ı ezel
Rahmiyâ anuŋçün ol iki hilâle mâyilüz

90

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Vuslat şebinde hayret ile çıksa cânumuz
Kâfûri şemʿalar yaka her üstühᵛânumuz

2 Seyr ideli o mâhı kabâ-yı siyâh ile

---

89 D 31a-31b.
5 "kâbe kavseyn", Hz. Muhammed'in miraçta Allah ile yakınlaşmasını ifade için *Kur'ân-ı Kerîm*'de geçen bir ifadedir. "Bu suretle o (Hz. Peygamber) iki yay kadar yahut daha yakın oldu." Necm, 53/9.
90 D 31b; K 459.

Döndürdi miski atlasa çarhı duhânumuz

3 Dil riştesini kaddine peyvend eyledüm
Tâ gayra meyl kılmaya serv-i revânumuz

4 Pür-ʿukdedür ceres gibi zülfüŋ gamıyla dil
İŋletse tâs-ı çarhı yiridür figânumuz

5 At bu fezâda âhuŋ okın **Rahmi**yâ seher
Bir gün ola ki menzile ire nişânumuz

91

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Şafakda mâh-ı nev hınnâlu bir parmaguŋa degmez
Güneş zer tâs ile su koyamaz ayaguŋa degmez

2 Kuşak çizmiş degül merdânelerdür ey ʿarûs-ı dehr
Visâl ummaz miyânuŋdan muʿakkad bâguŋa degmez

3 Kevâkib kebkeb-i sîmîn güneş ser-mûze-i zerrîn
Meh-i nev ey hilâl-ebrû senüŋ başmaguŋa degmez

4 İŋen germ olmasun ebr içre mihr ü mâh ile gerdûn
Dilâ penbeyle yir yir sîne-i pür-dâguŋa degmez

5 Hilâli kaşuŋa **Rahmî** niçe teşbîh ide ey meh
Felek devrinde va'llâhi o bir barmaguŋa degmez

---

91 D 31b.

92

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Felek ber-bâd olur âh eylesem sakf-ı semâ kalmaz
ʿAnâsır sûz-ı dilden mahv olur neşv ü nemâ kalmaz

2 Kemâle gelmeyüp bir dem sirişküm cûy-bâr itdüm
Benüm servüm gelür âhır yoluŋa bu saŋa kalmaz

3 Akar yaşum zebânum lâl olur görsem ruh-ı yâri
Dem-i hicrânda yâd olmaz velî bir mâ-cerâ kalmaz

4 Lebüŋ sırrın sabâ ger goncaya keşf eylese nâ-geh
O dem çâk olmaduk bezm-i çemende bir yaka kalmaz

5 Çeküp tîgüŋ döküp kanını **Rahmî**yi helâk itdüŋ
Hazer eyle yanuŋda bu senüŋ ey bî-vefâ kalmaz

93

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 ʿAyb-bîn olup itme dîdeŋi bâz
Dik gözüŋ ignelerle ey şeh-bâz

2 Gele ey şâh-bâz-ı sidre-nişîn
Mülk-i lâhûta idelüm pervâz

3 Şeb-i hicrân garîb müşkilmiş
Zülf-i dil-ber misâli tûl u dırâz

4 ʿÂşıkuŋ pîşesi niyâz oldı
Dil-berüŋ muktezâsı şîve vü nâz

---

92 D 31b.
93 D 32a.

5 Vasf idelden o yâr-ı zîbâyı
Rahmiyâ oldı her sözüŋ mümtâz

94

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
1 Meh-likâlar yolına kan yaş akıdur gözümüz
Şöyle beŋzer ki bizüm Müşteridür yıldızumuz

2 Bu gün agyâr ile yârüm yine hem-kâse gibi
Çıŋlayup kulagumuz def gibi kızdı yüzümüz

3 Hey kıyâmet mey-i 'ışkuŋı senüŋ nûş ideli
Haşre dek bulmayavuz gibi gelür kendözümüz

4 Bûse cerr itse bu göŋlüm leb-i cân-bahşından
Bir adam-cân güzeldür iki itmez sözümüz

5 Zülf ü ruhsârını ol mâhveşüŋ görmeyeli
Rahmiyâ oldı berâber gicemüz gündüzümüz

95

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
1 Bülbül-i dil bâg-ı dehri geşt idelden yârsuz
Bulmadı 'âlemde bir gül kim ola ol hârsuz

2 Başuma ursaŋ melâmet taşların dönmez yüzüm
Bu meseldür dōstum 'âşık gerekdür 'ârsuz

3 Derd-i 'ışkuŋ müşkilin hall itmege ey dil müdâm
Dünyede dânâ geçer her câhil ü mikdârsuz

---

94 D 32a; PB 236b-237a; T 35; *Mecmua-i Eş'âr.* SK Fatih 4078. 100a. PB ve *Mecmua*'de ilk beyitte farklılık vardır.

5 gicemüz: gice ile T.

95 PB 248b; T 35; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 4468. 116b.

1 bulmadı: bulmadum T.

2 taşların dönmez yüzüm: oklarını dönmezem T / dōstum: sevdügüm PB.

4 Yârüŋ ey dil hem-dem oldıysa rakîbe gam yime
Var mı ʿâlem içre bir sîmîn-beden agyârsuz

5 Kûyı içre yâri görmezsem olur ʿâlem cahîm
Rahmiyâ cennetde ʿâşık olamaz dîdârsuz

96

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Kâşki seyl-i fenâ gark itse mihnet-hânemüz
Çekse tâ künc-i bekâya rahtını vîrânemüz

2 Mey şafak meh sâgar-ı zerrîn güneş sîmîn tabak
Devr ider her rûz u şeb çarh-ı felek mey-hânemüz

3 Şol harâbât ehliyüz mey-hâne-i ʿışk içre kim
Kâse-i serdür bugün devr eyleyen peymânemüz

4 Bu vücûdum gerçi kim ʿAnkâ-yı ʿışk itdi ʿadem
ʿÂlem içre söylenür tâ Kâfdan efsânemüz

5 Kârbân-ı gam kaçan gelse diyâr-ı ʿışkdan
Rahmiyâ mesken olur aŋa dil-i vîrânemüz

97

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]
1 Bâr gam nâle ceres âteş-i dil meşʿalemüz
Çekilür vâdi-i ʿışk içre gider kâfilemüz

---

96 K 458.
97 PB 246a. Revanî'nin gazeline naziredir. PB, 246a; Ziya Avşar (2007). *Revânî Dîvânı*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık. 347-348.

2 Hırkamuz nola siyâh olsa esîr-i ʿışkuz
Zülfi zencîrine zîrâ irişür silsilemüz

3 Bezm-i gam içre dönen câm-ı mey-i gül-gûndur
Eşk-i pür-hûnumuz içre görinen âbilemüz

4 Kaddüm olmazdı dü-tâ yâ gibi bagrum kararup
Olsa yanuŋda eger tîr kadar menzilemüz

5 Tâcir-i ʿışk olalı **Rahmi** belâ şehrinde
Zâdumuz gussa durur mihnet ü gam râhilemüz

HARFÜ'S-SÎN

98

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Kanlu peykânuŋ derûn-ı dilde ey ʿÎsî-nefes
Gûyiyâ bir al tûtîdür giriftâr-ı kafes

2 Tâc-ı ser kılmış degül Mecnûn başında âşyân
Eşk-i çeşmi kûy-ı Leylîden getürmiş hâr u has

3 ʿArşda olam melekler zümresiyle hem-nefes
Ger seg-i kûyuŋla hem-zânû olursam bir nefes

4 Gördi bâr-ı ʿışk-ı Mecnûnı tahammül itmeyüp
Cûşa geldi nâka-i Leylâ figân itdi ceres

5 Meyl ider vasf-ı lebüŋle görse şiʿrüm ehl-i kâl
Rahmiyâ kand-i nebâta nitekim üşer meges

HARFÜ'Ş-ŞIN

99

98 D 32a.
99 D 32a-32b.

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Sûfi içmez şarâbı tâʾib imiş
Daʿvi-i ʿışk iderse kâzib imiş

2 İtdi âyîn-i şerʿini icrâ
Kişver-i dilde ʿışk nâyib imiş

3 Fâş ider dilde ʿışkı hüsn-i nigâr
Feth-i genc itmede metâlib imiş

4 Tâ ezelden dehânı laʿl-i dile
Hûn-ı hüsninde bahş-ı gâyib imiş

5 Ẕât-ı bahtuŋ hakîkâtın bilmek
Rahmiyâ mümkinâta vâcib imiş

100

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 ʿArz idüp gül ruhların geçdi baŋa cânâne nakş
ʿÂkıl iken eyledi bir reng ile dîvâne nakş

2 Gül kulak urdı ser-âgâzın diler gûş eyleye
Bagladı gûyendedür bülbül bahâristâna nakş

3 Şekl-i yâri dilde nakş itmişdi nakkâş-ı hayâl
Olmadan zer şemsesi mihrüŋ tokuz eyvâna nakş

4 İkinci mısradaki "hûn" kelimesinin "hᵛân" olması da mümkündür. Yazarken elif unutulmuş olabilir.

100 D 32b.

4 Dîdede yârüŋ hayâlâtın müjem tasvîr idüp
Kıl kalemle gûyiyâ Erzeng ider kâşâne nakş

5 Şol emîr-i mülk-i nazmam kim sühanverler be-
nüm
Nâlem eyler **Rahmi**yâ her defter ü dîvâna nakş

101

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Mey şafak devr-i felek mey-hâne şeklin baglamış
Hâle içre mâh san peymâne şeklin baglamış

2 Ser-fürû gördüm çemen bezminde nâ-geh lâleyi
Elde câmın kec tutup mestâne şeklin baglamış

3 Şemʿ-i meclis göricek cânâ müselsel kâkülüŋ
Dûdeden zencîri var dîvâne şeklin baglamış

4 Bir perîdür her biri bâg-ı İremden geldiler
Şemʿüŋe per yakmaga pervâne şeklin baglamış

5 Bir büt-i Ferhâr resmin dilde nakş idüp hayâl
Rahmiyâ sîneŋ senüŋ büt-hane şeklin baglamış

102

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Tenümde reglerüm yir yir ki cism-i zâra sar-
maşmış
Sararmış sarmaşıklardur kurı dîvâra sarmaşmış

---

101 D 32b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 54. 30b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1998. 60b (altta, kenarda); *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4277. 110b.

1 mâh san: mâh-ı nev *Mecmua* A 54, A 1998.

3 dûdeden: devrden D.

5 resmin: şeklin D, *Mecmua* A 54, A 4277 / hayâl: nigâr *Mecmua* A 54.

102 D 32b; T 36.

2 Dehânumda zebânum yandı âh-ı âteş-i dilden
Derûn-ı şemʿde şol nâra beŋzer târa sarmaşmış

3 Çemende yâsemen servi der-âgûş idicek sandum
Biri biriyle hasretle iki bî-çâre sarmaşmış

4 Ruhında zülf-i ʿanber-bâr koçmış çeşm-i cânânı
Tabîb-i haste-perver gibidür bîmâra sarmaşmış

5 Ribâyile ridâlarla vücûdın zeyn iden eşhâs
Şu efʿîler gibidür **Rahmi**yâ eşcâra sarmaşmış

103

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Getürmiş nâme-i Leylâyı ahvâlin ʿayân itmiş
Anuŋçün murga Mecnûn başı üzre âşyân itmiş

2 Leb-i dendânuŋa öykündigiyçün jâle-i hursend
Çeküp zer-rişte ile goncanın agzını kan itmiş

3 Çıkup kasr-ı dile cân nakdin aldı şeb-rev-i zülfüŋ
Niçe miskîn resenlerden müselsel nerdübân itmiş

4 ʿİzâruŋ nârına yanup yakıldı şemʿ-i bezm-ârâ
Gice tâ subha dek nûr âyetin vird-i zebân itmiş

5 Belâgat bâg [u] râgı içre tabʿ-ı bülbül-i **Rahmî**
Lebüŋ vasf eyleyüp rengîn-edâlarla beyân itmiş

---

2 yandı âh-ı: kim yanupdur T // şol nâra beŋzer târa: ol târa beŋzer nâra T.
3 birine: biriyle D / bî-çâre: gam-hᵛâre T.
4 ʿanber-bâr: ʿanber-bârı T // gibidür: gibi kim D.
5 ribâyile: riyâ-pîle T // şu: şol T / gibidür: gibi kim D.
103 D 33a.

104

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Dehânumdan çıkar âh eylesem dilde yanan âteş
Olur bâd olsa külhan revzeninden san ʿayân âteş

2 Temâşâ eylesem servi olur ʿışkum şehâ efzûn
Ziyâd olur has u hâşâke irse nâ-gehân âteş

3 Kad ü ruhsâruŋ aŋup bâga varursam olur külhan
Görinür serv dûd u lâle ahker gülsitân âteş

4 İderken ʿârızuŋ vasfın nola dil nâle eylerse
Bilürsin üstine su sepseler eyler figân âteş

5 Dil-i **Rahmî** nola kaddüŋe cânâ olsa ger mâyil
Cihânda meyl ider bâlâya zîrâ her zamân âteş

HARFÜ'T-TI

105

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Olsa dil mülki nola ger ʿışk-ı cânân ile zabt
Heft-kişverdür olur tedbîr-i sultân ile zabt

2 Menzil ʿışk oldı dile gayret komazmış anda fer
Nitekim olur harîm-i şâh derbân ile zabt

3 Ey perî laʿlüŋ yiter ʿuşşâkı tahyîr itmege
ʿÂlemi itmek olur mühr-i Süleymân ile zabt

4 Bend olup zencîr ile âsûdedür şîr-i jiyân
Göŋlümi kılsaŋ nola zülf-i perîşân ile zabt

---

104 PB 284b; MN 1344. Ahmed Paşa'nın "Bu göŋlüm şehrine düşdi gözümden nâ-gehân âteş" mısraıyla başlayan gazeline naziredir. Bk. Ali Nihat Tarlan (1992). *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 180.

2 servi olur ʿışkum şehâ: serv-i güli "ışkuŋ olur MN // has u: korı [kurı] MN.

5 zamân: yanan MN.

105 D 33a.

5 Zülfdür ruhsâr-ı yâre **Rahmi**yâ zînet viren
Nitekim olur riyâz-ı ravza Rıḍvân ile zabt

HARFÜ'Ẓ-ẒI

106

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 İder gam ʿâleminde dil hayâl-i dil-rübâdan haz
Nitekim ehl-i gurbet görse eyler âşinâdan haz

2 Baŋa dîdâr-ı cânân zâhide hûri ile gılmân
Kimi sûretden eyler kimisi suret-nümâdan haz

3 Ten-i lâgarla nola dûd-ı âhumdan safâ sorsam
Fenâ ehli siyeh şâl ile eyler bûriyâdan haz

4 Cefâya şöyle muʿtâdem ki ger ʿarz itseler gâhî
Dil-i dîvâne itmez oldı vasl-ı dil-rübâdan haz

5 Ġazelde **Rahmi**yâ laʿliyle yârüŋ ruhların yâd it
Dimişlerdür selâsetle olur hüsn-i edâdan haz

HARFÜ'L-ĠAYN

107

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Deryâ-yı ʿışk-ı dil-beri sandum görince sıg
Engine saldı felek dili nâ-gehân dirîg

2 Meyl itmeyem mahabbetüŋe ey ʿarûs-ı dehr
Kat kat gerek ise yüküŋi sen yukarı yıg

3 Ber-bâd kıldı sarsar-ı âhum felekleri
Olur sabâyile nitekim pâre pâre tîg

---

106 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz Ceb 110. 23b.
107 D 33a.

4 Şol ince belde hançeri cânlar alup revân
Başlar kesici kan döküci bir harâmi tîg

5 **Rahmî** hadîs-i laʿlüŋi kılsa nola beyân
Zîrâ kelâm-ı ehl-i fesâhat olur belîg

108

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Lâleler abdâla beŋzer tekyedür gûyâ ki bâg
Akça degmiş jâleler her nergis-i zerrîn çerâg

2 Almazam âb-ı hayâtı ʿaynuma olsam helâk
Ey Hızır-dem leblerüŋ şevkı virür andan ferâg

3 Kulle-i kûh-ı belâ Ferhâdıdur dîvâne dil
Gel gel ey şîrîn-dehen tâ kim ola tag üsti bâg

4 Bahr-i eşküm üzre yir yir görinen sanmaŋ habâb
Şâh-ı ʿışka kurdı bu âvâre dil gül-gûn otag

5 Gûyiyâ âb-ı zülâl üzre düşüpdür berg-i gül
Sâʿidinde görinen ol lâle-haddüŋ tâze dâg

6 Küşt-gîr-i ʿışk elinden çün zebûn olduŋ göŋül
Bu giriftüŋ ger halâsın ister iseŋ tut kulag

---

108 MN 1437-1438. Ahmed Paşa’nın “Hâlüŋ ey gül yüzlü komış lâlenüŋ bagrında dâg” mısraıyla başlayan gazeline naziredir. Bk. Ali Nihat Tarlan (1992). *Ahmet Paşa Divanı*. Ankara: Akçağ Yay. 186.

7 Halkadur zülfeyni yârüŋ hâli yir yir dânedür
Murg-ı cânuŋ **Rahmi**yâ sayd eyler ol iki duzag

HARFÜ'L-FÂ'

109

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Mahzen-i dilden çeküp cân nakdini ʿayyâr-ı zülf
Şeb-revâne bir kabâ geymiş ruhı tarrâr-ı zülf

2 Ten nihâlinden şikâr itmek diler cân bülbülin
Halka olmış serv-kaddüŋ üzre miskîn mâr-ı zülf

3 Hâl-i ruhsâruŋ durur bir Hindu-yı âteş-perest
Deyr-i hüsninde miyân-bendi geçer zünnâr-ı zülf

4 Gündüzin hurşîdi geh pister gehî bâlîn ider
Giceler mehtâba karşu oynamakdur kâr-ı zülf

5 Sünbülüŋ mi ruhlaruŋda yâ meger sehhârdur
Naʿl salmış âteşe yir yir benümçün târ-ı zülf

6 ʿAkl-ı kül hayrân durur fikr olsa gerçi **Rahmi**yâ
Hatt-ı laʿl-i yâre mahfî olmadı esrâr-ı zülf

110

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Yâdlarla mahrem olmışdur yine cânâne hayf
Âşnâlık eylemez dâ'im geçer bîgâne hayf

---

109 D 33a-33b.
110 D 33b; T 36.

2 Gördi hâlüŋ dil taʿalluk dâmına kayd oldı âh
Şâh-bâz-ı kuds iken oldı esîr-i dâne hayf

3 Çaldı emvâc-ı havâdis taşlara dil çıkmadı
Keşti-i maksûdumuz gark oldı ol ʿummâna hayf

4 Pertev-i hüsnüŋ görüp dilde kodum biŋ dâg-ı gam
Nûr umarken nâra yakdı perin ol pervâne hayf

5 Sîneler sad-çâk olup diller perîşân-hâl olup
Kâküline ol perî-şânuŋ karar el şâne hayf

6 Yüzi üzre sürinür ardınca diller sâye-vâr
Ġayrılarla ʿazm ider ol serv-kad seyrâna hayf

7 Laʿl-i yâri **Rahmi**yâ öpdüm dimiş bir reng ile
Nûş iderdüm kanını girse ele peymâne hayf

111

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Ey riyâ ile kılan ʿâlemde maʿbed-hâne vakf
Yegdür andan bî-riyâ kılsaŋ eger mey-hâne vakf

2 Bir ribât-ı köhnedür ʿâlem gelen tutmaz karâr
Yapıcak bennâ-yı kudret eylemiş insâna vakf

3 Hâk olursam bâde-i şevk ile biʾllah ey rakib
Hâkümi peymâne idüp eylegil rindâna vakf

4 Üstühᵛânum ben fidâ itdüm kilâb-ı kûyuŋa
Öldükden soŋra varum eyledüm yârâna vakf

---

2 taʿalluk: muʿallak D.

7 – D.

111 FT 192.

2 FT'de "bennâ" yerinde, vezin ve anlam açısından uygun olmayan "binâ" geçmektedir.

3 FT'de "peymâne" yerinde "pâmâne" ve "eylegil" yerinde "eyle kül" bulunmaktadır.

5 **Rahmi**yâ yâruŋ hayâli hâli olmasun diyü
Eyledüm tâk-ı semâ üstinde bir kâşâne vakf

HARFÜ'L-KÂF

112

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Hâk-i pây-i yâri kim dîdem idüpdür kana gark
Cevherin bir hᵛâcedür san eyledi ʿummâna gark

2 Yakdı nâr-ı ʿışka ruhsâruŋ derûnum kişverin
Şehr-i İstanbûla döndi âteş-i sûzâna gark

3 Çarh urur gerdûn şafak içinde gûyâ âftâb
Şems-i Tebrîzîdür elde kellesiyle kana gark

4 ʿAks-i dendânuŋ gelüp düşdi sirişküm mevcine
Hayf kim deryâda oldı ol dür-i yek-dâne gark

5 Bahr-i dilde pâyüŋe saçdı maʿânî gevherin
Rahmiyi itseŋ revâdur kulzüm-i ihsâna gark

113

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ele mirʾât alup ʿaks-i ruhuŋdan irse ger revnak
Gören dir beş hilâlüŋ ortasında bir güneş ancak

---

4 İkinci mısrada bu haliyle vezin bozulmaktadır. Pek alışılmış olmasa da mısradaki "öl" hecesinin uzatılarak bir buçuk hece değerinde okunması durumunda vezin düzelmektedir.

112 D 33b.

113 D 33b-34a; PB 325a; K 459.

1 dir beş: dirmiş D.

2 Şarâb-ı lâle-gûn içinde ʿaks-i desti sâkînüŋ
Şafakda pençe-i hurşîde teşbîh eylesem elyak

3 Kaşuŋla sâʿid ü hem gerden ü ruhsâr u bînîŋdür
Hilâl ü hâme vü tûmâr u şemʿ-i gonça vü zanbak

4 Hilâli bedr olur sanmaŋ gam-ı engüşt-i yâr ile
Sarardı kalmadı kaşınmaga destinde bir tırnak

5 Nigâruŋ pençesi vasfı ile **Rahmî** bu beş beytüŋ
Yed-i beyzâ-yı Mûsî-veş ʿacâyib sihrdür el-hak

114

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Dehân-ı yâr hayâliyle dem-be-dem ʿâşık
Vücûdın eyledi yok yirlere ʿadem ʿâşık

2 Neler çeker güzelüm nerdübân-ı ʿışkuŋda
Çıkınca kasr-ı visâle kadem kadem ʿâşık

3 Revâ mı baŋa ki Mecnûn-sıfat belâlar ile
Müyesser olmaya vuslat ölem gidem ʿâşık

4 Şarâb-ı ʿışk ile ser-mest olınca ey zâhid
Baŋa ne taʿne idersin ki ʿâşıkam ʿâşık

5 Tahammül eylemeye **Rahmi**yâ sipihr-i dü-tâ
Çeker şu deŋlü belâlarla bâr-ı gam ʿâşık

HARFÜ'L-KÂF

---

2 ʿaks-i desti: ʿaksi dest-i D.

4 hilâli: hilâl ü PB, K // sarardı: zarûrî PB, K.

5 el-hak: mutlak D.

114 D 34a; PB 322b; T 37.

2 Bu beyit, "Müfred-i Rahmî" başlığıyla Ankara Millî Kütüphane'deki bir şiir mecmuasında da geçmektedir. Fakat mecmuada "'ışkuŋda" yerinde "hecrüŋde" kelimesi bulunmaktadır. Bk. 06 Mil Yz A 7077, 4a.

4 ʿışk: derd D, T / zâhid: nâsih PB.

5 bâr-ı: nâr-ı D.

115

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Kulı oldum yine bir hüsrev-i şîrîn-dehenüŋ
Baŋa degdi yine mîrâsı bugün Kûhkenüŋ

2 Kad ü hattuŋa müşâbih diyüben bâd-ı sabâ
Gürleyüp vay ki düşer üstine serv [ü] çemenüŋ

3 Ey göŋül yâr işigin mesken idinürseŋ eger
Yiridür sakf-ı semâ olur ise ger vatanuŋ

4 Servi dîvâne olup lâle özin hâk itdi
Göreliden kad-i raʿnâŋ ile vech-i hasenüŋ

5 Tîg-i hecr ile helâk eyledügine seni yâr
Lâle-veş şâhid ola **Rahmi** bu kanlu kefenüŋ

116

[müfteʿilün mefâʿilün müfteʿilün mefâʿilün]

1 Sun berü sâkiyâ tolu teşne-dilüz kerem senüŋ
Kişver-i ʿayşa şâhsın eldeki câm-ı Cem senüŋ

2 Tîg-i müjeŋ dökerse ger kanumı işte gerdenüm
Sâhib-i tâc u tahtsın seyf senüŋ kalem senüŋ

3 Yâreŋe dâg urup dile nola dökerse dîde nem
Nâmuŋ ile şeref bulur sikke senüŋ direm senüŋ

---

115 D 34a; MN 1618; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1998. 60a. Nizâmî'nin "Tutdı mülk-i Hoten etrâfını berg-i semenüŋ" matlalı gazeline naziredir. Bk. MN, 1605; Haluk İpekten (1974). *Karamanlı Nizâmî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Dîvanı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yay. 178.

2 gürleyüp: güvleyüp MN.

3 olur ise ger: üzre kılursaŋ MN.

4 özin: yüzin MN / hâk: çâk Mecmua // göreliden: görmeyelden D.

5 eyledügine seni yâr: itdügine ol hûnî MN.

116 D 34a.

4 Dâg-ı elifle pür dilâ sîne livâ-yı âhı çek
Hüsrev-i mülk-i ʿışksın tabl senüŋ ʿalem senüŋ

5 Hayli nücûm ʿaskerüŋ rahş-ı felek tekâverüŋ
Devlet ile kadem senüŋ haşmet ile haşem senüŋ

117

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Dünyâya ki biz sîne delüp vây ile geldük
Monlâyilerüz encümene nây ile geldük

2 Ferhâd ile Mecnûn ile çekdük gam-ı ʿışkı
Bu maʿrekeye bir nice alay ile geldük

3 Olsak nola gün gibi ger ol mâha mukârin
Yollara düşüp hafta ile ay ile geldük

4 Şeftâlu-yı laʿl-i lebüŋ ey tâze nihâlüm
Sunsaŋ nola gülzâruŋa eyvâ[y]ile geldük

5 Keştî-i vücûd eyledi çok tayy-ı merâtib
Emvâc-sıfat cûşiş-i deryâ[y]ile geldük

6 **Rahmî**ye dinürse nola tûtî-i belâgat
Mısr-ı sühana tabʿ-ı şeker-hâ[y]ile geldük

---

117 D 34b; T 37.
1 delüp: dögüp D.

118

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Mâniʿ olmaz müjeler yaşına ben mahzûnuŋ
Hâr u hasler yolını baglayımaz Ceyhûnuŋ

2 Kûhsâr içre degül lâleler ey serv-hırâm
Dâg-ı hasretle düşen yaşlarıdur Mecnûnuŋ

3 Sînemi def idüben kâmetümi çeng itdüŋ
Hûblar içre efendi bu mıdur kânûnuŋ

4 Hüsn meydânı içinde yalıŋuz yügrükdür
Hat-ı Şebdîzüŋ ile şimdi had-i Gülgûnuŋ

5 **Rahmi** kim şevkuŋ ile sînesine dâg urdı
Sikke kodı güzelüm üstine san altunuŋ

119

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Görmedüm bir kerre togrı ʿahd ü peymânuŋ se-
nüŋ
Hey vefâsuz bu mıdur âyîn ü erkânuŋ senüŋ

2 ʿAndelîb-i dil niçe feryâd u efgân itmesüŋ
Gül gibi her hâr elinde gördi dâmânuŋ senüŋ

3 Hâlüme kâferler aglar rahm kılmazsaŋ baŋa
Yok mıdur ey nâ-müselmân dîn ü îmânuŋ senüŋ

---

118 D 34b; PB 326a; T 38.
2 serv: Leylî PB.
3 itdüŋ: itdüm D.
4 yügrükdür: yigrekdür D, T // Şebdîzüŋ: Şîrînüŋ D / had-i : ruh-ı PB.
119 D 34b; T 38.
3 kılmazsaŋ: kılmazsın T // yok: bu D.

4 Cân u serden geçmişem ben ʻâşık-ı şûrîdeyem
Yoluŋa başum fedâ cânum da kurbânuŋ senüŋ

5 Kim durur dirseŋ bu **Rahmî** âstânuŋda şehâ
Bir gedâ-yı bî-nevâ medh ü senâ-hᵛânuŋ senüŋ

120

[mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün]

1 Tecerrüd ʻâleminde her kim isterse maʻâş itmek
Sirişk ile mahabbet dâgı besdür aŋa aş itmek

2 Dil alur tîr-i dil-ber başı yillü bir dil-âverdür
Revâdur ceyş-i hicrâna anı bagrumda baş itmek

3 Yiridür çarha dutsa tîg-i âhın ger dil-i şeydâ
Rakîbüŋ kellesini ister anuŋla tırâş itmek

4 Nola ceyş-i mahabbet gâlib olsa dâg-ı hicrâna
Kızılbaş ile âsân oldı ʻOsmânî firâş itmek

5 Seg-i dil-ber gibi kûy-ı belâda **Rahmi**yâ her şeb
Saŋa mı kaldı sîneŋ nâhun-ı gamla hırâş itmek

121

[fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün]

1 Bir hilâl-ebrû nigâruŋ kulı oldum ey felek
Âftâb-ı hüsnine hayrân durur ins ü melek

2 Günde biŋ kez taş urursam başına ölmez hasûd
Görmedüm ʻâlemde bir seg ancılayın cânı pek

3 ʻÎd-i vasl içün iki kurbân iderdüm bir degül

---

4 şûrîdeyem: dîvâneyem T.

120 K 460.

121 PB 345b; MN 1497; K 460. Sa'dî'nin "Bir perînüŋ zülfine tolaşdı dil olmaz dimeŋ" diye başlayan gazeline naziredir.

2 kez: ger MN / ursam: urursa K / ölmez: almaz K.

3 iderdüm: virdüm PB, K.

Ol kemân-ebrû nigâra yarayaydum bari tek

4 Başuŋ içün zülfüŋe irmek diler göŋlüm didüm
Güldi didi hey kademsüz var elüŋi ipe çek

5 Her zamân nergis gibi destinde ayak tutmaga
Rahmiyâ başında şâhum kişinüŋ devlet gerek

122

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 İki gündür ki göstermez yüzin ol mâh-ruhsâruŋ
Boyarsam kana dâmânın yiridür çarh-ı gaddâruŋ

2 Ruhuŋ âyînesi âh-ı derûnumdan tutupdur jeng
Degüldür safha-i ruhsâruŋ üzre hatt-ı jengâruŋ

3 Dimişsin öldürem ʿuşşâkı bir gün ey Mesîhâ-dem
Ölümlü dirilür oldı işidenler bu güftâruŋ

4 Şanurlar câm içinde tâze bir gonca konılmışdur
Be hey ʿaksin görenler çeşm-i pür-hûnumda dil-dâruŋ

5 Kemâl ile yaraşdı diyeler üslûb-ı Selmâna
Hayâlin zevk idenler **Rahmi**yâ bu tarz-ı eş^{c}âruŋ

---

122 FT 199-200.

1 FT'de "gaddâruŋ" yerinde "ʿizâruŋ" bulunmaktadır. Kelimenin "gaddâruŋ" olduğu tahmin edilebilir.

4 FT'de "be hey" yerinde "behî" bulunmaktadır. Bunun "be hey" olması muhtemeldir.

5 "yaraşdı" kelimesinin yerinde FT'de "yerişdi" bulunmaktadır. Kelimenin "yaraşdı" olması muhtemeldir.

HARFÜ’L-LÂM

123

[mef‘ûlü fâ‘ilâtü mefâ‘îlü fâ‘ilün]

1 Erbâb-ı şevk gerçi virür göze kaşa dil
Ben virmişem zamânede bir nev-tırâşa dil

2 Sözin idüp figâr ide pâyın ‘adûlaruŋ
Bir kerre çalsa şîşe-i nâmûsı taşa dil

3 Hem-pister oldı didiler agyâr yâr ile
Âh eyleyüp bu derd ile düşdi firâşa dil

4 Şol ‘ankebût dâmına düşmiş meges durur
Hâlin görüp de zülf-i nigâra tolaşa dil

5 Bir nâ-şüküfte gonca sanur nahl-i şevkde
Bakdukca gâhi bagrınuŋ üstinde başa dil

6 Tîg-i gam ile sînesine şerhalar çeker
Bezm-i belâda sâgar ile kan yalaşa dil

7 Dünyâ metâ‘ı köhne imiş **Rahmi**yâ ezel
‘Âkıl odur ki baglamaya bu kumâşa dil

124

[fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün]

1 Çeşm-i yâre bir nazar her kim ola âşüfte-hâl
Başını alsun ele evvel-kadem nergis-misâl

---

123 D 35a.

6 Bu beyit D’de yoktur. FT’den alınmıştır. Ancak FT’de kaynak gösterilmemiştir. Ayrıca “şerha” yerinde “şerh” bulunmaktadır. FT, s. 201.

124 D 35a; PB 366a-366b; K 461.

2 Şâm-ı gamda baŋa pertâb itmege bu dehr-i dûn
Sengdür seyyâreler gûyâ felâhândur hilâl

3 Hatt-ı reyhânuŋ gülistân-ı ruhuŋda dil-berâ
Bir bahâristândur etrâfı şebistân-ı hayâl

4 Tîr-i pür-hûnuŋ derûn-ı dilde ey nâvek-figen
Sanki bir fânûsdur rûşen kılupdur şemʿ-i al

5 Kand-i laʿlüŋle ruhuŋ âyînesin vasf itmege
Tabʿ-ı **Rahmî** gibi yokdur tûti-i şîrîn-makâl

125

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Yak hırkanı ʿışk âteşine ʿârif-i cân ol
Ey dil yüri ser-halka-i rindân-ı cihân ol

2 Katʿ itse gerek aglama mıkrâs-ı mahabbet
Vuslat gicesi şemʿ gibi hande-zenân ol

3 Gözden götürüp ebr-sıfat kâkülüŋ ey mâh
ʿÂlemlere hurşîd gibi nûr-feşân ol

4 Benden dili kessin dir iseŋ zümre-i aʿdâ
Hançer gibi başdan ayaga tîr-zebân ol

5 Hall eyleyigör müşkil imiş mesʾele-i ʿışk
Rahmî yüri bu ʿarsada müftî-i zamân ol

---

3 reyhânuŋ: ruhsâruŋ D. Bu beyitte geçen "gülistâŋ", "bahâristân" ve "şebistân-ı hayâl" aynı zamanda divan edebiyatında adları sıkça geçen Farsça eserlerin isimleridir.

5 : ʿÂrızuŋda hatt-ı ruhsâruŋ görüp **Rahmî** didi/ Ġark idüpdür suya san hikmet kitâbın Dânyâl D.

125 D 35a.

126

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Yâsemendür haddi yâ gül ikiden halî degül
Zülfi şebbûdur ya sünbül ikiden halî degül

2 Aglar iŋler serv kaddin gül ruhın yâd eyleyüp
Dil ya kumrîdür ya bülbül ikiden halî degül

3 ʿAklın alur ʿâşıkuŋ fiʾl-cümle reng ü âlda
Berg-i güldür laʿli ya mül ikiden halî degül

4 Dün ki ehl-i derde ʿışkuŋ hâlini sordum didi
Ya seferdür ya tahammül ikiden halî degül

5 Evveli ʿışkuŋ melâmetdür nedâmet âhiri
Sen gerek agla gerek gül ikiden halî degül

127

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Dâg-ı gam sînem çerâgıdur elif aŋa fetîl
Külli cismüm yandugına oldı bu rûşen delîl

2 Âteş-i ruhsâruŋ üzre hâl kim tutmış karâr
Gûyiyâ kim gülşeni mesken idinmişdür Halîl

3 Hâk-i kûyuŋ içre eşk-i çeşmüm ey Yûsuf-cemâl
Mısr içinde fiʾl-mesel ʿaynıdur anuŋ cûy-ı Nîl

4 Âstânuŋ cennetüʾl-meʾvâdur ey hûrî-likâ
Kâmetüŋ Tûbâdur anda leblerüŋdür Selsebîl

5 Vasf ider mûy-ı miyânıyla dehânın dil-berüŋ
Yok durur eşʿâr-ı **Rahmî** üzre hergiz kâl u kîl

---

126 K 461.

127 PB 369b; MN 1696; K 462. Ahmedî'nin "Anuŋ içün virdi saŋa bu cemâli ol Celîl" mısraıyla başlayan gazeline naziredir.

2 mesken: cennet PB, K.

HARFÜ'L-MÎM

128

[mefʿûlü fâʿilâtün mefʿûlü fâʿilâtün]

1 Sûfî şarâbı zehre beŋzetse nola her dem
Nâ-muʿtedil mizâca âb-ı hayât olur sem

2 Maʿdûm-ı mahz olursa gam yimezem vücûdum
Koçsam miyân-ı yâri bir kez dehânın öpsem

3 Kavl-i rakîb-i ahrak(?) ʿilletlü oldıgıyçün
Kaddüm muzâʿaf oldı gam oldı anda müdgam

4 Zülfüŋ ʿasâ-yı Mûsî Hızra şebîh hattuŋ
Laʿlüŋ Mesîh-i sânî hâlüŋ buhûr-ı Meryem

5 Ol şâh-ı hüsni gördi kûyında didi **Rahmî**
Ey devletüŋ güninde rûşen cemâl-i ʿâlem

129

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ruhum ʿaksin görüp âyîne içre zaʿferân sandum
Sararmış elde ol mir'âtı bir berg-i hazân sandum

2 Okudum kıssa-i Mecnûnı bildüm hâl-i Ferhâdı
Seni anlarla gam çekmekde ey dil tev'emân sandum

3 Siyeh kâküllerüŋ pîçîde kılmış kaddüŋi cânâ
Sarılmış bir nihâl üzre niçe miskîn yılan sandum

4 Kadüŋ üzre zenahdânuŋda hâlüŋ göricek yir yir

---

128 D 35b.
129 D 35b.
1 "zaʿferân" yazmada "zagferân" şeklindedir.
2 kıssa-i: kıssa-i D.
4 "yir yir" yazmada "bir bir" şeklinde yazılmıştır.

Niçe zâg-ı siyeh bir servde hem-âşyân sandum

5 Nedendür **Rahmi**yâ Rûm içre bu gevher-feşânlıklar
Zebân-ı hâmeŋi bir tûti-i Hindûstân sandum

130

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Dögüp sînem figân u âh ile tabl u ʿalem çekdüm
Sipeh-sâlâr-ı râh-ı ʿışk olup hayl ü haşem çekdüm

2 İrince Kaʿbe-i maksûda müjgânumla sûzından
Fenâ deştinde pâyümden hezârân hâr-ı gam çekdüm

3 Serini lâle-veş kaldurdı elden seyr idüp câmum
Şu deŋlü hâk-i Mecnûn üzre vardum câm-ı Cem çekdüm

4 Mahabbet mîşe-zârında benem şol ejder-i mihnet
Sipihrüŋ varını pür-nagme kıldum şöyle dem çekdüm

5 Başum alup ele vardum selâmetle reh-i yâre
Melâmet gûşesinde **Rahmi**yâ nâ-geh kadem çekdüm

---

5 Bu beyit D'de yoktur. FT'den alınmıştır. Ancak FT'de nereden alındığı gösterilmemiştir. Bk. FT, s. 205.

130 D 35b.

131

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Kara zülfüŋ yüzüŋ üzre hicâb olsa nola kıblem
Siyehdür Kaʿbenüŋ örtüsi zîrâ dâyimâ kıblem

2 Safâ vü Merve hakkı Kaʿbe içre halkadur gûyâ
Harîm-i hüsnüŋüŋ içindeki zülf-i dü-tâ kıblem

3 Nola kûyuŋa iltürse dil-i dîvânemi ʿışkuŋ
Ki iltür Kaʿbeye dâyim gedâyı pâdşâ kıblem

4 Görenler Taŋrı hakkı Kaʿbe dîvârın sanur her dem
Siyeh-pûş ideli dûd-ı siyâhum kûyuŋ a kıblem

5 Ruh-ı zerd ile sîm-i eşk ile kûyuŋ tavâf itdüm
Sanasın hᵛâceyem haccı nasîb itdi Hudâ kıblem

6 Reh-i kûyuŋda baŋa gam degül taʿn itseler dâyim
Tarîk-ı Kaʿbede hâcî çeker derd ü belâ kıblem

7 Göricek **Rahmi** ruhsâruŋ Hudâdan vasluŋı ister
Bilür kim Kaʿbeye karşu kabûl olur duʿâ kıblem

---

131 D 35b; PB 403b; MN 1914-1915; K 463. Necâtî'nin "İşigüŋden yüzüm dönerse dönsün bir yaŋa kıblem" diye başlayan gazeline naziredir. Ali Nihat Tarlan (1997). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yay. 356-357.

1 kara zülfüŋ yüzüŋ üzre: ruhuŋ üzre kara zülfüŋ D.

3 dîvânemi: bî-çâremi D // dâyim: ekser D.

4 – PB, K. // Taŋrı: kıble D.

5 –D.

6 – D, PB, K.

7 bilür kim: bilürem PB, MN, K.

132

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Żaʿfdan pîrâhenümde oldı nâ-peydâ tenüm
Veh ki bulmazdı ecel olmasa âh u şîvenüm

2 Dil cünûn-ı ʿışk ile bir nâ-tüvân Ferhâddur
Tâ melâmet taşlarıyla kûhsâr oldı tenüm

3 Zînet-i gül-berg hâk-i kabrüme hâcet degül
Tîr-i müjgânuŋ yiter sînemde serv-i sûsenüm

4 Tutmışam Mecnûn gibi ʿâlemde vahşet halkdan
Hecr sahrâsı makâmum vâdi-i gam meskenüm

5 ʿÖmr sahrâsında yok hâsıl emel kiştinden âh
Rahmiyâ ber-bâd olur ʿâlemde bir gün hırmenüm

133

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Gördi düşmen yârum ile ʿâlemüm tenhâ benüm
Şöyle zevk itdüm ki san oldı bütün dünyâ benüm

2 Ol güneş-ruhsâr ile yâ Rab nice idem karâr
Jâle-veş görsem vücûdum ola nâ-peydâ benüm

3 Şevk-ı rûyuŋla kapuŋda rûhumı itsem revân
Dâgumı âyîne hâküm kühl ide havrâ benüm

4 ʿAynuma bir katrece gelmez dem-i hicrânda
Bahr-i eşkümden dilin kessün yidi deryâ benüm

---

132 D 36a.
133 D 36a.

5 Zû-fünûnam nazm ile buldum cihânda iştihâr
Fenn-i ednâdur yanumda şiʿr ile inşâ benüm

134

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 ʿÎd-gehde ʿarz-ı ruhsâr eyleyince bedr-i tâm
Bildi alçakdan gelüp eksükligin bedr-i tamâm

2 Çihre-i zîbâsına hat gelmez ise vechi var
Bedr olıcak mâh-ı nev ekser hicâb olmaz gamâm

3 Ruhlaruŋla kâkülüŋ sevdâsıyıla âh kim
Sûre-i Nûr u Duhân virdüm durur her subh u şâm

4 Tûti-i dil söylesün göster dehânuŋ şekkerin
Kim dimişler dōstum evvel taʿâm andan kelâm

5 Müşterîye gûyiyâ olur mukârin mâh-ı nev
Yâr kaddin ham idüp **Rahmî**ye ki vire selâm

135

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Firâk-ı yâr ile zârem bahârı neyleyeyüm
Görince âteş olur lâle-zârı neyleyeyüm

2 Görinmez ise baŋa kâküli perîşânum
Çemende sünbül-i zülf-i nigârı neyleyeyüm

3 Ne hoş zamân idi eyyâm-ı vuslat-ı cânân
Soŋında hecr gibi zehr-i mârı neyleyeyüm

4 Güzellere dahı dil virmeyem direm ammâ
Sever görince gözüm ıztırâri neyleyeyüm

---

134 D 36a.
135 D 36a; T 39; K 465.
1 görince: gözüme T.
4 – T.

5 Ne kârum idi benüm **Rahmi**yâ güzel sevmek
Göŋül didükleri bî-ihtiyârı neyleyeyüm

136

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Ġam-ı hicrân ile şol deŋlü zaʿîf oldı tenüm
Üstühᵛâna sarılu rişteye döndi bedenüm

2 Ger ölem cennet-i kûyuŋda gam-ı zülfüŋ ile
Hûrlar hulle vü sündüsden iderler kefenüm

3 Beni mecnûn ideli turra-i leyliŋ cânâ
Penbe-i dâgum olupdur sanasın pîrehenüm

4 Şöyle üns oldı hayâlüŋ baŋa ey mûnis-i cân
Ġayrı söz söyleyemem vasf-ı lebüŋdür sühanum

5 **Rahmi**yâ nazm-ı Nizâmîye müşâbih dir idi
Gûş-ı Selmâna irişse kelimât-ı hasenüm

---

136 D 36b; MN 1870; T 39. Sâfî'nin gazeline naziredir. MN'de gazelin üstünde "Nazîre-i Rahmî" başlığı vardır. Ancak gazelin son beytinde, Rahmî yerine yanlışlıkla Nazmî mahlası yazılmıştır. Tarlan'a göre bu gazele Mesîhî, Âhî ve Şemʿî nazire söylemiştir. T, 39. Ancak bu bize göre mümkün değildir. Konuyla ilgili, çalışmamızın "Edebî Kişiliği/Rahmî'den Etkilenenler" bölümüne bakılabilir.

1 gam-ı hicrân: teb-i hicrân D, hasret ü derd T // rişteye: mürdeye D.

2 hûrlar hulle vü: hûriler hulle-i T / iderler: ideler MN.

3 turra-i leyliŋ: Leylî-i zülfüŋ T // dâgum olupdur: dâg olupdur MN, dâg-ı gam oldu T.

5 nazm-ı: şiʿr-i T.

137

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Künc-i ʿuzlet meskenümdür taht-ı sultân istemem
Mülk-i ʿışkuŋ şâhıyam Îrân u Tûrân istemem

2 Rûşen itmişdür derûnum pertev-i envâr-ı ʿışk
Dâʾirem devr itmesün hurşîd-i rahşân istemem

3 Nûş idelden sâki-i devrân elinden câm-ı mey
Ẓulmet-i gamda ölürsem âb-ı hayvân istemem

4 Her visâlüŋ âhiri ʿâlemde ger hicrân ise
Âteş-i fürkat hakıyçün vasl-ı cânân istemem

5 Gülşen-i mihnetde ben bir bülbül-i şûrîdeyem
Seyr-i bâg u râg idüp geşt-i gülistân istemem

6 Mûr-veş âhir mukarrer meskenümdür zîr-i hâk
Rahmiyâ ʿâlemde evreng-i Süleymân istemem

138

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Geçüp zevk u safâdan künc-i ʿuzlet ihtiyâr itdüm
Giderdüm kesret-i yârânı vahdet ihtiyâr itdüm

---

137 D 36b; T 40; *Mecmua-i Eşʼâr*, SK, Fatih, 4078, 72a.

1 taht-ı: raht-ı D.

2 dâʾirem: dâyire D.

3 mey: ʿışk D.

5 – D.

6 Mecmuada bu beyit 7. sıradadır. 6. sırada yapı ve anlam bakımından sorunlu olan şu beyit vardır: "Cümle varı terk idüp kûy-ı belâ-yı mahabbetle/Kesb ü kâr u sanʿat u terbiyyet ü kân istemem"

138 K 463; SK, Halet Efendi İlavesi, 172, 31a.

2 ʻAzîz olmaga bâʻis Yûsufa çâh-ı mezelletdür
Anuŋçün ʻâlem içre ben de zillet ihtiyâr itdüm

3 Firâkı tîgi cânânuŋ elifler çekdi başumda
Görüŋ ey hânkâh ehli ne kisvet ihtiyâr itdüm

4 Gerekmez baŋa seyr-i bâg u râgı lâle-veş dilde
Hayâl-i hâlüŋ ile dâg-ı hasret ihtiyâr itdüm

5 Vücûd-ı ʻâlemi ketm-i ʻadem fehm eyleyüp **Rahmî**
Bugün ʻankâ-sıfat Kâf-ı kanâʻat ihtiyâr itdüm

139

[mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün mefâʻîlün]

1 Benüm ey yâr-ı cânânum beni terk itme sultânum
Baŋa güldürme düşmânum beni terk itme sultânum

2 ʻAdûlar herze yirlerse beni terk eyle dirlerse
Saŋa dünyâyı virlerse beni terk itme sultânum

3 Saŋa agyârı yâr itme beni derdüŋle zâr itme
Gel ʻayşum zehr-i mâr itme beni terk itme sultânum

4 Güzellik çarhınuŋ mâhı güzellik mülkinüŋ şâhı
Baŋa itdürmegil âhı beni terk itme sultânum

5 Bakup agyâr mâlına sakın aldanma âline
Nazar kıl **Rahmî** kuluŋa beni terk itme sultânum

---

139 K 462; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz Ceb 110. 56a.

140

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Sîneye gelmeyeli sîm-berüm
Geldi yaş yirine hûn-ı cigerüm

2 Tîrüŋi göndericek ey kaşı ya
Sînede dâg-ı gamumdur siperüm

3 Seg rakîbi paralardum cânâ
Baŋa bir kerre diseŋ şîr-i nerüm

4 Nâr-ı âhumla fenâ deştinde
Yandı kaknûs gibi bâl ü perüm

5 Haşre dek var ola ʿâlemde felek
Ol durur üstüme ancak dönerüm

6 Komadı eşk ile kûyın sulayam
Yâra ter düşse nola çeşm-i terüm

7 Kasr-ı eflâki müşebbek itdi
Rahmiyâ nâvek-i âh-ı seherüm

141

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Yârdan ayru gurbete düşdüm
Vâdi-i derd ü mihnete düşdüm

2 Dür-i maksûd içün sadef-mânend
Kaʿr-ı deryâ-yı hayrete düşdüm

---

140 K 464; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 6774. 55a; *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. 23b.

1 – Mecmua 06.

2 – Mecmua 06.

5 – Mecmua Edirne.

6 – K, Mecmua Edirne.

141 K 464-465; *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. 23b-24a.

3 Kavs-ı takdîr idüp beni pertâb
Tîr-veş hâk-i zillete düşdüm

4 Benem ol katre-i sipihr-i belâ
Lâle-veş dâg-ı hasrete düşdüm

5 **Rahmi**yâ pâ-bürehne sîne-figâr
Şimdi kûy-ı melâmete düşdüm

142

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Güneş ruhsâruŋuŋ nârını cânâ nûra beŋzetdüm
Hatuŋ evvel bahâra karşu çıkmış mûra beŋzetdüm

2 Şu resme sînemi efgâr idüpdür nîş-i peykânuŋ
Göricek anı berber-hâne-i zenbûra beŋzetdüm

3 İşigüŋ yasdanuben hâr u hasdan şöyle zevk itdüm
Serîr-i şâhi üzre pister-i semmûra beŋzetdüm

4 Elinde nîm nârenc ile nergis bezm-i gülşende
Humârını ……. vakt-i seher mahmûra beŋzetdüm

5 Vücûdum penbe-veş o mâhuŋ ʿaks-i ruhsârı
Anuŋçün cism-i yâri **Rahmi**yâ billûra beŋzetdüm

143

[mefâʿîlün feʿilâtün mefâʿîlün feʿilün]
1 O gül-ʿizârla seyr-i bahâra ʿazm idelüm
Müdâm ʿişret idüp lâle-zâra ʿazm idelüm

2 Terâne ile girüp raksa gâh mestâne
Habâb-var dönelüm cûy-bâra ʿazm idelüm

---

5 melâmet: melâlet K.
142 FT 213-214.
5 İlk mısrada vezin bozuktur.
143 FT 214.

3 Hezâruŋ uyhısını uçırup yuvasından
Figân [u] zârla bir murg-zâra ʿazm idelüm

4 Murâd saydını kayd eyleyüp kemendüŋde
O şeh-süvârla **Rahmî** kenâre ʿazm idelüm

144

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Miyânuŋ mûya teşbîh eylemekde kîl ü kâl itdüm
Hilâle beŋzedüp ebrûlaruŋ egri hayâl itdüm

2 Başında devleti varmış fenâ deştinde Mecnûnuŋ
Seg-i Leylâyı buldum kellesinden bir sifâl itdüm

3 Taʿâlaʾllah ne hikmetdür gelüpdür sûre-i Yûsuf
Ruhuŋ yâdıyla her Mushaf ki açdum anda fâl itdüm

4 Aristo lâl olup açmadı agzın ey Mesîhâ-dem
Kitâb-ı ʿilm-i ihyâda lebüŋden bir suʾâl itdüm

5 Maʿârif ehli geymezmiş kabâ-yı atlas-ı şâhî
Anuŋçün **Rahmi**yâ ben de libâsum köhne şâl itdüm

---

144 *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 1998. 60a.

HARFÜ’N-NŪN

145

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ruhum zerd eyleyen bir dil-ber-i sîmîn-bedensin sen
Kimesne bilmedi hergiz ne cevhersin nedensin sen

2 Bahâr oldı yine sahn-ı cihân içinde ey lâle
Şehîd-i ʿışka sarılmaga bir kanlu kefensin sen

3 Belâ-yı ʿışka çün düşdüŋ dilâ feryâd u âh itme
Meseldür aglamaz kendü düşen kendü düşensin sen

4 Yüzi hâk ü dili pür-gam belâ sahrâları içre
Niçe ʿâkılları bir vech ile mecnûn idensin sen

5 Olur her ruhları âyîne gûyâ kand-i şiʿrüŋle
Meger kim **Rahmi**yâ bir tûti-i şîrîn-sühansın sen

146

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Binâgûşında yârüŋ ey güher kim cilvegersin sen
Sadefle bahr-i hüsn içinde bir lüʾlü’-i tersin sen

2 Cemâlüŋ nîş-nûşın şîrle virmiş gibi dâyeŋ
Müdâm ey tıfl-ı nev-res gâh aglar geh gülersin sen

3 Ruhında hâl-i cânâna seni kimdür iden teşbih
Yüri ey nâfe-i misk-i Hoten hûn-ı cigersin sen

4 Çemende şâhid-i gül hârlarla hem-nişîn olmış
Yazıklar saŋa ey bülbül ki yanında uçarsın sen

---

145 D 36b; *Mecmua-i Eş’âr*. 06 Mil Yz A 796. 65b.
146 D 36b-37a.

5 ʿAsâ vü tâc-ı zerk ile mülemmaʿ delk ile sûfî
Sırâtı ben de bildüm yıldırım gibi geçersin sen

6 Nice dem-sâz olasın tabʿ-ı **Rahmî**yile ey bebgâ
Sühan-gûsın maʿânîden velîkin bî-habersin sen

7 Belâgat bâg [u] râgı içre ey kilk-i güher-efşân
Maʿârif mîvesi senden biter bir nahl-i tersin sen

147

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Elin çekmezse râzî dil ol iki ebruvân benden
Müjen tîrini at câna kemân senden nişân benden

2 Tenümde zahm-ı tîgüŋden meded ayırma peykânuŋ
Derûnum şerhasın şerhe zebân senden dehân benden

3 Melâmet ʿarsa-gâhında ʿaceb bî-ʿahd dil-bersin
Vefâ vü mihrbânlıklar nihân senden ʿayân benden

4 Cefâ kasrını yık idüp vefâ kâşânesin âbâd
Sakın hâlî kalur cânâ zamân senden cihân benden

5 Duʿâ-yı seyf hakkıyçün çekerseŋ **Rahmî**yâ tîgüŋ
Dirîg itmeye cânını amân senden revân benden

148

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Ġark olaldan kanlu yaşum içre cism-i nâ-tüvân
Vâdi-i hayretde kaddüm oldı şâh-ı ergavân

---

147 D 37a.

148 D 37a; PB 428b-429a; MN 1990-1991; T 40. Ulvî'nin gazeline naziredir.

1 Bu beytin yerinde PB ve MN'de şu beyit vardır: Naʿl-i esbi kanlu yaşum içre yârüŋ bî-gümân/Mâh-ı nevdür kim şafak içinde olmışdur ʿayân

2 Oklar ile sînemi zeyn eyledi ol kaşı yâ
Bülbül-i dil gûyiyâ ney içre kıldı âşyân

3 Dil lebüŋden bûse alurken ider zülfüŋ hücûm
Gerçi dirler su içerken âdemi sokmaz yılan

4 Kande gitsem dâmenüm elden komaz Zâl-i zamân
Derd ü mihnetle beni beŋzer togurdı tev'emân

5 Rûy-ı zerdüm sürh-i eşkümle müzeyyen olalı
Rahmiyâ oldum belâ bâgında mîr-i ʿâşıkân

149

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Hazân devrinde bârân oldı servüŋ eyle seyrânın
Bu âb u gilde âlâyiş görince çekdi dâmânın

2 Biten gül sanma şâhında kızarmış gonca-i ser-mest
Dökildi tügme-i mercânı çâk itdi girîbânın

3 Gülüŋ zer kîsesin çalduŋ diyü ugrı gibi bâga
Siyâset itdi devrân sürdi rûy-ı zerdine kanın

4 Ġam-ı çeşmüŋle zâr oldı olup togrı hevâ-dârı
Gözin yumınca nergis serv-i gülşen bekledi yanın

5 Görüp hatt-ı ruhuŋ **Rahmî** nola hayretle lâl olsa
Hazân vaktinde bülbül eylemez zâr ile efgânın

---

4 Bu beytin yerinde PB ve MN'de şu beyit vardır: Hat mıdur bu safha-i nûr üzre yâ kilk-i ezel/Hûblık tugrâsını misk ile kılmışdur nişân

149 D 37a.

150

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Ey bülbül-i dil derd ile çok nâle kılursın
Gülzârı figânuŋla yirinden göçürürsin

2 Yâri görüben hᵛâbda zâr itme didi dil
Bülbül didi kim ko dem uyur düşde görürsin

3 Yüz virmez iseŋ hatta nola ey leb-i cânân
Hızrı suya iltüp yine susuz getürürsin

4 Eşküm götürür oldı ten-i zâr u nizârum
Ey gam saman altında ne sular yüridürsin

5 Câm-ı tarabuŋ gayra sun ey sâki-i devrân
Rahmîye yiter zehr-i helâhil içürürsin

151

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Ne kanlar yutdıgın gerdûn elinden lâle bilmezsin
Ne yaşlar dökdigin her dûn elinden jâle bilmezsin

2 Niçe girsün elüŋe ey dil [ol] dürr-i girân-mâye
Melâhat bahrine gavvâs gibi talabilmezsin

3 Göŋül şeh-bâz iseŋ bâzû-yı tenden uçmadan ev-
vel
Murâduŋ sayd-gâhında şikâruŋ alabilmezsin

4 Ayuŋ on dördi gibi bir güzel sevdâsına düşmek

---

150 D 37a-37b.

2 İkinci mısrada geçen "uyur" kelimesi metne anlamca çok uygun düşmemektedir. Yazılış itibariyle kısmen benzedikleri de göz önünde tutulursa, kelimenin belki de "olur" olduğu, müstensih tarafından yanlışlıkla "uyur" yazıldığı düşünülebilir.

151 D 37b.

2 "melâhat" yerinde FT'de "melâmet" bulunmaktadır. FT, s. 219. Her ne kadar "melâmet" anlamca daha uygun gibi görünüyorsa da bu manzûme için eldeki tek kaynak olan D'de açıkça "melâhat" okunmaktadır.

Bu bir ʿâlem durur ey zâhid-i sad-sâle bilmezsin

5 Ne keyfiyyetle vâkıf olasın esrâr-ı **Rahmî**ye
Sen ey zâhid varup Bengâleden beng alabilmez-
sin

152

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Gersem ʿaceb mi sînemi dâg-ı sitemle ben
Aldum metâʿ-ı derd ü gamuŋ bir diremle ben

2 Mânend-i serv ırmaya sarsarsa rûzgâr
Bir gün kapuŋda sâbit olam berd-i remle ben

3 Ten cübbesini nâr-ı gamuŋ ile nûr idem
Bir encümende kan yalanup câm-ı Cemle ben

4 Burc-ı sipihre dikse nola tûg-ı âhını
Şâh olmışam diyâr-ı gama bu ʿalemle ben

5 **Rahmî**[y]i sandı her biri Câmî-i rûzgâr
Bezm-i sühanda bahs idicek çok ʿAcemle ben

153

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Halka halka heft-ser bir mâr-ı pür-semdür cihân
Günde biŋ âdem gıdâsıdur niçe demdür cihân

2 Seyl-i eşkümden yıkılsun kalmasun taş üzre taş
Fârig ü âzâdeyem ey dil benüm nemdür cihân

3 Nakd-i ʿömrüŋ harc idersin eylemez bir dem vefâ
Bî-vefâlıkda o yâr ile müsellemdür cihân

4 Dîdesin tîr-i havâdis birle nâ-bînâ idüp
Nice Rûyin-tenleri hâk itdi Rüstemdür cihân

---

152 D 37b.
153 D 37b.

5 Şem'-veş yansam yakılsam **Rahmi**yâ ma'zûrdur
Âteş-i hicrân ile baŋa müsellemdür cihân

154

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]
1 'Âlemde pîr-i 'ışk bulaydı bekâ yolın
Mansûra gösterür midi dâr-ı fenâ yolın

2 Ferhâd gitdi menzil-i maksûda irmedi
Tutdı cihânda gerçi ki deşt-i belâ yolın

3 Cânâ ne deŋlü tûl u dırâz olsa komazın
Ser-menzil-i vefâya irince cefâ yolın

4 Gitmez hayâli dîdeden ol serv-kâmetüŋ
Hâr-ı müjemle baglayalı her yaŋa yolın

5 Gitdüm 'adem diyârına dek **Rahmi**yâ velî
Bir kimse yok ki göstere idi baŋa yolın

155

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]
1 Çek elifler sîneŋe kadd-i bülend-i yâr içün
Dâg-dâr ol lâle-veş bir âteşîn ruhsâr içün

---

154 D 38a.
155 D 38a.

2 Şâhid-i gülzâra bir şeydâ-dili cezb itmege
Nola kullâb-ı mahabbet dir isem her hâr içün

3 Kanlu yaşlar dökdigüm mey-gûn lebüŋçün gördi-
ler
Yok yire kanlu didiler dîde-i hûnbâr içün

4 Çîn-i zülf-i dil-berüŋ bûyın alınca Rûmdan
Kokuyı götür didiler nâfe-i Tâtâr içün

5 Bilmedi hatt-ı gubâruŋ hâletin erbâb-ı ʿışk
Niçeler hayrân u ser-mest oldı bu esrâr içün

6 Dürr-i nazmuŋ kıymeti yokdur maʿârif bahrine
Rahmiyâ gavvâs olma gevher-i eşʿâr içün

156

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]
1 Teşbîh iden ebrûŋı hilâle berü gelsin
Tahsîn idem itdügi hayâle berü gelsün

2 Bir ayagı üzre dikilüp yâre dimiş serv
Biʾllâh diŋ ol kaddi nihâle berü gelsün

3 Ney gibi ʿayân eyleyeyin sırr-ı derûnı
Hem-dem olalum bir gice nâle berü gelsün

4 Bedr oldıgı dem öykünemez kaşuŋa cânâ
Ġurre olıcak söyle hilâle berü gelsün

5 Nûş eyleyelüm **Rahmi**yile ʿışk şarâbın
Hem-reng olalum sâki piyâle berü gelsün

---

156 D 38a.

157

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Hayâlüŋ sîne-i sûzânum eylerse nola mesken
Begüm dünyâ durur bu niçe şâhid-cây olur kül-han

2 Dilâ ol kaşı yâ ol deŋlü tîr-i nâvekin urdı
Hisâb olmaya rûz-ı haşre dek dil olsa her demren

3 Şeb-i gamda ne hâcet ey melek meh şemʿasın yakmak
Bu mihnet-hâne[y]i hod şuʿle-i âhum ider rûşen

4 Görüp envâr-ı ruhsâruŋ dile ʿışk âteşi düşdi
Tecellîden tutuşmışdur sanasın Vâdi-i Eymen

5 Şu deŋlü cismüme peykânlar urdı ey kemân-ebrû
Belâ deştinde oldum **Rahmî**yâ bir kulle-i âhen

158

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Çeşmüŋe gamzeŋ durur hançer çeküp kanlu diyen
Kaddüŋe zülfüŋdür egri oturup togru diyen

2 Neşʾeyi zevk itmeden Mecnûn bu ʿişret-hânede
ʿIşk câmın nûş idüp evvel benem yâhû diyen

3 Bâl açup bir zâgdur pervâz ider gülzârda
Ebruvânuŋ arasında hâl-i ʿanber mû diyen

4 Türk-i tîr-endâzdur çeşmüŋ idüpdür hᵛâb-ı nâz
Başı üstinde kemânıdur iki ebrû diyen

5 Hançer-i hun-rîzüŋe şâhum olaldan teşne-dil
Sûre-i Kevser hakı çıkdı gözümden su diyen

---

157 D 38a-38b.
2 nâvekin: nâfekin D.
158 D 38b.

6 Secde idüp bu dil-i dîvâne eyler kıble-gâh
İşigi taşın baŋa atdıkca ol bed-hû diyen

7 Her gözi mekkâra meftûnı olur bî-ihtiyâr
Rahmiyâ hâlüŋ gibi sihr-âferîn câdû diyen

159

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Bulmag içün yârumı gezdüm bütün dünyâyı ben
Cânda buldum soŋra ol mâh-ı cihân-ârâyı ben

2 Dem gelür gam ʿâleminde gâhi müjgânumda geh
Almazam bir katreye ey dil yidi deryâyı ben

3 Gerdişinden zâhiren cismüm olupdur pür-gubâr
Cân göziyle görmişem ol nergis-i şehlâyı ben

4 Gül ruhuŋla laʿl-i rûh-efzâŋı seyrân itmişem
Sanuram hem-sâyedür hurşîd ile ʿÎsâyı ben

5 Kûy-ı yâruŋ hâletin zevk eyleyelden **Rahmi**yâ
Gözüme göstermez oldum cennetü'l-me'vâyı ben

160

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Elüŋden ne gelür ey dil hayâl-i yâr ile eglen
Cüdâ düşdüŋ çü yârüŋden figân u zâr ile eglen

159 D 38b.
160 D 38b; T 41.

2 Felek ayırdı çün ey dil beni ol saçı Leylâdan
Yüri şimden girü Mecnûn gibi daglar ile eglen

3 Kuluŋ zâr ise bülbül-veş miyân-ı hâr-ı mihnetde
Gel ey gonca-dehen gül-ruh gül ü gülzâr ile eglen

4 Firâkuŋla hemân bir dem kalupdur tende cânum-dan
Gel ey cânlar tabîbi bir nefes bîmâr ile eglen

5 Nice bir yanasın **Rahmî** firâk-ı yâr ile her dem
Yüri şimden girü dün gün gam-ı dil-dâr ile eglen

161

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Bûse aŋdum ol gül-i sîrâb döndürdi yüzin
Gitdi tâliʿ devlet-i nâ-yâb döndürdi yüzin

2 Gün yüzüŋ aŋup unıtdı sûre-i Nûrı imâm
Kıbleden kaşuŋ aŋup mihrâb döndürdi yüzin

3 Şeb gibi geysem kara dönsem hilâle taŋ degül
Benden ol hurşîd-i ʿâlem-tâb döndürdi yüzin

4 Tâliʿ-i nâ-şâdı gör kim gerdiş-i gerdûn gibi
Gördi cûy-ı eşkümi tolâb döndürdi yüzin

5 Seyl-i eşke nâ-gehân gark itdi kâşânem diyü
Gözlerümden subh olınca hᵛâb döndürdi yüzin

6 Gözlerüm ser-çeşmesi iken sürüp yüz yire yaş
Bahr-i eşküm göricek girdâb döndürdi yüzin

7 Ululanup **Rahmi**ye bakmaz kilâb-ı kûy-ı yâr
Nitekim Mecnûndan ahbâb döndürdi yüzin

---

161 D 39a.
6 Bu beyit D'de bulunmamaktadır. FT'den alınmıştır. Ancak FT'de beytin hangi kaynaktan alındığı belirtilmemiştir (s. 226).

162

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Çeşmüŋ altındaki hâlüŋ görinür karşudan
Beŋzer ol nâfeye kim düşmiş ola âhûdan

2 Kalb-i 'uşşâkı nola sırsa harâmî çeşmi
Hattı dün baskının itdi çıkuban pusudan

3 Egilüp gamzeŋe fettânlıgı ta'lîm eyler
Togrulık aŋlamazın ben hele ol ebrûdan

4 Devr-i hüsninde ne gam yâr beni itse hilâl
Hazz ider vakt-i bahâr olsa kişi uykudan

5 Şol kadar sürdi yüzin işigüŋe **Rahmi**-i zâr
Kimse fark itmedi müjgânlarını cârûdan

163

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Degül benden düşen yir yir 'arak çeşm-i figârum-dan
Görüp mûlar benüm ahvâlüm aglar rûzgârumdan

2 Temâşâ itmege her lahza yâri dîde-i cândan
Açılan nergis-i şehlâ degül hâk-i mezârumdan

3 Vasiyyet eyledüm kim öldigümden soŋra cânum-çün
Sifâl eyleŋ seg-i yâre benüm bu haksârumdan

4 Bu çeşm-i hûn-feşânumdan kenârum lâle-zâr oldı

---

162 D 39a; T 41.

163 D 39a.

3 "cânumçün" kelimesi D'de "hânumçün" biçiminde yazılmştır. Ancak anlamca "cânumçün" kelimesinin metne daha uygun olduğu görülmektedir. Metnin müstensih tarafından yazılırken bir noktanın unutulmuş olması muhtemeldir.

Gel ey serv-i revân bir dem güzâr it lâle-zârumdan

5 Yiridür iŋlese **Rahmî** felek feryâd u zârumdan
Beni nerrâd-ı dehr ayırdı nakş idüp nigârumdan

164

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Ġarka vardum nideyin dîde-i giryânumdan
Yandum odlara meded sîne-i sûzânumdan

2 Çeküp alırsa okın sîneden ol kaşı kemân
Yaralar acıya kanlar döke her yanumdan

3 Bir yaŋa âteş-i 'ışkuŋ dili biryân itdi
Bezm-i mihnetde yidi gam dahı bir yanumdan

4 Göricek gün yüzini sâye gibi mahv oldum
Bü'l-'aceb ayrılaman ol meh-i tâbânumdan

5 N'idügüm 'âleme fâş eyledi ey **Rahmi** benüm
Dâd u feryâd meded nâle vü efgânumdan

165

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Beni şemşîr-i gamzeŋ dil-figâr itmez mi aŋlarsın
Tecâhül mi idersin yohsa kâr itmez mi aŋlarsın

2 Cefâŋa sabra tâkat kalmadı hergiz vücûdumda
Bu dil şâm u seher 'ışkuŋla zâr itmez mi aŋlarsın

3 Egerçi cevri çok kılduŋ baŋa ey gözleri âhû
Belî sen vahşiyi sayyad şikâr itmez mi aŋlarsın

4 Yiter baht-ı siyâhuŋdan dilâ şekvâŋı arturma
Felek bir gün o şûhı saŋa yâr itmez mi aŋlarsın

---

164 D 39a-39b.
165 T 42.

5 İderseŋ ʿâşıkuŋa her ne cevri eyle ey şâhum
Senüŋ ʿışkuŋla **Rahmî** iftihâr itmez mi aŋlarsın

166

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Dil budur bezm-i gam içinde sürâhî gibi hûn
Lutf it ey sâkî lebüŋ câmını gel agzuma sun

2 Zülfe bend itdi dili hâline meyl eyler iken
Dâm ile dâneye al[dan]dı bu bir murg-ı zebûn

3 Leylinüŋ kelb[i] sifâlin şeh-i ʿışk itmek içün
Tâc-ı devlet diyü başında tutarmış Mecnûn

4 Ruhuŋ üzre elif-i bîniyile nokta-i hâl
Bir iken hüsn-i cemâlüŋ güzelüm eyledi on

5 Sanma seyyâre durur gam gicesinde görinen
Rahmiyâ çarha çıkupdur şerer-i âh-ı derûn

167

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Enîsüm fikr-i cânândur idüp her encümen terkin
Sipeh-sâlâr-ı râh-ı ʿışk olup itdüm vatan terkin

2 Şarâb iç hırkaŋı suya sal gel habâb-âsâ
Sevüp bir tâze dil-ber eyle gel tâc-ı kühen terkin

3 Ruhuŋ devrinde kûyuŋda mukîm olsam nola cânâ
Gül âvânında bülbül eylemez seyr-i çemen terkin

4 Nola ben mûr dâd itsem varup Sultân Süleymâna

---

166 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4277. 120b.

4 Metinde "bînîyile" kelimesinden sonra "ol" bulunmakta ise de vezin açısından fazla gelmektedir.

167 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 796. 73a.

2 Muhtemelen kelime eksikliğinden dolayı, ilk mısrada vezin bozulmaktadır.

Perî-zâdum(?) baŋa rahm idüp urmaz Ehrimen terkin

5 Maʿânî milketinüŋ hüsreviyem **Rahmi**yâ şimdi
Kemâlüm görse Hâkânî ider mülk-i sühan terkin

168

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Tâk-ı kasrı neyleyem ben sâkin-i vîrâneyin
Taşı taş üzre komaz bir ʿâşık-ı dîvâneyin

2 Şeh-perüm salsam söyinür sarsarından şemʿ-i mâh
Bezm-i şevk-ı yârda şol âteşîn pervâneyin

3 Z̲evk iden keyfiyyet-i hâlüm olur gâyetde mest
Sâkı-i bezm-i kazâ destinde bir peymâneyin

4 Ehl-i tecrîdem çerâg-ı bezmüm olmışdur şihâb
Târem-i âʿlâda Îsâ ile hem-kâşâneyin

5 Yapdı Şîrîn kasrını Ferhâd gerçi **Rahmi**yâ
Taşı taş üzre komazın ʿâşık-ı dîvâneyin

---

5 Beyitteki “hüsrev” ile hem hükümdar anlamı kastedilmekte, hem de İranlı şair Hüsrev-i Dihlevî’ye işaret edilmektedir.

168 İ. Hakkı Aksoyak (2006). *Gelibolulu Mustafa Âlî’nin Divanları. C. I.* Boston: Harvard University Press. 316. Gelibolulu Ali, Rahmî’nin bu gazelini tahmis etmiş, bu gazel de oradan çıkarılmıştır.

HARFÜ'L-VÂV

169

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Lebüŋde nev-remîde hat mı yâ misk-i Hotendür bu
Kenâr-ı çeşme-i hayvânda bitmiş yâ çemendür bu

2 Kadeh tut lâle-veş câmın şikeste itmeden devrân
Nice Cem kellesin sâgar iden bir encümendür bu

3 Başuŋda kâkülüŋ mi yâ nihâl-i serv-i bâlâdan
Melâhat gülşenine sâye salmış yâsemendür bu

4 Reh-i mey-hâneden geçmem mey-i peymâneden içmem
Şu resme mest ü şeydâ oldugum bilmem nedendür bu

5 Siyeh sanma şeb-âsâ subh-veş mûy-ı sefîd olmış
ʿArûs-ı nev degül ʿâlem bugün bir köhne zendür bu

6 Sarılmış zülfine görmiş düşinde Kays Leylâsın
Dimiş ben zârı deşt-i gamda Mecnûn eyleyendür bu

7 Bu tarz-ı hâsı görse **Rahmi** yâ el-hak diye Hüsrev
Maʿânî câmını bezm-i sühanda nûş idendür bu

170

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Salınsa gülşen içre serv gibi ol kadi dil-cû
Degüldür sâye ardınca gider bir çâker-i Hindû

---

169 D 39b.
3 "yâsemendür" kelimesi "yâ semendür" şeklinde de okunabilir.
170 D 39b.

2 Güneş ruhsâruŋa öykünse nola ger füsûn içre
Kamer şehre yeŋi gelmiş müsâfirdür gözi baglu

3 Gözüŋ mirrîh-veş kan dökmege eylerse ger âgâz
Sunar tîgin aŋa gamzeŋ virür tîr ü kemân ebrû

4 Dilâ gel pâk-meşreb ol çıkup çâh-ı tabîʿatdan
Safâ virmez türâb-âlûde olsa câm-ı Cemdür bu

5 Dem-i hicrânda **Rahmî** vasl-ı yâri ârzû eyler
Nitekim sohbet ister cân virürken ölicek sayru

171

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Her habâbı dîdedür bakmaga rûy-ı yâra su
Tolanup kûyın olur bir ʿâşık-ı âvâre su

2 Diyeli şîrîn lebüŋ vasfın bu çarh-ı pîre-zen
Kendüyi Ferhâd-veş tagdan atar bî-çâre su

3 Cân virürsem gonca-veş hecr-i lebüŋle bâgda
Penbe-i ebr agzum içre tamzura bir pâre su

4 Sînem üzre dâglar güller elifler servler
Cûy-ı eşkümden akar her demde ol gülzâre su

5 Ârızuŋ vasfında **Rahmî** âhlar çekse nola
Nâleler peydâ olur tokındıgınca nâra su

---

171 PB 468b; K 465-466.

[HARFÜ'L-HA]

172

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Beni zülfüŋle kaddüŋ öldürürse derd ü gamlarla
Mezârum hep müzeyyen ola 'Abbâsî 'alemlerle

2 Kad ü zülf ü dehânı hasreti ol bî-vefâ yârüŋ
Helâk itse 'aceb midür beni her dem elemlerle

3 Kara yazılu dil şol deŋlü iŋler künc-i 'ışk içre
Sıgışmaz defter ü dîvâna yazılsa kalemlerle

4 Baŋa rahm eylemez âdemlik idüp ol perî-peyker
Rakîb-i dîvi gerçi yâd ider lutf u keremlerle

5 İşitme ta'n-ı agyârı felekden ilme ey **Rahmî**
Yüri 'ayş it cihân içre melek-sîmâ sanemlerle

---

172 D 40a; PB 556a-556b; K 468; *Mecmua-i Eş'âr*, 06 Mil Yz A 485, 17a. Bu gazele Nâlî Çelebi (ö. 1675?) tarafından söylenen nazîre için bk. *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 485. 17a.

1 zülfüŋle kaddüŋ: kaddüŋle zülfüŋ PB, K.

2 A 485 nolu mecmuada bu beytin yerinde şu vardır: "Kad ü zülf ü dehânuŋ hasreti lâm eyledi kaddüm/Hudâ bilür benüm sag olacagum bu elemlerle"

3 iŋler: aglar PB / 'ışk: gam PB // defter ü: defter-i D. A 485 nolu mecmuada bu beyit şu şekildedir: "Kara yazulu başumçün şu deŋlü aglaram cânâ/Ki sığmaz defter ü dîvâna yazılsa kalemlerle"

4 âdemlik idüp: adum aŋup hîç D, âdemlik itmez A 485 nolu mecmua // rakîb-i dîvi gerçi yâd ider: rakîbe gerçi yâd ider hemîn PB / gerçi: ammâ A 485 nolu mecmua / ider: idüp D.

5 Bu beyit A 485 nolu mecmuada şu şekildedir: "Üşenme ta'n-ı agyâra felekde aglama Rahmî/Yüri 'ayş-ı müdâm eyle perî-manzar sanemlerle"

173

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Köhneyüp gerçi olur gülşen-i 'âlem tâze
Hüsn-i cânâne gibi olmaya her dem tâze

2 Yâsemen gibi çemende kanı bir şâhid-i pâk
Yudı cûy içre idüp pîrehenin tam tâze

3 Ġam gidüp kûyuŋa varsam iderin kesb-i huzûr
Cennete girse olur nite ki âdem tâze

4 Tîrüŋüŋ zahmı oŋulsun dir iseŋ sîneye gel
Ursalar tîz oŋulur yâreye merhem tâze

5 Sâye-veş pâyine düş bir güzeli sev **Rahmî**
Ser-firâz ola vü şimşâd gibi hem tâze

174

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Hat-ı nev-reste sanmaŋ ol sehî-kaddüŋ 'izârında
Hızırdur hᵛâba varmış çeşme-i hayvân kenârında

2 Biten güller degüldür hâksârı üzre Ferhâduŋ
Açıldı cânib-i Şîrîne revzenler mezârında

3 Şikest oldı murâdum berg ü bârı seng-i mihnetle
Ben ol köhne dırahtam mihnet ü gam kûhsârında

---

173 D 40a; *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. 24a.
4 oŋulur: olur D.

174 D 40a; T 44; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 54. 36a. Bu gazel aynı zamanda bazı tezkirelerde de geçmektedir. Bk. Günay Kut (1978). *Heşt Bihişt Sehî Beg Tezkiresi*. Boston: Harvard University Press. 299; Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 751; Aysun Sungurhan Eyduran (2009). Kınalızâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuara*. KTB Yay. http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/belge/1-83504/kinalizade-hasan-celebi---tezkiretus-suara.html [Erişim Tarihi: 17/04/2011]. 331-332 (Yalnız 3. beyit yoktur).

2 hâksârı: hâk-i kabri T.

4 Sarây-ı sînesinde ʿankebût-ı ʿışk târıdur
Sarılan reg degül derd ehlinüŋ cism-i figârında

5 Vücûdum ʿışk-ı cânân ile şöyle nâ-tüvân oldı
Beni sâyemle fark itmez görenler reh-güzârında

6 Derûnum gonça-veş pür-hûn olursa yiridür çün-kim
Gül-i maksûdum açılmaz murâdum şâhsârında

7 Kenâr-ı kulzüm-i mihnetde gûyâ şâh-ı mercândur
Görinen **Rahmi**nüŋ müjgân-ı çeşm-i eşk-bârında

175

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Cûy-ı eşküm akuban beŋzedi Nîl ü Arasa
Düşeli vâdi-i ʿışkuŋda hevâ vü hevese

2 Nola dil bülbüli feryâdını eylerse hezâr
Yüz virür gül gibi ol gonça-dehen hâr u hasa

3 Ol kadar sînemi peykânlar ile zeyn itdüm
Gûyiyâ murg-ı dilüm girdi demürden kafese

4 Şeh-süvârum sanasın Rûm ilinüŋ köçegidür
Döneli nâlelerüm esbi yanınca cerese

5 Dil-berüŋ lebleri üstindeki hâl-i siyehi
Rahmiyâ beŋzedi sükker üzerinde megese

---

4 reg: bez T (Kılıç tarafından hazırlanan tezde de kelime "reg" şeklindedir).
175 D 40b; PB 551a; K 467.
2 yüz virür gül gibi: gül gibi yüz virür D.
3 demürden: müşebbek PB, K.
4 esbi: atı D.

176

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Bâga gir nâz ile ol serv-i ser-efrâz gele
Hayra makdem diyü her gûşeden âvâz gele

2 Gelmeye şekl-i rakîb ile ruh-ı yâre bedel
Niçe kışlar geçe ʿâlemde niçe yaz gele

3 Kesb-i hâl itse nola hâlüŋ aŋıldıkça göŋül
ʿÂşık oldur aŋa âvâz-ı meges sâz gele

4 Çeng gibi ne dü-tâ kaddüme hem-tâ bulınur
Ney-sıfat nâle-i dil-sûzuma dem-sâz gele

5 Kılmaga murg-ı maʿânî[y]i bu gülşende şikâr
Tabʿ-ı **Rahmî** gibi sen sanma ki şeh-bâz gele

177

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Ol kadar toldı derûnum fikr-i zülf-i yâr ile
Fiʾl-mesel bir kabre dönmişdür ki pürdür mâr ile

2 Şemʿ-veş par par yanardum karşusında tâ seher
Bir gice sohbet nasîb olsa o gül-ruhsâr ile

3 Dil niçe cân virmesün laʿl-i leb-i cân-bahşuŋa
Mürdeler ihyâ ider ʿÎsî gibi güftâr ile

4 Mescid-i hüsnüŋde iŋen uydı dil zülfeynüŋe
Kâfer itdüŋ bir müselmânı iki zünnâr ile

5 Çeşm-i **Rahmî** ʿaks-i ruhsâruŋla ey nâzük-beden

---

176 D 40b; *Mecmua-i Eşʾâr.* TTK Kütüphânesi. Yz 460. 36a.

177 D 40b; PB 518b; MN 2300-2301; T 43; *Mecmua-i Gazeliyyât.* SK Hâlet Efendi İlavesi. 172, 31b; Fahir İz (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım.* C. 1. Ankara: Akçağ Yay. 285. Sâfî'nin gazeline naziredir.

4 uydı dil zülfeynüŋe: öpdi dil zülfeynüŋi D.

Bir güle beŋzer ki etrâfı müzeyyen hâr ile

178

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Şâh-ı ʿışkam üstüme çetr-i siyehdür dûd-ı âh
Âteş-i dil şuʿlesi başumda zerrîn bir külâh

2 ʿIşk bahrinde bu çarh-ı Nîl-gûn bir katredür
Anuŋ üstinde iki dâne habâbı mihr ü mâh

3 Daʿvi-i ʿışkuŋda sâdık olmaga ey lâle-had
Dâg ile sînemdeki yir yir eliflerdür güvâh

4 Meyl ider her ʿâşık-ı şûrîde-dil bî-ihtiyâr
Rûy-ı dil-berde ʿâcâyib câzibe koymış İlâh

5 Hârdan bir dâyire çekdüm gözüm etrâfına
Yârdan gayrıya tâ bir lahza itmeye nigâh

6 Lâle bir abdâldur devr-i ruhuŋda dil-berâ
Sînesine nâr-ı ʿışkuŋla komış dâg-ı siyâh

7 Ġamzesi cellâdı öldürse dil-i pür-hûnumı
Şekl-i hançer ola **Rahmî** kabrüm üzre her giyâh

---

178 D 40b; PB 515a; MN 2262; T 42; Fahir İz (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. C. 1. Ankara: Akçağ Yay. 284-285. Cem Sultan'ın gazeline naziredir.

3 dâg ile: dâglar T.

4 – PB.

5 – D, T.

6 – PB, D, T.

179

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Nasîhatüm saŋa zâhid riyâyı terk eyle
Götür ʿasâyı bu tâc u kabâyı terk eyle

2 Murâd menzilini rahş-ı himmetüŋle alup
Semend-i çarh gibi bâd-pâyı terk eyle

3 Kalender ol ışık ol pâ-bürehne abdâl ol
Cihân didükleri köhne sarâyı terk eyle

4 Mesîh gibi dilerseŋ makarruŋ ola semâ
Tecerrüd üzre olup mâ-sivâyı terk eyle

5 Riyâ degüldür işit pend-i **Rahmî**yi zâhid
Kabâyı terk idüben bûriyâyı terk eyle

180

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Râstî her elif üstindeki dâg-ı sîne
Oldı cânâne[y]i seyr itmege bir âyîne

2 ʿIkd-i destâruŋuŋ üstinde zer-efşân sünbül
Mâh-ı nevdür ki mukârin ola ol Pervîne

3 Geldi cân acısı halvâ-yı şekerden tatlu
Kûhken cânını virdükde leb-i Şîrîne

4 İşigüŋ hâkini her kim ki idindi pister
Ser-i maksûdını kor râhat ile bâlîne

5 Varak-ı âl-i Semerkandüme tahrîr itdi
Her gazel kim didi **Rahmî** o ruh-ı rengîne

---

179 D 41a; T 43; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz Ceb 110. 23b.
5 "bûriyâyı" kelimesi "bû riyâyı" şeklinde okunup tevriyeli olarak düşünülebilir.
180 D 41a.

181

[mef'ûlü mefâ'îlü mefâ'îlü fe'ûlün]

1 Pür-ʿukde göŋül zâr ki oldı dil içinde
Şol dil gibidür nâleler eyler zil içinde

2 Ser-mest gözüŋ hançer alupdur ele gamzeŋ
Cân kurtara mı dil bu kadar kâtil içinde

3 Cân nakdin alur düzd-i hevâ kîse-i tenden
Ġafletle şu kim hᵛâb ide bu menzil içinde

4 Zülfeyni arasındaki gün ruhları yârüŋ
Şol Mushaf-ı ʿOsmân gibidür mahfil içinde

5 Alnuŋla ruhuŋ hecr demüŋde dile ʿarz it
Zîrâ ki iki ʿîd gelür bir yıl içinde

6 **Rahmî**[y]i görüp hâk-i mezelletde elin al
Ol gevher-i pâkîze kalupdur gil içinde

---

181 D 41a.

3 "kîse-i" kelimesi D'de "kişiye" şeklindedir. FT'de (diğer bütün manzûmeler gibi) bu manzûme için hiçbir kaynak gösterilmemekte ise de; "kîse-i" kelimesinin metne anlamca diğerinden daha uygun olması ve metne ilâve bir beytin bulunmasından, her ne kadar belirtilmese de FT'nin D'den başka bir kaynaktan da yararlandığının anlaşılması sebebiyle "kîse-i" asıl metne alınmıştır. Bk. FT, s. 239.

5 – D. Beyit sadece FT'de geçmektedir. Bk. FT, s. 239. Ancak çalışmada herhangi bir kaynak gösterilmemiştir.

182

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Kül itdi nâr-ı hasret oldı ʿâlem cümleten âgeh
Degüldür sûziş-i dilden o şemʿ-i encümen âgeh

2 Nezâketle sarıl öp bâd gibi sâk-ı cânânı
Ne dâmen vâkıf-ı hâl olsun u ne pîrehen âgeh

3 Kabâ-yı müsteʿârîdür melâhat olmasun magrûr
Çıkarur bir gün anı olsun ol nâzük-beden âgeh

4 Yeşil hırkayla turmış bir ayag üzre semâʿ eyler
Fenâ bâgından olmışdur meger serv-i çemen âgeh

5 Nezâketden dem urmazdı lebüŋ vasfıyla cânâ hiç
Hayâlî şiʿr-i **Rahmî**den olaydı ger Hasan âgeh

183

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Çemen bezminde her gül döndi bir şemʿ-i şe-bistâna
Şükûfe üstine rîzân olur mânend-i pervâne

2 Leb-i cûda nihâl-i servi seyrân idicek sandum
Dikilmiş nîzesi Hızruŋ kenâr-ı âb-ı hayvâna

3 Degüldür nahl-i gül bende çeküpdür nahl-bend anı
Ruh-ı yâri görüp şevk ile güller oldı dîvâne

4 Saçıldukca gül evrâkı dem-i hicrânda ʿuşşâkuŋ
Dönüpdür katre katre dîdesinden dökilen kana

---

182 D 41a.
183 D 41b.

5 Bahâruŋ zîneti vü neş'esi mi ân-ı hüsn-i yâr
Dirîgâ **Rahmi**yâ bir ân içinde irdi pâyâna

184

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

1 Mecnûn göziydi Leyli hayâliyle cilve-gâh
Sahrâ-nişîn olanuŋ olur hânesi siyâh

2 Âhı 'alemlerini çeküp beglik eylemiş
İklîm-i 'ışka olmış imiş ol da pâdşâh

3 Meyl itmez idi 'âşık-ı şûrîde-dil müdâm
Olmasa rûy-ı yârda ger cezbe-i İlâh

4 Pervâne göz göre oda atmazdı kendüyi
Almasa şem' başına nârenci şeb-külâh

5 Şol dürr-i pâki buldı ki **Rahmî** olup durur
İki habâb kudreti bahrinde mihr ü mâh

185

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Tenüm gülzâr-ı gamdur her elifdür bir budag anda
Görinen ak güldür penbelerle tâze dâg anda

2 Ham-ı ebrûda hâlüŋ mi yahud bâg-ı melâhatda
Letâfet şâhıdur egmiş karâr itdükde zâg anda

3 Ruhuŋda tâb-ı hüsnüŋ berk urur zülf-i siyâhuŋdan
Sanasın deyr-i Meryemdür ki yakmışlar çerâg anda

---

184 D 41b.

185 D 41b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4228. 18b-19a.

1 İkinci mısrada veznin doğru çıkması için "ak" kelimesindeki ünlünün uzun ve kelimenin "âk" şeklinde okunması gerekir.

4 Cihân bir bezm-i fânîdür elinden sâki-i dehrüŋ
İçilür bâde-i gam gerçi devr itmez ayag anda

5 Vücûd iklîmini terk it ʿadem vâdîsine ʿazm it
Ki birdür **Rahmi**yâ şek yok yakîn ile ırag anda

186

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

1 Zeyn oldı sanma vâdi-i dil tâze dâg ile
Seyrâna çıkdı şâh-ı gamuŋ sürh otâg ile

2 Boynında hâle tavk-ı zeri mâh ışık-sıfat
Kûyuŋa geldi cerr ide altun çerâg ile

3 Ser-keş olanı bezm-i cihânda habâb-veş
Sâkî yıkar elindeki laʿlîn ayag ile

4 ʿAks-i lebüŋle kanlu yaşum dil şarâb idüp
Kanda giderse götürür iki kabag ile

5 Hâliyle zülfi dâne vü dâm eyleyüp nigâr
Sayd itdi **Rahmi** murg-ı dilüŋ ol duzâg ile

187

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Diyüŋ ki duhter-i rez düşdi kaldı ayakda
Harâm-zâde başı örtüli satılmakda

---

186 D 42a; PB 483a; K 468-469. Kâdirî'nin gazeline naziredir.
1 vâdî-i: mürde-i PB.
3 laʿlîn: altun D.
4 giderse: olursa D.
5 : Rahmî elifle sînede dâg-ı siyâhlar/Bir servdür ki zeyn ola ol niçe zâg ile D.
187 D 42a.

2 Şarâbsız göricek pâyesini ednâda
Kadeh sürâhiye didi göŋüller alçakda

3 ʿAceb mi bahr-i gama düşse dil safâ gitdi
Şu hᵛâcedür ola müflis ki kala bucakda

4 Şarâb-ı laʿl ile yâkût-reng zevrakda
Hum-ı şarâb ki gark oldı tozda toprakda

5 Meger ki fasl ide şemşîr aramuz **Rahmî**
ʿAdû bıçagı gibi yanına takılmakda

188

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Dem-i vasl oldı dilâ hâlüŋi yab yab söyle
Ġam-ı hecr ile neler çekdügüŋi hep söyle

2 Tapdugum sen saneme söyleyeyin halka didüm
Didi kim Taŋrı hakıyçün bize gel tab söyle

3 Zülfin aŋduŋ çü göŋül hâl ü hatın yâd eyle
Ko perîşânlıgı her sözi müretteb söyle

4 Vâʿiz ahlâkuŋı tehzîb idebildüŋse eger
Olma bed-baht yüri halka mühezzeb söyle

5 Acı diller vireyin **Rahmi**ye dimiş cânân
Aŋa ol tatlu gelür söyle şeker-leb söyle

---

188 D 42a; *Mecmua-i Eş'âr*. TTK Kütüphanesi Yz 460. 29b.
4 bed-hulk: bed-baht D.

189

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Görinen penbe sanma sînede her tâze dâg üzre
Şeb-i gamda per-i pervânedür yanmış çerâg üzre

2 Mey-i asferle câm-ı lâle-gûnı dest-i sâkînüŋ
Gül-i raʿnâ durur gûyâ açılmış bir budag üzre

3 Gözüŋ çün göŋlüm aldı çekme cânâ tîg-i müj-gânuŋ
Hemân şol tıfla beŋzer kim varur yalıŋ yarag üzre

4 Ser-i zülfüŋ elinden çekdigüm şerh eyleyem bir bir
Kaçan mahşerde biŋ ayak turıcak bir ayag üzre

5 Hayâlüŋ şekl-i kaddüŋ dîdede kim eyledi tasvîr
Nihâl-i servdür nakkâş nakş itmiş kabag üzre

6 Tenümde kalmadı bir yir ki anda olmaya dâgum
Yüri var **Rahmi**yâ şimden girü yak dâgı dâg üzre

190

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Lebüŋ hayâli gelicek bu çeşm-i pür-hûna
Nazarda ragbetüm olmaz şarâb-ı gül-gûna

2 Ezel musavviri hall ile şekl-i ebrûŋı
Yazar her ay başı cânâ bu tâk-ı gerdûna

3 Sirişküm üzre dönüpdür habâb-ı gül-gûnum
Şakâyık ile müzeyyen kenâr-ı Ceyhûna

---

189 D 42a-42b.
190 D 42b.

4 Sanurdı tavk-ı zeridür kilâb-ı Leylînüŋ
Görinse idi felekde hilâl Mecnûna

5 Buhûr-ı nazma cihânda egerçi çok gavvâs
Kimesne irmedi **Rahmî** bu dürr-i meknûna

191

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
1 Hayâl-i çeşm ü hattuŋ dil-berâ geldükde ʿayneyne
Sanasın Hızrla Mûsî gelüp irişdi bahreyne

2 Makâm-ı vahdeti kesretle bir sansa nola zâhid
Tekessür gösterür vâhidle ahvel baksa isneyne

3 Hayâlüŋ dîdeden hâlî degülken veh ki bir lahza
Sirişküm irişüp cânâ bürûdet düşdi mâ-beyne

4 Esîr-i saltanat olup dilâ meyl itme dünyâya
Odur ʿârif ki bakmaz gûşe-i çeşm ile kevneyne

5 Nola lâl olsa ʿakl-ı **Rahmi** vasf-ı ebruvânuŋda
Per-i Cibrîl pervâz ursa irmez *kâbe kavseyne*[*]

192

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
1 Alsa ibrîk-i zerin mihr-i dırahşân eline
Nâz ile degmeye su dökmege cânân eline

---

191 D 42b.

2 kesretle: kesretle D.

[*] İki yay mikdarı, miraç sırasında Hz. Peygamber'in Allah'a yakınlığını anlatmak için kullanılır. Allah'a yakınlıktan kinayedir. *Kur'an-ı Kerîm,* Necm (53)/9.

192 D 42b-43a; T 44; Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 751 (İlk üç beyit vardır).

1 Bu beyit T'de ayrıca müfredler arasında da yazılmıştır (s. 50). / dökmege: koymaga T.

2 Sîne çâkini görüp cân sorıcak didi göŋül
Togrı yoldur bu çıkar bir ucı hicrân eline

3 Sunmadı câmı göŋül isteyicek pîr-i mugân
Yok gibi bir virecek nesnesi oglan eline

4 Leb-i laʿlüŋ gibi seyr itmedi rengîn güheri
Niçe dem kanlu yaşum düşdi Bedehşân eline

5 Nâle vü zâruma öykündi diyü fâhteyi
Hışm idüp aldı seher serv-i hırâmân eline

6 Hüsrev-i mülk-i sühan oldugumı vire haber
Rahmiyâ bu gazelüm ger ire Selmân eline

193

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Cân cilâ bulur çeküp dürdin şarâbuŋ ʿaynına
Câma düşdi göz yumup döndi habâbuŋ ʿaynına

2 Hâyil olan ebr sanmaŋ görmeyelden ruhlaruŋ
Giryeden irür kara su âftâbuŋ ʿaynına

3 Yüz sürerse pâyüŋe yollarda nola âftâb
Tûtyâdur hey benüm rûhum türâbuŋ ʿaynına

4 Sîh-i müjgânumdaki her katresi hûn-ı ciger

---

2 Bu beyit T'de ayrıca müfredler arasında da yazılmıştır (s. 50). / sîne çâkini: sîne-i çâki D // bu: ki T / hicrân: Kenʿân T (müfredde).

3 (b): Hîç bir nesnesi yok vermege sultân eline T.

4 - T.

5 - D.

6 vire: virdi T.

193 D 43a.

3 "benüm rûhum türâbuŋ" ifadesi FT'de geçmektedir (s. 248). Bunun yerinde yerinde D'de "begüm rûh-ı revânuŋ" bulunmaktadır. Ancak bu durumda kafiye bozulmaktadır. Her ne kadar kaynak gösterilmese de FT'deki ifade kafiyeye uymaktadır.

4 FT'de "her katresi hûn-ı ciger" yerinde "her laht laht olmış ciger" bulunmaktadır. Ancak bunun için kaynak belirtilmemiştir.

Dîde tennûrında dönmişdür kebâbuŋ ʿaynına

5 Sînemüŋ üstindeki şekl-i elifle tâze dâg
Bezm-i gamda **Rahmi**yâ döndi rebâbuŋ ʿaynına

194

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 ʿIşk-ı Leylâyile düşdükçe hevâ vü hevese
Eşk-i çeşmüm taşuban beŋzedi Nîl ü Arasa

2 Gûyiyâ sînede peykân-ı ciger-dûz-ı nigâr
Al tûtî-beçedür girdi demürden kafese

3 Leb-i şîrînüŋüŋ üstindeki ol hâl-i siyeh
Hüsrevâ beŋzedi sükker üzerinde megese

4 Savm-ı hecrüŋde gözüŋ göŋlüme dahl eylemesün
İʿtibâr olmaz imiş çün Ramazânda ʿabese

5 Fârsî nazmı ile nazm-ı şeker-rîz-i nigâr
Beŋzer ol tûtiye kim ola mümâsil megese

6 Şiʿr-i **Rahmî** ki letâfetde akar su gibidür
Hâşe liʾllah ki berâber ola hâşâk ü hasa

195

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]

---

5 FT'de bu beytin yerinde şu iki mısra bulunmaktadır: Sînem üzre Rahmîyâ şekl-i elif üstinde dil/Bezm-i gamda iŋleyüp döndi rebâbuŋ ʿaynına (s. 248).

194 K 466 .

2 İkinci mısrada veznin doğru çıkması için, mısradaki "al" kelimesinin "âl" şeklinde okunması gerekir.

5 "beŋzer" kelimesi K'de "beŋzedi" şeklindedir. Ancak bu durumde vezin bozulmaktadır. Aslında; kafiye kelimesinin tekrarı, "nazm" kelimesinin aynı mısrada tekrarlanması, anlamın pek hoş olmaması, kaynaktaki haliyle veznin bozulması, gazelin 6 beyit olması gibi istisnaî noktalar göz önüne alınırsa bu beytin asıl metne alınıp alınmayacağı konusu biraz tartışmalı/tereddütlü bir hale gelmektedir.

195 PB 553b; K 467.

1 Her kim irerse zülf ile ol serv-kâmete
ʿÖmr-i dırâz ile irişür ol kıyâmete

2 Şerh ide dâg-ı sînemi sûsen zebân olup
Ol lâle-had gelürse mezârum ziyârete

3 Uç ilinüŋ dilâveridür cândagı müjeŋ
Geldi dil almaga sanasın bir vilâyete

4 Dil hastedür gamuŋla senüŋ ey kaşı kemân
Peykânuŋ aŋa gönder e lutf it ʿıyâdete

5 **Rahmî** çıkarsa yiridür âhum feleklere
Bir gün mukârin olmadum ol mâh-talʿata

196

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Şâh-ı dehre nola baş egmez isem dünyâda
Şimdi dîvâne göŋül ʿâlem-i istignâda

2 Yapmadı hâne-i ümmîdümi bennâ-yı zamân
Kâşki gelmeye idüm bu harâb-âbâda

3 Neyleyin maʿrifeti olmayıcak himmet-i şâh
Yokdur âyîn-i vefâ kâʾidesi paşada

4 Hâtemin Ehrimene virdi Süleymân-ı zamân
Pâyesin eyledi ednâda iken aʿlâda

5 Leb-i şîrînini Pervîze virüp Zâl-i zamân
Telh-kâm itdi sunup zehr-i gamı Ferhâda

6 **Rahmi**yâ hâl-i cihân böyle ise ʿuzlet idüp
İnzivâ kıl yüri bir gûşe bulup tenhâda

197

196 K 469.

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 ʿAks-i kaşuŋ düşeli bu çeşm-i pür-hûn üstine
Gûyiyâ bir tâk bünyâd oldı Ceyhûn üstine

2 Kaşuŋ üzre dil-berâ bu hâl-i ʿanber-bâruŋı
Dir gören bir noktadur konmış durur nûn üstine

3 Deşt-i gamda hâk idicek Leyli zülfi hasreti
Ebr-i gam saçın çözüp agladı Mecnûn üstine

4 Kâmetüm bir halka-i zer sînem üzre dâg-ı sürh
Gûyiyâ bir laʿldür konmışdur altun üstine

5 Vasf-ı dendânıyla yâruŋ **Rahmi**yâ eşʿârumuz
Riştedür gûyâ dizilmiş dürr-i meknûn üstine

198

[mefâʿilün feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 Lebüŋ hayâli ile gözde kanı seyr eyle
Piyâle içirelü ergavânı seyr eyle

2 Murâd câmını sunmadı sâki-i gerdûn
Beni ne derde götürdi zamânı seyr eyle

3 Çemende hattını aŋsam göŋülden âh gelür
Diyâr-ı gamdan iden kâr-bânı seyr eyle

4 Hilâle gûşe-i ebrûsı ile baş egmez
Dilâ o pîr olsa nev-cüvânı seyr eyle

---

197 PB 495b-496a; MN 2397; K 469-470. Revânî'nin gazeline nazire-dir. Bk. Ziya Avşar (2007). *Revânî Dîvânı.* Konya: Sebat Ofset Matbaacılık. 488-489.

1 ʿaks-i kaşuŋ: kaşuŋ ʿaksi K.

2 durur: ser-i K.

3 Leyli zülfi: zülf-i Leylâ K.

198 TB 350-351.

1 "gözde" kelimesi, TB'de "gözden" biçimindedir. Ancak bu durumda vezin ve anlam bozulmaktadır.

5 Maʿâni güllerini **Rahmi**yâ virüp yâre
Revân-ı Saʿdi ile Gülsitânı seyr eyle

199

*[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]**
1 Oldum rübûde-dil girih-i gîsuvânına
ʿAklum dolaşdı turra-i ʿanber-feşânına

2 Bir kıl kadarca şu diyecek ʿayb görmedüm
Dikkatle bakdum ol sanemüŋ mû miyânına

3 Döndüm kemâna keşmekeş-i ârzû ile
Hamyâze-rîz-i hasret olup ebruvânına

4 İfşâ-yı râza başladı çeşm-i gazâl-i yâr
Esrâr-ı sîne döndi Geyik Dâstânına

5 Mahrem-sarây-ı hâsı ile goncanuŋ hezâr
Kesb-i vukûf itmedi râz-ı nihânına

6 Tutsun mı cây-ı bülbül-i zârı gurâb hayf
Almış rakîb-i rû-siyehi yâr yanına

7 **Rahmî**-i zâr u haste-dil ü nâ-tüvân degül
Dâg olsa döyemez felegüŋ imtinânına

200

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Şitâ devri geçüp ey dil yine ʿâlem bahâr olsa
Çemende goncalar açılsa bülbüller hezâr olsa

---

199 TB 358.
* Manzûmenin vezni TB'de *"mefûʿilü feʿîlâtü mefâîlü fe'ilün"* olarak gösterilmiştir.
7 "döyemez", TB'de "doyamaz" şeklindedir.
200 MN 2529; FT 252. Âhî'nin gazeline naziredir.

2 Ruh-ı Gül-gûnuŋ ile zülf-i Şeb-dîzüŋ koşarsaŋ ger
Yitişmez hüsn meydânında yüz biŋ şeh-süvâr olsa

3 Elifler çekse sînem üzre gâhi dâglar yaksa
Baŋa o serv-i bâlâdan cihânda yâdgâr olsa

4 Görenler ten sifâlinde karanfüller sanur anı
Kaçan kim sînem üzre dâg-ı ʿışkuŋ yâdgâr olsa

5 Ne hoş ʿayş idecek bâg idi **Rahmî** gülşen-i dünyâ
Hazân irişmese hüsnine yârüŋ ber-karâr olsa

201

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]

1 Âhum şerârı her gice ol mâh öŋinde
Şol meşʿaledür ki çekilür şâh öŋinde

2 Ser-ʿaskeriyem şâh-ı gamuŋ haymemüz eflâk
Dikdüm ʿalem-i âhı o har-gâh(?) öŋinde

3 Hâk ol gubâruŋ gözine kuhl ide hurşid
Cânâne güzer kıldugı dergâh öŋinde

4 Kan eylemesün gamzelerüŋ yohsa lebüŋden
Yarın sorılur itdügi Allâh öŋinde

5 Gün yüzine hurşîd didüm **Rahmi**-i şems
Düşdi yüzimüz yirlere ol mâh öŋinde

202

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün][*]

---

4 –MN.
5 ʿayş:ʿîd FT / dünyâ: zîbâ FT // ber-karâr: bir karâr MN.
201 FT 252-253.
202 FT 253-254.
[*] FT'de vezin *"fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün"* olarak gösterilmiştir.

1 Şorma zâhid ne bilür ʿışkı sakın Ferhâda
Berü gel sanʿat eger ister iseŋ üstâda

2 Nice mest olsun ey âfet-i cân çeşmüŋ kim
Nazarından leb-i nâbuŋ gibi gitmez bâde

3 Sâkıyâ sun berü bir iki kadeh nûş idelüm
Virmeden işbu cihân hırmen-i ʿömri bâda

4 Elüm almazısaŋ ey serv-i ser-efrâz eger
Kaluram sâye-veş ayakda bu ben üftâde

5 Bülbülüŋ sıklıgı gülşende diŋerdi her dem
ʿAndelîb-i dil ü cân gelse kaçan feryâda

203

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Yâr engüşti leb-i laʿl-i şeker-hand içre
Beŋzer ol çûb-ı nebâta ki ola kand içre

2 Kâkülüŋ hecriyile vâdi-i hicrânda göŋül
Râh-revdür gice kalmış ola derbend içre

3 Hûb-rûlardan nola hüsnle mümtâz olsaŋ
Şâh olan Yûsufıdı niçe [ki] ferzend içre

4 Mâh-ı nevdür ki şeref burcına salmış pertev
ʿUkdeler kim sanemâ sarduŋ o dülbend içre

5 **Rahmi** bir şûh-ı ʿAcem sevdi lebi şevkiyile
Dâsitân oldı ne çâre o Semerkand içre

204

---

2 İlk mısrada vezin bozulmaktadır.

203 FT 254.

3 İlk mısraın ikinci tef'ilesinde vezin aksamaktadır.

4 "sanemâ" FT'de "sanma" şeklindedir.

204 FT 254-255.

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Melekler sidrede tahsîn iderler çarh-ı aʿlâda
Ser-âgâz eylese söz ile kürsîde ʿAcem-zâde

2 Ne hâletdür ki Dâvûdî nefesle kılsa intâkı
İdüpdür su gibi sözi sirâyet itse(?) pûlâda

3 Hezârân mürde eyler bir nefesle ol perî ihyâ
Mukarrerdür ki yokdur bu kerâmetler Mesîhâda

4 Şu kim kürsîsi yanında iderse şevkle secde
Felek mescid olur aŋa per-i Cibrîl seccâde

5 Yürürem vâdi-i hayretde **Rahmî** vâlih ü hayrân
Kul oldum başuma sultân iken ol serv-i âzâda

1 “kürsîde” yerinde FT’de “ger sepîde” ifadesi bulunmaktadır. Ancak bu ifade hem vezin hem de anlam bakımından sıkıntılıdır. Kelimenin “kürsîde” olması muhtemeldir.

2 intâkı: nutâkı FT.

205

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Esb-i nâz ile cihânı seyr idüp bir anda
Yaluŋı yügrük geçersin gün gibi seyrânda

2 Diller olmışdur derûnum âteşin şerh itmege
Mûylar [kim] görinür bu sîne-i sûzânda

3 Mısr-ı hüsnüŋ şâm-ı zülfüŋ gören ey Yûsuf-cemâl
Görmedüm didi nazîrin milket-i ʿOsmânda

4 Ân-ı hüsnüŋ safha-i rûyuŋda ey yâr-ı ʿazîz
Sûre-i Yûsuf gibidür gûyiyâ Kurʾânda

5 Kalbüŋüŋ âyînesin tutmış yine jeng-i melâl
[Hüsn-i] hatt inmiş meger **Rahmî** ruh-ı cânânda

206

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Bahâr oldı açıldı gonca-lebler sahn-ı gülzâra
Güle yir yok meger yapışduram penbeyle dîvâra

2 Görinen şâh-ı güldür nâ-şügüfte goncalar sanmaŋ
Dil-i pür-hûn-ı bülbüldür ki sancılmış durur hâra

3 Gerekmez hilʿat-ı şâhî baŋa bu penbe-i dâgum
Ser-â-ser pûşiş olmaga yiter bu cism-i efgâra

4 Senüŋ gibi togurmaz tıfl-ı nûrânî zen-i eyyâm
Kamer dâye olup sandûka-i çarh olsa gehvâre

---

205 PB 195a. Gazelin, çevresindeki manzûmelerle kafiyece alakası yoktur. Mecmuaya sonradan ilave edilmiş olması muhtemeldir.

206 *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 54. 15b; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 4277. 43b; *Mecmua-i Eş'âr.* SK Fatih 4078. 83a.

1 Bu beyit *Ahdî Tezkiresi*'nde ve T'de de geçmektedir (Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı.* Ankara: AKM Yay.313; T, s. 50).

4 sandûka-i çarh olsa: sandûk-ı dehr olursa *Mecmua, SK.*

5 Karâr it **Rahmi**yâ ʿankâ-sıfat kâf-ı kanâʿatde
Meges-vâr olma mâyil hᵛân-ı dünyâ gibi murdâra

207

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]
1 Şekl-i ebrû-yı siyâhı ruh-ı cânân üzre
Gûyiyâ besmeledür sûre-i Rahmân üzre

2 Hasret-i laʿlüŋ ile merdümek-i dîdelerüm
İki nokta gibidür kim yazılur kan üzre

3 *Enbata'llâhu nebâten hasenen* yazdı hatuŋ
Hat-ı Yâkût ile ser-çeşme-i hayvân üzre

4 Her ne tîri ki dile gönderesin ey kaşı yâ
Sadr-ı sînemde aŋa yir iderin cân üzre

5 Hâme-i zerle yazarsa yiridür kâtib-i sunʿ
Rahmiyâ bu gazelüŋ safha-i devrân üzre

HARFÜ'L-YÂ'

208

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]
1 Sîneme yara çeküp yârüŋ eli kan oldı
Bahr-i hûn içre o dem pençe-i mercân oldı

2 Kıymetin cevherümüŋ bilmedi sarrâf-ı zamân
Yirlere çaldı felek hâk ile yeksân oldı

---

207 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz Ceb 110. 23b; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 1998. 61a; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 6774. 55a.

3 *Enbata'llâhu nebâten hasenen*: Allah güzel bir şekilde bitkileri çıkardı.

4 Bu beyit A 1998 nolu mecmuada şu şekildedir: "Devlet-i dehre irerse nola her dûn u denî/Devler (Dîvler olmalı) gâhî çıkar taht-ı Süleymân üzre".

208 D 43a; T 45; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4468. 141a. 5 ve 6. beyitler *Mecmua*'da yoktur.

2 zamân: cihân D // felek: zamân D.

3 ʿArz-ı hâl idemedüm yâri görüp aglamadan
Yılda bir ʿîd olup ol dahı bârân oldı

4 Hattı geldi diyü hâli viricek kara haber
Zülf-i dil-ber işidüp hayli perîşân oldı

5 Ham idüp kaddümi âh okların atdum seherî
İrmedi menzil-i maksûda niçe ân oldı

6 Sundı bir câm-ı cihân-bîni seher pîr-i mugân
Dü cihân nakşı o mirʾât ile seyrân oldı

7 Dil-i **Rahmî**de karâr itmedüŋ ey genc-i murâd
Yıllar oldı ki anuŋ hâtırı vîrân oldı

209

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Ġama muʿtâd olan göŋlüm ʿaceb dîvânedür şimdi
Ümîd-i vuslat itmez minneti hicrânadur şimdi

2 Şarâb-ı ʿışkı şunlar kim çeküpdür câm-ı vahdet-den
Fenâ bezminde lâ-yaʿkıl olup mestânedür şimdi

---

3 olup: olup âh D.

5 kaddümi: kaddini D.

209 D 43a; PB 608a; T 46; *Mecmua-i Eşʼâr*. 06 Mil Yz A 796. 66a; Fahir İz (1995). *Eski Türk Edebiyatında Nazım*. C. 1. Ankara: Akçağ Yay. 285.

1 minneti: niyyeti D.

2 şunlar: anlar T // bezminde: kûyında D, T.

3 Debistân-ı mahabbetde ruhuŋ şevkiyle dil tıflı
Gülistân okıyup meyli Bahâristânadur şimdi

4 Şu şeh kim efser-i Dârâya hergiz başın egmezdi
Fenâ deştinde mûra üstühᵛânı hânedür şimdi

5 Ferîdem dirse lâyık hırmen-i dehr içre **Rahmî**nüŋ
Bu şiʿri vasf-ı hâl-i yâr ile bir dânedür şimdi

210

[mefʿûlü fâʿilâtün mefʿûlü fâʿilâtün]

1 Âhumdan âsmâna yir yir tarâka düşdi
Nergis gibi her encüm göz açdı baka düşdi

2 Kaddüŋ hayâli ile bâg içre eşk-i çeşmüm
Serv ayagına ey gül su gibi aka düşdi

3 Cismüm hayâl-i fânus cân anda şemʿa beŋzer
Mihnet şebinde âhum od gibi yaka düşdi

4 Çün kurʿa saldı sûfî hûr ile geldi kevser
Mahbûb u bâde ey dil ehl-i mezâka düşdi

5 Şemʿ-i ruh-ı visâlin agyâra yandıraldan
Hâkister oldı **Rahmî** nâr-ı firâka düşdi

211

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Debîr-i sunʿ kim tevkîʿ-i ebrûsın ezel yazdı
Berât-ı hüsninüŋ dîvânı her satrdan güzel yazdı

---

3 debistân-ı: bu bustân-ı D, zemistân-ı T, dilistân-ı Mecmua.
4 başın: baş T, Mecmua // hânedür PB, Mecmua: lânedür D, T.
5 vasf-ı hâl-i yâr ile: hâl-i yâr ile hemân D, T.
210 D 43b; PB 609a; T 46; *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 796. 50b.
211 D 43b.

2 Ẓuhûr-ı hatt-ı reyhânîye ta'lîk eyleyüp vaslın
Cevâb-ı ruk'amuz her niçe vech-i muhtemel yazdı

3 Muhakkak nesh ider mihr ü vefâ meşkin ider yâr
Gönül levhine çok müsvedde-i tûl-i emel yazdı

4 Derûnum kırmadan şâhum sakın defter-nüvîs-i 'ışk
Yirine Kays u Ferhâduŋ beni ni'me'l-bedel yazdı

5 Leb-i yâkûtı tarf-ı nüsha-i hüsn-i celîsinde
Ġubâr-ı hatt ile gâyet muhayyel bir mahal yazdı

6 S̱ülüs hatla 'Utârid-safha zîb-i âftâb olsun
Ki kilk-i şîve-zây-ı **Rahmi** böyle bir gazel yazdı

212

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Mahabbet bir kabâ-yı 'âriyetdür niçe ten geydi
Anı geh Vâmık u Mecnûn gâhî Kûhken geydi

2 Bahâr irdi harâretden 'arak-rîz olıcak gülşen
Sefîdî câmesin nâzüklük ile yâsemen geydi

3 Gülistân-ı çemende nâle eylerken 'arûs-ı gül
Kabâ-yı sebz içine al vâlâ pîrehen geydi

4 Kabâ-yı sebz dikdi serve hayyât-ı ezel ammâ
O hil'at aŋa kûteh geldi ol nâzük-beden geydi

5 Görüp erbâb-ı câhı **Rahmi**yâ meyl itme dünyâya
Çıkardı hil'at-ı şâhîyi ol âhir kefen geydi

213

2 "ta'lîk" metinde "ta'alluk" şeklindedir. Ancak bu durumda vezin bozulmaktadır.

212 D 43b; T 45.

213 D 44a; T 47.

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Seng-i sabr ile dile salmış iken bünyâdı
Seyl-i gam eyledi vîrân bu harâb-âbâdı

2 'Asker-i gamla belâ milketinüŋ hüsreviyem
'Işk derbendine saldum karavul Ferhâdı

3 Tekye-i gamda mürîd olmış idüm Mecnûna
Mürşid-i 'ışk olup eyleyicek irşâdı

4 Giceler taşra gelüp külbe-i ahzânumdan
Hem-dem olup seg-i kûyuŋla idem feryâdı

5 Teng-dil kalmış iken gonca gibi hâr-ı cefâ
Göŋlümi açmaya sahn-ı çemenüŋ şimşâdı

6 Âdem öldürmek içün bâde ile ey hûnî
Sürh-pûşîde olupdur gözüŋüŋ cellâdı

7 **Rahmi**yâ yâre didüm mûy-ı miyânını görüp
Bir kıl üstinde durur hûbluguŋ bünyâdı

214

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Lebüŋ şevkiyle şol deŋlü akar bu çeşmümüŋ yaşı
Ki la'l-i âb-dâr oldı ser-â-ser 'âlemüŋ taşı

---

2 karavul: kara-dil D.
3 mürîd: ferîd D.
5 – D.
7 üstinde: üstüne T.
214 D 44a; T 47.

2 Yapardı âşyân murg-ı mahabbet başum üstinde
Baŋa Mecnûn diyü etfâl-i ʿâlem urmasa taşı

3 Tırâş it levh-i dilden sûret-i kaydı kalender-vâr
Ki saŋa dimesün kimse gözi üstinde var kaşı

4 Temâşâ itmedi mey-hâne-veş bu ʿişret-âbâdı
Velî geşt itdi etrâfı cihânuŋ rind ü kallâşı

5 Vucûdum **Rahmi**yâ sahrâ-yı gamda şehr-i Bursadur
Revân olup kesilmez san ki çeşmümdür Pıŋarbaşı

215

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Urup seng-i cefâ bir lâle-ruh cismüm figâr itdi
Melâmet güllerin hâk-i vücûdum âşkâr itdi

2 Sirişkin bahr iden irse yiridür vasl-ı dil-dâra
Ki zîrâ ʿâlemüŋ bünyâdı âb üzre karâr itdi

3 Dehân açmaz sadef-veş gayra dil râzın ʿayân itmez
Dür-i maksûdı her kim bahr-i ʿışk içre kenâr itdi

4 Ferâgat sebze-zârın seyr iderken murg-ı vahşî-vâr
Beni şeh-bâz-ı ʿışkuŋ irdi cânâ hoş şikâr itdi

5 Vücûdı cevherüŋ **Rahmî** müşâbihdür dimiş mâha
Hakîkatde velî mâhiyyetüŋ mihr iʿtibâr itdi

---

2 âşyân: âşyâne T / mahabbet: mihnet T.
215 D 44a.

216

[mefʿûlü fâʿilâtün mefʿûlü fâʿilâtün]

1 Gördükde tâb-ı hüsnüŋ teb tutdı âftâbı
Defʿ-i harâret eyler günlük idüp sehâbı

2 Bir serv ayagına cûy oldı eşk-i çeşmüm
Çarhuŋ o cûy içinde var nice âsyâbı

3 Hatt-ı lebüŋ yanında teb-hâle mi nigârâ
Yâ Hızr eline almış bir şîşe-i gül-âbı

4 Murg-âb-ı şâdiyiçün olmışdur âşyâne
Seyr eyle sâgar içre her nabza-i(?) habâbı

5 Laʿl-i leb-i nigârı öpdürdi meclis içre
El üzre tutsa **Rahmî** nola şarâb-ı nâbı

217

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Var iken hâl-i ruhuŋ geldi hat-ı hoş-bû dahı
Mülk-i Rûma fitne saldı bir tarafdan bu dahı

2 Lâlelerden al hargehler salınca şâh-ı gül
Kurdı sahrâda habâb-ı cûy bir ordu dahı

3 ʿIşk harfi dilde olmışdı ki nakş-ı fiʾl-hacer
Kilk-i kudret yazmadan levh üstine yazu dahı

4 Kâmetüm ham zerddür hem ebr-veş yaşum revân
Bundan özge baŋa neyler ol kemân-ebrû dahı

---

216 D 44b.
217 D 44b.

5 Her sühanver lâl olur görse kelâmuŋ **Rahmi**yâ
Var mı bir sihr-âferîn hâmeŋ gibi câdû dahı

218

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]
1 Geçüp meyden göŋül mey-hânede[n] gerçi ayak çekdi
Kemend-i şevk ile yine harâbâta ʿarak çekdi

2 Şeb-i gamda görüp kûyında yârüŋ şeb-rev-i mâha
Niyâm-ı sîneden âhum gice yalıŋ yarak çekdi

3 Şarâb-ı nâz içüp bezm-i ruhında gamzesi câna
Ele geh hançer aldı mest olup gâhî tayak çekdi

4 Ġam-ı hatt-ı ruh-ı cânâne çün başuma yazudur
Bu hattı alnuma rûz-ı ezelde dest-i Hak çekdi

5 Dür-i mengûşuŋı **Rahmî** çemende şöyle vasf itdi
Kalender-vâr güller gûş idüp bir bir kulak çekdi

219

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]
1 Meclisde piyâle leb-i cânâneye döndi
Nûş eylemeden dil anı mestâneye döndi

2 Geh çarh urur seng-i cefâyı gehî etfâl
Mecnûn gibi dil arada dîvâneye döndi

3 Vîrân ideli mülk-i dili seng-i havâdis
Göŋlüm der ü dîvârı yıkık hâneye döndi

4 Üftâdeŋ eger olmasa ey şemʿ-i şeb-efrûz
Pervâne gice üstüŋe pes yâ neye döndi

---

218 D 44b.
219 D 44b-45a; *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 796. 50b.
3 seng-i: tîr-i D.

5 Hâl-i ruhuŋuŋ vasfı dil-i **Rahmî**de cânâ
Şol mûr dehânına düşen dâneye döndi

220

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Yaşumı al itdügi bu hatt-ı yârüŋ mevsimi
Lâleler peydâ ider evvel-bahâruŋ mevsimi

2 Gülşen içinde miyân-ı serve el urmış çenâr
Nükte ile dir aŋa geldi bahâruŋ mevsimi

3 Hüsn-i yârüŋ hâletin bir ʿâşıka sordum didi
Âdemi dîvâne eyler ol diyâruŋ mevsimi

4 Pây-ı bîde bir gümüş tâs ile su döküp çenâr
Raks urup dir aŋa geldi cûy-bâruŋ mevsimi

5 Saldı girdâb-ı belâya bulmadı hergiz kenâr
Rahmiyâ dil zevrakını rûzgâruŋ mevsimi

221

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlü feʿûlün]
1 Cânâneyi cân görmege kasr-ı tene geldi
Göz merdümi seyrâna anı revzene geldi

2 Hâl-i lebi üstindeki hatt-ı ruh-ı cânân
Şol mûr durur dâne içün hırmene geldi

3 Ölçerse göŋül nâr-ı gamı sînede dir cân
Od almaga abdâl yine külhana geldi

4 Gerçi ki levendâne revişlerle güzel çok

---

220 D 45a.
221 D 45a.
1 Bu beyit, *Ahdî Tezkiresi*'nden hareketle T'de müfredler arasında yazılmıştır (T, s. 50; Tezkire için bk. Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı.* Ankara: AKM Yay. 313). / seyrâna: görmege D.

Nazüklük o serv-i kad-i sîmîn-tene geldi

5 Bülbül düşicek hançer-i hâr üstine gonça
Çâk itdi girîbânını tâ dâmene geldi

6 ʿIşkuŋ ki ezel sînemüzi eyledi mesken
Gencîne-i sultânî idi mahzene geldi

7 Feryâd-künân kûyuŋa geşt eyledi **Rahmî**
Şol bülbül-i şeydâ gibidür gülşene geldi

222

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]

1 Ögredür gamzelerüŋ çeşmüŋe sehhârlıgı
Aŋdurur hâl ü hatuŋ turraŋa tarrârlıgı

2 Jâle nakdin nola harc eylese mihrüŋe çenâr
Var durur devr-i hazânda elinüŋ tarlıgı

3 Başum üzre dikilürse nola âhum ʿalemi
Virdi sultân-ı mahabbet baŋa serdârlıgı

4 Nakd-i cân vir alıgör derdini dir göŋlüme dil
Pend idüp oglana ısmarladı bâzârlıgı

5 Virdi laʿlüŋ haberin açdı seher bâd-ı sabâ
Ġonçaya ʿârız iken hayli göŋül tarlıgı

6 Câm-ı Cemşîd fenâ buldı diyü bezmde ney
Diŋmedi subha degin nâle kılup zârlıgı

7 Sîne-ber-sîne idük yâr ile tenhâ bu gice
Pîrehen itmese ger arada agyârlıgı

---

222 D 45a-45b; PB 575a; K 471. Ahmet Paşa’nın gazeline naziredir. PB, 574a.
5 – PB, K.
6 ney: dil D.
7 – D.

8 Mâni-i vaktî durur sûret-i şiʿrüŋ **Rahmî**
Âferîn destine gösterdi kalem-kârlıgı

223

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]

1 Tolıdur ʿışkuŋ şarâbından felek hum-hânesi
Nûş idüp Mecnûn ile olduk anuŋ mestânesi

2 Bezm-i vahdet içre bir şemʿ-i İlâhîdür ki ʿışk
Per yakar ol şemʿe Cibrîl olımaz pervânesi

3 Niçe sûretden görinür cilve-gâh-ı mümkinât
ʿIşk bir mahbûbdur diller anuŋ dîvânesi

4 Üstühˇân-ı kelle-i Cemde bu sır mektûb imiş
Câm-ı ʿâlem-bîn iken elde tolı peymânesi

5 Bir sadefdür bahr-ı ʿışk içinde ʿâlem **Rahmî**yâ
Kimse bilmez kıymetüm anuŋ benem dür-dânesi

---

8 şiʿrüŋ: nazmuŋ D.

223 PB 617b; K 471-472; ***Mecmua-i Eş'âr.*** **06 Mil Yz A 4228. 20b.** PB'de zemin şiir Zihnî'ye ait olarak gösterilmiş, ardından Hayâlî, Şâhî ve Rahmî'nin nazireleri yazılmıştır. Hayâlî ile Rahmî'nin gazelleri arasında muhteva açısından büyük bir benzerlik vardır. Bu husus göz önüne alınırsa, ilgili gazelin Zihnî'nin değil de Hayâlî'nin gazeline nazire olabileceği söylenebilir. İlgili nazireler için bk. PB, 617a-617b.

4 sır: söz *Mecmua.*

224

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Yed-i kudret ki ezel hâkümi tahmîr itdi
'Işk bünyâdını ol hâk ile ta'mîr itdi

2 Cân-ı şîrîne ruhuŋ resmini gösterdi hayâl
Sanki Şavur durur ol Hüsrevi tasvîr itdi

3 Taglar sanma görinen ger üşüp 'asker-i gam
Yakdı dil milk[et]ini cümle kara yir itdi

4 Mushaf-ı hüsnüŋi derk itmez iken ehl-i 'ukûl
Hâşiye yazdı hatuŋ âyeti tefsîr itdi

5 Her gazel kim didi evsâf-ı hatuŋda **Rahmî**
Safha-i bâb-ı 'atâdur anı tahrîr itdi

225

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

1 Ey baŋa cevr idici Sitanbul dilâveri
Nâz eyleme iŋende hey âfet gel e beri

2 Gelmes[se] küsdi sanma ki bilmes oda yolın
Turma be-hey cülâbi yetiş var al a beri

3 Var kûyına figân idüp ol dil-berüŋ dilâ
Tâ kim işide rahm ide şâyed gele beri

4 Gör kim ne hâle irdi gözüm görmeyüp seni
Bir kez efendi gel nazar eyle hele beri

5 Sohbet yaragını yine hep hâzır eyledük
Ser-keşlik itmeyüp yine gelseŋ nola beri

---

224 *Mecmua-i Eş'âr*, 06 Mil Yz A 2860. 70a. Manzûmenin üstünde "Ġazel-i Rahmî" başlığı vardır.

3 İlk mısrada veznin doğru çıkması için "tag" kelimesinin imaleli olarak bir buçuk hece değerinde okunması gerekmektedir.

225 PB 632a. Firâkî'nin gazeline naziredir.

6 Ol şûh-ı ʿâleme içelüm çifte tolular
Sâkî oturma sâgarı toldur al a beri

226

[müstefʿilâtün müstefʿilâtün]
1 Tîr urdı câna kaşuŋ kemânı
Ok buldı yirin dir gören anı

2 Var ise ʿilm-i ihfâyı bilür
Görinmez oldı yâruŋ dehânı

3 Hattuŋ göricek gitdi hayâtum
El-hattu bâkî ve'l-ʿömri fânî

4 Döndüm hayâle hâlüm vasatdur
Fikrümde yâruŋ mûy-ı miyânı

5 **Rahmî** nigâruŋ ruhsârı şemʿin
Vasf eyler iken yandı zebânı

227

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Geç bu dünyâdan müyesser ola yâruŋ vuslatı
Kesreti terk itmeyen bulmaz makâm-ı vahdeti

2 Olmışam maʿnâ yüzinde sanki fânûs-ı hayâl
Nakş olaldan levh-i dilde bir nigâruŋ sûreti

3 Şehr-i ʿışk içre bu sînem san melâmet tablıdur
Çalınur her rûz u şeb derd ü gam ile nevbeti

4 Kâr u bârın ʿâlemüŋ terk eyleyüp Ferhâd-veş

---

226 PB 571a; MN 2992-2993; K 470. Mesîhî'nin gazeline naziredir.
3(b) Çizgi (yazı) kalıcı, ömür geçicidir.
227 PB 619a; MN 2656; K 472. Ahmedî'nin gazeline naziredir.
2 nigâruŋ: perînüŋ PB, K.
3 melâmet: mahabbet MN // derd ü: dest-i MN.

ʿIşk sahrâsında mesken eyle kûh-ı mihneti

5 Hâk olanuŋ **Rahmi**yâ şimşâd-kadler ʿışkına
Deşt-i gamda servler bitürdi yir yir türbeti

228

[feʿilâtün feʿilâtün feʿilâtün feʿilün]
1 Mısr-ı hüsnüŋde ki güm kıldı göŋül cân u seri
Şâm-ı zülfüŋde imiş aldı lebüŋden haberi

2 Haber-i fürkat-i gülden ki kelâm itdi sabâ
Bülbülüŋ lâle-sıfat kan ile toldı cigeri

3 Cigeri gamzeŋ okı deldi vü dilden geçdi
Cânuma urdı revân urmadı sînem siperi

229

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Mecnûn kaçan ki ʿışk iline pâdişâh idi
Âhı ʿalem ü figânı tabl u gamı sipâh idi

2 Mecnûn belâ vilâyetinde şehriyâr iken
Jûlîde-mûyı üstine çetr-i siyâh idi

3 Mecnûn teninde tîr yiter elif ….. dilâ
Mihnet şebinde Leyli içün şekl-i âh idi

4 Mecnûn başında kim var idi âşyân-ı murg
ʿAnkâ-yı ʿışka kûh-ı belâda penâh idi

5 Mecnûn hayâl-i Leyli güzer itmege müdâm
Rahmî teninde her bir elif togrı râh idi

4(a): Kâr-bârın terk idüp dil ʿâlemüŋ Ferhâd-veş MN // eyle: itdi MN.
5 olanuŋ: olanlar PB, K. // yir yir: hâk-i PB, K.
228 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 2209, 6a.
229 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4277, 121a.
1 İkinci mısrada vezin bozuktur.
2 İlk mısrada vezin aksamaktadır.

230

[mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün mefâʿîlün]

1 Nihâl-i kâmeti üstinde yârüŋ [sebz] destârı
Yeşil tûtî durur kim mesken itmiş ser-i gülzârı

2 Yüzinde berk urur nûr-ı Muhammed mihr ü meh-
âsâ
Delîl oldı anuŋ âl-i ehil oldugna ruhsârı

3 Tavâf-ı Kaʿbe isterseŋ cemâlin kıble-gâh eyle
Ẓuhûr itmiş durur anda siyâdet nûr-ı ……

4 Meger kim ravza-i ʿulyâ olaydı hâmi-i ekber
Salaldan gün gibi pertev anuŋ envâr-ı dîdârı

5 Nazîrin görmeye mirʾât-ı hurşîde nazar kılsa
Felek devr eyledükce **Rahmi**yâ bu çarh-ı devvârı

---

230 *Mecmua-i Eş'âr.* 06 Mil Yz A 4277. 102b.
1 "sebz" kelimesi yazmada çok net okunamamaktadır. "siper" yahut "seyr" gibi okunabilecek biçimde yazılmıştır. Ancak kelimenin, anlamca "sebz" olması gerektiğini düşünüyoruz.

231

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Zâga ʻarz eyleme bülbül var iken gülşenüŋi
Hâr [u] hasdan sakın ey tâze gülüm dâmenüŋi

2 Tîrüŋi göndericek sîneye ey kaşı kemân
Hayr makdem diyü bagrına çeker demrenüŋi

3 Mihr ü mâh ile felek kûyuŋı tokuz tolanur
Âstânuŋda görem diyü ruh-ı rûşenüŋi

4 Zer-i hâlis gibi zerd itdi yüzüm âteş-i ʻışk
Sanemâ göreli ʻâlemde bu sîmîn tenüŋi

5 Tabʻ-ı mevzûnuŋa her vech ile tahsîn eyler
Rahmiyâ her kim işitse gazel-i ahsenüŋi

232

[fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilâtün fâʻilün]

1 Yâr bakmaz hâlüme ahvâl bir yüzden dahı
Tâliʻüm idbârda ikbâl bir yüzden dahı

2 Natʻ-ı gerdûn dehr-i luʻbet-bâzinüŋ sandugıdur
Halka her gün ʻarz ider eşkâl bir yüzden dahı

3 ʻAklum alan sanma ân-ı hüsnidür cânânumuŋ
Zülf bir yüzden görinür hâl bir yüzden dahı

4 Yâri görsem diyü reml atdum rakîb irişdi âh
Tâliʻümde geldi nâ-geh fâl bir yüzden dahı

---

231 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 796. 69a.
232 *Mecmua-i Eş'âr*. 06 Mil Yz A 4228. 53b.

5 Rûy-ı yâre hatt-ı gevher-bâr gelmiş didiler
Rahmiyâ dillerde bu akvâl bir yüzden dahı

RUBAİ

RUBÂʿÎ[-İ] RAHMÎ*

[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün fâ]
[mefʿûlü mefâʿîlü mefâʿîlün fâ]
Ân-râ ki dil ez-ʿışk pür-âteş bâşed
Her kıssa ki gûyed heme dil-keş bâşed
Tu kıssa-i ʿâşıkân hemî kem şinevî
Bişnev bişnev ki kıssa nihân hoş bâşed[102]

* Bu rubainin Bursalı Rahmî'nin olması çok kuvvetle muhtemeldir. Çünkü öncelikle ilgili mecmua 1596 tarihinde yazılmıştır. Ayrıca bu manzûmenin biraz altında aynı şaire ait olduğunu kesin olarak bildiğimiz bir beyit (G 114/2) geçmektedir. Yine aynı yazmada "Fî-hakkı Rahmî Çelebi…" diye başlayan ve Rahmî Çelebi hakkında bilgi veren ibare de geçmektedir. 06 Mil Yz A 7077. vr. 51a. Rubai vezin ve anlam açısından biraz sorunludur. Konuyla ilgili "Nazım Şekilleri" bölümüne bakılabilir.

[102] Onun için ki aşktan gönül ateşle dolsun [veya aşk ile gönül pür-âteş olduğu (olacağı) için], söylediği her kıssa (ile) herkes dil-keş olur, sen âşıkların kıssasını az dinliyorsun, dinle dinle, zira gizli kıssa hoş olur.

BEYİTLER*

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]

1 Geh safâ buldı göŋül âyinesi gâh keder
'Âlemüŋ hâli budur böyle gelür böyle gider

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

2 Visâlüŋ zevki dâyim dilden ey rûh-ı revân gitmez
Bu tenden nitekim haşr oldıgından soŋra cân gitmez

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]

3 Tâc eylemiş meded o şehüŋ hâk-i râhını
Mâhuŋ başına oldurayın şeb-külâhını

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

4 Tîg-i mihnetden ki sînem zahmnâk olmış yatur
Hâkdür seylâb-ı gamdan çâk çâk olmış yatur

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

5 Verd-i rûyuŋ baŋa bir âl itdi alin bilmedüm
Kaşlaruŋ kaddüm hilâl itdi hayâlin bilmedüm

---

* D'de "METÂLİ'-İ ZÎBÂ" başlığı vardır. Ancak beyitler içinde matla olmayanlar da olduğundan bu başlık tercih edilmemiştir.

1 D 46a; T 51; Filiz Kılıç (1994). *Meşairü'ş-Şuara*, İnceleme Tenkitli Metin. Doktora Tezi. C. II. Ankara: Gazi Üniversitesi. 752.

3 D 46a.

5 D 46a; T 50; Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay.313.

6 D 46a; T 50; Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay.313.

7 D 46a; T 50; Süleyman Solmaz (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı*. Ankara: AKM Yay.313.
âl: el T.

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
6 Bî-basîret olımaz müdrik-i feyz-i dîdâr
Herkese nûr görinmez Cebel-i Mûsîden

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'îlü fâ'ilün]
7 Tâ-key dürûg bizlere ey bî-vefâ yiter
'Ömrüm dükendi va'de-i vuslat dükenmedi

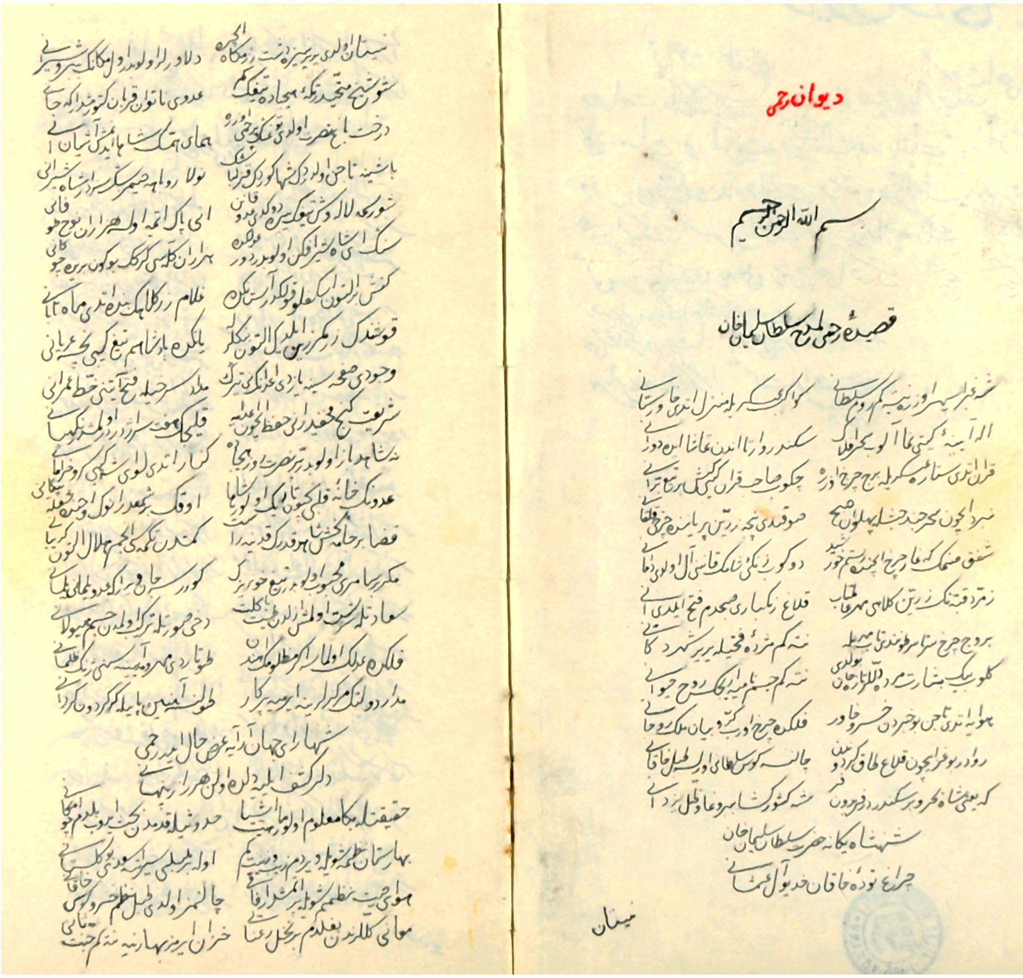
[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
8 Resen üzre çıkup alsa ele gün gibi mîzânı
Terâzûdan iner cânânedür ol Yûsuf-ı sânî

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
9 Felekler sakfını yıkmaga mâh-ı nev teber almış
Ulaşmasun diyü bâm-ı sipihre nâr-ı sûzânum

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]
10 Kaşı yayın görüp meydân-ı hüsn içre neler çek-
dük
Hat-ı Şebdîzinüŋ pâ-mâli ol da göresin tozı

---

8 D 46b.
9 *Mecmua-i Eş'ar.* 06 Mil Yz Ceb A 13. 20a.
10 Riyâzî. *Tezkire-i Riyâzî.* 67a.
11 TB 370.
12 TB 369.

Divan-ı Rahmî'nin başlangıcı (06 Mil Yz A 6803/1. 1b-2a).

İLAVE ŞİİRLER[103]

1

MÜSEDDES-İ RAHMÎ BEG[104]

[feʿilâtün mefâʿilün feʿilün]

1 İrmeden vuslat-ı nigâra dahı
Bitmedi sînemizde yâre dahı
Devr idelden meh ü sitâre dahı
Dönmedi çerh-i ber-karâra dahı
Fülk-i dil çıkmadan kenâra dahı
Rûzgâr atdı bir diyâra dahı

2 Göŋlüm ednâ iken türâb gibi

[103] Divan'ın ilk baskısından sonra tespit edilen bu manzûmeler, eserin mevcut düzenini bozmamak için buraya ilave edilmiştir.

[104] *Mecmua-i Eş'âr.* Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. vr. 35b-36a; Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca.* 3(2): 89-90. Eraslan yayınında şiirin başlığı yoktur. Ayrıca bazı okuma farklılıkları vardır. Bu makalede bir müseddes ve sekiz gazel olmak üzere toplam dokuz manzumenin metni yayınlanmıştır. Ancak 2 numarayla yayınlanan "Ey dil eyler iseŋ fikr-i râhatı" dizesiyle başlayan gazel Rahmî'nin değil, Rahîmî'nindir. Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca.* 3(2): 90.

Kadrüm aʿlâdur âftâb gibi
Yarlardan geh uçdı âb gibi[105]
Düşdi deryâlara habâb gibi
Fülk-i dil çıkmadan kenâra dahı
Rûzgâr atdı bir diyâra dahı

3 Bahr-i ʿummân olub akar yaşum
Mevc-i hayret durur iki kaşum
Döndi gird-âba çeşm-i hûn-bâşum
Ġam yimem Hızr olursa yoldaşum
Fülk-i dil çıkmadan kenâra dahı
Rûzgâr atdı bir diyâra dahı

4 Yâr içün üşdi üstüme agyâr
Bir müselmâna nitekim küffâr
Ġark olub bahr-i ʿışka âhir-i kâr
Hût-ı gam kût idindi Yûnus-vâr
Fülk-i dil çıkmadan kenâra dahı
Rûzgâr atdı bir diyâra dahı

5 Düşdi gird-âb-ı ʿışka keşti-i ten
Anda mellâh açamaz yelken

[105] Vezni doğru çıkması için "yar" kelimesinin medli okunması gerekmektedir.

Rahmiyâ lengerin gözet hele sen
İregör sâhiline sag u esen
Fülk-i dil çıkmadan kenâra dahı
Rûzgâr atdı bir diyâra dahı
***

2[106]

[mefʿûlü fâʿilâtü mefâʿîlü fâʿilün]
1 Olmaga yine ʿâleme sultân yeden be-yed
Begdür olana bende-i cânân yeden be-yed

2 Tolu içilmedin öpelüm sâki ayaguŋ
Ecri ziyâd olur ki ola ihsân yeden be-yed

3 Mecnûn ölünce vâris-i mülk-i belâ olub
İrdi metâʿ-ı gam baŋa elʾân yeden be-yed

4 Nâ-kesler ile mahrem olub itme seyr-i bâg
Solar düşince her gül-i handân yeden be-yed

5 Devlet virürdi el baŋa ʿıyd irse Rahmiyâ
Bir merhabâ ideydi o fettân yeden be-yed
***

3[107]

[fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilâtün fâʿilün]
1 Urmışam mûy-ı sefîd ile reh-i cânâne ser
Bir cüvâna ʿâşık oldum dostlar pîrâne-ser

2 Saldı ʿaks-i şuʿlesi nârenc-i atlas-bâruŋa
Cân virüp pâyine şemʿüŋ ölicek pervâne ser (?)

3 Halk seyr itse ʿadûnuŋ kellesin itsem şikest (?)
Nitekim oldur temâşâ virseler arslana ser

4 Katlüme bir tîr kor dilber kemâna gûyiyâ
Ebruvânına koyub barmak ura mestâne ser

---

[106] *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. vr. 24a.
[107] *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. vr. 24b. Bu gazelin *Divan*'da sadece ilk beyti bulunmaktadır (46a).

5 Bezm-i vaslında leb-i cânân öpmek isteyen
Rahmiyâ öpmek gerek destindeki peymâne ser
***

4[108]

[fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün]
1 Yine diş yâresi var sîb-i zenahdânuŋda
Yine şeftâlu yimişler gibi bustânuŋda

2 Sovuk el degmedi ise 'aceb ey gül saŋa kim
Yad ayak izleri var râh-ı gülistânuŋda

3 Gice agyâr-ile mey içdügüŋe şâhiddür
Uykusuzluk eseri nergis-i mestânuŋda

4 Dün gice kimler-ile eyledüŋ ahşam ki bugün
Söyledi taŋ yili çok dürlü haber şânuŋda

5 Âftâb-ı şeftinüŋ (?) da görüp **Rahmî** didi
Yine şeftâlu yimişler gibi bustânuŋda
***

5[109]

[müstef'ilâtün müstef'ilâtün]
1 Sundukça sâkî câm-ı leb-â-leb
Bezm ehlin eyler şûrîde-meşreb

2 Herkes cihânda dünyâya tâlib
Genc-i visâlüŋ 'uşşâka matlab

3 Çehrem sarardı mânend-i ayvâ
Şeft-âver-i fer (?) ol sîb-i gabgab

4 Sen şâha ger kul olan halâyık
.... vü elyak evlâd [u] enseb

---
108 *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. vr. 73b.
109 *Mecmua-i Eş'âr*. Edirne Selimiye Kütüphanesi 75. vr. 111a.

5 Mahbûb [u] meyden gel geçme Rahmî
Budur cihânda rindâne-meşreb

***

6[110]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Gözi nûrı geçerken çeşme-i hurşîd-i eflâküñ
Yüzi suyını dökdi yirlere rûy-ı 'araknâküñ

2 Felek nahcîri bir oklu şikârûñ ey kemân-ebrû
Gazâl-i mihri asmazsa n'ola terkiye fitrâküñ

3 Basarsa hâküm üzre pây-ı dil-ber incine şâyed
Dilâ sûzenler ile dikmesinler sîne-i çâküñ

4 Ma'ârif gülşeninde ben gülem a'dâ anuñ hârı
Mu'ayyendür gülüñ yanında kadri hâr ü hâşâküñ

5 Kelâmuñ 'av'avından nâma gelmez zerrece noksân
Ne gam ta'nından ey **Rahmî** bugün her merd-i nâ-pâküñ

***

7[111]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1 'Iyddur yok kimse dest-i dil-rübâya degmedük
El ucıyla gerçi biz bir merhabâya degmedük

2 Kadr ü câh-ı sadr-ı 'âlî bast idersin câh ile
Ey felek yanuñda biz bir bûriyâya degmedük

3 Lâ-ubâlî 'âşıkuz kûy-ı ferâgat yirümüz
Zâhide havfından ehl-i riyâya degmedük[112]

---

110 *Divan*'da sadece ilk beyti kayıtlı olan (46a) bu gazelin tam şekli için bk. Ahmet Kavaklıyazı (2010). *Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 13450 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni.* Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. 328-329.

111 Ahmet Kavaklıyazı (2010). *Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesindeki 13450 Numaralı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni.* Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. 329.

112 Mısrada vezin bozulmaktadır.

4 Derd-i verd ile humâr-ı hecr ile âlûdeden
Sâkiyâ devrüñde bir câm-ı safâya degmedük

5 Künc-i gamda haste-hâl olmış durur **Rahmi**yy-i zâr
Şerbet-i vasluñdan ammâ bir devâya degmedük

***

8[113]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Belâ ikliminüñ olsam n'ola sâhib-kırânı ben
Benem Rüstem gibi meydân-ı 'ışkuñ pehlevânı ben

2 Cihândan eyledüm 'uzlet bu gün 'ankâ gibi halvet
İdindüm kulle-i Kâf-ı belâda âşiyânı ben

3 Sirişk-i hûn-feşâna gark olaldan nâ-tüvân cismüm
Gören sanur ki geydüm bir kabâ-yı erguvâni ben

4 Murâdum mivesin virmez baña nahl-i ümidimden
Güzeller gibi gâyet bi-vefâ gördüm cihânı ben

5 Sirişküm gibi pây-ı yâre isâr eylerem bir gün
Anuñçün saklarum 'ışkuñ gibi cism içre cânı ben

6 Belâgat kişverin feth eyledüm tig-ı zebânumla
Fesâhat mülkinüñ oldum bu gün sâhib-kırânı ben

7 Elifler çekdi cism-i zerdüme tig-ı gam-ı hicrân
Olaldan kûh-ı derdüñ **Rahmi**yâ şir-i zebânı ben

***

9[114]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Bi-hamdi'llah gel ey sâkî irişdük yine bayrâma[115]
Demidür yine eylerse sürâhi secdeler câma

[113] Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca*. 3(2): 91.
[114] Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca*. 3(2): 92.
[115] "bayrâma", Eraslan tarafından "pîrüme" olarak okunmuştur.

2 Felek pür-halkadur yir yir olupdur dâneler encüm
Hümâ-veş mâh-ı ‘îd anı görüben düşdi ol dâma

3 Görür mahbûblar yir yir geyerler câme-i rengin
Aña reşk eyledi sâki sürâhi geydi al câme

4 Bu gün teşrif idüp devlet virürdi el saña ey dil
Bizümle merhabâ kılsa irişsem ol gül-endâma

5 Ne hoş eyyâmdı Rahmî n’olaydı ‘îdgâh içre
Güzeller ber-karâr olsa güneş irişmese şâma

***

10[116]

[fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün]

1 Kûy-ı yâri seyr içün pâyını çün agyâr kor
Nâr-ı âhum yakmaga bâm-ı sipihre nâr kor

2 N’ola yaksañ ey sanem zülfüñ ‘izâruñ nârına
Kâfir oldı Mushaf üzre dâyimâ zünnâr kor

3 Subh-dem rîzân olan encüm degül eflâkden
Yakdı bâmın nâr-ı âhum dökilür her bâr kor

4 Bulmadum Ferhâdla Mecnûnı derdüm aglayam
Peyk-i âhum geşt idüp ne deşt ü ne kuhsâr kor

5 Ölmez oglıdur sühan erbâb-ı nazmuŋ **Rahmi**yâ
Devlet anuñ kim soŋunda gevher-i eş’âr kor

***

11[117]

[fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün]

1 Kande gitsem komaz elden etegüm vây firâk
Tiz günlerde kesilsün göreyin pây-ı firâk

2 Gerçi Mecnûn dahi geşt eyledi sahrâ-yı gamı
Kanı bir bencileyin bâdiye-peymâ-yı firâk[118]

---

[116] Saniye Eraslan (2017). “Bursalı Rahmî’nin Yayınlanmamış Şiirleri”. *Littera Turca*. 3(2): 93.
[117] Saniye Eraslan (2017). “Bursalı Rahmî’nin Yayınlanmamış Şiirleri”. *Littera Turca*. 3(2): 93.

3 Kâmetüm döndi hemân mihnet içinde nûna
Kalmışam fürkat içinde nite kim rây-ı firâk

4 Hâk-i pâyüŋ sürer-isem n'ola sandal yirine
Derd-i ser virdi meded başıma gavgâ-yı firâk

5 **Rahmi**yâ yandı zebân-ı kalemüm oldı siyâh
Sûziş-i derd-i gamum şu'le-i germâ-yı firâk[119]

***

12[120]

[mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün]

1 Diyâr-ı mihnete cânâ olaldan pâdşâh-ı 'ışk
Harâb itdi göŋül mülkin ne zâlimdür sipâh-ı 'ışk[121]

2 Gam-ı yâr-ile sanmaŋ kûhkenlerdür ider feryâd
Diyâr-ı vasla yol bulmaga eyler şâh-râh-ı 'ışk

3 Elifler şâh-ı hasret oldı yir yir dâglar güller
Fezâ-yı sîne ey servüm olupdur cây-gâh-ı 'ışk[122]

4 Sürüp gam zulmetin dil 'âlemini kılmaga rûşen
Sipihr-i sînede her tâze dâgum oldı mâh-ı 'ışk

5 Melâmet hırkası başında tâc-ı efser-i hayret
Olaldan şevk-ile Rahmî mürîd-i hânkâh-ı 'ışk

***

13[123]

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

1 Mihter-i 'ışkuz diyâr-ı gamda nevbet beklerüz
Sînemüz tablın dögüp burc-ı Melâmet beklerüz

---

118 "bir bencileyin bâdiye-" Eraslan tarafından "birincileyin bâdeye" olarak okunmuştur.

119 "gamum" Eraslan'da "gam-ı" şeklindedir.

120 Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca.* 3(2): 94.

121 "sipâh" Eraslan'da "siyâh" şeklindedir.

122 "cây-gâh", Eraslan'da "cây-kâr" şeklindedir.

123 Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca.* 3(2): 94-95.

2 Çûb-ı âhum gümledür güm güm sipihrüñ tablını
Şâh-râh-ı gamda der-bend-i mahabbet beklerüz[124]

3 Sûre-i *Ve'l-leyl*dür evrâdumuz şâm u seher
Türbet-i Mecnûnda şimdi ziyâret beklerüz

4 Pençemüz zûrından eyler ejder-i gerdûn gürîz[125]
Bîşezâr-ı savlet-i şîr-i şecâ'at beklerüz

5 Şâh-ı Tûbâ **Rahmi**yâ elde 'asâ-yı himmetüm
Âstân-ı hazret-i şâh-ı velâyet beklerüz

***

14[126]

[mef'ûlü fâ'ilâtü mefâ'ilü fâ'ilün]

1 Tâc eylemiş meded o şehüñ hâk-râhını
Mâhuŋ başına olduraŷın şeb-külâhını

2 Pervâne cân virince seher anı gördi şem'
Kat' itdi mâtem eyledi zülf-i siyâhını

3 Zehr-i gamuŋla hâk olıcak eyleye helâk (?)
Rahş-ı sipihr otlasa kabrüm giyâhını

4 Evvel nazarda aldı gözüm şöyle göñlümi
Begler şikâra nite ki saldıkda şâhini[127]

5 Kılsun habâb-ı câm-ı meye **Rahmi**yâ nazar
Her kim dilerse görmege Cem bârgâhını

***

[124] "derbend-i", Eraslan'da "derbendümle" şeklindedir.
[125] Eraslan'da bu mısra şu şekildedir: "Niçemüz rûzından eyler ejder-i gerdûn-girîz".
[126] Saniye Eraslan (2017). "Bursalı Rahmî'nin Yayınlanmamış Şiirleri". *Littera Turca.* 3(2): 96.
[127] "begler" Eraslan'da "bekler" şeklindedir.